

Meerjarenbegroting 2019-2022

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2
Algemeen.....	4
Voorwoord	4
Hoofdpijnen.....	6
Leeswijzer	10
Thema's	13
1. Participatie.....	13
2. Sociaal domein en leefbaarheid	13
3. Economie en vrijetijdseconomie.....	14
4. Duurzaamheid	14
5. Mobiliteit en bereikbaarheid	14
6. Verbeteren bestuurscultuur	15
Programma's	16
0. Bestuur en ondersteuning	16
1. Veiligheid	29
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	34
3. Economie	45
4. Onderwijs	53
5. Sport, cultuur en recreatie.....	61
6. Sociaal domein	69
7. Volksgezondheid en duurzaamheid	81
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	90
Paragrafen	97
Lokale heffingen.....	97
Weerstandsvermogen	108
Onderhoud kapitaalgoederen	115
Financiering.....	121
Bedrijfsvoering	127
Verbonden partijen.....	131
Grondbeleid.....	145

Financiën.....	150
Inleiding.....	150
Autorisatie.....	151
Kaders en uitgangspunten	153
Financieel meerjarenbeeld.....	155
Overzicht van baten en lasten.....	160
Overzicht baten en lasten op taakveld	162
Overzicht algemene dekkingsmiddelen, vennootschapsbelasting en onvoorzien	168
Overzicht van incidentele baten en lasten.....	169
Geprognosticeerde balans	174
EMU-saldo.....	175
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	176
Bijlagen.....	177
Overzicht mutaties Kadernota 2018-2022.....	177
Overzicht mutaties Meerjarenbegroting 2019-2022.....	182
Meerjareninvesteringsplan	186
Reserves en voorzieningen	188
Overzicht beleidsindicatoren	190
Kerngegevens.....	197
Overzicht activiteiten collegeprogramma.....	198

ALGEMEEN

VOORWOORD

Inleiding

In de raadsvergadering van 4 en 5 juli 2018 hebt u de kadernota 2018-2022 behandeld. De nu voorliggende meerjarenbegroting 2019-2022 is een verdere uitwerking van de door u op deze wijze ingevulde kaderstellende rol van de raad. De definitieve besluitvorming vindt plaats bij de behandeling van deze meerjarenbegroting in uw vergadering van 7 november 2018.

Behalve de uitwerking van de kadernota zijn in deze begroting ook enkele actuele ontwikkelingen en -in incidentele gevallen- ook posten wegens nieuw beleid opgenomen. In de hoofdstukken 'Financiële hoofdlijnen' en 'Financieel meerjarenbeeld' wordt dit nader toegelicht.

Net als in de kadernota is in deze meerjarenbegroting de uitwerking opgenomen van het coalitieakkoord 'Vernieuwd verder' en ons hier op gebaseerde collegeprogramma.

Opbouw

Deze meerjarenbegroting hebben wij, ook weer voortbordurend op de kadernota, ingericht op basis van de zogenaamde 3 W-vragen (Wat willen we? Wat doen we? Wat kost het?). Hierbij hebben wij onze ambities uit het collegeprogramma, de uitwerking van het coalitieakkoord 'Vernieuwend Verder', vertaald in concrete activiteiten en middelen. Bij "wat willen wij doen" hebben we naar aanleiding van de behandeling van de kadernota een start gemaakt met het opnemen van beleidsindicatoren.

Voor de uitwerking van onze ambities zijn de volgende thema's leidend geweest:

1. Participatie
2. Sociaal domein en leefbaarheid
3. Economie en vrijetijdseconomie
4. Duurzaamheid
5. Mobiliteit en bereikbaarheid
6. Verbeteren bestuurscultuur

Naast deze thema's presenteren wij in deze begroting uiteraard ook de programma's.

Ambities

In deze begroting zijn onze ambities uit het collegeprogramma voor de komende vier jaar verwerkt. Niet alle activiteiten kunnen (tegelijktijd) worden uitgevoerd. De prioritering en realisatie (planning en ambitieniveau) stelt u jaarlijks vast in de reguliere P&C-cyclus. Dit gebeurt vanuit de bestuurlijke ambities en wensen, maar ook rekening houdend met de beschikbare capaciteit (in menskracht en middelen).

Onze belangrijkste ambitie is het na de herindeling op orde krijgen van de basis en 'in control' komen. Zaken als beleidsharmonisatie, infrastructurele opgaven, dienstverlening en ons HR-beleid krijgen hierbij eerst onze aandacht. Wij gaan eerst afmaken waar we aan begonnen zijn, voor we nieuwe activiteiten opstarten. Dit betekent dat we realistisch moeten zijn voor wat betreft de realisatie van onze ambities. Met zaken als duurzaamheid maken we een start, maar de uiteindelijke stip op de horizon in de vorm van een aardgas loos Zevenaar en een CO₂ neutrale gemeente zullen wij in deze begrotingsperiode niet realiseren.

Financiën

In het coalitieakkoord is afgesproken dat een gezond en solide financieel beleid zal worden gevoerd. Dit vraagt om een structureel en reëel sluitende meerjarenbegroting en een weerstandscapaciteit die op voldoende peil is om de risico's af te dekken. Volgens ons voldoen wij aan dit uitgangspunt.

Dit betekent wel dat onze financiële mogelijkheden begrensd zijn en dit uitgangspunt mede bepalend is voor de realisatie van onze ambities en de termijn waarop we dit doen.

De komende jaren werken rijk, provincies en gemeenten aan een interbestuurlijk programma (IBP) voor gezamenlijke bestuurlijke aanpak van de maatschappelijke opgaven van deze tijd. In de algemene uitkering van het rijk is rekening gehouden met dit bestuursakkoord. Hoewel wij denken al veel van de opgaven in onze ambities te hebben opgenomen, hebben wij in afwachting van meer duidelijkheid over de bestuurlijke afspraken een bedrag oplopend tot structureel € 1 miljoen in 2022 gereserveerd voor de uitvoering van dit bestuursakkoord.

Daarnaast kunnen ook de uitkomsten van de aangekondigde onderzoeken naar aanpassing van de infrastructuur, denk aan de Noordelijke randweg en de doortrekking van het Witte Kruis, alsook de HR kadernota, de visie duurzaamheid (warmtevisie) en het beleidsplan recreatie en toerisme de komende periode om extra middelen vragen. Het is verstandig ook hiervoor een financiële ruimte aan te houden.

Planning/verdere procedure

Het behandelschema ziet er als volgt uit:

• Inloopbijeenkomst	22 oktober 2018
• Commissies:	22, 23 en 25 oktober 2018
• Raadsvergadering	7 november 2018

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Zevenaar,

Michel Tromp
secretaris

Ella Schadd-de Boer
burgemeester

HOOFDLIJNEN

BESTUURLIJKE HOOFDLIJNEN

Basis op orde

In het tweede jaar na de gemeentelijke herindeling blijft onverminderd onze opgave om beter “in control” te komen. Die noodzaak manifesteert zich binnen alle gemeentelijke domeinen. In het bestuurlijke domein richt die opgave zich vooral op de harmonisatie van beleid en regelgeving, het verbeteren van de bestuurscultuur, de doorontwikkeling van de P&C cyclus en het verder op orde brengen van het financieel beheer.

In het sociaal domein zijn met name de verbetering van de bedrijfsvoering en de kostenbeheersing door middel van preventie en betere organisatie van de zorg belangrijke opgaven. In het ruimtelijk domein vormt het wegwerken van achterstanden van het onderhoud van de openbare ruimte een belangrijke taak. Deze aanpak moet ervoor zorgen, dat de basis op orde komt.

Collegeprogramma

De basis op orde is natuurlijk niet de enige opgave waarvoor we de komende jaren staan. Het collegeprogramma voor de jaren 2018-2022, uitgewerkt en financieel vertaald in de door uw raad vastgestelde Kadernota 2018-2022, omvat een ambitieus programma voor de komende jaren.

Deze ambities richten zich op uiteenlopende zaken, zoals duurzaamheid, openbare ruimte, economie en recreatie en toerisme. Ook investeringen in onderwijshuisvesting en de uitvoering van een met alle stakeholders afgestemd woningbouwprogramma vormen belangrijke bouwstenen voor behoud en versterken van de leefbaarheid in de Zevenaarse kernen.

Externe ontwikkelingen

Daarnaast zijn er ook externe ontwikkelingen, die de komende periode de aandacht vragen, zoals de voorbereiding van het wegennet op de grote infrastructurele werken van doortrekking van de A15 en verbreding van de A12 en de invoering van de Omgevingswet.

Participatie

Al deze opgaven vragen de komende jaren veel inzet van bestuur en organisatie. Een goed samenspel tussen bestuur en ambtelijke organisatie is daarvoor onontbeerlijk, maar zeker zo belangrijk vormt voor ons de betrokkenheid van onze inwoners bij de realisering van onze doelstellingen. Korte lijnen met onze inwoners, dorps- en wijkraden, verenigingen en maatschappelijke instellingen zijn nodig om tot een gedragen uitvoering van de maatschappelijke opgaven te komen en daar zetten wij volledig op in.

FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Inleiding

Nadat u in januari 2018 de eerste, beleidsarme begroting van onze nieuwe gemeente heeft vastgesteld, ligt nu de meerjarenbegroting 2019-2022 ter behandeling voor. Deze meerjarenbegroting borduurt voort op de Kadernota 2018-2022. Deze kadernota had voor het jaar 2018 een besluitvormend karakter en hierdoor werd de meerjarenbegroting voor 2018 en volgende jaren gewijzigd. Daarom hebben we ervoor gekozen de kadernota als basis voor de financiële overzichten in deze begroting te gebruiken. In de financiële overzichten bij deze begroting treft u geen informatie meer aan over de besluitvorming tijdens de behandeling van de kadernota. Om hierin toch inzicht te verstrekken, hebben we in de bijlage 'Overzicht mutaties Kadernota 2018-2022' alsnog informatie opgenomen over de veranderingen waarover tijdens de behandeling van de kadernota voor de jaren 2019-2022 reeds is besloten.

In dit onderdeel van de begroting presenteren wij het financieel meerjarenbeeld op hoofdlijnen en geven wij globaal inzicht in de ontwikkeling van de algemene reserve en onze weerstandratio. Voor een uitgebreide toelichting op de financiële ontwikkelingen verwijzen wij u naar de programma's en naar het hoofdstuk financiën.

Omdat ten tijde van het opstellen van deze begroting de behandeling van de voortgangsrapportage 2018 door uw raad nog niet heeft plaatsgevonden, wordt in de tabellen steeds een vergelijking gemaakt met de vastgestelde kadernota. Daarna volgt dan altijd eerst het effect van de 2e Voortgangsrapportage 2018, zoals die door ons aan u is voorgelegd. Eventuele amendementen op de rapportage zijn in de tabellen niet verwerkt.

Financieel meerjarenbeeld

Het actuele financieel meerjarenbeeld ziet er als volgt uit:

Exploitatie (bedragen x€ 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Tot de Kadernota	1.979	1.530	1.871	1.983	1.983
Kadernota 2018-2022	-1.653	-1.492	-996	-579	-734
Tot 2e Voortgangsrapportage	-14				
2e Voortgangsrapportage	-144	-110	-110	-110	-110
Saldo na 2e Voortgangsrapportage	168	-71	766	1.295	1.140

Mutaties begroting

1. Autonome ontwikkelingen		694	-289	-582	-961
2. Actualisatie bestaand beleid		-5	-5	54	54
3. Nieuw beleid		-184	-174	-174	-174
Totaal mutaties Begroting		505	-468	-702	-1.081
Saldo meerjarenbegroting 2019-2022	168	434	298	593	58

Structureel en reëel evenwicht

Op grond van de voorschriften (BBV) dienen wij inzichtelijk te maken of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht. Hiervoor is inzicht in de incidentele baten en lasten nodig. Incidentele lasten beïnvloeden het structurele begrotingssaldo positief en incidentele baten negatief. Door het saldo van de incidentele baten en lasten te betrekken bij het financieel meerjarenbeeld ontstaat een beter inzicht in het structurele evenwicht van onze begroting.

Op basis hiervan ziet ons structurele begrotingssaldo er als volgt uit:

Presentatie structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo meerjarenbegroting 2019-2022 na bestemming	168	434	298	593	58
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)		-356	-250		
Structureel begrotingssaldo	168	790	548	593	58

Bij het onderdeel financiën presenteren wij het 'Overzicht van incidentele baten en lasten'. Per saldo zijn de incidentele lasten hoger dan de incidentele baten. Elimineren we deze heeft dit een positief effect op het structurele meerjarenbeeld.

Toelichting financiële ontwikkelingen

De belangrijkste financiële ontwikkelingen in deze begroting zijn:

Onderdeel	2019	2020	2021	2022
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>				
Aanpassen Algemene uitkering aan meicirculaire 2018	577 V	307 V	144 V	482 N
Actualisatie kapitaallasten	754 V	157 N	400 N	153 N
Aframen bijdrage stortplaats Doesburgseweg (Zweekhorst)	260 N	260 N	260 N	260 N
Bijdrage exploitatie GR SDL / RSD	160 N	145 N	130 N	130 N
Loonontwikkeling 2019	274 N	274 N	274 N	274 N
Nieuwe opdracht RSD / Businesscase	114 V	282 V	282 V	282 V
Overige mutaties (< 100)	57 N	41 N	56 V	56 V
Subtotaal	694 V	289 N	582 N	961 N
<u>2. Actualisatie bestaand beleid</u>				
Diverse mutaties (< 100)	5 N	5 N	54 V	54 V
Subtotaal	5 N	5 N	54 V	54 V
<u>3. Nieuw beleid</u>				
Uitbreiding formatie geharmoniseerd toezicht- en handhavingsbeleid	153 N	153 N	153 N	153 N
Overige mutaties (< 100)	31 N	21 N	21 N	21 N
Subtotaal	184 N	174 N	174 N	174 N
Totaal mutaties Begroting	505 V	468 N	702 N	1.081 N

Een toelichting op de bovenstaande posten kunt u terugvinden in het onderdeel 'Financieel meerjarenbeeld' en op de afzonderlijke programma's.

In de bijlagen is een totaaloverzicht van de mutaties opgenomen.

Weerstandsvermogen

In deze paragraaf gaan wij kort in op de ratio van het weerstandsvermogen.

Op basis van de recente actualisatie geeft de ratio de volgende uitkomst:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{36.160.000}{14.600.000} = 2,5$$

Het weerstandsvermogen van onze gemeente kan als ruim voldoende worden gekenmerkt. De verwachte ratio weerstandsvermogen bedraagt 2,5. De ratio moet minimaal 1,0 zijn. Dit betekent dat de financiële risico's ruim voldoende afgedekt worden.

LEESWIJZER

Inleiding

De meerjarenbegroting is het hulpmiddel voor u als raad om de kaderstellende en controlerende rol uit te kunnen voeren en te kunnen sturen op hoofdlijnen. De begroting hebben wij ingericht op basis van de voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)) en de wensen van de provincie. Verder hebben wij nadrukkelijk gekeken naar de informatieve waarde voor u als raad. De komende jaren willen wij hierin in overleg met u nog verdere stappen zetten.

De meerjarenbegroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting is opgebouwd uit de verschillende programma's en de paragrafen. In de programma's presenteren wij ons gemeentelijke beleid op hoofdlijnen. De paragrafen richten zich op het beleid ten aanzien van relevante beheersaspecten, zoals de bedrijfsvoering, het weerstandsvermogen, onze kapitaalgoederen en de lokale heffingen. De financiële begroting gaat vooral in op de financiële positie van onze gemeente.

U ontvangt deze meerjarenbegroting vanwege het papierarm vergaderen weer digitaal. Door de mogelijkheden van het internet kunnen wij meer informatie op een eenvoudigere manier beschikbaar stellen. Via de menustructuur kiest u welke informatie u tot u neemt en hoeft u niet eerst het boekwerk door te bladeren. Ook kunt u indien gewenst aantekeningen maken, die u bovendien altijd digitaal beschikbaar heeft.

Thema's

In het coalitieakkoord zijn enkele belangrijke speerpunten benoemd waar wij ons de komende jaren met name op richten. Wij hebben deze speerpunten vertaald naar thema's in het collegeprogramma. Deze thema's en de activiteiten die wij betreffende deze onderwerpen uitvoeren, monitoren wij gedurende onze collegeperiode. Wij hebben ze daarom een plaats gegeven in de reguliere planning & controlcyclus. Het gaat hierbij om de volgende thema's :

1. Participatie
2. Sociaal domein en leefbaarheid
3. Economie en vrijetijdseconomie
4. Duurzaamheid
5. Mobiliteit en bereikbaarheid
6. Verbeteren bestuurscultuur

In het fysieke boekwerk hebben wij alleen de thema's opgenomen. In onze digitale meerjarenbegroting presenteren wij ook de activiteiten die binnen het betreffende thema vallen. Bij de programma's zijn alle activiteiten opgenomen. Onder de bijlagen hebben wij bovendien een totaaloverzicht van de activiteiten uit ons collegeprogramma opgenomen.

Programma's

Bij de programma's komen de zogenaamde 3 W-vragen terug: Wat willen we? Wat doen we? en Wat kost het? Op programmaniveau hebben wij ook de vastgestelde beleidskaders opgenomen. U kunt deze digitaal direct openen. Hiermee hebt u per programma het meest relevante vastgestelde beleid direct beschikbaar.

Per programma maken wij onze doelstellingen (Wat willen we?) inzichtelijk. Hierbij presenteren wij u ook de verplichte beleidsindicatoren vanuit het Besluit Begroting en verantwoording. Aanvullende eigen indicatoren ontwikkelen wij de komende jaren.

Bij het onderdeel 'Wat doen we?' staan de activiteiten opgesomd die wij de komende jaren in het kader van autonome ontwikkelingen, actualisatie van bestaand en nieuw beleid uitvoeren. Over onze reguliere taken informeren wij u alleen indien hier aanleiding voor is. Bij de voortgangsrapportages en de jaarstukken leggen

wij hier (tussentijds) verantwoording over af. Hier presenteren wij ook op hoofdlijnen informatie over de verbonden partijen die een bijdrage leveren aan de uitvoering van ons beleid. Uitvoerige informatie over de verbonden partijen is opgenomen in de betreffende paragraaf.

Per programma presenteren wij ook financiële informatie (Wat kost het?). Hier geven we de ontwikkelingen aan en de toelichting op deze ontwikkelingen. Op grond van de voorschriften (BBV) presenteren wij de financiële informatie ook op taakvelden. Indien van toepassing bieden wij u ook inzicht in de incidentele baten en lasten en het meerjareninvesteringsplan.

Beleidsindicatoren

Bij het onderdeel "wat willen we" in de programma's zijn beleidsindicatoren opgenomen. Bij de kadernota 2018-2022 heeft u met ons gesproken over het meetbaar maken van de realisatie van ambities en doelstellingen.

In deze begroting is hier een eerste invulling aan gegeven. In de verschillende programma's zijn beleidsindicatoren opgenomen, waarbij al zoveel mogelijk een koppeling is gemaakt tussen de doelstellingen van het huidige beleid en deze indicatoren. Om te zorgen dat wij nog meer in control komen en onze doelstellingen realiseren, zal vanaf deze begroting het opnemen van indicatoren steeds meer worden uitgebreid. Bij nieuw beleid zal expliciete aandacht zijn voor het meetbaar maken van de doelstellingen. Omdat het belangrijk is dat er een goede koppeling is tussen ambitie, doelstelling, activiteit en indicator is dit een groeiproces. Zorgvuldigheid, duurzaamheid en eenvoud zijn de uitgangspunten bij het opstellen van indicatoren.

Bij de begroting zullen indicatoren worden toegevoegd en bij de jaarrekening zal verantwoording worden afgelegd.

De komende jaren worden de verplichte beleidsindicatoren aangevuld met eigen indicatoren en kengetallen. Bij de ontwikkeling zal onderstaande indeling worden toegepast:

1. Verplichte beleidsindicatoren - op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording dienen wij een verplichte set beleidsindicatoren op te nemen. De provincie Gelderland is als referentiewaarde opgenomen. Er zijn geen normen bepaald ten aanzien van de beleidsindicatoren, deze volgen uit de doelstellingen die door de gemeenten worden bepaald. Bij de indicatoren is een link naar 'Waarstaatjegemeente?' opgenomen. Hier kunt u de (grafische) informatie vergelijken met andere gemeenten in Nederland.
2. Eigen beleidsindicatoren - een beperkte set van onze eigen beleidsindicatoren. Het uitgangspunt is dat deze duurzaam zijn en waar mogelijk wordt aangesloten bij indicatoren die al via openbare bronnen worden ontsloten.
3. Kengetallen - deze geven informatie over de activiteiten.

Bij de indicatoren zal het jaar van realisatie worden opgenomen. De tussenliggende stappen worden aangeduid als streefwaarden. Deze tussenstappen of streefwaarden moeten er voor zorgen dat het eindelijke doel wordt gerealiseerd.

Paragrafen

Het BBV schrijft voor dat in de paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. De begroting bevat de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen

In deze paragraaf geven wij de ontwikkelingen met betrekking tot ons belastinggebied weer. Per heffing geven wij aan wat het beleid is en op welke wijze het tarief tot stand is gekomen. Ook geven wij inzicht in de (geraamde) opbrengsten.

- Weerstandsvermogen

In deze paragraaf brengen wij onze risico's in beeld. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de financiële gezondheid van onze gemeente. Het geeft aan in welke mate wij in staat zijn om financiële risico's op te vangen. Ook presenteren wij hier de financiële kengetallen.

- Onderhoud kapitaalgoederen

Deze paragraaf geeft inzicht in onze kapitaalgoederen. De kosten van het onderhoud van onze wegen, openbare verlichting, riolering en water, groen en gebouwen vormen een substantieel deel van de begroting.

- Financiering

In de financieringsparagraaf bespreken wij de specifieke beleidsvoornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van treasury.

- Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering betreft de processen binnen onze gemeentelijke organisatie om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren, sturen en beheersen. Bedrijfsvoering bestaat uit de onderdelen personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, planning en control, communicatie, inkoop en aanbesteding, juridische zaken, huisvesting en facilitaire zaken en de griffie.

- Verbonden partijen

Een gemeente werkt vaak samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als deze samenwerking in een bestuurlijke en financiële vorm wordt gegoten, spreken we van een verbonden partij. In deze paragraaf lichten wij deze partijen, hun beleidsdoelstellingen en activiteiten en de hiermee gemoeid zijnde gemeentelijke bijdragen nader toe.

- Grondbeleid

Het grondbeleid heeft een grote invloed op en samenhang met de realisatie van doelstellingen op het gebied van Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting, Verkeer en Vervoer, Cultuur, Sport en Recreatie en Economische Zaken. Het gaat om grote belangen in diverse disciplines. Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. De resultaten op grondexploitaties zijn dan ook van groot belang voor de financiële positie van onze gemeente.

Financiën

In dit hoofdstuk schetsen wij de autorisatie, kaders en uitgangspunten, financiële ontwikkelingen en het financieel meerjarenbeeld voor de komende jaren. Ook hebben wij hier de verplichte onderdelen als het overzicht van baten en lasten naar taakvelden, het overzicht van algemene dekkingsmiddelen, het overzicht van incidentele baten en lasten, de balans en het EMU-saldo opgenomen.

Tot slot presenteren wij een aantal bijlagen.

THEMA'S

1. PARTICIPATIE

We leven in een netwerksamenleving. Dit betekent iets voor de rol van de gemeente. Het werk dat wij doen, het beleid dat wij maken is van en voor onze inwoners. Participatie vanuit onze inwoners wordt de nieuwe standaard. Dit houdt in dat we onze inwoners uitdagen om zelf met ideeën te komen over beleid, deel te nemen aan beleidsvorming of zelf beleid te initiëren. Dit vraagt in de eerste plaats van onszelf als gemeente (raad, college en organisatie) dat we dingen anders gaan doen. We gaan onze rol als verbinder spelen binnen het lokale netwerk van onze gemeente. Dit betekent dat wij binnen de lokale gemeenschappen onze inwoners kennen, zodat zij ons ook kennen. We doen dit door het werk van de dorpsraden en wijkraden te ondersteunen en stimuleren, door rondetafelgesprekken te organiseren en het introduceren van innovatieve vormen van participatie (zoals inwonerspanels/G1000).

2. SOCIAAL DOMEIN EN LEEFBAARHEID

De overkoepelende doelstelling (opgave) in het sociaal domein is het vergroten van de kansen en mogelijkheden van inwoners. Hiervoor richten we ons op de gehele samenleving als een systeem, omdat een krachtige samenleving bijdraagt om de kansen en mogelijkheden van kwetsbare inwoners te vergroten. We sluiten daarbij aan bij de kracht van de Zevenaarse samenleving in de vorm van eigen kracht, stimulering en versterking van informele netwerken en algemene voorzieningen. Daar waar nodig bieden we een vangnet voor kwetsbare inwoners, bijvoorbeeld via armoedebelief en schuldhulpverlening. Voor het realiseren van de opgave zijn er subdoelstellingen op de thema's maatschappelijke ontwikkeling, jeugd, (arbeids)participatie, onderwijs, volksgezondheid en sport. Binnen al deze thema's worden activiteiten uitgevoerd die aan de overkoepelende doelstelling bijdragen en steeds meer in samenhang worden uitgevoerd.

We willen dat inwoners zich geaccepteerd voelen en deelnemen in sociale verbanden. In de Zevenaarse dorpen en wijken hebben bewoners aandacht voor elkaar en ze helpen naar vermogen mee aan de vitalisering van dorp of wijk. Goede informatievoorziening en een ondersteuningsstructuur zijn belangrijk om preventief te werken en een beroep op langdurige en zware zorg te voorkomen. Het is daarom van belang dat op wijk- en buurtniveau mensen elkaar ontmoeten, leren kennen en er laagdrempelige informatie en ondersteuning beschikbaar is. De buurtbewoners zelf, buurtinitiatieven, verenigingen, vrijwilligersorganisaties, accommodaties en de gebiedsteams zijn de belangrijkste instrumenten om dit te ontwikkelen en te realiseren.

Daarnaast willen we dat de mensen in de Zevenaarse dorpen en wijken met plezier wonen en dat ze zich actief inzetten voor elkaar en de leefbaarheid van hun buurt. Ook willen we dat ze zich geaccepteerd voelen en deelnemen in sociale verbanden. In de Zevenaarse dorpen en wijken hebben bewoners aandacht voor elkaar en ze helpen naar vermogen mee aan de vitalisering van dorp of wijk. Goede informatievoorziening en een ondersteuningsstructuur zijn belangrijk om preventief te werken en een beroep op langdurige en zware zorg te voorkomen. Het is daarom van belang dat op wijk- en buurtniveau mensen elkaar ontmoeten, leren kennen en er laagdrempelige informatie en ondersteuning beschikbaar is. De buurtbewoners zelf, buurtinitiatieven, verenigingen, vrijwilligersorganisaties, accommodaties en de gebiedsteams zijn de

3. ECONOMIE EN VRIJETIJDSECONOMIE

Wij hebben de ambitie om op een gezonde en robuuste wijze de economie van Zevenaar verder te ontwikkelen door bestaande kwaliteiten te behouden of te versterken. Onze focus ligt op de sectoren maakindustrie, logistiek & transport en vrijetijdseconomie. Deze sectoren passen het beste bij het DNA en de positie van onze gemeente in de regio. In dit kader staan wij voor regionale grensoverschrijdende samenwerking.

De economische diversiteit die onze gemeente kenmerkt, ook de agrarische sector is een belangrijke economische pijler in Zevenaar, biedt een stevig fundament voor gerichte en stabiele groei. Wij zijn erop gericht dat ondernemers een goed en aantrekkelijk vestigingsklimaat in onze gemeente aantreffen en mogelijkheden krijgen om hun activiteiten uit te kunnen bouwen.

Wij willen dat iedereen, ook de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, erin slaagt te profiteren van de kansen die de economische groei biedt. Daarom gaan we deze mensen extra begeleiden, ondersteunen en stimuleren in hun zoektocht naar werk. Waar kansen liggen, zorgen we dat ze gepakt kunnen worden. Mensen die (nog) niet deel kunnen nemen aan de reguliere arbeidsmarkt, vragen we op andere wijze een bijdrage aan onze gemeente te leveren. Via de RSD, het UWV en Scalabor geven wij mensen de mogelijkheid om zichzelf te ontwikkelen en stimuleren we het om weer aan het werk te gaan.

4. DUURZAAMHEID

Wij werken aan een duurzame samenleving. Wij willen iedereen betrekken bij de verduurzaming van de gemeente en regio. Hiervoor ontwikkelen we een nieuwe duurzaamheidsvisie. Dat doen we samen met lokale ondernemers, onderwijsinstellingen, woningcorporaties en inwoners.

Een duurzame toekomst vraagt om een wezenlijk andere manier van handelen door inwoners, bedrijven, instellingen, bezoekers en de gemeente zelf.

Duurzaamheid is dus meer dan duurzame energieopwekking, mobiliteit, afvalscheiding en hergebruik.

Duurzaamheid gaat wat ons betreft over de manier waarop we in de toekomst willen wonen, werken, leren en leven met zorg voor onze aarde.

We verankeren duurzaamheid in alle gemeentelijke beleidsterreinen, wij kiezen binnen elk thema voor duurzame oplossingen. Bij de totstandkoming van beleid zullen we steeds het thema duurzaamheid in de voorbereiding en afweging meenemen. Duurzaamheid wordt een vast thema in de voorstellen die wij aan u doen.

5. MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID

Wij bevorderen de groei van de mobiliteit en de bereikbaarheid zonder dat dit ten koste gaat van de veiligheid en de leefbaarheid. Daarom zijn innovatieve en duurzame oplossingen nodig.

Met name het economisch belangrijke verkeer (zoals het zakelijk verkeer en het goederenvervoer) is van grote betekenis voor de regionale economie en groeit aanzienlijk, vooral op de weg. De betrouwbaarheid van het verkeerssysteem wordt steeds belangrijker voor de economie. De aanpassingen van de rijkswegen A12 en A15 en de aansluiting van ons gemeentelijk wegennet daarop is van cruciaal belang. Vervoer over water kan voor een ontlasting van het wegennet zorgen en zal worden gestimuleerd.

In de dorpen moeten alle voorzieningen bereikbaar zijn voor hun inwoners. Een goede verbinding tussen dorpen en stad is daarbij van groot belang. Naast verbindingen voor fiets en auto streven wij naar een goede verbinding met openbaar vervoer tussen de kernen en voorzieningen (in grotere kern of stad).

6. VERBETEREN BESTUURSCULTUUR

Wij stellen in ons handelen dienstbaarheid aan onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties centraal.

De samenwerking tussen raad, college en organisatie is meer open en transparant. We werken daarbij als eenheid met duidelijkheid over onze eigen rollen. We verbeteren de bestuurscultuur en de respectvolle omgang met elkaar.

Cultuur gaat over menselijk gedrag, groepsgedrag en de geschreven en ongeschreven regels binnen een samenleving. Bestuurscultuur gaat over hetzelfde, maar dan in de context van een bestuurlijke omgeving. Het gaat over de mores. Onze nieuwe gemeente is ontstaan vanuit twee bestuursculturen met elk hun pluspunten en minpunten. We werken actief aan het scheppen en ontwikkelen van een nieuwe bestuurscultuur waarin nadrukkelijk de positieve aspecten vanuit het verleden worden meegenomen als basis voor een nieuwe verbeterde bestuurscultuur.

PROGRAMMA'S

o. BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Omschrijving

Dit programma gaat over de beleidsvelden bestuur, gemeentelijke organisatie, dienstverlening en belastingen.

Wat willen we?

We willen een faciliterende netwerkgemeente zijn. We willen open staan voor initiatieven van onze inwoners, organisaties en bedrijven. We richten ons op digitale dienstverlening en persoonlijke contacten.

We willen dat onze inwoners onze dienstverlening als goed en betrouwbaar ervaren. Onze gemeenteraad en college richten zich op integer, democratisch bestuur, waarbij het ons doel is transparant en open te zijn als bestuur.

Ontwikkelingen

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren

De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) treedt in werking op 1 januari 2020. De wet heeft veel gevolgen voor gemeenten. De belangrijkste gevolgen van deze wet zijn dat de arbeidsrechtelijke (rechts) positie van ambtenaren gelijk wordt aan die van werknemers in het bedrijfsleven en dat er een nieuwe (gewijzigde) Ambtenarenwet komt. De gemeente staat voor een soepele en goede implementatie van de Wnra in Zevenaar per 1 januari 2020. Het gaat om de organisatorische, technische, procesmatige en inhoudelijke wijzigingen die als gevolg van de Wnra doorgevoerd moeten worden.

Beleidskaders

- Besturingsfilosofie
- Dienstverleningsvisie
- Inkoop- en aanbestedingenbeleid 2017 Liemerse gemeenten en SDL
- Coalitieakkoord 2018-2022 (2018)
- Collegeprogramma 2018-2022 (2018)
- Financiële verordening Zevenaar 2018 (2018)

WAT WILLEN WE?

o.1 Goed Bestuur

Inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers voelen zich optimaal betrokken bij de totstandkoming van ons beleid en zijn tevreden over de kwaliteit van ons bestuur.

We willen dat voor inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers inzichtelijk is wat we als bestuur doen en waar we het gemeenschapsgeld voor inzetten. Betrokkenheid en betrouwbaarheid zijn kenmerkend voor onze gemeenteraad en college.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Apparaatskosten (in € per inwoner)	2018					468,00	468,00
Toelichting							

Bezetting (aantal Fte per 1.000 inwoners)	2018		6,50	6,85
Toelichting	De bezetting is in 2018 245 fte, op een totale formatie van 290 fte. De komende tijd neemt de bezetting met eigen medewerkers toe. We nemen meer afscheid van inhuur en externen, zodat de opgebouwde kennis in de organisatie wordt behouden.			
Externe inhuur (kosten in % totale loonsom en inhuur externen)	2018		17,00	17,00
Toelichting	Het gaat hier om de inhuur als % van de loonsom; landelijk komt deze in onze gemeentegrootteklasse uit op ± 17%. Onze doelstelling is om niet boven het landelijk gemiddelde te scoren. In 2018 zal de externe inhuur nog rond de 20% uit komen, als gevolg van de afronding van de herindeling en andere grote projecten.			
Formatie (aantal Fte per 1.000 inwoners)	2018	0,00	7,20	7,20
Toelichting	De formatie zoals die is vastgesteld voor 2018 bedraagt 290 fte. Zie ook de paragraaf bedrijfsvoering. Door uitvoering van de activiteiten uit de Kadernota 2018-2022 wordt vanaf 2019 een uitbreiding in de formatie doorgevoerd.			
Overhead (in % van totale lasten)	2018		21,00	21,00
Toelichting	Het totaal van de loonkosten, ICT, P&O, facilitaire zaken, huisvesting en overige overhead wordt uitgedrukt in een % van de totale lasten.			

0.2 Dienstverlening en gemeentelijke organisatie

We willen een optimale dienstverlening realiseren door ons te richten op de drie focuspunten 'Service op Maat, Verbindend en Gastvrij' uit onze dienstverleningsvisie 'Samen Sterker'. We maken dit concreet door meetbare doelstellingen te bepalen en willen onze dienstverlening aan de hand hiervan meten en verbeteren. Het is ons doel onze dienstverlening de komende jaren verder vorm te geven en te versterken. Wij willen onze gemeentelijke organisatie op orde hebben, moderniseren en vernieuwen.

0.3 Financieel beleid

We willen een gezonde en solide financiële positie en huishouding. Dit betekent een begroting die structureel en reëel sluitend is en waarbij risico's zijn afgedekt.

WAT DOEN WE?

0.1 Goed Bestuur

0.1.1 Verbeteren bestuurscultuur

Jaar realisatie 2022

We verbeteren de bestuurscultuur en samenwerking om er zo optimaal mogelijk te kunnen zijn voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Daarbij streven we naar een meer open en transparante samenwerking tussen raad, college en ambtelijke organisatie. We werken als eenheid met duidelijkheid over eigen rollen.

o.1.2 Groeien naar een verbindende gemeente	Jaar realisatie	2022
--	------------------------	-------------

We staan voor een gemeente die weet wat er leeft in de samenleving en in de verschillende kernen van de gemeente. We zetten in op nabijheid. Dit betekent korte lijnen met onze inwoners, verenigingen, dorps- en wijkraden, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We ontwikkelen nieuwe vormen van participatie waarbij initiatief vanuit inwoners centraal staat. Vanuit het programma 'Zevenaar Verbindt' zetten wij in op het verder versterken van de verbinding met de inwoner, de verbinding tussen bestuur en organisatie en de verbinding binnen de organisatie.

We werken vanuit de focuspunten: gastvrij, verbindend en service op maat. Daarbij hebben we een ja, mits....houding.

- Nieuw beleid ontwikkelen we samen met inwoners. We betrekken hen in een vroeg stadium.
- Bij nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen worden initiatiefnemers verantwoordelijk om in een vroeg stadium met de omgeving te overleggen. We faciliteren waar nodig.
- We delen goede voorbeelden van participatie met elkaar en met onze samenleving.

o.1.3 Invullen bestuurlijke rol als samenwerkingspartner	Jaar realisatie	2022
---	------------------------	-------------

Voor de uitvoering van een aantal taken werken we samen in verbonden partijen. Meer dan voorheen gaan wij ons als samenwerkingspartner inzetten om binnen die samenwerkingsverbanden de gezamenlijk bepaalde doelstellingen te halen. Dat kan door posities in te vullen binnen het dagelijks bestuur of een trekkersrol binnen een portefeuilleoverleg of bestuurscommissie te vervullen. Dit vraagt meer inzet van ambtelijke en bestuurlijke capaciteit.

o.2 Dienstverlening en gemeentelijke organisatie

o.2.1 Afronden lopende projecten voor start nieuwe projecten	Jaar realisatie	2022
---	------------------------	-------------

We willen de basis op orde hebben. Dit betekent dat we lopende projecten afronden, voordat we met nieuwe projecten beginnen. We willen 'in control' zijn. Deze gedachte past binnen de professionalisering van het planmatig werken, dat een onderdeel is van het programma organisatieontwikkeling. Binnen dit programma worden de komende jaren vele activiteiten en projecten opgezet en uitgevoerd. Eén daarvan is de genoemde professionalisering. Dit traject draagt bij aan de verbetering en groei van onze kernwaarden: Resultaatgericht, Klantgericht en Samenwerkingsgericht.

o.2.2 Datagedreven sturen als vernieuwende sturingspraktijk	Jaar realisatie	2020
--	------------------------	-------------

Datagedreven sturing is het vermogen om op basis van het verzamelen en analyseren van data tot sturing op de gemeentelijke thema's te komen. Wij gaan systematisch deze nieuwe werkwijze in het primaire proces opnemen. Dit brengt met zich mee dat we een aantal organisatorische en technische condities planmatig verbeteren. Te denken valt aan competentieontwikkeling, het werken met een datastrategie en de ontwikkeling van open data. Daarbij hebben we nadrukkelijk oog voor de risico's en ethische vraagstukken die deze ontwikkeling met zich meebrengt.

o.2.3 Harmoniseren gemeentelijke regelingen	Jaar realisatie	2020
--	------------------------	-------------

In het voorbereidingstraject van de herindeling is door ons geïnterviewd welke voorschriften (in de vorm van verordeningen, regelingen en beleid) wij moeten harmoniseren. Hier hebben wij een prioritering aan gekoppeld. De regelingen met een hoge prioriteit zijn voor een belangrijk deel geharmoniseerd. De overige regelingen harmoniseren wij uiterlijk op 1 januari 2020. Via het plan afronding herindeling bewaken we aangebrachte prioritering en afronding van dit harmonisatieproces.

o.2.4 Ontwikkelen naar een moderne en professionele organisatie	Jaar realisatie	2022
--	------------------------	-------------

We zijn een aantrekkelijke werkgever en mensen werken graag bij ons in Zevenaar. Medewerkers zijn toegerust om in steeds veranderende contexten hun werk te doen. Ze zijn goed opgeleid, flexibel in hun gedrag en communicatie. We zijn in staat het werk af te stemmen op de uitdagingen in de samenleving. We nemen medewerkers mee in veranderingen en toekomstige ontwikkelingen. Zij zijn zelf actief in hun eigen loopbaanontwikkeling. We volgen de resultaten van ons HR-beleid. Er is een veilig werkklimaat waarin we transparant en open zijn. Onze processen en werkafspraken ondersteunen dit.

o.2.5 Verbeteren dienstverlening aan inwoners en ondernemers	Jaar realisatie	2022
---	------------------------	-------------

We onderzoeken manieren om onze inwoners en ondernemers beter van dienst te kunnen zijn en ontwikkelen hiervoor passende middelen. De basis hiervoor zijn de drie focuspunten uit de Dienstverleningsvisie 2018-2022 'Samen Sterker': service op maat, verbindend en gastvrij. Met de Monitor Dienstverlening brengen we onze dienstverlening in kaart en meten we periodiek de kwaliteit van onze dienstverlening.

Service op maat

We breiden onze digitale bereikbaarheid uit door de inzet van Facebook en Twitter en we ontwikkelen een berichtenbox voor het digitaal verzenden van berichten aan de inwoner. We bieden meer selfservice door meer formulieren digitaal beschikbaar te stellen. Inwoners kunnen bijvoorbeeld via de website zelf een melding openbare ruimte maken. Door uitvoering te geven aan het plan 'Doorontwikkeling digitale dienstverlening' voldoen we aan wet- en regelgeving zoals eIDAS (elektronische identificatie) en verbeteren we onze digitale dienstverlening.

Verbindend

We nodigen klanten uit om hun ervaring met ons te delen in de (spreekwoordelijke) reis die ze maken tijdens de oriëntatie, aanschaf en het gebruik van een product of dienst bij de gemeente. Dit noemen we een klantreis. Verbeteracties die hieruit voortkomen pakken we direct op.

Gastvrij

We verbeteren de vaardigheid 'gastvrij werken' bij alle medewerkers (Zevenaar Verbindt). We hebben in 2018 middels de inwoneroppeiling van 'Waarstaatjegemeente' de klanttevredenheid en ons gastheerschap in kaart gebracht. We onderzoeken hoe we de tevredenheid van inwoners kunnen verbeteren en voeren verbeteracties uit.

o.2.6 Opstellen Integraal Huisvestingsplan (IHP)	Jaar realisatie	2019
---	------------------------	-------------

Voor de uitvoering van het vastgoedbeleid voor alle gebouwen van de gemeente stellen wij een IHP op. Een IHP draagt bij aan het op peil houden van voorzieningen en daarmee ook aan de leefbaarheid in Zevenaar en de dorpen. Het beslaat meerdere accommodaties die ook meer beleidsvelden raken. Naast gemeentelijke gebouwen heeft het IHP ook betrekking op sport-, onderwijs-, sociaal-maatschappelijke en culturele accommodaties.

Het IHP is een strategisch plan dat aangeeft welke accommodaties wij willen behouden en welke wij op korte of lange termijn willen afstoten. Dit plan is een sturend instrument dat op termijn leidt tot besparingen op onderhoudsinvesteringen. Wij hebben dan grip op de middelen om onze gemeentelijke accommodaties goed, duurzaam en veilig te beheren en onderhouden.

0.3 Financieel beleid

0.3.1 Uitvoeren Planning & Controlcyclus

Jaar realisatie 2022

Wij geven uitvoering aan de planning- en controlcyclus door het opstellen van een kadernota, begroting, voortgangsrapportage en jaarstukken. Beschikbare middelen zijn integraal afgewogen bij de kadernota en de begroting. In 2019 gaan wij extra investeren in de doorontwikkeling van de P&C-cyclus. In 2019 voeren wij daarnaast een project 'Basis op orde' uit. Binnen dit project brengen wij het financieel beheer op orde, verbeteren wij de kwaliteit van het budgetbeheer, de budgetten en de financiële informatievoorziening.

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2019
Alliander N.V.	De primaire taak van Alliander is het onderhouden en beheren van de elektriciteits- en gas(distributie)netten in het verzorgingsgebied. Deze taken zijn wettelijk bepaald omdat de maatschappij sterk afhankelijk is van een betrouwbare aanvoer van (duurzame) energie.	
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	De B.N.G. is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Euregio Rijn-Waal	De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.	11
Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen	Orgaan voor de gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen voor overleg en afstemming op de beleidsterreinen economie, mobiliteit en wonen. Voor de stimulering van de economische ontwikkelingen van de regio is een triple helix samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden opgericht in de vorm van de Stichting Economic Board.	66
Samenwerking De Liemers	Samenwerking De Liemers is een samenwerkingsverband van Liemerse gemeenten op gebied ICT, inkoop en werk en inkomen.	4.943
Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg	Het Streekarchivariaat heeft als doel het beheren van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten conform de Archiefwet 1995.	125
Vitens N.V.	Waarborgen van de kwaliteit van drinkwater en grondwater.	

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	20.544	25.169	24.984	25.047	25.347
Tot 2e Voortgangsrapportage	-114	-612	-771	-768	-768
2e Voortgangsrapportage	804				
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	21.234	24.557	24.213	24.280	24.580

Mutaties begroting

<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>	-321	258	612	528
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-431	149	502	418
- Doorbelastingen naar taakvelden	-165	-165	-165	-165
- Loonontwikkeling 2019	274	274	274	274
<u>3. Nieuw beleid</u>	174	174	174	174
- Uitbreiding formatie a.g.v. geharmoniseerd toezicht- en handhavingsbeleid.	153	153	153	153
- Uitbreiding formatie t.b.v. aanpak voorkoming escalatie	21	21	21	21
Totaal mutaties lasten	-147	433	786	702

Totaal lasten begroting	21.234	24.410	24.646	25.066	25.282
--------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Baten

Kadernota 2018-2022	81.150	83.159	84.191	85.312	84.382
Tot 2e Voortgangsrapportage	-444		-925	-925	-925
2e Voortgangsrapportage	781	54	54	54	54
Baten na 2e Voortgangsrapportage	81.488	82.347	83.320	84.441	83.511

Mutaties begroting

<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>	104	-158	-285	-918
- Aanpassen Algemene uitkering aan mei-circulaire 2018	577	307	144	-482
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-213	-205	-169	-176
- Aframen bijdrage stortplaats Doesburgseweg (Zweekhorst)	-260	-260	-260	-260
Totaal mutaties baten	104	-158	-285	-918

Totaal baten begroting	81.488	82.452	83.162	84.156	82.593
-------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Saldo voor bestemming	60.253	58.042	58.517	59.090	57.312
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutaties reserves

Onttrekkingen

Kadernota 2018-2022	588	1.122	815	747	747
Tot de 2e VGR	96	56			
2e Voortgangsrapportage	8				
Begroting		-129	-130	-130	-133
Totaal onttrekkingen reserves	692	1.048	685	617	614

Toevoegingen

Kadernota 2018-2022	1.602	1.607	1.607	1.607	359
Tot 2e Voortgangsrapportage	175				
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves	1.777	1.607	1.607	1.607	359

Totaal mutaties reserves	-1.085	-558	-921	-989	255
---------------------------------	---------------	-------------	-------------	-------------	------------

Saldo na bestemming	59.168	57.484	57.595	58.100	57.567
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Doorbelastingen naar taakvelden

Ten behoeve van de harmonisatie van de tarieven (riool en afval) is een nieuwe doorbelasting naar de taakvelden begroot. Deze doorbelasting is budgettair neutraal opgenomen in deze begroting.

Loonontwikkeling 2019

De salarislasten worden per afdeling geraamd volgens de vastgestelde formatie. In de kadernota hebben wij gerekend met 1,5% loonontwikkeling. In de begroting 2019 houden wij 2,5% aan, conform de gemiddelde CAO loonontwikkeling bij de sector overheid volgens het CBS.

3. Nieuw beleid

Uitbreiding formatie a.g.v. geharmoniseerd toezicht- en handhavingsbeleid.

In oktober behandelt u het geharmoniseerde toezicht- en handhavingsbeleid. De financiële consequenties zijn vooruitlopend hierop meegenomen in de begroting 2019-2022.

Uitbreiding formatie t.b.v. aanpak voorkoming escalatie

Bij de kadernota hebt u middelen beschikbaar gesteld voor de aanpak van voorkoming escalatie (AVE) voor het onderdeel veiligheid, maar niet voor de uitvoering van AVE binnen het sociaal domein. We werken aan een programmatische aanpak voorkoming van escalatie. Doel hiervan is om de zorg- en veiligheidsketen beter op elkaar te laten aansluiten zodat de samenwerking gestructureerd verloopt. Hierbij is het Veiligheidshuis betrokken wanneer er opgeschaald dient te worden. Aanleiding hiervoor is de eis die gesteld is voor een sluitende aanpak verwarde personen en de professionaliseringsslag binnen Veilig Thuis. Voor deze uitvoering van AVE vragen wij nu een uitbreiding van de formatie met 0,2778 fte.

Baten

1. Autonome ontwikkelingen

Aanpassen Algemene uitkering aan mei-circulaire 2018

De mei-circulaire 2018 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft gevolgen voor de Algemene uitkering uit het gemeentefonds. Een cijfermatige toelichting is opgenomen in het financieel beeld.

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Aframen bijdrage stortplaats Doesburgseweg (Zweekhorst)

In de begroting is structureel een bijdrage geraamd van € 260.000 voor de stortplaats aan de Doesburgseweg. Deze vergoeding wordt betwist door Mineralz-Zweekhorst B.V. Ons standpunt dat de vergoedingen terecht worden opgelegd is onveranderd. Op basis van verslaggevingsvoorschriften en het voorzichtigheidsbeginsel zullen wij deze vergoeding niet meer opnemen in de begroting.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
0.1 Bestuur	2.294	2.048	2.035	2.002	2.002
0.2 Burgerzaken	794	921	803	803	803
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.866	1.235	1.363	1.361	1.374
0.4 Overhead	15.362	19.098	18.891	19.054	18.957
0.5 Treasury	36	4	4	4	4
0.61 OZB woningen	369	404	384	369	369
0.63 Parkeerbelasting	-1	-1	-1	-1	-1
0.64 Belastingen Overig	313	148	149	132	132
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			500	750	1.000
0.8 Overige baten en lasten	202	553	517	592	642
Totaal Lasten	21.234	24.410	24.646	25.066	25.282
Baten					
0.2 Burgerzaken	782	809	809	809	809
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.435	374	374	374	374
0.4 Overhead	2.726	2.671	2.663	2.666	2.659
0.5 Treasury	32	10	3	3	3
0.61 OZB woningen	6.221	6.332	6.388	6.468	6.528
0.62 OZB niet-woningen	3.457	3.754	3.770	3.770	3.770
0.63 Parkeerbelasting	1.221	1.221	1.221	1.221	1.221
0.64 Belastingen Overig	2.700	2.706	2.706	2.706	528
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	62.935	64.484	65.229	66.139	66.701
0.8 Overige baten en lasten	74	106			
Totaal Baten	81.583	82.467	83.162	84.156	82.593
Saldo					
0.1 Bestuur	-2.294	-2.048	-2.035	-2.002	-2.002
0.2 Burgerzaken	-12	-112	6	6	6
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-431	-861	-990	-987	-1.000
0.4 Overhead	-12.636	-16.427	-16.229	-16.388	-16.297
0.5 Treasury	-4	6	-1	-1	-1
0.61 OZB woningen	5.853	5.929	6.005	6.100	6.160
0.62 OZB niet-woningen	3.457	3.754	3.770	3.770	3.770
0.63 Parkeerbelasting	1.222	1.222	1.222	1.222	1.222
0.64 Belastingen Overig	2.387	2.557	2.556	2.573	395
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	62.935	64.484	64.729	65.389	65.701
0.8 Overige baten en lasten	-128	-447	-517	-592	-642
Totaal Saldo	60.348	58.057	58.517	59.090	57.312

Mutaties reserves

0.10 Mutaties reserves	-1.180	-573	-921	-989	255
Totaal Mutaties reserves	-1.180	-573	-921	-989	255

Saldo Begroting na bestemming	59.168	57.484	57.595	58.100	57.567
--------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Incidentele lasten					
Raadsondersteuning	Rekenkamercommissie	33	33		
Raadsondersteuning	Verbeteren bestuurscultuur	13			
Uitvoering OZB	Advieskosten verandering grondslag WOZ	35	15		
Gemeentehuis	Afwikkeling verkoop gemeentehuis Rijnwaarden	65			
Afdeling Bedrijfsvoering	Inhuur derden - invoering Wet normalisering rechtspositie ambtenaren	54			
Afdeling Publiekszaken	Project verbetering dienstverlening	10			
Afdeling Informatie-beheer (I&A)	Inrichten digitale belastingbalie	25			
Afdeling Informatie-beheer (I&A)	Project 'Datagedreven sturing'	50			
Afdeling Financiën	Advieskosten - project 'Doorontwikkeling Planning & control'	50			
Afdeling Financiën	Project 'Basis op orde'	75			
Afdeling Beheer openbare ruimte	Extra formatie infrastructurele projecten	304	250		
Afdeling Publiekszaken	Klant staat centraal / verbetering dienstverlening	30	20		
Totaal Incidentele lasten		743	318	-	-

Incidentele baten

Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking rekenkamer	33	33		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor bijeenkomsten thema Verbeteren bestuurscultuur	13			
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking voor veranderen grondslag Wet onroerende zaken	35	15		
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking de invoering van de Wet normalisatie ambtenaren	54			

Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor doorontwikkeling digitale dienstverlening	10			
Mutaties reserves	Reserve ICT- onttrekking ten behoeve van de inrichting van een digitale belastingbalie	25			
Mutaties reserves	Reserve ICT - onttrekking voor het project 'Datagedreven sturing'	50			
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking project doorontwikkeling Planning & control	50			
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking 'Project basis op orde'	75			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking t.b.v. project 'Klant staat centraal- verbetering dienstverlening'	30	20		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking kosten invoering Omgevingswet (kosten zie programma 8)	600	600	600	600
Totaal Incidentele baten		975	668	600	600
Totaal incidentele baten en lasten		231	350	600	600

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Het overzicht van de reserves van programma o. Bestuur en dienstverlening ziet er als volgt uit:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01- 2018	Stand 01-01- 2019	Stand 01-01- 2020	Stand 01-01- 2021	Stand 01-01- 2022
-----------------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------

Algemene reserves

Algemene Reserve (AR)	17.497	19.479	18.934	19.407	20.055
Risico's	16.681	16.681	16.681	16.681	16.681
Totaal Algemene reserves	34.178	36.160	35.615	36.088	36.736

Bestemmingsreserves

Aanpassing patio	31				
Automatisering	152	102	27	27	27
Besteding jaarrekeningresultaat	282				
Collegeprogramma	91				
Extra kosten herindeling	17	17	17	17	17
Fricties bezuinigingen vernieuwingskosten	503	449	235	220	220
ICT-SDL	26	26	26	26	26
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	108	108	108	108	108

Onderzoekscommissie P&O-beleid	35	35	35	35	35
Opleiding personeel	12	12	12	12	12
Organisatieontwikkeling	7	7	7	7	7
Rekenkameronderzoek informatieveiligheid	7				
Totaal	1.271	756	467	452	452
Reserves ter dekking kapitaallasten					
Balansverkorting	230	212	203	193	183
Werkzaamheden gemeentehuis	505	505	492	480	467
Totaal	735	717	695	672	650
Totaal programma o	36.184	37.633	36.777	37.212	3.7837

Toelichting ontwikkelingen reserves

Op hoofdlijnen is sprake van de volgende mutaties:

Algemene reserve

Onderwerp	Jaar	Toelichting
Onttrekkingen:		
Kadernota 2018-2022	2018/ 2022	In de kadernota zijn ter dekking van onze bestuurlijke ambities diverse onttrekkingen ten laste van de Algemene reserve opgenomen. In totaal gaat het om een bedrag van € 4.868.000 voor de jaren tot en met 2022. De belangrijkste onttrekking betreft de dekking van de invoeringskosten van de Omgevingswet voor een bedrag van € 2.591.000. Verder is een bedrag opgenomen van € 800.000 voor achterstallig onderhoud aan de wegen. In de kadernota is het volledige overzicht opgenomen.
Overige onttrekkingen	2018	Naast de onttrekkingen uit de kadernota vinden er in 2018 nog enkele kleinere onttrekkingen plaats voor een totaalbedrag van € 556.000. De belangrijkste hiervan betreffen de verplaatsing van jongerencentrum De Duim in Pannerden voor een bedrag van € 280.000 (besluit voormalige gemeente Rijnwaarden) en de vorming van een tweetal kapitaallastenreserves voor de onderzoeks- en plankosten voor de A15/A12. Hierbij gaat het om een totaalbedrag van € 215.000. Dit bedrag is ten laste van de Algemene reserve gebracht en hiervoor zijn nieuwe reserves gevormd.
Toevoegingen:		
Precariorechten	2018/ 2021	Een deel van de opbrengsten van de precariorechten van de voormalige gemeente Zevenaar wordt ten gunste van de Algemene reserve gebracht. Het gaat hierbij om een bedrag van € 1.248.000. Met ingang van 2022 vervalt de toevoeging door het wegvallen van de opbrengsten op basis van gewijzigde wetgeving.
Grondexploitatie Zevenaar-Oost	2018	U heeft op 4 juli 2018 besloten om de grondexploitatie Zevenaar Oost uit te breiden met netto 115 woningen. De exploitatie Het Hof wordt afgesloten en daar komen 40 woningen te vervallen. Dit woningaantal wordt overgeheveld naar De Stede. Daar worden 155 woningen extra gerealiseerd zodat per saldo sprake is van een uitbreiding van 115 woningen.

Het positieve financiële effect op de grondexploitatie van € 2.583.000 wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Automatisering

In de Kadernota 2018-2022 is in het dekkingsplan de volgende dekking ten laste van deze reserve opgenomen:

Onderwerp	Jaar	Toelichting
Aanschaf GIS-apparatuur	2018	De GIS-apparatuur is noodzakelijk voor het maken van visualisaties voor bijvoorbeeld de openbare ruimte. Voor de aanschaf is € 25.000 nodig.
Project 'Datagedreven sturing'	2018/ 2019	Datagedreven sturing is het vermogen om op basis van het verzamelen en analyseren van data tot sturing te komen. Voor de pilot in het Sociaal Domein is een bestaand budget beschikbaar. In 2018 en 2019 vragen wij € 25.000 en € 50.000 aan, bedoeld voor andere pilots en verankering in de hele organisatie.
Inrichten digitale belastingbalie	2019	Via de digitale belastingbalie kunnen inwoners opgelegde aanslagen raadplegen, een automatische incasso instellen, uitstel van betalingen aanvragen en bezwaar indienen. Om de belastingbalie in te richten vragen wij in 2019 eenmalig € 25.000 aan.

Fricties bezuinigingen en vernieuwingskosten

Onderwerp	Jaar	Toelichting
Invoering Wet Normalisering rechtspositie ambtenaren	2018/ 2019	Met ingang van 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren in werking. Vanaf die datum is het Burgerlijk Wetboek (BW) van toepassing op arbeidsrelaties bij de overheid. Onder andere de CAR-UWO wordt omgezet in een CAO. Deze wet moet geïmplementeerd worden en dit vergt extra capaciteit in 2018 en 2019. Het gaat hierbij om een bedrag van € 54.000 per jaar.
Doorontwikkeling planning & control	2019	Dit betreft een budget van € 50.000 voor de noodzakelijke doorontwikkeling, verdere digitalisering en externe advisering van de planning & controlcyclus in 2019.
Project 'Basis op orde'	2019	Gelet op de gemeentelijke herindeling, de ontwikkeling van de nieuwe organisatie en het hierdoor ontbreken van een volledig historisch inzicht gaan wij in 2019 een project 'Basis op orde' uitvoeren. Binnen dit project brengen wij het financieel beheer verder op orde, verbeteren wij de kwaliteit van het budgetbeheer, de budgetten en de financiële informatievoorziening. Ter ondersteuning van dit project zijn extra kosten noodzakelijk, deze ramen wij op € 75.000.
Veranderen grondslag Wet onroerende zaken	2019/ 2020	Het taxeren van woningen op basis van gebruiksoppervlakte wordt per 1 januari 2022 verplicht. Tot dusver was dit op basis van bruto inhoud. Om deze overgang voor alle panden op efficiënte wijze te realiseren is eenmalige externe expertise nodig. Wij vragen hiervoor in 2019 € 35.000 en in 2020 € 15.000 extra budget.

Voor de reserves Aanpassing patio, Besteding jaarrekeningresultaat, Collegeprogramma en Rekenkameronderzoek informatieveiligheid geldt dat deze in 2018 worden afgewikkeld.

Overzicht voorzieningen

Het overzicht van de voorzieningen van programma o. Bestuur en dienstverlening ziet er als volgt uit:

Naam voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Aanspraken overstromingen Riverparc	117	119	122	124	127
Gebouwen	595	430	519	496	555
Pensioenen wethouders	1.905	1.896	1.886	1.877	1.868
Wachtgelden voormalige wethouders	294				
WW verplichtingen (ambtenaren)	166	30	30	30	30
Totaal programma o	3.078	2.476	2.558	2.528	2.580

Toelichting mutaties voorzieningen

Op hoofdlijnen is sprake van de volgende mutaties:

Aanspraken overstromingen Riverparc

De voorziening dient om aanspraken op schades van derden vanwege eventuele overstromingen in Riverparc te financieren. Jaarlijks voegen wij rente aan de voorziening toe.

Gebouwen

De voorziening gebouwen baseren wij op een beheersplan onderhoud gebouwen. Jaarlijks voegen wij conform het beheersplan een bedrag van € 240.000 toe aan de voorziening en jaarlijks onttrekken wij een wisselend bedrag aan onderhoudskosten aan de voorziening.

Pensioenen wethouders

Voor de pensioenaanspraken van wethouders is een voorziening gevormd. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks aangepast aan de berekende werkelijke verplichtingen. In de begroting ramen wij jaarlijks een toevoeging van € 70.000 en een onttrekking van € 80.000.

Wachtgelden voormalige wethouders

Voor wachtgeldverplichtingen van voorgaande colleges is een voorziening gevormd. Het saldo per 1 januari 2018 wordt naar verwachting in 2018 geheel uitgekeerd. Jaarlijks ramen wij in de 2e voortgangsrapportage de kosten voor wachtgeld voor het eerstkomende begrotingsjaar.

Wachtgeldverplichtingen (ambtenaren)

In de voormalige gemeente Rijnwaarden is een voorziening gevormd voor wachtgelden en mobiliteitstrajecten van ambtenaren. Naar verwachting wordt de voorziening in 2018 vrijwel geheel gebruikt.

Meerjareninvesteringsplan

Voor het programma o. Bestuur en dienstverlening zijn er geen investeringen gepland.

1. VEILIGHEID

Omschrijving

Dit programma gaat over brandweerzorg, crisisbeheersing en integrale veiligheid.

Wat willen we?

Een gemeente waarin inwoners, ondernemers en organisaties zich veilig voelen in hun woon- en werkomgeving en op straat.

Ontwikkelingen

Ondermijning

Ondermijning is een relatief nieuw fenomeen binnen de lokale overheid. Het heeft betrekking op de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld. Het is een maatschappelijk probleem. De aanpak van ondermijning is geen exclusieve taak van de politie en het Openbaar Ministerie. Een effectieve aanpak van ondermijning vraagt om een georganiseerde overheid die alle middelen en instrumenten inzet die ze tot haar beschikking heeft. De aanpak van ondermijning moet zich richten op georganiseerde criminaliteit én op het waarborgen van de integriteit in het openbaar bestuur.

Beleidskaders

- Kadernota Integrale Veiligheid gemeente Zevenaar 2016-2019 (2016)
- Handhavingsnota 'Een zaak van afwegen' Zevenaar
- Handhavingsbeleid Rijnwaarden
- Beleidskader Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning 2018 en verder (2018)

WAT WILLEN WE?

1.1 Beperken en bestrijden van branden, rampen en zware ongevallen

Het voorkomen en op een goede manier bestrijden van branden, rampen en zware ongevallen.

1.2 Bewaken van de openbare orde en veiligheid

Onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en bezoekers zijn en voelen zich veilig in onze gemeente.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Diefstal uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)	2017	2,50	2,10	2,30	2,90	2,10	2,05	2,00
Toelichting	De afgelopen jaren laat het aantal diefstallen een schommelend beeld zien. Mede op basis van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota Integrale veiligheid denken wij dat het aantal de komende jaren licht gaat dalen en is de doelstelling dat deze onder het Gelders gemiddelde blijft.							

Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2017	4,20	3,20	6,30	4,70	2,60	2,60	2,60
Toelichting	De afgelopen jaren laat het aantal geweldsmisdrijven een schommelend beeld zien, over de lange termijn is trendmatig sprake van een afname. Op basis van de trendmatige ontwikkelingen en de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota integrale veiligheid is de doelstelling om het aantal misdrijven niet te laten stijgen.							
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	2017	4,30	4,50	9,00	7,00	4,60	4,40	4,35
Toelichting	Het aantal vernielingen en beschadigingen neemt de laatste jaren af. Wij scoren in de meeste jaren iets beter dan andere Liemerse gemeenten. In Gelderland is een duidelijke dalende trend te zien. Onze doelstelling is, mede op basis van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota Integrale veiligheid, het aantal vernielingen de komende jaren met 5% te laten dalen.							
Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)	2017	94,00	49,00			49,00	45,00	40,00
Toelichting	De afgelopen jaren laat het aantal Halt-verwijzingen een schommelend beeld zien, tussen de 72 (2015) en 46 (2014) keer. De meeste Liemerse gemeenten scoren minder. In Gelderland ligt het aantal boven de 90. Onze doelstelling is om het aantal verwijzingen met minimaal 10% te laten dalen. Dit doen wij mede door de activiteiten opgenomen in de kadernota Integrale veiligheid.							
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2017	1,70	1,00	0,70	1,00	1,30	1,00	1,00
Toelichting	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners toont een wisselend beeld, maar schommelt rond de 1. In onze regio scoren met name Duiven en Westervoort minder goed. In Gelderland ligt de score de afgelopen 10 jaar rond de 2,0. Onze gemeente zit hier dus onder. Wij streven, mede op basis van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota integrale veiligheid, er naar dat dit cijfer niet stijgt.							

WAT DOEN WE?

1.1 Beperken en bestrijden van branden, rampen en zware ongevallen

1.1.1 Verbeteren eerste hulpverlening in alle kernen	Jaar realisatie	2022
Wij stimuleren inwonerinitiatieven die ontstaan om het Zevenaarse AED-netwerk te vergroten. Wij zorgen voor scholing van vrijwilligers.		

1.2 Bewaken van de openbare orde en veiligheid

1.2.1 Bestrijden ondermijning	Jaar realisatie	2022
We nemen preventieve en repressieve maatregelen om vermenging van de onderwereld met de bovenwereld tegen te gaan. Het ondermijningsbeeld voor Zevenaar leveren we in 2018 op. Naar aanleiding van dit beeld stellen we een plan van aanpak op en voeren we de eerste acties uit. Verder verwachten wij een toename van de inzet van burgemeestersbevoegdheden voor het bestrijden van ondermijning.		

1.2.2 Vergroten veiligheid in de gemeente

Jaar realisatie 2021

We zetten in op en ondersteunen initiatieven van inwoners zoals buurtpreventie in de vorm van BuurtWhats App-groepen. We willen in het kader van buurtpreventie de WhatsAppgroepen verder professionaliseren. Hierbij verenigen we beheerders uit verschillende groepen met elkaar, waardoor een groter netwerk ontstaat, waarin beheerders van elkaar kunnen leren. De groepen op het Gelders Eiland moeten hiervoor een inhaalslag maken. We ondersteunen, bestendigen en faciliteren minimaal 6 nieuwe inwonersinitiatieven op het gebied van sociale veiligheid.

Vanuit de gebiedsteams zorgen we voor een zorgvuldige en adequate hulpverlening bij huiselijk geweld en overlastgevende personen. De verbinding tussen zorg en veiligheid is hierin van cruciaal belang. Verdere uitwerking is opgenomen in programma 6 Sociaal Domein.

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2019
Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland (VGGM)	De VGGM behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van brandweer, regionale ambulancevoorziening en GGD voor de zestien gemeenten in de regio Gelderland-Midden.	3.657

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	3.018	2.775	2.775	2.775	2.775
Tot 2e Voortgangsrapportage	6	-4	-4	-4	-4
2e Voortgangsrapportage	-78				
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	2.946	2.772	2.771	2.771	2.771
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		-15	-14	-14	-14
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		-15	-14	-14	-14
Totaal mutaties lasten		-15	-14	-14	-14
Totaal lasten begroting	2.946	2.757	2.757	2.757	2.757
Baten					
Kadernota 2018-2022	72	72	72	72	72
Tot 2e Voortgangsrapportage					
2e Voortgangsrapportage					
Baten na 2e Voortgangsrapportage	72	72	72	72	72
Mutaties begroting					
Totaal mutaties baten					
Totaal baten begroting	72	72	72	72	72

Saldo voor bestemming	-2.875	-2.685	-2.685	-2.685	-2.685
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------

Mutaties reserves

Onttrekkingen

Kadernota 2018-2022

Tot de 2e VGR

2e Voortgangsrapportage

Begroting

Totaal onttrekkingen reserves

Toevoegingen

Kadernota 2018-2022

Tot 2e Voortgangsrapportage

2e Voortgangsrapportage

Begroting

Totaal toevoegingen reserves

Totaal mutaties reserves

Saldo na bestemming	-2.875	-2.685	-2.685	-2.685	-2.685
---------------------	--------	--------	--------	--------	--------

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Baten

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Lasten

1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.394	2.502	2.502	2.502	2.502
1.2 Openbare orde en veiligheid	552	255	255	255	255
Totaal Lasten	2.946	2.757	2.757	2.757	2.757

Baten

1.1 Crisisbeheersing en brandweer	16	16	16	16	16
1.2 Openbare orde en veiligheid	56	56	56	56	56
Totaal Baten	72	72	72	72	72

Saldo

1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2.378	-2.487	-2.487	-2.487	-2.487
1.2	Openbare orde en veiligheid	-496	-199	-199	-199	-199
Totaal Saldo		-2.875	-2.685	-2.685	-2.685	-2.685

Mutaties reserves**Totaal Mutaties reserves**

Saldo Begroting na bestemming	-2.875	-2.685	-2.685	-2.685	-2.685
--------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Er zijn binnen dit programma geen incidentele baten of lasten.

Reserves en voorzieningen

Binnen het programma 1. Veiligheid is er geen sprake van reserves of voorzieningen.

Meerjareninvesteringsplan

Voor het programma 1. Veiligheid zijn er geen investeringen gepland.

2. VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Omschrijving

Dit programma gaat over verkeer en vervoer (wegen, openbare verlichting e.d.), parkeren en openbaar vervoer.

Wat willen we?

Wij willen een goede en veilige bereikbaarheid van de kernen en buitengebied voor alle verkeersdeelnemers. Het is ons doel een verkeersveilige gemeente te zijn met een goede bereikbaarheid en doorstroming van zowel het personen- als vrachtverkeer. Een optimale bereikbaarheid over de weg is een voorwaarde voor een gezonde economische structuur, onze aantrekkelijkheid voor de transportsector en daarmee voor het versterken van het logistieke profiel van Zevenaar. Ook de bereikbaarheid over water (onder andere laad- en losplaats) is hier onderdeel van. Deze optimale bereikbaarheid willen wij voor onze gemeente realiseren. De nieuwe ontsluiting van de gemeente op het rijkswegennet (A12 en A15) en de aanpassing van het onderliggende wegennet hierop, waaronder het mogelijk doortrekken van het Witte Kruis, zijn hiervoor van cruciaal belang. Als afgeleide van de infrastructuur voor het gemotoriseerde verkeer willen we een fietsvriendelijke en -veilige gemeente zijn. We beoordelen daarvoor de bestaande fietsvoorzieningen en maken inzichtelijk waar schakels niet voldoen, niet veilig zijn of ontbreken.

Ontwikkelingen

Verkeer en vervoer

We krijgen te maken met een bouwperiode. Eerst worden de gemeentelijke wegen aangepast op de nieuwe aansluitingen op het hoofdwegennet (2019). Als de gemeente klaar is gaat Rijkswaterstaat aan de slag met de verbreding van de A12 (2021-2023) en met de doortrekking van de A15. Dat vraagt de komende tijd veel aandacht van de gemeentelijke organisatie.

Beleidskaders

- Structuurvisie Zevenaar (2012)
- Verkeer- en vervoersplan Zevenaar (2000)
- Tracébesluit A15/A12
- Wegenbeleidsplan Zevenaar en Rijnwaarden
- Beleidsplan openbare verlichting 2016 - 2025 Zevenaar
- Beleidsplan Openbare verlichting 2015 - 2023 Rijnwaarden
- Omgevingsvisie Gelders Eiland 2030 (2017)

WAT WILLEN WE?

2.1 Verkeer en vervoer

In het kader van een goede bereikbaarheid streven wij naar goede ontsluitingen van onze kernen. Wij willen een goede verbinding naar de verbrede A12 en de doorgetrokken A15 realiseren en het onderliggende wegennet hier goed op aansluiten. Wij streven naar een directe verbinding van het Gelders Eiland op de hoofdwegenstructuur (A12), waarbij er aandacht is voor de leefbaarheid in de kernen. Om het fietsgebruik te stimuleren en de fietsveiligheid te waarborgen, zorgen wij voor een goed netwerk van fietsvoorzieningen en -fietspaden. In de stad Zevenaar, tussen de kernen onderling en naar de omliggende gemeenten.

2.2 Parkeren

Wij willen de parkeerdruk in het centrum van de stad Zevenaar door middel van betaald parkeren blijven reguleren.

WAT DOEN WE?

2.1 Verkeer en vervoer

2.1.1 Aanleggen 2e viaduct 7Poort Jaar realisatie 2021

Bereikbaarheid van onze gemeente en de bedrijventerreinen in Zevenaar is belangrijk. Wij stimuleren de uitgifte van de kavels op 7Poort volop (zie programma 3). Een belangrijke bijdrage hieraan levert het aanleggen van een 2e viaduct. Hierover hebben wij u geïnformeerd middels een separaat raadsvoorstel.

2.1.2 Brengen en houden lokale wegennet op goed onderhoudsniveau Jaar realisatie 2019

Uitvoeren noodzakelijk achterstallig onderhoud

Het gewenste onderhoudsniveau op beeldkwaliteit van de openbare ruimte is vastgesteld. Het is noodzakelijk dat wij op diverse wegen achterstallig onderhoud uitvoeren. Deze wegen zijn nu verkeersonveilig en uitstel van onderhoud is niet langer te verantwoorden. Wanneer wij geen maatregelen nemen, vallen de wegen onder de norm van wettelijke aansprakelijkheid en zijn schadeclaims te verwachten.

Vervangen brug Eltenseweg

Op basis van uitgevoerde constructiemetingen en de daaruit blijkende slechte conditie van de brug mogen zware vrachtvoertuigen (> 40 t) geen gebruik meer maken van deze brug. Deze tijdelijke maatregel kan tot claims lijden van diverse transportbedrijven, doordat ze ongeveer 10km moeten omrijden. Het overige vrachtverkeer hebben we moeten beperken door eenrichtingsverkeer in te stellen. We kunnen de brug nu met een noodmaatregel (een extra pijler aanbrengen) weer toegankelijk maken voor al het vrachtverkeer. De begrote kosten hiervan bedragen ongeveer € 50.000. Deze kosten willen wij dekken uit het krediet (€ 650.000) van de 'vervanging brug Eltenseweg' welke aangevraagd is in de Kadernota 2018-2022. Door deze tijdelijke maatregel kan het restant krediet (€ 600.000) doorschuiven van 2019 naar 2022. Dit uitstel geeft mogelijkheden om samen met Kreis Kleve (D) een integraal plan te maken om het gebied verder in te richten, waardoor er mogelijk kosten bespaard kunnen worden en een meer passende oplossing mogelijk wordt.

Reconstructie Halve Maan Lobith

Het projectgebied 'reconstructie Halve Maan' omvat het gebied tussen de rotonde Batavenweg en Herwensedijk. In dit projectgebied realiseren wij een fietsverbinding en vervangen wij ook alle verhardingen en renoveren we het grootste gedeelte van het openbare groen. Verder wordt er op de Halve Maan geparkeerd op de rijbaan. Na de herinrichting kan er alleen nog geparkeerd worden in de parkeervakken.

Herinrichting Kop van Tolkamer

De aanleiding voor de projecten is de achterstand in onderhoud openbare ruimte (verpaupering). De Kop van Tolkamer onderscheidt zich van de omgeving. Door de kwaliteitsimpuls en het opknappen van de openbare ruimte ontstaat in de Kop van Tolkamer een toeristische meerwaarde, het zet de Kop van Tolkamer op de kaart.

2.1.3 Infrastructuur voorbereiding en uitvoering Jaar realisatie 2022

De komende vier jaar (en verder) worden bestaande wegen heringericht en voeren we planstudies uit naar nieuwe (rand-)wegen. Er is een krediet nodig voor capaciteit, onderzoek en uitvoering.

De investering heeft betrekking op de volgende projecten:

- Coördinatie en regie infrastructurele projecten in de uitvoering
- Project A15/A12
- Aanpassing Arnhemseweg en weg Hengelder (waaronder Herinrichting parkeerplaatsen sportvelden Hengelder, Oversteek Douwe Dekkerstraat en onvoorziene werken)
- Planvorming herinrichting Edisonstraat
- Planvorming herinrichting Mercurion
- Planvorming herinrichting Doesburgseweg
- Spoorverdubbeling Zevenaar-Didam
- Herinrichting Babberichseweg
- Planstudie Noordelijke Randweg
- Planstudie doortrekking Witte Kruis/MER

- Monitoring geluid, fijnstof en trillingen
- Onderzoeken akoestische maatregelen onderliggend wegennet
- Effecten realisatie Vliegveld Lelystad voor Zevenaar

2.1.4 Investeren in veilige wegen

Jaar realisatie 2019

Bij de uitvoering van groot onderhoud en grootschalige reconstructies is de verkeersveiligheid een vast onderdeel van de wegenrichting. Daarnaast plannen wij de volgende specifieke verkeersveiligheidsmaatregelen:

Heilige Huisjes/Zuiderlaan

Bewoners wensen verkeersremmende maatregelen in Heilige Huisjes/Zuiderlaan. De lange rechte weg nodigt uit tot een hoge rijnsnelheid. De bewoners ervaren dit als onveilig. Uit verkeersmetingen blijkt dat er inderdaad te hard wordt gereden. De weg is onvoldoende ingericht als een 30 km/u zone. Er is gekeken naar verschillende typen maatregelen. Vanwege het verkeersaanbod stellen wij voor drempels aan te leggen. Bewoners staan positief tegenover deze plannen.

Fietsoversteek rotonde Landeweerdijk

De Landeweerdijk, Ringbaan Oost en Babberichseweg in Zevenaar zijn met elkaar verbonden door een rotonde (hierna: rotonde N336). Rotonde N336 heeft voor vele weggebruikers een belangrijke functie. De rotonde vormt de verbinding tussen de nieuwbouwwijk Groot Holthuizen en het centrum van Zevenaar. Maar ook vervult rotonde N336 een belangrijke rol in de verbinding tussen Zevenaar en de middelbare school het Liemers College. Rotonde N336 is ruim opgezet, wat kan uitnodigen tot verkeerd gebruik. Zo wordt er met enige regelmaat tegen de richting in gefietst. Er is behoefte aan het creëren van een veiligere situatie. Een veilige oversteek is van belang, onder meer door de grote snelheidsverschillen (80 km/u vs. 20 km/u). Wij willen aan de noordzijde van de rotonde een fietsoversteek in twee richtingen maken. De voetgangers op de oversteek moeten net als nu voorrang geven aan het kruisende verkeer. Een dubbele oversteek voorkomt tegen de richting in fietsen en maakt de verkeerssituatie daarmee veiliger. Ook vormt een dubbele oversteek een logische verbinding tussen de wijk Groot Holthuizen en Zevenaar. Wij stellen voor om de zuidelijke oversteek aan de rotonde te verwijderen.

Aanpassing Dorpstraat/Babberichseweg

Op aandringen van aanwonenden heeft de provincie een plan opgesteld om de verkeersveiligheid van deze verkeerssituatie te verbeteren. Uit het onderzoek is gebleken dat de doorstroming van de provinciale wegen goed is, maar dat de verkeersveiligheid op een aantal punten verbeterd kan worden. Deze plaatsen zijn: fietsstrook langs de N811, oversteek Schutterspad over de N336 en insteek N812 ter hoogte van het Baborgaplein. Tussen provincie en onze gemeente is een kostenverdeling van respectievelijk 75% en 25% afgesproken. Voor fietsoversteek Bettestraatje is nog nader onderzoek nodig.

2.1.5 Verbeteren en verduurzamen openbare verlichting

Jaar realisatie 2019

Onze gemeente kent nog een aanzienlijk aantal verouderde lichtmasten met energieverblindende armaturen. In de huidige beleidsplannen Openbare Verlichting zijn voor het hele grondgebied van onze gemeente budgetten beschikbaar voor vervanging naar duurzame armaturen en materialen. Om een impuls te geven aan de wens om de openbare verlichting verder te verduurzamen stellen wij voor de bestaande verouderde en energieverblindende lichtmasten versneld te vervangen. De masten zijn economisch, en grotendeels ook technisch, afgeschreven. Vervanging leidt op termijn tot besparingen in het energieverbruik.

2.1.6 Opstellen Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP)

Jaar realisatie 2019

Gelet op het toenemende belang van de bereikbaarheid van onze gemeente in relatie tot de toenemende verkeersdrukke gaan wij in 2019 een gemeentelijke visie op verkeer en vervoer opstellen.

2.2 Parkeren

2.2.1 Verbeteren parkeervoorzieningen

Jaar realisatie 2019

In het centrum van Zevenaar zijn diverse voorzieningen voor betaald parkeren en selectieve toegang aan vervanging toe. Daarnaast willen wij op verzoek van de lokale ondernemers een pilot starten voor achteraf betalen.

Parkeerautomaten

De huidige parkeerautomaten werken niet naar behoren en zijn aan vervanging toe. Wij hebben u in de Kadernota een voorstel voorgelegd met een mogelijkheid tot sanering, waardoor er minder parkeerautomaten nodig zijn dan er nu staan. De voorbereiding voor aanpassing van de automaten is inmiddels in gang gezet. In het budget is ook rekening gehouden met projectbegeleiding en eventuele vervanging van bebording. Deze nieuwe parkeerautomaten werken volgens de nieuwste technieken, waardoor meer onderhoud op afstand kan plaatsvinden.

Pollers (zuilen automatische afsluiting)

De centrumafsluiting is ernstig verouderd en (deels) aan vervanging toe. Wij inventariseren de centrumafsluiting. Ook stellen we op basis van deze inventarisatie een nieuwe meerjarenbegroting voor de centrumafsluiting vast.

Pilot achteraf betalen parkeren

In samenwerking met de centrumondernemers hebben wij een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld om de voordelen van achteraf betalen voor het parkeren te belichten. Onderdeel van dit PvA is een pilot waarin iedereen die gebruik maakt van belparkeren (ook stadspasparkeren) het tweede uur parkeren gratis te geven. Doel hiervan is de verblijfsduur in het centrum te verlengen én meer parkeerders te verleiden achteraf te betalen voor het parkeren.

Digitaliseren van de parkeervergunningen

In de loop van 2018 bieden wij u een voorstel voor het digitaliseren van de parkeervergunningen aan. Naast betere service aan de burger zorgt dit ook dat de vergunninguitgifte efficiënter zal verlopen.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	4.950	5.168	4.362	4.489	4.656
Tot 2e Voortgangsrapportage	-20	104	104	104	104
2e Voortgangsrapportage	36				
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	4.966	5.272	4.466	4.593	4.760
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		-50	97	208	196
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		-60	87	198	185
- Doorbelastingen naar taakvelden		10	10	10	10
Totaal mutaties lasten		-50	97	208	196
Totaal lasten begroting	4.966	5.222	4.564	4.801	4.956

Baten

Kadernota 2018-2022	52	452	52	52	52
Tot 2e Voortgangsrapportage	3		3	3	3
2e Voortgangsrapportage					
Baten na 2e Voortgangsrapportage	55	455	55	55	55

Mutaties begroting

Totaal mutaties baten					
Totaal baten begroting	55	455	55	55	55
Saldo voor bestemming	-4.911	-4.766	-4.508	-4.746	-4.900

Mutaties reserves**Onttrekkingen**

Kadernota 2018-2022	467	450	25	25	25
Tot de 2e VGR	155	37	5	5	5
2e Voortgangsrapportage					
Begroting		-16	57	57	57
Totaal onttrekkingen reserves	622	471	87	87	87

Toevoegingen

Kadernota 2018-2022					
Tot 2e Voortgangsrapportage	155				
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves	155				
Totaal mutaties reserves	467	471	87	87	87
Saldo na bestemming	-4.444	-4.295	-4.421	-4.659	-4.813

Toelichting financiële ontwikkelingen**Lasten**1. Autonome ontwikkelingen*Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022*

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Doorbelastingen naar taakvelden

Ten behoeve van de harmonisatie van de tarieven (riool en afval) is een nieuwe doorbelasting naar de taakvelden begroot. Deze doorbelasting is budgettair neutraal opgenomen in deze begroting.

Baten

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
2.1 Verkeer en vervoer	3.938	4.151	3.537	3.774	3.928
2.2 Parkeren	1.010	1.021	1.010	1.010	1.010
2.5 Openbaar vervoer	17	50	17	17	17
Totaal Lasten	4.966	5.222	4.564	4.801	4.956
Baten					
2.1 Verkeer en vervoer	55	455	55	55	55
Totaal Baten	55	455	55	55	55
Saldo					
2.1 Verkeer en vervoer	-3.883	-3.696	-3.481	-3.719	-3.873
2.2 Parkeren	-1.010	-1.021	-1.010	-1.010	-1.010
2.5 Openbaar vervoer	-17	-50	-17	-17	-17
Totaal Saldo	-4.911	-4.766	-4.508	-4.746	-4.900
Mutaties reserves					
0.10 Mutaties reserves	467	471	87	87	87
Totaal Mutaties reserves	467	471	87	87	87
Saldo Begroting na bestemming	-4.444	-4.295	-4.421	-4.659	-4.813

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Incidentele lasten					
Wegen BOR	Achterstallig onderhoud wegen	400			
Parkeerbeheer BOR	Centrumafsluiting - vervanging pollers	25			
Verkeersmaatregelen BOR	Laadpalen voor elektrische auto's	7			
Verkeersbeleid	Verbetering openbaar vervoer	400			
Totaal Incidentele lasten		832	-	-	-
Incidentele baten					
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking achterstallig onderhoud wegen en wegenlegger	400			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking t.b.v. project centrumafsluiting	25			

Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking t.b.v. plaatsen laadpalen voor elektrische auto's	7			
Verkeersbeleid	Bijdrage van de Provincie (Subsidie Strek bestuur)	400			
Totaal Incidentele baten		832	-	-	-
Totaal incidentele baten en lasten		-	-	-	-

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Het overzicht van de reserves van programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat ziet er als volgt uit:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Bestemmingsreserves					
Betaald parkeren	182	182	182	182	182
Plankosten en voorbereiding A15/A12	67	132	132	106	79
Revitalisering Tatelaar fase 2	500	500	500	500	500
Visie en planvorming station Zevenpoort	32	32			
Wegen	387	745	1.104	1.462	1.821
Totaal	1.168	1.592	1.918	2.250	2.582
Reserves ter dekking kapitaallasten					
Fietspad Geitenwaard	0	100	97	93	90
Herinrichting Tengnagelwaard	0	55	53	51	50
Onderzoek randweg nabij A15	0	150	136	122	108
Snelfietsroute F12	383	383	372	361	351
Totaal	383	688	658	628	598
Totaal programma 2	1.552	2.280	2.576	2.878	3.180

Toelichting ontwikkelingen reserves

Op hoofdlijnen is sprake van de volgende mutaties:

Wegen

Jaarlijks voegen wij een bedrag van € 358.000 toe aan deze reserve. Naast deze reserve hebben we ook een voorziening Wegen. Zodra een nieuw beheersplan wegen is vastgesteld worden de voorziening en de reserve wegen samengevoegd en is het totaalsaldo weer positief.

De reserves ter dekking van kapitaallasten lichten wij verder niet toe. Het gaat hier om reserves die gevormd zijn bij het activeren van bepaalde investeringen ter dekking van hier uit voortvloeiende kapitaallasten. Op grond van de voorschriften (BBV) moeten deze bruto gepresenteerd worden. Dat wil zeggen dat wij verplicht

zijn de volledige lasten in de begroting te presenteren. De jaarlijkse bijdragen vanuit de reserves staan hiertegenover.

Overzicht voorzieningen

Het overzicht van de voorzieningen van programma o. Bestuur en dienstverlening ziet er als volgt uit:

Naam voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
ANWB-bewegwijzering	9	14	19	24	29
Bruggen	52	17	25	10	12
Openbare verlichting	158	184	9	35	61
Wegen	301	283	-278	-89	-342
Totaal programma 2	520	498	-225	-20	-240

Toelichting ontwikkelingen voorzieningen

Op hoofdlijnen is sprake van de volgende mutaties:

ANWB-bewegwijzering

Wij voegen jaarlijks op basis van een meerjarenonderhoudsplan een bedrag van € 5.000 toe aan deze voorziening. In deze begrotingsperiode zijn geen uitgaven geraamd.

Bruggen

De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening voor groot onderhoud bruggen bedraagt € 17.500. De onttrekkingen wisselen jaarlijks en bedragen in totaal € 110.000 in deze periode.

Openbare verlichting

Wij voegen jaarlijks € 25.700 toe aan deze voorziening. In 2019 besteden wij € 200.000 aan groot onderhoud.

Wegen

De stand van de voorziening wegen vertoont vanaf 2020 een negatieve stand. Deze negatieve stand wordt gecompenseerd door een positief saldo op de reserve wegen. Zodra een nieuw beheersplan wegen is vastgesteld worden de voorziening en de reserve wegen samengevoegd en is het totaalsaldo weer positief.

Meerjareninvesteringsplan

Voor programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat plannen wij de volgende investeringen:

Omschrijving	Separaat voorstel	Start jaar	Jaar gereed	Netto inv.	Afschr. termijn	Bedragen x € 1.000			
						Afschrijving 2019	2020	2021	2022
Vervanging VRI Arnhemseweg		2019	2019	50	10	0	5	5	5
Planstudie Noordelijke		2019	2019	50	5	0	10	10	10

Randweg									
Planstudie doorstrekkings Witte Kruis/MER		2019	2019	50	5	0	10	10	10
Parkeerautomaten		2019	2019	200	10	0	20	20	20
Investeren in veilige wegen		2019	2019	305	30	0	10	10	10
Aanpassing Arnhemseweg en weg Hengelder	Ja	2019	2019	250	30	0	8	8	8
Spoorverdubbeling Zevenaar- Didam		2019	2020	50	5	0	0	10	10
Reconstructie Halve maan		2019	2020	1.135	30	0	0	37	37
Oversteek Douwe		2019	2020	175	25	0	0	7	7
Dekkerstraat									
Herinrichting Kop van Tolkamer	Ja	2019	2020	900	30	0	0	30	30
Planvorming herinrichting Mercurion		2019	2021	75	5	0	0	0	15
Planvorming herinrichting Edisonstraat (incl aanbiedstation)		2019	2021	100	5	0	0	0	20
Herinrichting Babberichseweg		2019	2021	75	25	0	0	0	3
Planvorming herinrichting Doesburgseweg		2019	2022	100	5	0	0	0	0
Coördinatie en regie infrastructurele projecten in de uitvoering	Ja	2019	2022	735	5	0	29	58	87
Advies en planvorming Project A15/A12	Ja	2019	2022	660	5	0	26	52	78
Monitoring geluid, fijnstof en trillingen A12/A15	Ja	2019	2023	245	5	0	10	20	30
Herinrichting parkeerplaatsen sportvelden Hengelder		2020	2021	200	25	0	0	8	8
Aanleg 2e viaduct 7Poort	Ja	2019	2021	2.750	30	0	0	0	92
Vervanging brug Eltenseweg	Ja	2022	2022	650	30	0	0	0	0
Totaal Investerings				8.755		0	128	285	480

Toelichting investeringen

Vervangen VRI Arnhemseweg

Het betreft de vervanging van de Verkeersregelininstallatie op de kruising Arnhemseweg/Ringbaan Noord/Methen. De VRI moet met spoed vervangen worden. De vervanging nemen wij mee in het project aanpassing Arnhemseweg. De provincie heeft ons gevraagd om een financiële bijdrage te leveren als aanvulling op de subsidie. Hiervoor is geen budget aanwezig.

Parkeerautomaten

De huidige parkeerautomaten werken niet naar behoren en zijn aan vervanging toe. Er is een mogelijkheid tot sanering, waardoor er minder parkeerautomaten nodig zijn dan er nu staan. Er is een investeringsbudget van € 200.000 nodig om nieuwe automaten aan te schaffen. Dit is inclusief projectbegeleiding en eventuele vervanging van bebording. Deze nieuwe parkeerautomaten werken volgens de nieuwste technieken, waardoor meer onderhoud op afstand kan plaatsvinden.

Herinrichten Halve Maan Lobith

Het projectgebied 'reconstructie Halve Maan' omvat het gebied tussen de rotonde Batavenweg en Herwensedijk. In dit projectgebied leggen wij een vrij liggend fietspad aan. Om de bewoners over de voorgenomen plannen te informeren hebben wij een aantal informatiebijeenkomsten georganiseerd. Dit definitieve inrichtingsplan is inmiddels aan de bewoners gepresenteerd en positief ontvangen. Naast de aanleg van het vrij liggend fietspad vervangen wij ook alle verhardingen en renoveren wij het grootste gedeelte van het openbare groen. Verder wordt er op de Halve Maan geparkeerd op de rijbaan. Na de herinrichting kan er alleen nog geparkeerd worden in de parkeervakken.

Herinrichten Kop van Tolkamer

De aanleiding voor de projecten is de achterstand in onderhoud openbare ruimte (verpaupering). De Kop van Tolkamer onderscheidt zich van de omgeving. Door de kwaliteitsimpuls en het opknappen van de openbare ruimte ontstaat in de Kop van Tolkamer een toeristische meerwaarde, het zet de Kop van Tolkamer op de kaart.

Infrastructuur herinrichten en (nieuwe) randwegen

De komende vier jaar (en verder) worden bestaande wegen heringericht en voeren we planstudies uit naar nieuwe (rand-)wegen. Er zijn middelen nodig voor capaciteit, onderzoek en uitvoering. Bij de Kadernota 2018 hebben wij gevraagd om hiervoor een totaalkrediet beschikbaar te stellen voor een bedrag van € 3.120.000.

In deze begroting hebben wij een uitsplitsing gemaakt naar de verschillende infrastructurele projecten.

Dit zijn:

- Planstudie Noordelijke Randweg
- Planstudie doorstrekking Witte Kruis/MER
- Aanpassing Arnhemseweg en weg Hengelder
- Spoorverdubbeling Zevenaar-Didam
- Oversteek Douwe dekkerstraat
- Planvorming herinrichting Mercurion
- Planvorming herinrichting Edisonstraat (incl aanbiedstation)
- Herinrichting Babberichseweg
- Planvorming herinrichting Doesburgseweg
- Coördinatie en regie infrastructurele projecten in de uitvoering
- Advies en planvorming Project A15/A12
- Monitoring geluid, fijnstof en trillingen A12/A15
- Herinrichting parkeerplaatsen sportvelden Hengelder

Aanleggen 2e viaduct 7Poort

Bereikbaarheid van onze gemeente en de bedrijventerreinen in Zevenaar is belangrijk. Wij stimuleren de uitgifte van de kavels op 7Poort volop (zie programma 3). Een belangrijke bijdrage hieraan levert het aanleggen van een 2e viaduct. Wij stellen voor een bedrag op te nemen voor de aanleg van dit 2e viaduct van € 2.750.000. In een separaat raadsvoorstel leggen wij de definitieve afweging aan u voor.

Vervangen brug Eltenseweg

Op basis van uitgevoerde constructiemetingen en de daaruit blijkende slechte conditie van de brug mogen zware vrachtvoertuigen (> 40 t) geen gebruik meer maken van deze brug. Deze tijdelijke maatregel kan tot claims lijden van diverse transportbedrijven, doordat ze ongeveer 10km moeten omrijden. Het overige vrachtverkeer hebben we moeten beperken door eenrichtingsverkeer in te stellen. We kunnen de brug nu met een noodmaatregel (een extra pijler aanbrengen) weer toegankelijk maken voor al het vrachtverkeer. De begrote kosten hiervan bedragen ongeveer € 50.000. Deze kosten willen wij dekken uit het krediet (€ 650.000) van de 'vervanging brug Eltenseweg' welke aangevraagd is in de Kadernota 2018-2022. Door deze tijdelijke maatregel kan het restant krediet (€ 600.000) doorschuiven van 2019 naar 2022. Dit uitstel geeft mogelijkheden om samen met Kreis Kleve (D) een integraal plan te maken om het gebied verder in te richten, waardoor er mogelijk kosten bespaard kunnen worden en een meer passende oplossing mogelijk wordt.

3. ECONOMIE

Omschrijving

Dit programma gaat over economische ontwikkeling, werklocaties, regelingen voor ondernemers en promotie van de gemeente.

Wat willen we?

Het behouden en versterken van de bestaande economische structuur. Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en het onderwijs zijn op elkaar afgestemd. We behouden de lokale en regionale werkgelegenheid en het voorzieningenniveau.

Ontwikkelingen

De eisen met betrekking tot de energietransitie heeft gevolgen voor het bedrijfsleven. Ook heeft het bedrijfsleven te maken met een krappe arbeidsmarkt. Deze ontwikkelingen zijn van invloed op onze inzet binnen dit beleidsveld.

Beleidskaders

- Herindelingsadvies 2016 (2016)
- Omgevingsvisie Gelders eiland 2030 (2017)
- Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 (2102)
- Centrumvisie Zevenaar 2015 - 2025 (2015)
- Economisch beleidsplan gemeente Zevenaar 2008 – 2020 (2008)
- Zevenaar: de koers van recreatie en toerisme 2013 – 2018 (2013)

WAT WILLEN WE?

3.1 Versterken economische ontwikkeling

Het versterken van de economische structuur, waarbij de focus ligt op logistiek, de maakindustrie, riviergebonden bedrijvigheid en vrijetijdseconomie.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Functiemenging (%)	2017	52,80	45,90	48,90	49,60	48,70	49,00	50,00
Toelichting	Het percentage functiemenging geeft de verhouding weer tussen het aantal banen en het aantal woningen. In Zevenaar zijn iets meer woningen dan banen (functiemenging <50). De verwachting is dat het percentage functiemenging iets toeneemt, door een verwachte sterkere stijging van het aantal banen dan de bouw van het aantal woningen. De stijging van banen en vestiging van bedrijven is niet alleen het gevolg van de aantrekkende economie. Lokale en regionale activiteiten om de economie te versterken en het beter promoten en verbinden van wat Zevenaar toeristisch en recreatief gezien te bieden heeft, worden ingezet om zodoende de werkgelegenheid in de gemeente te vergroten.							

Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)	2017	135,50	123,00	88,80	105,30	122,20	123,50	125,00
--	------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	--------

Toelichting Het aantal vestigingen is sinds 2008 (88,80) behoorlijk toegenomen. Dit houdt gelijke tred met de Gelderse ontwikkelingen. Vergeleken met de Gelderse trend blijven we iets achter. Naar verwachting zal dit verschil de komende jaren kleiner worden. Door de aantrekkende economie, de uitgifte van bedrijfskavels en de ontwikkelingen op onze bedrijventerreinen gaat het aantal vestigingen stijgen. Dit is een autonome ontwikkeling. Vooralsnog hebben we geen specifiek beleid over het aantal bedrijfsvestigingen. Het is niet mogelijk een goede vertaling van de ontwikkelingen naar waarden te maken. Onze focus ligt op de ontwikkeling van de werkgelegenheid.

3.2 Ruimte bieden voor ondernemen

Het bieden van voldoende en kwalitatief goede werklocaties, waarin ruimte is voor nieuwvestiging en uitbreiding van bestaande bedrijven.

3.3 Dienstverlening aan ondernemers

Een goede waardering van onze dienstverlening door ondernemers.

3.4 Gebiedsmarketing

Wij willen de naamsbekendheid van onze gemeente vergroten en economische groei realiseren. Economische groei zorgt voor behoud van het bovenlokale voorzieningenniveau. Het is ons doel de toeristische en recreatieve kwaliteiten van onze prachtige gemeente te promoten en bezoekersaantallen te verhogen. We willen ondernemers aantrekken door hen bekend te maken met het positieve vestigingsklimaat voor bedrijven in onze gemeente.

WAT DOEN WE?

3.1 Versterken economische ontwikkeling

3.1.1 Bijdragen aan Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers Jaar realisatie 2019

In 2017 is door de Liemerse gemeenten besloten bij te dragen aan het Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers. Deze vereniging is onderdeel van Logistics Valley. De A12 regio is hierin 1 van de 3 hotspots.

3.1.2 Ondersteunen aanleg snelle en betrouwbare internetvoorziening in buitengebied Jaar realisatie 2019

Het buitengebied van de gemeente Zevenaar is nog niet voorzien van snel en betrouwbaar internet. Dit geldt ook voor de meeste andere gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen. Daarom hebben 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen de handen ineengeslagen om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om glasvezel in het buitengebied aan te laten leggen. Er zijn diverse marktpartijen die dit willen doen en zij benaderen de gemeenten actief. Om sterker te staan en voorwaarden te kunnen stellen is de hiervoor genoemde samenwerking gezocht. Zes van de regiogemeenten nemen hierin het voortouw. Zevenaar is een van deze gemeenten. Begin oktober is in het portefeuillehoudersoverleg economische zaken een besluit hierover genomen. In het vervolgtraject zal mogelijk een convenant met een marktpartij gesloten worden. Verder zullen mogelijk de legesverordening en de graafdiepte voor glasvezel aangepast moeten worden.

3.1.3 Opstellen economische visies Liemers en Zevenaar Jaar realisatie 2019

In 2018 wordt een Economische visie Liemers opgesteld. Aansluitend hierop werken we een visie met uitvoeringsplan uit voor de gewenste economische ontwikkeling in onze gemeente.

3.1.4 Uitvoeren en monitoren Regionaal Programma Werklocaties (RPW) **Jaar realisatie 2021**

Om vraag en aanbod naar werklocaties (bedrijventerreinen, kantoorlocaties en perifere detailhandel) in de regio voor 2021 in balans te brengen, is het RPW opgesteld en door de provincie vastgesteld en juridisch verankerd in de provinciale omgevingsverordening. Dit RPW moet nu worden uitgevoerd. Hiervoor is een werkplan, met een werkorganisatie, opgesteld, dat de komende jaren wordt uitgevoerd. De kosten hiervoor zijn begroot op € 95.000 op jaarbasis. Dit is geaccordeerd in het regionaal portefeuillehoudersoverleg EZ en de kosten worden door de regio doorberekend aan de deelnemende gemeenten. Deze bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners.

3.2 Ruimte bieden voor ondernemen

3.2.2 Bruisend maken centrum Zevenaar - activiteiten 2019 **Jaar realisatie 2019**

In 2017 is het Inspiratiedocument opwaardering openbare ruimte centrum Zevenaar opgesteld. Op basis hiervan wordt een aantal maatregelen voorgesteld om het centrum toekomstbestendig te maken. Hieraan wordt gefaseerd uitvoering gegeven. In 2019 richten we ons op het planten van beeldbepalende bomen bij de entrees van het centrum, het verder opwaarderen van de stegen en het structureren van het fietsparkeren.

3.2.3 Bruisend maken centrum Zevenaar - Herinrichten Raadhuisplein **Jaar realisatie 2020**

In 2019 wordt het voormalig gemeentehuis aan het Raadhuisplein herontwikkeld door de eigenaar. In aansluiting hierop richten wij het plein opnieuw in, waarbij wij de uitgangspunten van het Inspiratiedocument opwaardering openbare ruimte centrum Zevenaar toepassen. De voorbereiding van het ontwerpproces voor de inrichting het Raadhuisplein is gestart in 2018, waarbij wij ook een discussie hebben gevoerd over het wel of niet realiseren van een semi-permanente overkapping over het plein.

3.2.4 Bruisend maken centrum Zevenaar - Herinrichten Markt en Muldershof **Jaar realisatie 2022**

In 2017 is het Inspiratiedocument opwaardering openbare ruimte centrum Zevenaar opgesteld. Op basis hiervan wordt voorgesteld om de Markt en Muldershof te herinrichten om deze pleinen toekomstbestendig te maken.

3.2.5 Herstructureren bedrijventerreinen **Jaar realisatie 2022**

Om de economische waarde van bedrijventerreinen te behouden, knappen we verouderde bedrijventerreinen op. Dit gebeurt op logische momenten. De bedrijventerreinen die we als eerste herstructureren zijn Tatelaar in Zevenaar en Halve Maan in Lobith. We kunnen nog niet aangeven wanneer we hiermee starten, omdat we eerst belangrijke verkeerskundige maatregelen moeten nemen. In de economische visie en het uitvoeringsprogramma die we opstellen is herstructurering van bedrijventerreinen een thema.

3.2.6 Invullen gebouw Raadhuisplein 1 **Jaar realisatie 2019**

Wij gaan diverse activiteiten uitvoeren in en om het gebouw Raadhuisplein 1. De warmte koude opslag wordt afgedicht en het voormalige gemeentehuis zal deels worden gehuurd voor de functies: openbaar toilet, fietsenstallen en kantoorruimte voor de marktmeester en evenementen.

3.2.7 Ontwikkelen bedrijventerrein BusinessPark 7Poort **Jaar realisatie 2021**

We gaan tot en met 2021 de nog circa 40 hectare beschikbare gronden op BusinessPark 7Poort uitgeven. Hiervoor zijn versnellingsmaatregelen in gang gezet. Dit zijn onder andere de herinrichting van de Wal Masqué, het aanleggen van de hoofdlaan 7Poort en het (inter)nationaal op de kaart zetten van 7Poort door actieve marketing, acquisitie en de aanleg van een 2e viaduct (zie activiteit 2.1.1). De kosten en opbrengsten zijn verwerkt in de GREX Zevenaar Oost.

3.2.8 Ontwikkelen van de Fashion Outlet Zevenaar (FOZ) op BusinessPark 7Poort Jaar realisatie 2021

Het ontwikkelen van de FOZ op BusinessPark 7Poort is in de 'voorbereidingsfase'. Dat betekent dat we werken aan de planuitwerking, de omgevingsvergunning en de voortgang van het Actieplan (convenant).

3.3 Dienstverlening aan ondernemers

3.3.2 Stimuleren start-ups Jaar realisatie 2022

We stimuleren startende bedrijven om de werkgelegenheid in onze gemeente te verhogen. Wat de beste manier is om dit te doen zal blijken uit de nog op te stellen economische visie Zevenaar. In de economische visie Zevenaar gaan we bepalen welk resultaat we nastreven met deze maatregel.

3.3.3 Verminderen regeldruk voor Midden- en kleinbedrijf (MKB) Jaar realisatie 2022

Wij willen overbodige regels voor het MKB verminderen. De inventarisatie van regels waarvan de meerwaarde niet duidelijk is, gebruiken we als startpunt voor het formeren van een 'paarse krokodillenbrigade'. Hierin gaan wij samen met ondernemers op zoek naar mogelijkheden om processen te vereenvoudigen en regeldruk te verminderen.

3.4 Gebiedsmarketing

3.4.1 Opstellen en uitvoeren marketingplan stad Zevenaar Jaar realisatie 2022

We stellen een marketingplan voor de stad Zevenaar op, omdat wij moeten concurreren met andere gemeenten als het gaat om financiers, bewoners, bedrijven en recreanten. Deze doelgroepen zoeken een passende, relevante omgeving voor hun activiteiten. Die omgeving is de optelsom van locaties, voorzieningen en andere factoren. City marketing richt zich op het beïnvloeden van keuzes ten aanzien van ruimtelijk gedrag. In het marketingplan bepalen we welke gemeente we willen zijn in de toekomst. De basis voor het marketingplan ligt in de nog op te stellen economische visie voor Zevenaar.

3.4.2 Verbeteren toeristische informatievoorziening en promotie Jaar realisatie 2019

We bepalen hoe en met welke partners we onze inwoners en toeristen op adequate wijze informeren over en enthousiasmeren voor het toeristisch aanbod in onze gemeente.

We blijven de regiocampagne 'De Liemers Helemaal Goed' (DLHG) ondersteunen. Daarmee wordt het merk Liemers gebruikt en verder versterkt voor de interne *branding* van het gebied. Dit leidt tot meer trots op hun woonomgeving bij de eigen bewoners, die ook ons visitekaartje en onze ambassadeurs zijn.

Daarnaast zoeken we, samen met het Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem-Nijmegen (RBT KAN), het Toeristisch Informatiecentrum 't Gelders Eiland (TIC), de diverse VVV-punten en DLHG, naar een optimale structuur en samenwerking op het gebied van toeristische informatievoorziening en het stroomlijnen van de marketing van ons toeristisch product (gebied, routes, points of interest, accommodaties). Dit betreft zowel de digitale als de fysieke kant. Hierin wordt ook de relatie met Hal12 en de Fashion Outlet Zevenaar gelegd. Waarop (op welke thema's en doelgroepen) de toeristische promotie zich in de nabije toekomst vooral zal richten (welke poppen zetten we vooral in de etalage), bepalen we bij de totstandkoming van het beleidsplan vrijetijdseconomie.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	3.485	10.030	10.182	3.474	3.482
Tot 2e Voortgangsrapportage	-2.136	76	63	17	1.723
2e Voortgangsrapportage	16				
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	1.365	10.106	10.245	3.491	5.205
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		-65	-100	-140	-148
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		-65	-100	-140	-148
Totaal mutaties lasten		-65	-100	-140	-148
Totaal lasten begroting	1.365	10.041	10.145	3.351	5.057
Baten					
Kadernota 2018-2022	3.144	10.037	10.133	3.414	3.414
Tot 2e Voortgangsrapportage	-1.999		85	39	1.745
2e Voortgangsrapportage					
Baten na 2e Voortgangsrapportage	1.145	10.135	10.218	3.452	5.159
Mutaties begroting					
Totaal mutaties baten					
Totaal baten begroting	1.145	10.135	10.218	3.452	5.159
Saldo voor bestemming	-220	94	73	102	102
Mutaties reserves					
Onttrekkingen					
Kadernota 2018-2022	81	94	60	54	54
Tot de 2e VGR					
2e Voortgangsrapportage					
Begroting		-54	-54	-54	-54
Totaal onttrekkingen reserves	81	40	6		
Toevoegingen					
Kadernota 2018-2022					
Tot 2e Voortgangsrapportage					
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves					
Totaal mutaties reserves	81	40	6		
Saldo na bestemming	-140	134	79	102	102

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Baten

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
3.1 Economische ontwikkeling	405	216	242	213	213
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	590	9.643	9.726	2.960	4.666
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	136	82	78	78	78
3.4 Economische promotie	234	101	100	100	100
Totaal Lasten	1.365	10.041	10.145	3.351	5.057
Baten					
3.1 Economische ontwikkeling	63				
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	590	9.643	9.726	2.960	4.666
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	44	44	44	44	44
3.4 Economische promotie	448	448	448	448	448
Totaal Baten	1.145	10.135	10.218	3.452	5.159
Saldo					
3.1 Economische ontwikkeling	-343	-216	-242	-213	-213
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-91	-37	-33	-33	-33
3.4 Economische promotie	214	347	347	347	347
Totaal Saldo	-220	94	73	102	102
Mutaties reserves					
0.10 Mutaties reserves	81	40	6		
Totaal Mutaties reserves	81	40	6		
Saldo Begroting na bestemming	-140	134	79	102	102

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Incidentele lasten					
Economische zaken	Bijdragen aan Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers	6			
Economische zaken	Uitvoeren en monitoren Regionaal Programma Werklocaties (RPW)	6	6		
Bedrijfscontactfunctie	Logistiek innovatiehuis De Liemers	4			
Economische zaken	Advieskosten - ontwikkelen van de Fashion Outlet Zevenaar op Business Park 7Poort	15			
Totaal Incidentele lasten		31	6	-	-
Incidentele baten					
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking bijdragen aan Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers	6			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor project uitvoeren en monitoren RPW	6	6		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking ontwikkelen synergievoordelen Fashion Outlet Zevenaar	15			
Totaal Incidentele baten		27	6	-	-
Totaal incidentele baten en lasten		-4	-	-	-

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Reserves ter dekking kapitaallasten					
Centrummanagement	140				
Totaal	140	0	0	0	0
Totaal programma 3	140				

Toelichting ontwikkelingen reserves

De reserves ter dekking van kapitaallasten lichten wij verder niet toe. Het gaat hier om reserves die gevormd zijn bij het activeren van bepaalde investeringen ter dekking van hier uit voortvloeiende kapitaallasten. Op grond van de voorschriften (BBV) moeten deze bruto gepresenteerd worden. Dat wil zeggen dat wij verplicht

zijn de volledige lasten in de begroting te presenteren. De jaarlijkse bijdragen vanuit de reserves staan hiertegenover.

Overzicht voorzieningen

Bij het programma 3. Economie is geen sprake van voorzieningen.

Meerjareninvesteringsplan

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Separaat voorstel	Start jaar	Jaar gereed	Netto inv.	Afschr. termijn	Afschrijving			
						2019	2020	2021	2022
Herinrichten Raadhuisplein	Ja	2019	2019	690	25	0	28	28	28
Invullen gebouw Raadhuisplein 1		2019	2019	140	5	0	28	28	28
Herinrichten Markt en Muldershof	Ja	2020	2020	840	25	0	0	34	34
Totaal Investerings				1.670		0	56	90	90

Toelichting investeringen

Herinrichten Raadhuisplein

In 2019 wordt het voormalig gemeentehuis aan het Raadhuisplein herontwikkeld door de eigenaar. In aansluiting hierop wordt het plein heringericht, waarbij de uitgangspunten van het Inspiratiedocument opwaardering openbare ruimte centrum Zevenaar worden toegepast. Het ontwerpproces voor de inrichting het Raadhuisplein gaat in 2018 van start, waarbij ook een discussie gevoerd wordt over het wel of niet realiseren van een semi-permanente overkapping over het plein.

Deze indicatieve prijs is exclusief eventuele overkapping, inclusief vernieuwde ondergrondse infrastructuur en proceskosten. De ontwikkeling rondom de herontwikkeling van het gebouw en het Freulebos kan invloed hebben op de hoogte van deze investering.

Invullen gebouw Raadhuisplein 1

Voor het realiseren van deze maatschappelijke voorziening, het afbouwen van het casco en inrichten van de ruimte (in totaal 335 m2) ramen wij een investering van € 140.000.

Herinrichten Markt en Muldershof

In 2020 starten we met de voorbereiding voor het inrichten van de Markt. Ingeschatte kosten zijn exclusief inrichting buitenruimte Ontmoetingskerk en openbare ruimte Dokter Honingstraat. In 2021 starten we met de voorbereiding voor het inrichten van Muldershof. De geschatte kosten zijn exclusief aanpassingen aan gebouwen.

4. ONDERWIJS

Omschrijving

Dit programma gaat over alle onderwijszaken, zoals het openbaar onderwijs, huisvesting van scholen en leerlingzaken (leerlingenvervoer, kinderopvang, volwasseneneducatie, onderwijsachterstandenbeleid).

Wat willen we?

We willen dat alle kinderen en jongeren opgroeien in een kansrijke omgeving met kwalitatief goed onderwijs.

Ontwikkelingen

Er zijn geen bijzondere externe ontwikkelingen te melden.

Beleidskaders

- Beleidsplan Onderwijs en Jeugd Zevenaar 2015-2019 (vastgesteld in 2015)
- Beleidsregels Handhaving Wet kinderopvang en kwaliteitseisen 2014 (Liemers) (vastgesteld in 2014)
- Integraal Huisvestingsplan 2014-2024 (vastgesteld in 2014)
- Kansen voor Morgen visiedocument Lokaal onderwijsbeleid Rijnwaarden 2016-2018 (vastgesteld in 2016)
- Visiedocument 'De verbinding van onderwijs en jeugd in de Liemers' (2015) (vastgesteld in 2015)
- Visiedocument 'Ouderbetrokkenheid: 1+1=3' OOGO De Liemers 2015 (vastgesteld in 2015)
- Beleidsnota Harmonisatie Kinderopvang Peuterspeelzalen gemeente Zevenaar 2018 e.v. (vastgesteld in 2018)
- Beleidskader Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning 2018 en verder (2018)

WAT WILLEN WE?

4.1 Onderwijs

Het is ons doel dat onze kinderen en jonge burgers minimaal een startkwalificatie behalen om hun kansen op een goede toekomst, participatie aan de samenleving en hun economische onafhankelijk te vergroten. We willen daarom een goede toegankelijke (pedagogische) infrastructuur voor scholen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs met een doorgaande lijn voor 0- tot 23-jarigen in onze gemeente. Hierbij zoeken wij voortdurend samen met het onderwijs naar nieuwe verbindingen, in zowel de lokale gemeenschap als in het bedrijfsleven.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2017	2,28	1,13			0,81	0,90	0,70
Toelichting	Het genereren van verzuimcijfers is altijd een momentopname. Voortijdig schoolverlaten (VSV) is vrijwel nooit het gevolg van één enkele gebeurtenis of situatie. Het integrale beleid (samen met de samenwerkingspartners) streeft naar een haalbaar doel van de reductie van het percentage VSV-ers: de landelijke norm. Het aantal leerplichtigen (per 1.000 inwoners leeftijd 5-18 jaar) dat niet op een school staat ingeschreven laat op basis van de waarden www.waarstaatjegemeente.nl een schommelend beeld te zien. De monitor Leerplicht van het Regionaal Bureau Leerplicht in de periode tot april 2018 meldt dat het absolute verzuim nul is.							

Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2017	23,10	30,56		22,92	22,00	19,00
--	------	-------	-------	--	-------	-------	-------

Toelichting Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1.000 inwoners leeftijd 5-18 jaar) laat een wisselend beeld zien. In Zevenaar lijkt er sprake van een stijging. Doordat de verzuimmeldingen beter worden geregistreerd door de onderwijsorganisaties krijgen we een steeds beter beeld bij het relatief verzuim van leerlingen.

Het aantal leerplichtige leerlingen waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken is 30,5% (144 leerlingen). De monitor Leerplicht van het Regionaal Bureau Leerplicht in de periode tot april 2018 geeft een gedetailleerd overzicht van de afhandeling dan wel herplaatsing van de verzuimende leerling.

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers aan VO en MBO)	2017	1,40	1,50	2,40	3,20	1,50
---	------	------	------	------	------	------

Toelichting De landelijke norm voor het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV) per onderwijssoort is voor het schooljaar 2016-2017 door het ministerie vastgesteld op 1,75% (t.o.v. vorig schooljaar 1,70%). De gemeente Zevenaar maakt deel uit van de RMC-regio Arnhem-Nijmegen. De RMC-regio laat een lichte stijging zien van het aantal VSV-ers van 1,79% naar 1,84%. Met een percentage van 1,55 % ligt het Zevenaarse aantal voortijdig schoolverlaters beneden de landelijke norm.

	15/16	16/17	deelnemers	VSV-ers
Zevenaar	1,51	1,55	3.422	53
VO	0,38%	0,34%	2.379	8
MBO	4,16%	4,31%	1.043	45

De Monitor Leerplicht van het Regionaal Bureau Leerplichtzaken in de periode tot april 2018 meldt dat het actueel aantal thuiszitters nul is.

Bron voor de actuele VSV-kengetallen in de toelichting is www.vsvkompas.nl Het Verzuim en Schoolverlaters Kompas (VSV Kompas) is een digitaal platform dat de meest actuele informatie over verzuim en uitval bundelt. Vsvkompas genereert de meest recente cijfers. De informatie is afkomstig uit de Art. 25 rapportages, uit de VSV Verkenner, de RMC-effectrapportages, de convenanten en een gerichte, aanvullende uitvraag onder gemeenten en RMC-regio's.

De waardenvergelijking voor Jaar meting (2017) betreft een provinciale vergelijking van kengetallen en zijn afkomstig van de bron www.waarstaatjegemeente.nl

4.2 Kinderopvang

Peuters, vanaf twee jaar, krijgen toegang tot een kwalitatieve peutervoorziening binnen de kinderopvang. Een betekenisvolle speelleeromgeving stimuleert de ontwikkeling van peuters. Daarmee leggen we voor alle peuters een sterke basis voor een goede start in het onderwijs.

4.3 Natuur- en Milieueducatie (NME)

Wij willen dat inwoners, waaronder kinderen, in staat zijn om bewuste keuzes te maken ten aanzien van een duurzame en leefbare samenleving.

WAT DOEN WE?

4.1 Onderwijs

4.1.2 Bouwen kwalitatief goede schoolgebouwen Jaar realisatie 2022

We bouwen kwalitatief goede schoolgebouwen en waar mogelijk een Kindcentrum. De schoolgebouwen worden gebouwd op basis van het nog op te stellen IHP. We reserveren echter al middelen voor de onderwijshuisvesting, waarvan wij verwachten dat deze vanaf 2018 nodig zullen zijn. Het gaat hierbij om investeringen voor basisscholen en voor aanpassingen van de locaties van het Voortgezet Onderwijs. Bij het beoordelen van de ingediende aanvragen voor schoolgebouwen nemen we duurzaamheidsaspecten in overweging.

4.1.4 Organiseren brede basisvoorziening voor jongste kinderen Jaar realisatie 2019

Met de wettelijke harmonisatie van de kinderdagopvang, peuterspeelzalen en voor- en vroegschoolse educatie (VVE) streven wij naar een kwalitatieve peutervoorziening met 100% bereik. Stimuleren van het jonge kind vormt de kern van het onderwijsachterstandenbeleid. We geven de kinderen een stevige basis mee voor hun verdere schoolloopbaan en het functioneren in onze maatschappij. Dit doen we door in te zetten op gerichte en speelse stimulering van de ontwikkeling op jonge leeftijd. Zo krijgen alle peuters de kans op een goede start in het onderwijs. In 2019 bieden wij peuters met risico op onderwijsachterstand extra ondersteuning door deelname aan een kwalitatief VVE-programma.

4.1.5 Bevorderen van lezen en tegengaan van taalachterstand Jaar realisatie 2021

Wij rollen de komende jaren het rijksbeleid 'Tel mee met Taal' lokaal verder uit om taalachterstand van jongeren af aan te bestrijden en leesbevorderingsactiviteiten te stimuleren. Daarnaast gaan we succesvolle pilots binnen de specifieke regeling Volwasseneneducatie borgen binnen het structurele aanbod van het Taalhuis. Het Taalhuis helpt mensen die moeite hebben met taal en digitaal (lezen, schrijven, rekenen, computervaardigheden) om beter te leren lezen en schrijven.

4.2 Kinderopvang

4.2.1 Toegang bieden tot kinderopvang Jaar realisatie 2022

Wij zetten in op een kwalitatieve voorschoolse voorziening voor alle jonge kinderen. Dit geldt voor het aanbod voor peuters van ouders die recht hebben op Kinderopvangtoeslag en ouders die gebruik maken van een gesubsidieerde peuterplek. De uitvoering van de wettelijke taken gericht op Toezicht (Inspectie en Handhaving) registreren wij in het Landelijk Register Kinderopvang, waardoor we de uitvoering ook kunnen toetsen volgens de wettelijke kaders.

VERBONDEN PARTIJEN

		Bedragen x € 1.000
Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2019
Huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)	Op het gebied van huisvesting voortgezet onderwijs werken de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar samen in een Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs Liemers. Door deze samenwerking kunnen er in alle drie de gemeenten grote renovaties en nieuwbouw plaatsvinden, die de gemeenten zelfstandig moeilijk kunnen realiseren.	1.005

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	5.356	5.507	5.452	5.719	5.899
Tot 2e Voortgangsrapportage	6	3		-4	-4
2e Voortgangsrapportage	-22	72	72	72	72
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	5.340	5.582	5.524	5.787	5.967
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		-202	55	-158	-354
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		-178	70	-153	-350
- Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs		-24	-15	-5	-5
Totaal mutaties lasten		-202	55	-158	-354
Totaal lasten begroting	5.340	5.380	5.579	5.630	5.613
Baten					
Kadernota 2018-2022	251	251	251	251	251
Tot 2e Voortgangsrapportage					
2e Voortgangsrapportage	72	72	72	72	72
Baten na 2e Voortgangsrapportage	324	324	324	324	324
Mutaties begroting					
<u>2. Actualisatie bestaand beleid</u>		-18	-18	-18	-18
- Ontwikkelingen NME		-18	-18	-18	-18
Totaal mutaties baten		-18	-18	-18	-18
Totaal baten begroting	324	306	306	306	306
Saldo voor bestemming	-5.017	-5.074	-5.273	-5.324	-5.307

Mutaties reserves**Onttrekkingen**

Kadernota 2018-2022	38	38	38	38	38
Tot de 2e VGR					
2e Voortgangsrapportage	38				
Begroting		38	38	38	38
Totaal onttrekkingen reserves	76	76	76	76	76

Toevoegingen

Kadernota 2018-2022	3	3	3	3	3
Tot 2e Voortgangsrapportage					
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves	3	3	3	3	3

Totaal mutaties reserves	74	74	74	74	74
---------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Saldo na bestemming	-4.943	-5.001	-5.200	-5.250	-5.233
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting financiële ontwikkelingen**Lasten**1. Autonome ontwikkelingen*Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022*

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs

De budgetten worden jaarlijks bijgesteld, waarbij rekening gehouden is met de ramingen zoals opgenomen in de meerjarenbegroting 2019-2022 van de Gemeenschappelijke regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs de Liemers (GRHVOL).

Baten2. Actualisatie bestaand beleid*Ontwikkelingen NME*

Sinds 1 september 2017 heeft de gemeente Duiven het contract betreffende de levering van NME-activiteiten met de voormalige gemeente Zevenaar niet verlengd. Hierdoor vervallen de betreffende inkomsten. Met het aanvaarden van extra opdrachten worden de overige baten van de NME hoger.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
4.1 Openbaar basisonderwijs	9	9	9	9	9
4.2 Onderwijshuisvesting	2.902	2.927	3.151	3.202	3.185
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.430	2.444	2.419	2.419	2.419
Totaal Lasten	5.340	5.380	5.579	5.630	5.613

Baten

4.2	Onderwijshuisvesting	1	1	1	1	1
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	323	305	305	305	305
Totaal Baten		324	306	306	306	306

Saldo

4.1	Openbaar basisonderwijs	-9	-9	-9	-9	-9
4.2	Onderwijshuisvesting	-2.900	-2.926	-3.150	-3.201	-3.184
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.108	-2.140	-2.115	-2.114	-2.114
Totaal Saldo		-5.017	-5.074	-5.273	-5.324	-5.307

Mutaties reserves

0.10	Mutaties reserves	74	74	74	74	74
Totaal Mutaties reserves		74	74	74	74	74

Saldo Begroting na bestemming	-4.943	-5.001	-5.200	-5.250	-5.233
--------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Er zijn binnen dit programma geen incidentele baten of lasten.

Reserves en voorzieningen**Overzicht reserves**

Het overzicht van de reserves van programma 4. Onderwijs ziet er als volgt uit:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
-----------------------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Bestemmingsreserves

Verhuizing peuterspeelzaalwerk	24	24	24	24	24
Totaal	24	24	24	24	24

Reserves ter dekking kapitaallasten

Basisschool 't Scathe	512	449	414	380	345
Onderwijshuisvesting	84	70	66	63	59
Totaal	595	519	481	442	404

Totaal programma 4	619	543	504	466	428
---------------------------	------------	------------	------------	------------	------------

Toelichting ontwikkelingen reserves

De reserves ter dekking van kapitaallasten lichten wij verder niet toe. Het gaat hier om reserves die gevormd zijn bij het activeren van bepaalde investeringen ter dekking van hier uit voortvloeiende kapitaallasten. Op grond van de voorschriften (BBV) moeten deze bruto gepresenteerd worden. Dat wil zeggen dat wij verplicht zijn de volledige lasten in de begroting te presenteren. De jaarlijkse bijdragen vanuit de reserves staan hiertegenover.

Overzicht voorzieningen

Naam voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Onderwijsachterstandbeleid	22	22	22	22	22
Totaal programma 4	22	22	22	22	22

Toelichting mutaties voorzieningen

Er is geen sprake van mutaties.

Meerjareninvesteringsplan

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Separaat voorstel	Start jaar	Jaar gereed	Netto inv.	Afschr. termijn	Afschrijving 2019	2020	2021	2022
Carrousel/Maatjes - verbouw/aanpassing	Ja	2019	2019	976	25	0	41	41	41
De Bem - schoolwoningen en tijdelijke huisvesting	Ja	2020	2020	4.200	40	0	0	105	105
Platanenlaan - verhuizing ivm tijdelijke huisvesting	Ja	2019	2019	0	nvt	0	0	0	0
Platanenlaan - herinrichting openbare ruimte	ja	2020	2020	270	30	0	0	9	9
Liemers college - gebouwen	Ja	2019	2019	577	40	0	14	14	14
Liemers college - grond	Ja	2019	2019	207	0	0	0	0	0
Tamboerijn - nieuwbouw	Ja	2020	2020	5.852	40	0	0	146	146
Totaal Investerings				12.082		0	55	315	315

Toelichting investeringen

Carrousel/Maatjes - verbouw/aanpassing

Wij gaan hier een integraal kindcentrum realiseren, inclusief buitenterrein. Hierin worden een basisschool, kinderopvang en diverse welzijnsorganisaties gehuisvest.

In de kostenraming hebben wij rekening gehouden met de kosten van inrichting van het buitenterrein en extra investeringen in het kader van duurzaamheid, klimaatbeheersing en onderwijskundige functionaliteiten. De totale kosten ramen wij op € 1.626.000.

Er zijn reeds enkele kredieten beschikbaar gesteld voor het onderwijskundige gedeelte. Deze kunnen worden ingezet voor de dekking van de voornoemde kosten. Het gaat hierbij om een bedrag van € 650.000.

De Bem - schoolwoningen en tijdelijke huisvesting

Het betreft het realiseren van schoolwoningen voor de huisvesting van 7 groepen van basisschool De Bem. Inclusief de extra investeringen in het kader van duurzaamheid, klimaatbeheersing en onderwijskundige functionaliteiten ramen wij een krediet van € 4.200.000. De raming is exclusief de mogelijke toekomstige opbrengsten bij verkoop van de schoolwoningen.

Platanenlaan

- verhuizing i.v.m. tijdelijke huisvesting (€ 45.000, dekking ten laste van oude kredieten)

- aanpassing tijdelijke huisvesting (€ 150.000)
- herinrichting openbare ruimte (€ 270.000)

In afwachting van de afhandeling juridische procedure onderwijslocatie Platanenlaan hebben de schoolbesturen alvast een planning gemaakt voor het vervolg, de verhuizing naar de tijdelijke locaties en de start van de aanvraag omgevingsvergunning. De tijdelijke locaties (dependance Het Kofschip G Gezellestraat en De Fonkelsteen Da Costastraat) worden voor december 2018 onderwijskundig (lees onderhoud) minimaal aangepast. Hiervoor is in onze begroting een raming van € 30.000 opgenomen. Dit is echter onvoldoende om de aanpassingen voor de tijdelijke huisvesting te realiseren. Daarnaast is er ruimte om in de onderwijslocatie De Carrousel Bizetstraat een aantal groepen leerlingen op te vangen.

Liemers college

- gebouwen (aandeel Zevenaar € 577.000)
- grond (aandeel Zevenaar € 207.000)

Over de huisvestingsbehoefte heeft het schoolbestuur overleg met de gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar. Deze GR regelt onder meer de verrekening van de investeringskosten die gemeenten moeten maken voor het voortgezet onderwijs.

De daling van het aantal leerlingen heeft leegstand tot gevolg. Door de combinatie van herschikking van onderwijsdomeinen en de daling van de aantallen leerlingen kan de locatie van de brugklassers aan de Zonegge worden leeg-gerekend als er op de locaties Heerenmäten en Landeweer ter compensatie van een deel van de nodige bruto m² uitbreiding wordt gerealiseerd. In het overleg tussen schoolbestuur en gemeenten moet de omvang nog bepaald worden. Om een goed beeld te krijgen wordt ook een prognoseberekening gemaakt. In eerdere gesprekken is het jaar 2021-2022 als omslagjaar genoemd waarop Zonegge leeggerekend kan worden als de eventuele voorzieningen op de andere locaties is gerealiseerd. Een financiële inschatting maken van de kosten als gevolg van de beoogde omzetting gaat gepaard met de nodige slagen om de arm. Als de gemeenten (de GR) de visie van het schoolbestuur delen, en de hieronder geschetste uitbreiding van 600m² een reële inschatting is, zijn de kosten voor onze gemeente zoals aangegeven.

Tamboerijn - nieuwbouw

Het gaat hierbij om het realiseren van een IKC voor de basisscholen De Wissel en de Tamboerijn binnen het voedingsgebied van beide basisscholen. Of om de planontwikkeling aan te laten sluiten bij de huidige locatie van de Tamboerijn. In de voorlopig geplande investeringsbijdrage gaan wij uit van nieuwbouw van de Tamboerijn voor een totaalbedrag van € 5.852.000. Dit is inclusief extra investeringen in het kader van de duurzaamheid, klimaatbeheersing, onderwijskundige functionaliteiten en het vormen van een IKC.

5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Omschrijving

Dit programma gaat over de beleidsvelden sport, kunst en cultuur, erfgoed, media (bibliotheek), openbaar groen en vrijetijdseconomie.

Wat willen we?

We willen een gemeente zijn waar inwoners prettig wonen en waar voldoende mogelijkheden zijn om te sporten, culturele activiteiten te ontplooien of hieraan deel te nemen en te recreëren.

Ontwikkelingen

Cultuur en educatie

Cultuur en educatie vormen steeds meer een middel om participatie te bevorderen. Cultuur wordt ingezet om te ondersteunen in complexe vraagstukken als vergrijzing, het bestrijden van eenzaamheid of de integratie van vluchtelingen.

Verenigingen

Verdere veranderingen zijn er te verwachten in het verenigingsleven. Teruglopende ledenaantallen en het lastiger vervullen krijgen van bestuursfuncties worden de komende tijd uitdagingen voor onze samenleving.

Uitbreiding combinatiefunctie

Vrijetijdseconomie

Relevante ontwikkelingen op dit terrein nemen wij mee in het opstellen van het beleidsplan vrijetijdseconomie.

Beleidskaders

- Omgevingsvisie Gelders Eiland 2030 (2017)
- Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030
- Zevenaar: de koers van recreatie en toerisme 2013 - 2018 (2013)
- Recreatie & Toerisme in Rijnwaarden 2010-2020 (2010)
- Cultuur en erfgoedpact de Liemers 2017-2020 (2017)
- Cultuurhistorische waardenkaart 2013
- Een visie op het erfgoed 2015-2019 (Zevenaar)
- Beleidsnota Sport 2013-2020 (Zevenaar)
- Bomenbeleidsplan Zevenaar
- Beleidsplan Stedelijk Groen 2006-2016
- Groenbeleidsplan Rijnwaarden
- Projectplan ZO Zevenaar (2016)
- Beleidskader Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning 2018 en verder (2018)

WAT WILLEN WE?

5.1 Sport

Het is ons doel is dat alle inwoners in een leefbare en gezonde samenleving elkaar in de eigen omgeving kunnen ontmoeten en (gezamenlijk) kunnen sporten en bewegen, mede gericht op een gezonde levensstijl.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Niet sporters (%)	2016	46,80	50,40			50,40	49,50	48,00
Toelichting	Deze beleidsindicator geeft het percentage niet-werkelijke sporters ten opzichte van de bevolking van 19 jaar en ouder aan. Het gaat hierbij om inwoners van 19 jaar en ouder die niet minstens één keer per week aan sport doen. Wij scoren op deze indicator iets slechter dan de provinciale score. Onze nabuurgemeenten Duiven en Westervoort scoren met 45,7 en 48,4 iets beter.							

5.2 Kunst en cultuur

Wij willen een divers cultureel en educatief aanbod, dat kwalitatief sterk is en voor inwoners gemakkelijk toegankelijk en dat bijdraagt aan welbevinden, creatief denken en plezier. Daarbij is cultuur belangrijk om de aantrekkingskracht van onze gemeente verhogen. Ons doel is dat cultuur bijdraagt aan het versterken van leefbaarheid, zelfredzaamheid, ontmoeting en verbinding.

5.3 Cultuurhistorisch erfgoed

We willen ons erfgoed behouden voor toekomstige generaties. Ook willen we het draagvlak voor behoud van ons erfgoed onder onze inwoners vergroten, door het meer te promoten en te vermarkten. Onze monumenten en cultuurhistorisch landschap dragen bij aan het versterken van de vrijetijdseconomie.

5.4 Vrijetijdseconomie

Vrijetijdsbesteding van Nederlandse en buitenlandse gasten draagt bij aan de Zevenaarse economie en daarmee ook aan de werkgelegenheid in de regio. Daarnaast heeft vrijetijdseconomie een positief effect op de leefbaarheid in onze gemeente. Wij streven naar een toename van het aantal banen in de sector recreatie-toerisme ten opzichte van het totaal aantal banen in onze gemeente stijgt van 6,6% in 2016 naar 6,8% in 2022.

WAT DOEN WE?

5.1 Sport

5.1.2 Ondersteunen samengaan sportverenigingen

Jaar realisatie 2022

Verenigingen zijn belangrijk voor de sociale contacten en leefbaarheid binnen een stad, wijk, dorp of gemeenschap. We zien echter dat verenigingen steeds meer onder druk komen te staan. We sporten steeds meer, maar minder in verenigingsverband. Initiatieven van sportverenigingen om samen te gaan dienen nadrukkelijk vanuit de verenigingen zelf te komen. We ondersteunen en begeleiden hierin om de plannen ook daadwerkelijk uit te kunnen laten voeren. We stellen vrijwilligers bij verenigingen in staat om met vernieuwing aan de slag te gaan. Onze verenigingsverbinder speelt hier een belangrijke rol in.

5.2 Kunst en cultuur

5.2.6 Ontwikkelen Hal 12

Jaar realisatie 2019

Hal 12 biedt straks naast de publieksbalies van onze gemeente en de Regionale Sociale Dienst, producten en diensten op het gebied van cultuur, cinema, media, educatie en erfgoed. Geconcentreerd onder één dak ontstaat een gevarieerd aanbod voor een breed publiek, waarbij ontmoeten, ervaren en beleven centraal staat. Hal 12 wordt daarmee een podium voor samenwerking en biedt een belangrijke impuls voor het centrum.

De bouw is in het derde kwartaal van 2018 gestart. De opening staat gepland in het tweede kwartaal 2019.

5.3 Cultuurhistorisch erfgoed

5.3.1 Zorgdragen voor historisch erfgoed

Jaar realisatie 2022

We ontwikkelen beleid om de verduurzaming van monumenten te bevorderen. Het archeologisch beleid is in 2019 10 jaar oud. We moeten dit herzien. Hierbij brengen we WOII archeologie in kaart. De archeologische kaarten van de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar stemmen we op elkaar af. De archeologische restanten van de Romeinse Limes worden mogelijk Unesco Werelderfgoed. We gaan het in ieder geval beschermen door het aan te wijzen als monument. De Limes wordt meegenomen in het VTE-beleid.

In het kader van harmonisering wordt het niveau van bescherming van monumentale objecten in de voormalige gemeente Rijnwaarden vanaf 2019 op het niveau gebracht van de oude gemeente Zevenaar, door inventariseren, onderzoeken en mogelijk aanwijzen als gemeentelijk monument.

Steeds meer monumentale kerken komen leeg te staan. Samen met de kerken en samenleving ontwikkelen

5.4 Vrijtijdseconomie

5.4.2 Oppakken kansen recreatie en toerisme

Jaar realisatie 2022

Recreatie en toerisme is een van de speerpunten van onze gemeente. Ter uitvoering hiervan stellen wij samen met de sector een beleidsplan vrijetijdseconomie op.

Lopende projecten, onder andere in het kader van de subsidie Sterk Bestuur, handelen wij eerst af, zoals redoute Geuzenwaard, de augmented reality app met een route langs de redoutes. Zie ook de activiteit 5.4.3 Verder ontwikkelen toeristische infrastructuur.

5.4.3 Verder ontwikkelen toeristische infrastructuur

Jaar realisatie 2020

We zorgen dat de basis op orde komt en maken af waar we aan begonnen zijn, waaronder een aantal projecten vanuit de subsidie Sterk Bestuur. Zo maken we het wandelkeuzenetwerk af en realiseren vier klompenpaden. Ook brengen we de toeristische bebording op orde. Het ruiter- en menrouthenetwerk breidt zich uit. In het kader van Rivierklimaatpark onderzoeken we de mogelijkheden van een fietsbrug over de IJssel. We onderzoeken of de paardensport ook van deze fietsbrug gebruik kan maken.

We kijken of we samen met Stadt Emmerich en de Euregio de fietsverbinding tussen Lobith (bruggetje over Oude Rijn) en Elten kunnen verbeteren.

5.4.4 Vergroten verblijfsmogelijkheden in gemeente

Jaar realisatie 2022

We gaan in gesprek met toeristisch-recreatieve ondernemers over hoe zij hun aanbod kunnen verbeteren en welke rol de gemeente daarbij speelt. Dit onderwerp nemen wij ook mee in de ontwikkeling van het beleidsplan vrijetijdseconomie en wordt in 2019 vervolgd met concrete maatregelen.

We actualiseren en harmoniseren het camperplaatsenbeleid.

VERBONDEN PARTIJEN

		Bedragen x € 1.000
Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2019
Ataro B.V.	Ataro heeft als doel het beheren en exploiteren (verhuren daaronder mede verstaan) van maatschappelijk vastgoed (sportaccommodaties daaronder mede verstaan).	1.749

Leisurelands (R.G.V. Holding B.V.) Het doel is het publiekstoegankelijk houden van recreatievoorzieningen en -plassen. Het recreatiegebied Rhederlaag is ondergebracht in Leisurelands BV.

Bij het deelnemen aan een verbonden partij staat de vraag centraal of dit de meest geëigende vorm is om de doelstelling van de gemeente (het publieke belang) te realiseren. De gemeente ziet de instandhouding van recreatieplassen als een publiek belang. Het aandeelhouderschap in Leisurelands BV is een middel om invloed te houden op het realiseren van en het laagdrempelig toegankelijk houden van recreatieplassen in Zevenaar en omgeving.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	8.763	8.172	8.241	8.256	8.255
Tot 2e Voortgangsrapportage	147	35	46	22	22
2e Voortgangsrapportage	154				
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	9.065	8.206	8.287	8.278	8.277
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		88	95	103	81
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		39	71	78	57
- Groeien naar een verbindende gemeente		25			
- Indexering subsidie Ataro bv		24	24	24	24
<u>3. Nieuw beleid</u>		10			
- Subsidie stichting Muziekstad		10			
Totaal mutaties lasten		98	95	103	81
Totaal lasten begroting	9.065	8.305	8.382	8.381	8.358
Baten					
Kadernota 2018-2022	1.603	1.096	1.038	1.038	1.038
Tot 2e Voortgangsrapportage	104		26	2	2
2e Voortgangsrapportage	-70	-78	-78	-78	-78
Baten na 2e Voortgangsrapportage	1.636	1.033	985	962	962
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		7	7	6	6
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		7	7	6	6
Totaal mutaties baten		7	7	6	6
Totaal baten begroting	1.636	1.040	992	968	967
Saldo voor bestemming	-7.428	-7.265	-7.390	-7.413	-7.391

Mutaties reserves

Onttrekkingen

Kadernota 2018-2022	197	5			
Tot de 2e VGR	12	15	15	15	15
2e Voortgangsrapportage	26				
Begroting		43	43	43	43
Totaal onttrekkingen reserves	234	63	58	58	58

Toevoegingen

Kadernota 2018-2022					
Tot 2e Voortgangsrapportage	100				
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves	100				

Totaal mutaties reserves	134	63	58	58	58
---------------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Saldo na bestemming	-7.294	-7.202	-7.332	-7.355	-7.333
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Groeien naar een verbindende gemeente

In de Kadernota hebben wij u gevraagd aanvullend budget op te nemen in het kader van participatie. Het ging hierbij om het inwonerspanel (€ 10.000 per jaar), buurtbudgetten (oplopend naar € 100.000 per jaar in 2020) en ondersteuning dorps- en wijkraden (€ 20.000 per jaar). In de verwerking hiervan is voor 2019 een te laag bedrag opgenomen. Wij stellen u voor de begroting aan te passen en in 2019 hiervoor € 25.000 extra op te nemen.

Indexering subsidie Ataro bv

Conform de geldende afspraak tussen Ataro en de gemeente wordt het jaarlijks subsidie geïndexeerd. Voor 2019 is rekening gehouden met een indexering van 1,4%.

3. Nieuw beleid

Subsidie stichting Muziekstad

De raad heeft op 5 juli tijdens de behandeling van de kadernota een motie aanvaard waarin het college opgedragen wordt Muziekstad in 2018 en 2019 middels een garantiesubsidie extra financieel te ondersteunen. Het extra subsidie voor 2019 betreft een maximum bedrag van € 10.000 en wordt incidenteel geraamd in de meerjarenbegroting 2019-2022.

Baten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
5.1 Sportbeleid en activering	509	580	563	563	563
5.2 Sportaccommodaties	2.504	2.438	2.434	2.419	2.396
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.308	1.296	1.281	1.281	1.281
5.4 Musea	222	222	222	222	222
5.5 Cultureel erfgoed	102	92	92	67	67
5.6 Media	590	590	589	587	587
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.829	3.086	3.200	3.240	3.240
Totaal Lasten	9.065	8.305	8.382	8.381	8.358
Baten					
5.2 Sportaccommodaties	610	610	555	555	554
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	347	343	340	340	340
5.4 Musea	34	34	34	34	34
5.5 Cultureel erfgoed	20	15	15	15	15
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	626	37	48	24	24
Totaal Baten	1.636	1.040	992	968	967
Saldo					
5.1 Sportbeleid en activering	-509	-580	-563	-563	-563
5.2 Sportaccommodaties	-1.894	-1.827	-1.879	-1.864	-1.842
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-961	-953	-942	-942	-942
5.4 Musea	-188	-188	-188	-188	-188
5.5 Cultureel erfgoed	-82	-77	-77	-52	-52
5.6 Media	-590	-590	-589	-587	-587
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.203	-3.049	-3.152	-3.216	-3.216
Totaal Saldo	-7.428	-7.265	-7.390	-7.413	-7.391
Mutaties reserves					
0.10 Mutaties reserves	134	63	58	58	58
Totaal Mutaties reserves	134	63	58	58	58
Saldo Begroting na bestemming	-7.294	-7.202	-7.332	-7.355	-7.333

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Incidentele lasten					
Kunst en cultuur	Subsidieregeling compensatie ozb verhoging verenigingen	5			
Kunst en cultuur	Subsidie stichting Muziekstad	10			
Recreatie en toerisme	Advieskosten - oppakken kansen recreatie en toerisme	13			
Monumenten en archeologie	Opstellen beleidsnotitie 'Zorgdragen voor historisch erfgoed'	25	25		
Recreatie en toerisme	Uitvoering landschapsbeleid Rijnwaarden	13	24		
Totaal Incidentele lasten		66	49	-	-
Incidentele baten					
Sportbedrijf	Dienstverleningsovereenkomst Technische dienst gemeente-Ataro BV	54			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking subsidie compensatie OZB verenigingen	5			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor project Oppakken kansen recreatie en toerisme/opstellen beleidsplan	13			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor beleidsnotitie 'Zorgdragen voor historisch erfgoed'	25	25		
Recreatie en toerisme	Bijdrage van de Provincie (exploitatie)	13	24		
Totaal Incidentele baten		110	49	-	-
Totaal incidentele baten en lasten		44	-	-	-

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Het overzicht van de reserves van programma 5. port, cultuur en recreatie ziet er als volgt uit:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Bestemmingsreserves					
Privatisering sportaccommodaties	397				
Totaal	397	0	0	0	0

Reserves ter dekking kapitaallasten

De Cirkel/De Duim	41	321	297	273	249
Speelvoorzieningen kinderen met beperking	0	85	85	85	85
Sportvelden RPSC	120	120	120	120	120
Totaal	162	527	503	479	454
Totaal programma 5	559	527	503	479	454

Toelichting ontwikkelingen reserves

Op hoofdlijnen is sprake van de volgende mutaties:

Privatisering sportaccommodaties

Over de reserve Privatisering sportaccommodaties is in 2018 beschikt voor een bedrag van € 397.000. Dit bedrag is gebruikt voor de afwikkeling van de privatisering van de accommodatie van de voetbalvereniging Angerlo Vooruit ten behoeve van de nieuwbouw/renovatie.

De reserves ter dekking van kapitaallasten lichten wij verder niet toe. Het gaat hier om reserves die gevormd zijn bij het activeren van bepaalde investeringen ter dekking van hier uit voortvloeiende kapitaallasten. Op grond van de voorschriften (BBV) moeten deze bruto gepresenteerd worden. Dat wil zeggen dat wij verplicht zijn de volledige lasten in de begroting te presenteren. De jaarlijkse bijdragen vanuit de reserves staan hiertegenover.

Overzicht voorzieningen

Er zijn geen voorzieningen betreffende programma 5. Sport, cultuur en recreatie.

Meerjareninvesteringsplan

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Separaat voorstel	Start jaar	Jaar gereed	Netto inv.	Afschr. termijn	Afschrijving 2019	2020	2021	2022
Kunstgrasvelden (2 stuks)		2019	2019	80	10	0	8	8	8
Totaal Investeringsplan				80		0	8	8	8

Toelichting investeringen

Kunstgrasvelden (2 stuks)

In het kader het stimuleren van meer bewegen voor kinderen stellen wij voor een tweetal kunstgrasvelden in de dorpen te gaan realiseren. Vooral in de nabijheid van scholen kan een kunstgrasveld in de wijk uitkomst bieden. Zowel de kinderen uit de buurt als van de school kunnen er gebruik van maken. Wij hebben goede ervaringen opgedaan met het Crujff Court in Zevenaar. Kinderen gaan weer naar buiten en bewegen.

6. SOCIAAL DOMEIN

Omschrijving

Dit programma gaat over de beleidsvelden maatschappelijke ontwikkeling, jeugd, arbeidsparticipatie, leefbaarheid en wijkgericht werken, vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Samen vormen deze beleidsvelden het Sociaal Domein. Hier rekenen we ook natuur- en milieueducatie toe. Voor het realiseren van de opgaven in het Sociaal Domein nemen we ook onderdelen uit de beleidsvelden sport, cultuur, veiligheid, ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, gezondheid en onderwijs mee die bij andere programma's zijn ondergebracht.

Om de doelstellingen op het gebied van jeugd en maatschappelijke ondersteuning te bereiken hebben we 10 integrale ontwikkelroutes opgesteld, waar we op in zetten om de zorg in onze gemeente beter te organiseren. Hiermee kunnen we inzet van duurdere zorg voorkomen en ook kostenbesparingen in maatwerkvoorzieningen realiseren.

De 10 ontwikkelroutes zijn:

1. Vergroten van opgroeikansen
2. Bevorderen gezonde leefstijl van inwoners
3. Versterken samenwerking tussen zorg en veiligheid
4. Bevorderen regie woonsituatie van kwetsbare inwoners (beschermd wonen)
5. Bevorderen zelfstandig wonen ouderen
6. Versterken van samenwerking maatschappelijke partners
7. Vergroten van ruimte voor initiatieven
8. Vergroten toegankelijkheid van informatie, advies, ondersteuning en zorg
9. Vergroten grip op kosten en flexibiliteit om in te spelen op innovatie inkoop en initiatieven van inwoners en andere partners
10. Versterken van het tellen, luisteren en vertellen om ontwikkelingen in het sociaal domein te volgen (verhalen inwoners, cliëntervaring, kwantitatieve informatie).

Wat willen we?

Wij willen de kansen en mogelijkheden van (kwetsbare) inwoners vergroten.

Ontwikkelingen

Beschut werk wordt verbreed

Het budget voor activering van en dienstverlening aan mensen in een kwetsbare positie wordt verhoogd, waarmee voor 20.000 extra personen de mogelijkheid voor beschut werk ontstaat. Dit leidt ertoe dat meer mensen met een beperking betaald werk kunnen verrichten, omdat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om meer beschutte werkplekken te organiseren, maatwerk te bieden richting werk of werkgevers te 'ontzorgen'.

Voorkomen armoedeval

Wanneer mensen vanuit de bijstand aan het werk komen, is het van belang dat ze er ook echt op vooruit gaan. Daarom wil het kabinet met gemeenten afspraken maken over het lokaal beleid om de armoedeval te verkleinen. Ook blijft de huidige ruimte voor experimenten in de Participatiewet om bijstandsgerechtigden weer actief te krijgen op de arbeidsmarkt. Het regeerakkoord kondigt onder andere aan:

- verbeteren toegang gemeentelijke schuldhulpverlening
- betere samenwerking met partijen om oplopen van schulden te voorkomen
- preventie uithuisplaatsing, zeker als er kinderen bij betrokken zijn
- ruimte geven aan gemeenten om lokaal te experimenteren
- de overheid moet zelf als schuldeiser beter de beslagvrije voet respecteren en ruimte voor betalingsregelingen wordt verruimd
- samen met gemeenten en organisaties wordt landelijk dekkend netwerk van vrijwilligersprojecten gericht op schuldhulp georganiseerd
- extra geld van kabinet voor voorkomen van schulden/bestrijding van schulden in het bijzonder onder kinderen

Ontwikkeling abonnementstarief eigen bijdrage

Het kabinet wil in 2019 een vaste maximale bijdrage Wmo van € 17,50 invoeren. Vanaf 2020 geldt het abonnementstarief. Hiermee betalen alle inwoners die gebruik maken van Wmo-voorzieningen een vaste bijdrage van € 17,50 per vier weken onafhankelijk van het zorggebruik, inkomen en vermogen. De minister wil niet-AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens geen eigen bijdrage laten betalen. Voor 2019 geldt een tussenvariant. Onduidelijk is of de inning van de vaste bijdrage van € 17,50 per 2020 centraal of decentraal plaatsvindt en of gemeenten of het CAK dit verzorgen. Het rijk compenseert de gemeenten voor inkomstenderving (door Rijk begroot op € 145 miljoen). Dit is naar verwachting onvoldoende voor volledige compensatie. Wij volgen de ontwikkelingen en bekijken wat de consequenties zijn.

Beleidskaders

- Visie 'Frisse wind in de wijk' (2013)
- Visie op een krachtige en samenhangende aanpak op het sociale domein in de regio Arnhem (2013)
- Beleidsnota 'Meedoen in tijden van schaarste' (2013)
- Visiedocument 'Verbinding Jeugd en Passend Onderwijs in de Liemers' (2015)
- Convenant Schoolveiligheid (Financiële en inhoudelijke onderlegger: Samenwerkingsagenda Veilig en Zorgzaam Schoolklimaat)
- Beleidsplan onderwijs en jeugd 2015-2019
- Visie Vrijwillige inzet en Mantelzorg 2016-2020 Zevenaar (2016)
- Notitie mantelzorgersbeleid Rijnwaarden 2016-2019 'Rijnwaarden in actie voor mantelzorgers' (2016)
- Kaders professioneel welzijnswerk 2016-2019 gemeente Rijnwaarden (2016)
- Radar-rapport behorende bij raadsvoorstel 'Toekomst uitvoering participatiewet' (vastgesteld: raad Rijnwaarden 27-6-2017 en raad Zevenaar 6-7-2017)
- Agenda werk en economie (april 2018)
- Businesscase RSD (mei 2018)
- Beleidskader Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning 2018 en verder (2018)
- Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2015-2019 (2015)

WAT WILLEN WE?

6.1 Structuurversterking (overkoepelend) incl. toegang

Het versterken van de sociale structuur én de 'basis op orde' in onze gemeente. Het gaat hier om het geheel van inwoners, organisaties, diensten en voorzieningen. De essentie is de samenhang tussen de mensen te versterken, de leefbaarheid te vergroten en de participatie in de stad, dorpen en wijken te bevorderen. Wij versterken deze structuur onder andere door inwoners en organisaties te faciliteren bij initiatieven, hen daarbij te ondersteunen en te positioneren. Daarbij investeren we in ontmoeting dichtbij onze inwoners en maatschappelijke partners. Als regisseur stellen wij ons actief op om verbindingen te initiëren en te stimuleren. Het gaat tot slot ook om grip op de kosten en flexibiliteit ten aanzien van inkoop en verantwoording binnen het sociaal domein te versterken.

6.2 Jeugd en maatschappelijke ondersteuning

We gaan op het gebied van jeugd en maatschappelijke ondersteuning uit van de kracht van de samenleving en sluiten aan bij de leefwereld van inwoners en gezinnen. Onze activiteiten zijn erop gericht de inwoners in hun kracht te zetten en de samenleving actiever maken. Hierbij houden we oog voor kwetsbaarheid, vergrijzing en voor jeugd en gezin. Daarbij zijn we gericht op het verminderen van de kosten van jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 10.000 inwoners)	2017	55,00	72,00			71,00	73,00	75,00
Toelichting	Het aantal cliënten (per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep) is voor onze gemeente redelijk stabiel. Provinciaal gezien ligt het aantal een stuk lager. Wij proberen in te zetten op het ontwikkelen van toereikende algemene voorzieningen die voorliggend kunnen zijn op een maatwerkarrangement. Op die manier proberen wij de stijging te beperken.							
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	2015	1,29	0,82	1,61	1,54		0,78	0,74
Toelichting	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen daalt de afgelopen jaren, zowel in Gelderland als in onze gemeente. In onze gemeente van 2,4% (2006) naar 0,82%. Wij denken dat dit percentage de komende jaren nog iets zal dalen. Wij voeren geen specifiek beleid om deze cijfers verder te laten dalen. Ons beleid is erop gericht jongeren kansrijk en veilig te laten opgroeien en waar nodig jeugdhulp aan te bieden.							
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2017	1,00	1,10			1,00	1,05	1,00
Toelichting	Deze beleidsindicator betreft het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Dit percentage ligt in onze gemeente (1,1%) ongeveer op het niveau van de Gelderse gemeenten. Wij verwachten dat op de langere termijn het percentage iets af zal nemen. Ons beleid is er, via de ontwikkellijnen uit de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning, op gericht deze cijfers zo laag mogelijk te laten zijn. Dit doen wij door erin te investeren jongeren kansrijk en veilig op te laten groeien en waar nodig jeugdhulp aan te bieden. Wij zetten daarop lokaal en regionaal activiteiten in om de toegang te versterken en wij investeren in preventie en voorliggende voorzieningen.							
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2017	9,60	12,70			10,10	13,20	12,60
Toelichting	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar is zowel in Zevenaar als Gelderland stijgende. Wij verwachten dat op de langere termijn het percentage af zal nemen. Ons beleid is erop gericht via de ontwikkellijnen uit de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning, te investeren in jongeren kansrijk en veilig te laten opgroeien, maar zeker ook om jeugdhulp aan te bieden waar nodig. Wij zetten daarop lokaal en regionaal activiteiten in om de toegang te versterken en wij investeren in preventie en voorliggende voorzieningen.							

Jongeren met jeugdreclassering (% kinderen 12 tot 23 jaar)	2017	0,40	0,50			0,40	0,40	0,37
Toelichting	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar) is redelijk stabiel. Gelet op onze activiteiten op basis van de Kadernota Integrale veiligheid en onze aanpak op de ontwikkellijn zorg & veiligheid uit de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning verwachten wij dat het percentage, door de preventieve werking, de komende jaren iets zal dalen.							
Kinderen in armoede (% kinderen tot 18 jaar)	2015	6,58	5,31	3,35	3,94		5,10	4,60
Toelichting	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen is de laatste jaren gestegen. In onze gemeente was 2009 het jaar met de laagste score (3,06%). Gelet op de economische ontwikkelingen en de terugloop van het aantal bijstandsgerechtigden verwachten wij de komende jaren een daling. Meest recente beschikbare cijfers dateren uit 2015							

6.3 (Arbeids)Participatie

Wij willen de zelfredzaamheid van onze inwoners, de sociale cohesie en de lokale economie bevorderen. Daarom streven wij naar een inclusieve arbeidsmarkt. Een arbeidsmarkt waaraan alle inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen deelnemen, ongeacht leeftijd, achtergrond of arbeidshandicap. Inwoners die minder zelfredzaam zijn, ondersteunen wij door middel van verschillende voorzieningen.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Banen (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)	2017	752,00	618,50				705,00	720,00
Toelichting	Het aantal banen (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar) laat, in vergelijking tot 2016 (664,6) in Zevenaar een lichte daling zien in 2017 naar 618,5. Het provinciaal gemiddelde ligt op 752 banen per 1000 inwoners.							
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	2017						18,00	19,50
Toelichting	Het aantal reïntegratievoorzieningen (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar) ligt in 2017 op 12,3 personen met lopende re-integratievoorziening per duizend inwoners.							

Netto arbeidsparticipatie (% werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking)	2017	67,30	64,30	65,00	68,00
Toelichting	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking ligt in gemeente Zevenaar met 64,3% licht onder het landelijk gemiddelde van 66,7% (2017). Dit heet netto arbeidsparticipatie. De werkloosheid in gemeente Zevenaar ligt met 4,6% onder het landelijk gemiddelde van 4,9% (2017). Landelijk is de dalende trend van de netto arbeidsparticipatie sinds 2015 gekeerd en er is nu sprake van een stijging. Wij verwachten dat deze stijging ook voor onze gemeente vorm krijgt.				
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	2017	35,90	33,60	31,50	28,00
Toelichting	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners) is de afgelopen jaren gestegen, deels door verbreding van de participatiewet en deels onder invloed van de economische crisis. Er is een voorzichtige stabilisering van het aantal personen met een bijstandsuitkering zichtbaar. Op basis van de economische ontwikkelingen gaan wij de komende jaren uit van een voorzichtige daling, immers is ten gevolge van de verbreding van de participatiewet er een (potentieel) groter aantal mensen aanwezig op gemeentelijke bijstand. Het gemiddeld aantal bijstandsuitkeringen in 2017 per 1.000 inwoners ligt met 33,6 licht net onder het gemiddelde van de provincie Gelderland (35,9) en ligt onder het landelijk gemiddelde (41,9). De RSD wordt een netwerkorganisatie en maakt flexibele afspraken met ondernemers, onderwijs en andere overheden. Hierdoor zal het aantal bijstandsgerechtigden naar verwachting verder dalen.				
Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2015	1,52	0,63	0,55	0,50
Toelichting	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar) ligt in de huidige gemeente Zevenaar (0,44%) nadrukkelijk lager dan in Rijnwaarden (1,19%). In Rijnwaarden is ook sprake van relatief grote schommelingen tussen 2,50% in 2010 en 0,59% in 2014. In Zevenaar lag het percentage sinds 2011 rond de 0,83%, in 2015 is er een daling te zien naar 0,44%. In beide voormalige gemeenten lag de top in 2010. Op basis van de actuele economische ontwikkelingen verwachten wij ook voor de komende jaren nog een daling van het aantal werkloze jongeren.				

WAT DOEN WE?

6.1 Structuurversterking (overkoepelend) incl. toegang

6.1.1 Stimuleren en faciliteren initiatieven in de samenleving Jaar realisatie 2021

Wij dagen onze inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld uit om zelf met goede ideeën te komen en te participeren bij beleidsvorming. Wij organiseren hiervoor rondetafelgesprekken.

Wij gaan het zelf organiserend vermogen en de denkkraft in de stad, wijken en dorpen optimaliseren.

Uitgangspunten die we hierbij hanteren zijn: bewoners als eerste aan zet, gelijkwaardige partners, alleen op verzoek, 'ja en' cultuur, benut wat er is, olievlek en gewoon doen. Deze uitgangspunten passen we toe in Het Krachtlokaal: hét Zevenaarse platform voor inwonerinitiatieven. Het burgerbudget maakt het mogelijk om samen met de inwoners projecten op te pakken en te realiseren. Deze activiteit is verbonden met activiteiten in het kader van burgerparticipatie en leefbaarheid in programma o.

6.1.3 Vergroten toegankelijkheid informatie, advies, ondersteuning en zorg Jaar realisatie 2022

Het voeren van eigen regie door inwoners staat of valt met de toegankelijkheid van informatie, advies, ondersteuning en zorg. Wij stellen daarom alles in het werk om ervoor te zorgen dat iemand die iets nodig heeft de kortste en snelste weg weet te vinden. Of iemand nu het adres van de lokale voetbalclub zoekt of acuut intensieve zorg nodig heeft, de weg naar het antwoord moet snel gevonden worden, zonder omwegen of onnodig oponthoud. Dit vraagt om een slimme inrichting van het hele veld en om adequate informatie hierover voor iedereen die dit aangaat.

6.1.4 Vergroten grip op kosten Jaar realisatie 2022

Meer grip op financiën is essentieel om goed in te (kunnen) spelen op (toenemende) ondersteunings- en zorgvragen. Tegelijkertijd is er de wens om in de aanpak meer flexibiliteit in te bouwen om bijvoorbeeld (tijdelijke) initiatieven te honoreren en om budget te reserveren voor de inzet van subsidies en innovatie. Ook is het wenselijk om de verschuiving te realiseren van individuele maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen, waarbij we meer preventief en domeinoverstijgend te werk gaan: jeugd, maatschappelijke ontwikkeling, participatie en onderwijs.

6.1.5 Versterken tellen, luisteren en vertellen om ontwikkelingen in het sociaal domein te volgen Jaar realisatie 2022

Om de ontwikkelingen in het sociaal domein te volgen, bij te sturen en te delen is het belangrijk instrumentarium te ontwikkelen om te monitoren. Het gaat hierbij onder andere om verhalen van inwoners, cliëntervaringen en kwantitatieve informatie.

6.2 Jeugd en maatschappelijke ondersteuning

6.2.1 Inkoop zorg en ondersteuning Jeugd en Wmo Jaar realisatie 2022

We bieden zorg- en ondersteuningstrajecten (maatwerkvoorzieningen) jeugdhulp en Wmo door middel van regionale inkoop via de modulaire gemeenschappelijke regeling (MGR) en inkoop op bovenregionale- en landelijk schaal. We zoeken hierbij continu naar mogelijkheden om de kosten te beheersen. Ook voor de komende periode is dit gezien de grote omvang in relatie tot de gemeentebegroting een belangrijk

6.2.2 Stimuleren en ontwikkelen van preventieve activiteiten Jaar realisatie 2022

In de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning is veel aandacht voor preventieve activiteiten. Hiermee kunnen we inzet van duurdere zorg voorkomen en ook kostenbesparingen in maatwerkvoorzieningen realiseren.

De ontwikkelroutes gericht op preventie zijn:

- Vergroten van opgroeikansen
- Bevorderen gezonde leefstijl van inwoners
- Bevorderen regie woonsituatie van kwetsbare inwoners (beschermd wonen)

- Bevorderen zelfstandig wonen ouderen

6.2.3 Versterken samenwerking tussen zorg en veiligheid Jaar realisatie 2022

Zorg en veiligheid liggen in de aanpak vaak in elkaars verlengde. Om goede ondersteuning en zorg tot stand te brengen en te handelen in het belang van de veiligheid en leefbaarheid, moeten (zorg)professionals goed samenwerken met hun veiligheidspartners. Ook is de ontwikkeling van een preventieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in samenwerking met de lokale toegang en zorg- en maatschappelijke partners belangrijk.

6.2.4 Ondersteunen mantelzorgers Jaar realisatie 2019

Wij zetten in op waardering en ondersteuning van mantelzorgers door het aanbieden van voorzieningen die de zorg van mantelzorgers moeten verlichten. Daarnaast zetten wij in op ondersteuning van de mantelzorger door zijn/haar omgeving: onderwijs, bedrijfsleven, zorginstellingen en verenigingsleven. Hiertoe realiseren wij een expertisecentrum mantelzorg. De bestaande budgetten mantelzorg zijn hiervoor toereikend.

6.3 (Arbeids)Participatie

6.3.2 Uitvoeren Agenda Economie en Participatie Jaar realisatie 2019

Met de agenda Economie en Participatie willen wij kansen op de arbeidsmarkt voor inwoners stimuleren door te investeren in een stevigere verbinding tussen onderwijs, ondernemers en overheid. Hiervoor versterken wij het accounthouderschap, investeren wij in scholing, ontwikkelen wij leerwerkcentra, werken wij aan sociale impact en benutten wij de grensregio, samen met de ons omringende gemeenten, het onderwijs, ondernemers en andere overheden.

6.3.3 Inburgeringsbeleid Jaar realisatie 2022

We zetten ons er voor in dat statushouders zo snel mogelijk kunnen beginnen met integreren en participeren. We doen dat samen met alle inwoners van onze gemeente. Integratie en participatie starten direct bij de huisvesting van de statushouder in onze gemeente.

6.3.4 Minimabeleid (inclusief schuldhulpverlening) Jaar realisatie 2019

Het gemeentelijk minimabeleid is gericht op het voorkomen en bestrijden van armoede en schulden. Schuldhulpverlening wordt laagdrempelig aangeboden. Inkomensondersteuning is er voor onze inwoners die voor langere tijd zijn aangewezen op een laag inkomen. Onze inkomensondersteuning is er op gericht om onze inwoners te laten participeren in de samenleving. De beste weg uit armoede is werk. Extra zorg en aandacht gaat in ons beleid uit naar chronisch zieken, kinderen en ouderen.

VERBONDEN PARTIJEN

		Bedragen x € 1.000
Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2019
Bedrijfsvoeringsorganisatie	De vervoersorganisatie is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging	1.142
Doelgroepenvervoer Regio	van de belangen van de deelnemers met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van reizigers en hun sociale netwerk en wordt erop toegezien dat het aanvullend vervoer ook in het buitengebied en de kleine kernen voldoende gewaarborgd is en dat het vervoer een optimale aansluiting heeft op het openbaar-vervoer-netwerk.	

Regionale samenwerking in het sociaal domein moet leiden tot kwalitatief goede en efficiënte dienstverlening aan de inwoners van de 11 gemeenten. Daarbij is het lokale beleid leidend. De MGR is van en voor de samenwerkende gemeenten.

De doelstelling van de MGR verschilt per module. Zo willen gemeenten samenwerken binnen de inkoop van het sociaal domein:

- Samen sterker staan in de transformatie van het sociaal domein;
- Samenwerking moet leiden tot verhoging van de kwaliteit van zorg, efficiency in de uitvoering van taken, lastendrukverlaging bij aanbieders door eenduidige uitvoering en versnelling van de transformatie door bundeling van kennis en inkoopkracht.

Samenwerking bij Onderwijszaken is gericht op:

- Op eenduidige wijze uitvoeren van de Leerplichtwet;
- Uitvoering geven aan de regionale RMC-taak (regionale meld- en coördinatiefunctie) op het gebied van voortijdig schoolverlaten;

Vanuit de module Onderwijszaken wordt samengewerkt met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, sociale wijkteams, jeugdzorg en het Openbaar Ministerie met als doel de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren te optimaliseren.

Samenwerking bij het WSP heeft als slogan: 'samen werken aan werk'.

- Er is sprake van een regionale arbeidsmarkt die voorbij de grenzen van gemeenten gaat;
- Het vanuit één servicepunt samen met UWV benaderen van werkgevers en het matchen zodat er werkplekken ontstaan voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, levert voor inwoners van gemeenten nieuwe kansen op om hun inkomenspositie en leefomstandigheden te verbeteren.

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	49.891	49.687	48.885	48.822	48.641
Tot 2e Voortgangsrapportage	82	44	44	44	44
2e Voortgangsrapportage	322	72	72	72	72
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	50.296	49.803	49.001	48.938	48.757

Mutaties begroting

<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>	-394	-502	-550	-491
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-358	-283	-208	-149
- Bijdrage exploitatie gemeenschappelijke regeling SDL/RSD	160	145	130	130
- Doorbelastingen naar taakvelden	-92	-92	-92	-92
- Nieuwe opdracht RSD/Businesscase RSD	-114	-282	-282	-282
- Participatiebudget	10	10	-98	-98
<u>2. Actualisatie bestaand beleid</u>	-13	-13	-72	-72
- Versterking armoede- en schuldenbeleid	-13	-13	-72	-72

Totaal mutaties lasten		-407	-515	-622	-563
Totaal lasten begroting	50.296	49.396	48.487	48.316	48.194
Baten					
Kadernota 2018-2022	12.874	12.473	12.068	12.068	12.068
Tot 2e Voortgangsrapportage					
2e Voortgangsrapportage					
Baten na 2e Voortgangsrapportage	12.874	12.473	12.068	12.068	12.068
Mutaties begroting					
Totaal mutaties baten					
Totaal baten begroting	12.874	12.473	12.068	12.068	12.068
Saldo voor bestemming	-37.421	-36.923	-36.418	-36.248	-36.126
Mutaties reserves					
Onttrekkingen					
Kadernota 2018-2022	50	175	25		
Tot de 2e VGR	342	24	24	24	24
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal onttrekkingen reserves	392	199	49	24	24
Toevoegingen					
Kadernota 2018-2022	200				
Tot 2e Voortgangsrapportage	280				
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves	480				
Totaal mutaties reserves	-88	199	49	24	24
Saldo na bestemming	-37.509	-36.724	-36.369	-36.224	-36.102

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Bijdrage exploitatie gemeenschappelijke regeling SDL/RSD

In juli jl. is de gewijzigde begroting 2018 en de meerjarenbegroting 2019-2022 van de SDL/RSD door het AB vastgesteld. De financiële gevolgen voor 2019-2022 zijn verwerkt in deze meerjarenbegroting. De hogere lasten worden veroorzaakt door loon- en prijsontwikkelingen, een hoger aandeelpercentage van de toegerekende exploitatiekosten, toename van de formatie en een correctie i.v.m. een foutieve raming van de salariskosten in de vastgestelde begroting 2018.

Doorbelastingen naar taakvelden

Ten behoeve van de harmonisatie van de tarieven (riool en afval) is een nieuwe doorbelasting naar de taakvelden begroot. Deze doorbelasting is budgettair neutraal opgenomen in deze begroting.

Nieuwe opdracht RSD/Businesscase RSD

In de raadsvergadering van 4 juli 2018 is ingestemd met de 'Nieuwe opdracht RSD/Businesscase RSD'. De financiële effecten zijn verwerkt in de meerjarenbegroting 2019-2022.

Participatiebudget

De budgetten zijn aangepast aan de bedragen zoals opgenomen in de meicirculaire 2018. De mutaties hebben m.n. betrekking op het onderdeel re-integratie Wwb klassiek.

2. Actualisatie bestaand beleid

Versterking armoede- en schuldenbeleid

Ter versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid stelt het Rijk voor de jaren 2018 tot en met 2020 geld ter beschikking voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Deze middelen worden in onze gemeente zodanig ingezet dat een impuls wordt gegeven aan een verbetering van de toegang tot en de effectiviteit van de gemeentelijke schuldhulpverlening en de versterking van de lokale regie op het armoedebeleid. De van het Rijk ontvangen middelen die in enig jaar (nog) niet worden besteed, worden - via de resultaatbestemming bij de jaarrekening - toegevoegd aan het exploitatiebudget van het nieuwe jaar.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.769	6.467	6.368	6.296	6.296
6.2 Wijkteams	3.597	3.167	3.167	3.167	3.167
6.3 Inkomensregelingen	16.025	15.675	15.078	15.078	15.078
6.4 Begeleide participatie	5.708	5.508	5.315	5.129	4.948
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.441	1.087	1.162	1.221	1.280
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	8.889	8.818	8.822	8.815	8.815
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	8.108	7.930	7.840	7.874	7.874
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	39	39	39	39	39
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	721	706	695	698	698
Totaal Lasten	50.296	49.396	48.487	48.316	48.194
Baten					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	168	166	112	112	112
6.3 Inkomensregelingen	11.704	11.304	10.954	10.954	10.954
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.003	1.003	1.003	1.003	1.003
Totaal Baten	12.874	12.473	12.068	12.068	12.068
Saldo					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-5.601	-6.300	-6.256	-6.184	-6.184
6.2 Wijkteams	-3.597	-3.167	-3.167	-3.167	-3.167
6.3 Inkomensregelingen	-4.321	-4.371	-4.124	-4.124	-4.124
6.4 Begeleide participatie	-5.708	-5.508	-5.315	-5.129	-4.948
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-438	-85	-160	-218	-277
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-8.889	-8.818	-8.822	-8.815	-8.815
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-8.108	-7.930	-7.840	-7.874	-7.874

6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-39	-39	-39	-39	-39
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-721	-706	-695	-698	-698
Totaal Saldo		-37.421	-36.923	-36.418	-36.248	-36.126
Mutaties reserves						
0.10	Mutaties reserves	-88	199	49	24	24
Totaal Mutaties reserves		-88	199	49	24	24
Saldo Begroting na bestemming		-37.509	-36.724	-36.369	-36.224	-36.102

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Incidentele lasten					
Participatiebudget re-integratie	Pilot gemeente / UWV	50	25		
Participatiebudget re-integratie	Agenda Economie en Participatie	50			
Bijzondere bijstand	Overgang van bewindvoering naar budgetbeheer	25			
Schuldhelpverlening	Pilot Schuldenvrij Zevenaar	75			
Opvang minder-heden (asielzoekers)	Diverse kosten	57			
Totaal Incidentele lasten		257	25	-	-
Incidentele baten					
Kinderopvang	Opbrengst verhuur Rijnwaarden	24			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking pilot gemeente/UWV	50	25		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking Agenda economie en participatie	50			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking Pilot schuldenvrij Zevenaar	75			
Opvang minder-heden (asielzoekers)	Bijdrage Rijk (exploitatie)	31			
Totaal Incidentele baten		230	25	-	-
Totaal incidentele baten en lasten		-27	-	-	-

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Bij het programma 6. Sociaal domein gaat het om de volgende reserves:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Bestemmingsreserves					
Extra inzet op re-integratie	180	180	180	180	180
Investerings Sociaal Domein	124	324	0	0	0
Statushouders	117	117	117	117	117
Totaal	421	621	297	297	297
Totaal programma 6	421	621	297	297	297

Toelichting ontwikkelingen reserves

Investerings Sociaal Domein

Voor wat betreft de reserve Investerings sociaal domein is er in 2019 sprake van onttrekkingen van in totaal € 324.000 voor het uitvoeren van projecten in het kader van de Uitvoeringsagenda jeugd en Wmo.

Overzicht voorzieningen

Er zijn binnen programma 6. Sociaal domein geen voorzieningen.

Meerjareninvesteringsplan

Wij hebben geen investeringen gepland betreffende het sociaal domein.

7. VOLKSGEZONDHEID EN DUURZAAMHEID

Omschrijving

Dit programma gaat over de beleidsvelden volksgezondheid, milieu en duurzaamheid. Volksgezondheid richt zich op een gezonde leefomgeving en leefstijl. Duurzaamheid en milieu richten zich op energietransitie, CO₂ reductie, water (riolering), geluid, lucht, bodem en grond- en afvalstoffen. Ook gaat dit programma over de toezichthoudende en handhavende taken binnen deze beleidsvelden.

Wat willen we?

Behouden en bevorderen van een duurzame en gezonde leefomgeving voor nu en de volgende generaties.

Ontwikkelingen

Duurzaamheid en energietransitie

De ambitie richt zich nu op het energieneutraal worden, landelijk is de ontwikkeling ingezet om ook 'klimaatneutraal' te zijn. Een voorbeeld hiervan is de aanstaande 'Regionale Energie Strategieën (RES)'. Dit vraagt om extra inspanningen (middelen). Hieronder vallen ook de ontwikkelingen in het kader van de landelijk ambitie voor de transitie naar aardgas loos.

Beleidskaders

- Milieubeleidsplan 2013-2030 Zevenaar
- Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012 Zevenaar
- Nota Bodembeheer 2011 Zevenaar
- Geluidbeleid 2008 Zevenaar
- Geluidbeleid Rijnwaarden
- Watertakenplan De Liemers 2017-2021
- Beleidskader Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning 2018 en verder (2018)

WAT WILLEN WE?

7.1 Gezondheidszorg

We willen dat iedereen in onze gemeente gezond kan leven en opgroeien. Het accent ligt daarbij op jeugd en ouderen.

7.2 Duurzaamheid (energietransitie en CO₂ reductie)

In 2020 is minimaal 20% van de benodigde energie voor onze hele gemeente duurzaam opgewekt. In 2040 is dit 100%.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Hernieuwbare elektriciteit (%)	2016	12,60	1,60					
Toelichting	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. In de begroting 2020 komen we hier op terug.							

7.3 Duurzaam inzamelen en verwerken afval

In 2020 voldoen wij aan de doelstelling uit het programma Van Afval Naar Grondstof (VANG) van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Die doelstelling is maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar in 2020.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Omvang huishoudelijke restafval (kg/inwoner)	2015	200,00	134,22		148,00	135,00	120,00	100,00

Toelichting Het aantal kg niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per inwoner ligt beduidend lager dan het landelijke gemiddelde. Waar in Rijnwaarden sinds 2011 (181 kg/inwoner) sprake is van een aanzienlijke daling van het restafval tot 111 kg/inwoner, is in Zevenaar het aantal sinds 2011 ongeveer gelijk gebleven (142 kg/inwoner). De komende jaren willen wij naar een hoeveelheid restafval van maximaal 100 kg/inwoner. De eerste stap gaan we in 2019 zetten door restafval minder vaak in te zamelen en de inzameling van GFT- en groenafval gratis te maken in de gehele gemeente.

7.4 Afvalwater en waterhuishouding

Wij willen de duurzaamheid in de buitenruimte bevorderen. Daarnaast hebben wij de wettelijke zorgplicht om het stedelijk afvalwater in te zamelen en te transporteren, de afvoer van het regenwater in de openbare ruimte en de grondwaterstand. Deze gemeentelijke taken zijn vastgelegd in het Watertakenplan De Liemers (WTP) 2017-2021.

7.5 Milieu

Wij willen een duurzame en gezonde omgeving om in te leven. Samen met de Omgevingsdienst Regio Arnhem zetten we ons daarom in voor een doelmatige uitvoering en handhaving van milieuwetgeving.

WAT DOEN WE?

7.1 Gezondheidszorg

7.1.3 Reguliere taken

Jaar realisatie 2022

Voor de periode 2017-2020 is door de gemeenten in Gelderland-Midden een regiovisie publieke gezondheid vastgesteld. Het accent ligt daarbij op jeugd en ouderen met de nadruk op veerkracht, eigen regie en het welbevinden van de inwoners.

De publieke gezondheid is direct verbonden met ontwikkelingen in bijvoorbeeld het sociaal domein en de Omgevingswet. Verschillende beleidsterreinen oefenen invloed uit op het stimuleren van een gezonde leefomgeving en leefstijl. Zo is het bevorderen van een gezonde leefstijl van inwoners één van de ontwikkellijnen in het beleidsplan Jeugd en Wmo. Dit beleidsplan werken wij verder uit in een uitvoeringsagenda voor de komende jaren.

7.2 Duurzaamheid (energietransitie en CO₂ reductie)

7.2.1 Invoeren van circulaire economie in Zevenaar Jaar realisatie 2023

Voor het slagen van de energietransitie is een ander economisch model nodig: de Circulaire Economie. Hiermee optimaliseren we hergebruik én minimaliseren we waardevernietiging. Het Rijk heeft hier het Rijksbrede programma Circulaire Economie 'Nederland circulair in 2050' voor opgesteld. Wij vertalen dit concreet naar een:

- andere wijze van ontwerpen (planvorming, openbare ruimte e.d.)
- andere wijze van opdrachtverlening (aanpassen inkoop- en aanbestedingsbeleid e.d.)
- andere financiële afwegingen (zoals Total Cost of Ownership, het 'ontschotten' van potjes e.d.)
- een andere werkwijze van afval naar grondstof (in samenwerking met bedrijven, waterschap en gemeenten).

7.2.2 Energie neutraal maken eigen organisatie Jaar realisatie 2025

Wij streven in 2025 naar een energieneutrale eigen organisatie. Hiervoor voeren we projecten uit op het gebied van gebouwen en vastgoed, bedrijfsvoering en mobiliteit.

In één van de projecten voeren we een onderzoek uit naar de manier waarop we ons eigen wagenpark verduurzamen.

7.2.3 Onderzoeken differentiatie bouwleges op basis van Energieprestatie coëfficiënt (EPC) Jaar realisatie 2019

Wij gaan onderzoeken of het mogelijk is de gemeentelijke bouwleges bij nieuwbouwwoningen gedifferentieerd te heffen. Hierbij zal een relatie worden gelegd met de wettelijke energieprestatie-eisen.

7.2.4 Onderzoeken mogelijkheden deelname campagne fairtrade gemeente Jaar realisatie 2021

'Fairtrade gemeente' is een predicaat dat vanuit 3 samenwerkende fairtrade organisaties kan worden toegekend als een gemeente op 6 criteria inzet toont voor fairtrade. Het gaat dan om gemeente in de zin van 'lokale gemeenschap', niet enkel 'gemeentelijke overheid'. Wij onderzoeken of er in de lokale samenleving animo is voor een werkgroep die fairtrade (en het behalen van het predicaat) wil oppakken.

Fairtrade nemen wij op in ons gemeentelijke inkoopbeleid, mogelijk onder het bredere vaandel van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Het facet fairtrade brengen wij periodiek onder de aandacht van inkomende budgethouders en betrokken in de periodieke peiling rond het inkoopbeleid.

7.2.5 Op weg naar aardgas loos Zevenaar Jaar realisatie 2040

In 2020 is duidelijk hoe we onze gemeente aardgas loos gaan maken (warmtevisie en uitvoeringsprogramma). In twee wijken gaan we als 'proeftuin' aan de slag. Deze ervaringen en de regionale ontwikkelingen zoals de 'Wijk van de Toekomst' (Gelders Energieakkoord) gebruiken en volgen we. Bijvoorbeeld voor het opstellen van de warmtevisie en het uitvoeringsplan. In 2040 is Zevenaar van het aardgas af.

Het uitfasen van aardgas is naast een technisch vraagstuk ook een sociaal en financieel vraagstuk dat de nodige inzet vergt.

7.2.6 Uitvoeren 'Gelders Energieakkoord in uitvoering' (2018-2023) Jaar realisatie 2023

Wij zetten extra in op het uitvoeren van het Gelders Energieakkoord (zoals de discussietafels Inkoop, Wijk van de Toekomst en Samenwerking). Voor deze extra inzet is extra capaciteit (externe ondersteuning) nodig.

7.2.7 Uitvoeren van de Routekaart ...op weg naar een energie neutraal Zevenaar (2016-2020) Jaar realisatie 2040

De Routekaart is een uitvoeringsagenda met verschillende projecten die bijdragen aan de CO₂-reductie en om energieneutraal te worden. Wij streven er naar om al in 2040 energieneutraal te zijn. Dit doen we onder andere door het professionaliseren van het Liemers Energieloket om nog beter de inwoner te bereiken, maar ook door een duurzaamheidsfonds waar initiatieven van derden gebruik van kunnen maken.

7.2.8 Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Routekaart energietransitie Regio Jaar realisatie 2023 Arnhem Nijmegen (2018-2023)

Ook de Regio Arnhem Nijmegen staat voor een opgave (in 2050 energieneutraal). Dit is een opgave voor alle vier de bestaande Portefeuillehouders-overleggen (Duurzaamheid, Mobiliteit, Wonen en Economie). De coördinatie is vanuit het portefeuillehoudersoverleg Duurzaamheid en wordt voorbereid via de regionale Icoongroep Slimme Duurzaamheid. Voor het halen van de opgave is het uitvoeringsprogramma opgesteld waarbij de focus van de regionale samenwerking ligt bij:

- Regionale Energiestrategie (RES)
- Energietransitie gebouwde omgeving
- Duurzame bedrijventerreinen
- Duurzaam en circulair inkopen en aanbesteden

7.3 Duurzaam inzamelen en verwerken afval

7.3.1 Verminderen restafval per inwoner (max. 100 kg) Jaar realisatie 2020

Om deze doelstelling te gaan realiseren willen wij de hoeveelheid gescheiden ingezameld GFT- en groenafval verhogen. Om dat te bereiken gaan wij een aparte GFT-container invoeren die wij de inwoners gratis aanbieden. Ook kunnen inwoners groenafval op het aanbiedstation gratis aanbieden. Het aanbieden van restafval gaan wij ontmoedigen door dit minder vaak op te halen.

De aanvullende lasten worden gedekt binnen de afvalbegroting en verrekend via de afvalstoffenheffing.

7.4 Afvalwater en waterhuishouding

7.4.1 Uitvoeren duurzaamheidsmaatregelen Watertakenplan Jaar realisatie 2019

Zoals in het Watertakenplan de Liemers 2017-2021 is opgenomen, wordt er serieus gefocust op duurzaamheid en klimaatverandering. Bij het ontwerpen en inrichten van zowel (afval)waterketen, watersysteem als openbare ruimte wordt hiermee rekening gehouden. Hierbij zoeken wij nadrukkelijk naar een integrale benadering bij grootonderhoud, reconstructie en nieuwbouw.

De volgende uitgangspunten hanteren wij bij alle plannen met betrekking tot afvalwaterketen, watersysteem en openbare ruimte:

1. Klimaatbestendig inrichten betreffende water, hitte en droogte;
2. Vasthouden, bergen en afvoeren;
3. Beperken wateroverlast in stedelijk gebied;
4. Scheiden bij de bron van hemelwater en vuilwater;
5. Vuilwater wordt via de riolering afgevoerd naar de zuivering;
6. Hemelwater voert bij voorkeur zichtbaar bovengronds af naar oppervlaktewater of bodem;
7. Anticiperen op klimaatverandering door rekening te houden met de verwachte effecten bij het ontwerp en inrichting van (afval)waterketen, watersysteem en openbare ruimte;
8. Milieutechnisch functioneren en oppervlaktewaterkwaliteit mag niet verslechteren ten opzichte van de huidige situatie;
9. Particulieren stimuleren voor meer groen in de tuin, voor hitte en water. Bewoners moeten zich zo veel mogelijk zelf verantwoordelijk voelen voor het verwerken van hemelwater op eigen terrein.

Wij gaan samen met andere Liemerse gemeenten en het waterschap dit jaar starten met het project 'Klimaatadaptatie De Liemers', zoals recent vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is voorgeschreven. Hiervoor zal een stresstest worden uitgevoerd om knelpunten en risico's op onder andere wateroverlast in kaart te brengen.

7.5 Milieu

7.5.1 Door stimuleren en handhaven wordt energie bespaard in het bedrijfsleven Jaar realisatie 2022

Het uitgangspunt is dat het bedrijfsleven per jaar minimaal 1,5 % energie bespaart met een tussendoel voor 2020 van 7,5%. Wij gaan dit stimuleren en handhaven.

VERBONDEN PARTIJEN

Naam	Openbaar belang en doel	Bedragen x € 1.000
		Bijdrage 2019
Reinigingsdienst de Liemers (RDL)	De RDL voert voor de deelnemende gemeenten taken uit op het gebied van reiniging en afvalinzameling.	1.581

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	9.351	9.353	9.150	9.067	9.067
Tot 2e Voortgangsrapportage	-1	-149	-149	-149	-149
2e Voortgangsrapportage	-205				
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	9.144	9.204	9.001	8.918	8.918

Mutaties begroting

<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		185	222	225	236
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		-83	-46	-43	-32
- Bijdrage Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)		17	17	17	17
- Doorbelastingen naar taakvelden		251	251	251	251
<u>2. Actualisatie bestaand beleid</u>		451	451	451	451
- Afval inzameling		451	451	451	451
Totaal mutaties lasten		636	673	677	687

Totaal lasten begroting	9.144	9.841	9.675	9.595	9.606
--------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Baten

Kadernota 2018-2022	7.931	7.967	7.992	7.992	7.992
Tot 2e Voortgangsrapportage					
2e Voortgangsrapportage	-17				
Baten na 2e Voortgangsrapportage	7.914	7.967	7.992	7.992	7.992

Mutaties begroting

<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		5	4	4	4
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		5	4	4	4
<u>2. Actualisatie bestaand beleid</u>		405	405	405	405
- Afval inzameling		405	405	405	405
Totaal mutaties baten		410	410	409	409

Totaal baten begroting	7.914	8.377	8.401	8.401	8.400
-------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Saldo voor bestemming	-1.231	-1.464	-1.273	-1.194	-1.205
Mutaties reserves					
Onttrekkingen					
Kadernota 2018-2022	328	425	117	20	20
Tot de 2e VGR	59	33	33	33	33
2e Voortgangsrapportage	51	-4	-4	-4	-4
Begroting		33	30	30	30
Totaal onttrekkingen reserves	438	487	177	80	80
Toevoegingen					
Kadernota 2018-2022					
Tot 2e Voortgangsrapportage		46	46	46	46
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves		47	47	47	47
Totaal mutaties reserves	437	440	130	33	33
Saldo na bestemming	-794	-1.023	-1.143	-1.161	-1.172

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Bijdrage gemeenschappelijke regeling VGGM 2019-2022

De bijdrage voor 2019 e.v. is aangepast o.b.v.: - nacalculatie werkelijke loonkostenontwikkeling van het CEP.- nieuwe verdeling gebaseerd op het aantal inwoners per 1-1-2018 (CBS) van de deelnemende gemeenten.

Bijdrage Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

De omgevingsdienst (ODRA) is genoodzaakt haar tarieven vanaf 2019 te verhogen. Omdat de budgetten voor 2019 niet voor de inflatie zijn aangepast wordt voorgesteld om het budget vanaf 2019 met € 17.100 te verhogen om de werkelijke uitgaven in overstemming te brengen met de bijdrage.

Doorbelastingen naar taakvelden

Ten behoeve van de harmonisatie van de tarieven (riool en afval) is een nieuwe doorbelasting naar de taakvelden begroot. Deze doorbelasting is budgettair neutraal opgenomen in deze begroting.

2. Actualisatie bestaand beleid

Afval inzameling

De kosten voor afval zijn in 2019 € 451.000 hoger dan de oorspronkelijke begroting 2018. Op basis van de tweede VGR is de begroting al verhoogd met € 209.000. De begroting 2019 kent nog een extra verhoging van € 242.000. Daarvan komen er € 102.000 ten laste van hogere doorbelastingen, te weten inkomensregeling en belastingen. De kosten voor het product afval stijgen in totaal met € 140.000. Dit bedrag is opgebouwd uit twee bedragen. Het overgrote deel daarvan komt voor rekening van een nieuwe belasting op restafval, die het Rijk oplegt in het kader van de vergroening van het belastingstelsel. Voor Zevenaar is dat een bedrag van € 27 per ton, in totaal zo'n € 160.000. Daarnaast is er een voordeel ontstaan op de overige diverse producten van € 20.000.

Baten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

2. Actualisatie bestaand beleid

Afval inzameling

De kosten voor afval zijn in 2019 € 451.000 hoger dan de oorspronkelijke begroting 2018. Op basis van de tweede VGR is de begroting al verhoogd met € 209.000. De begroting 2019 kent nog een extra verhoging van € 242.000. Daarvan komen er € 102.000 ten laste van hogere doorbelastingen, te weten inkomensregeling en belastingen. De kosten voor het product afval stijgen in totaal met € 140.000. Dit bedrag is opgebouwd uit twee bedragen. Het overgrote deel daarvan komt voor rekening van een nieuwe belasting op restafval, die het Rijk oplegt in het kader van de vergroening van het belastingstelsel. Voor Zevenaar is dat een bedrag van € 27 per ton, in totaal zo'n € 160.000. Daarnaast is er een voordeel ontstaan op de overige diverse producten van € 20.000.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
7.1 Volksgezondheid	1.410	1.488	1.550	1.550	1.550
7.2 Riolering	3.153	3.618	3.699	3.698	3.711
7.3 Afval	3.027	3.381	3.377	3.372	3.370
7.4 Milieubeheer	1.369	1.170	863	790	790
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	185	184	186	185	184
Totaal Lasten	9.144	9.841	9.675	9.595	9.606
Baten					
7.2 Riolering	4.402	4.448	4.479	4.479	4.479
7.3 Afval	3.365	3.781	3.775	3.775	3.775
7.4 Milieubeheer	4	5	4	4	4
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	143	143	143	143	143
Totaal Baten	7.914	8.377	8.401	8.401	8.400
Saldo					
7.1 Volksgezondheid	-1.410	-1.488	-1.550	-1.550	-1.550
7.2 Riolering	1.249	830	780	781	768
7.3 Afval	337	400	397	403	405
7.4 Milieubeheer	-1.365	-1.166	-858	-786	-786
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-42	-41	-43	-42	-41
Totaal Saldo	-1.231	-1.464	-1.273	-1.194	-1.205
Mutaties reserves					
0.10 Mutaties reserves	437	440	130	33	33
Totaal Mutaties reserves	437	440	130	33	33
Saldo Begroting na bestemming	-794	-1.023	-1.143	-1.161	-1.172

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Incidentele lasten					
Uitvoering en toezicht milieu	Stimuleren en handhaven energiebesparing bedrijfsleven	28	34		
Duurzaamheidsbeleid	Uitvoeren 'Gelders Energieakkoord in uitvoering' (2018-2023)	39			
Duurzaamheidsbeleid	Uitvoeren van de Routekaart ...op weg naar een energie neutraal Zevenaar	60			
Duurzaamheidsbeleid	Energie neutraal Eigen Organisatie	38	38		
Duurzaamheidsbeleid	Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen (2018 - 2023)	10			
Duurzaamheidsbeleid	Op weg naar aardgas loos Zevenaar	200			
Totaal Incidentele lasten		375	72	-	-
Incidentele baten					
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor stimuleren en handhaven energiebesparing bedrijfsleven	28	34		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor 'Gelders energieakkoord in uitvoering'	39			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking 'Uitvoeren van de routekaart op weg naar een energieneutraal Zevenaar'	60			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking project Energie neutraal eigen organisatie	38	38		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking uitvoeren 'Routekaart energietransitie Regio Arnhem-Nijmegen (2018-2023)'	10			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor start project 'Op weg naar een aardgas loos Zevenaar'	200			
Totaal Incidentele baten		375	72	-	-
Totaal incidentele baten en lasten		-	-	-	-

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Bestemmingsreserves					
Reiniging	115				
Riolering	71	71	71	71	71
Totaal	186	71	71	71	71
Totaal programma 7	186	71	71	71	71

Toelichting ontwikkelingen reserves

Reiniging

De belangrijkste onttrekkingen uit de reserve Reiniging in 2018 zijn:

1. Aangepaste subsidieverordening oud papier voor een bedrag van € 33.000
2. Afval mutaties 2e Voortgangsrapportage in verband met de GFT-containers (€ 46.000)
3. Eenmalige afschrijving van de chips van de containers in de voormalige gemeente Rijnwaarden (€ 27.000)

Overzicht voorzieningen

De voorzieningen met betrekking tot programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid zijn:

Naam voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Begraafplaats	41	50	59	48	57
Vervanging riolering	5.169	5.427	4.983	4.931	4.932
Totaal programma 7	5.210	5.477	5.041	4.979	4.988

Toelichting mutaties voorzieningen

Op hoofdlijnen is sprake van de volgende mutaties:

Begraafplaats

Aan de voorziening voor groot onderhoud begraafplaats voegen wij op basis van een meerjarenonderhoudsplan jaarlijks een bedrag van € 9.000 toe aan de voorziening. In 2020 ramen wij een onttrekking van € 20.000.

Vervanging riolering

De toevoegingen en onttrekkingen voor vervanging van riolering baseren wij op het Watertakenplan 2017. In totaal voegen wij in de periode 2019-2022 een bedrag van € 2.512.000 toe aan de voorziening. De onttrekkingen in dezelfde periode zijn € 2.453.000.

Meerjareninvesteringsplan

Voor wat betreft het programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid hebben wij geen nieuwe investeringen gepland.

8. VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING

Omschrijving

Dit programma gaat over de beleidsvelden ruimtelijke ordening, grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) en wonen.

Wat willen we?

Wij willen een gemeente zijn waar het aantrekkelijk wonen, werken en leven is.

Ontwikkelingen

Economisch herstel

Het herstel van de economie in ons land heeft een grote impact op diverse activiteiten die wij als gemeente doen. Zeker op het gebied van wonen en ruimtelijke ordening.

Verbod asbestdaken

Vanaf 2024 zijn asbestdaken verboden. Eigenaren van bouwwerken met een asbest dak zijn vanaf dat moment in overtreding en komen in aanmerking voor een handhavingstraject.

Voorlichting en stimulering tot het tijdig verwijderen van dit asbest scheelt inzet capaciteit handhaving vanaf 2024.

Beleidskaders

- Structuurvisie Zevenaar 2012-2030
- Omgevingsvisie Gelders Eiland 2030
- Woonvisie Zevenaar
- Woonvisie Rijnwaarden (2009)
- Nota Vastgoedbeleid

WAT WILLEN WE?

8.1 Ruimtelijke Ordening

Wij streven naar een goede balans tussen de ontwikkeling van de stad Zevenaar met een bovenlokaal en regionaal voorzieningenniveau en leefbare kernen met een eigen lokaal voorzieningenaanbod. We maken gewenste (ruimtelijke) ontwikkelingen mogelijk en bevorderen de ruimtelijke kwaliteit en een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Hierbij respecteren wij het landschap en de daarin aanwezige natuur- en cultuurhistorische waarden.

8.2 Stedelijke vernieuwing

Via stedelijke vernieuwing zetten we in op de vitaliteit in dorpen en wijken. We nemen fysieke maatregelen die nodig zijn om wijken en dorpen toekomstbestendig te maken.

8.3 Wonen en bouwen

Wij hebben een toekomstbestendige woningvoorraad. Voor iedereen is er een geschikte woning en onze inwoners wonen prettig.

Beleidsindicatoren (verplicht)

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Demografische druk (%)	2017	69,00	77,40		68,60	75,90	79,20	79,50
Toelichting	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar ligt in Zevenaar aanzienlijk hoger dan het landelijke gemiddelde. Dit heeft vooral te maken met de aanwezigheid van een relatief hoog aantal bejaardenhuizen/woonzorgcomplexen in Zevenaar.							
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (€)	2017	644,00	564,30				564,30	564,30
Toelichting	Deze indicator betreft het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing) betaald. Voor afval en riool zijn we kostendekkendheid, voor OZB hanteren we de inflatiecorrectie.							
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (€)	2017	723,00	677,90				677,90	677,90
Toelichting	De indicator heeft betrekking op het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing) verschuldigd is. Voor afval en riool zijn we kostendekkendheid, voor OZB hanteren we de inflatiecorrectie.							
Gemiddelde WOZ-waarde (per € 1.000)	2016	209,00	179,24				199,00	218,00
Toelichting	De ontwikkeling van de woningmarkt wordt conform landelijke cijfers als volgt ingeschat: 2018 --> 2019 +8% 2019 --> 2020 +5% 2020 --> 2021 +2% 2021 --> 2022 +2%							
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2014	6,00	1,13		3,90	5,90	7,60	7,50
Toelichting	De woningmarkt is aangetrokken. Het aantal nieuwbouwwoningen dat wordt opgeleverd neemt toe. We zetten in op toevoeging van woningen, waar op lange termijn behoefte aan is. Het aantal opleveringen in 2018 baseren wij op het aantal woningen dat op 1 januari 2018 in aanbouw was. We verwachten een verdere toename van het aantal opleveringen in 2019 en verwachten dat deze lijn zich doorzet in de jaren daarna.							

8.4 Handhaving

Beschermen van de kwaliteit van de (leef-)omgeving door toezicht en handhaving.

WAT DOEN WE?

8.1 Ruimtelijke Ordening

8.1.1 Invoeren Omgevingswet	Jaar realisatie	2021
-----------------------------	-----------------	------

Voor 2021 zijn wij gereed voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Wij stellen hiervoor een route vast in het procesplan implementatie Omgevingswet. Wij passen ons instrumentarium aan de nieuwe wettelijke vereisten aan. Hierbij is digitalisering van gegevens en het eenvoudig kunnen benaderen van die gegevens een belangrijk onderdeel. Wij zetten in op participatie van inwoners, ondernemers en instanties. Intern kijken wij naar de gevolgen voor de organisatie op het gebied van functies, cultuur, competenties en integraliteit. De Omgevingswet raakt de gehele organisatie.

8.2 Stedelijke vernieuwing

8.2.1 Herinrichten BAT-terrein	Jaar realisatie	2019
--------------------------------	-----------------	------

In 2018 zijn wij gestart met de herinrichting van het BAT-terrein. Het betreft een herstructurering van een bedrijventerrein. Dit biedt een kans om woningbouw te realiseren op een strategische plek bij de binnenstad, het treinstation en aan het landgoed. Met de huidige invulling is het gebied niet toegankelijk en vormt het een barrière in de stad. Door de herontwikkeling wordt het gebied toegankelijk en zo komt er onder meer een verbinding tussen het centrum en het landgoed en de groene wig. Met de eigenaar stemmen wij de stedenbouwkundige opzet van de woonblokken en de openbare ruimte af. Uitgangspunt daarbij is dat het industriële karakter zoveel mogelijk behouden blijft.

Wij hebben begin 2018 het voorterrein aangekocht, een deel van de gronden achter Huis Rijck en rondom Hal 12. Hiermee kunnen wij versneld uitvoering geven aan de inrichting van het voorterrein voor Hal 12 en gemeentehuis. De herinrichting van het voorterrein betekent een kwaliteitsslag voor onze gemeentelijke panden en een upgrade van de Kerkstraat. Het terrein achter Huis Rijck wordt deels ingezet voor de verkoop van Huis Rijck. Het overige deel vullen wij in met (fiets)parkeren en andere voorzieningen ten behoeve van Hal 12 en gemeentehuis. Voor de herinrichting van deze gronden moeten wij bovengronds en ondergronds maatregelen treffen.

8.3 Wonen en bouwen

8.3.1 Herontwikkelen Vestersbos Zevenaar	Jaar realisatie	2020
--	-----------------	------

Herontwikkelen van de locatie van de voormalige schoolgebouwen van het Liemers College aan het Vestersbos in Zevenaar.

8.3.3 Verbeteren kwaliteit Dorpsplein Lobith	Jaar realisatie	2020
--	-----------------	------

Om te komen tot een herinrichting van het Dorpsplein en een deel van de aangrenzende gebouwen worden voorbereidingskosten gemaakt. Hierbij moet u denken aan het bepalen van de scope van de opgave, de uitwerking van de opgave en mogelijk daarmee samenhangende onderzoeken en overleg met betrokkenen/omgeving. In het kader van de subsidie Sterk Bestuur ontvangen wij in 2018 een bijdrage van € 500.000. De hiervoor genoemde voorbereidingskosten kunnen ten laste van deze subsidie worden gebracht.

8.4 Handhaving

8.4.1 Uitvoeren doortastend handhavingsbeleid

Jaar realisatie 2019

Wij hebben nieuw toezicht en handhavingsbeleid ontwikkeld. Wij richten ons op actief toezicht, jaarlijkse speerpunten en het actief betrekken van inwoners. Het beleid op toezicht en handhaving biedt waarborg aan onze inwoners dat wij als overheid legitiem en controleerbaar handelen, maar ook maken we duidelijk op welke wijze we optreden als de regels niet nageleefd worden. De uitgangspunten voor de uitvoering van taken zijn: preventie, actief toezicht, datagedreven sturing en gebied- en projectgericht toezicht. Gelet op het komende verbod op asbest daken (met ingang van 2024) gaan wij eigenaren voorlichten en stimuleren tot het tijdig verwijderen van dit asbest.

VERBONDEN PARTIJEN

Bedragen x € 1.000

Naam	Openbaar belang en doel	Bijdrage 2019
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	Uitvoering van meerdere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor gemeenten uit de regio Arnhem. Ook is ODRA voor de deelnemende gemeenten het aanspreekpunt voor milieuvraagstukken.	609

WAT KOST HET?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Kadernota 2018-2022	4.990	4.358	3.232	4.604	7.470
Tot 2e Voortgangsrapportage	3.617	966	943	138	-2.496
2e Voortgangsrapportage	-94	-269	-218	-223	-221
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	8.513	5.056	3.956	4.519	4.753
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		-3	-6	-19	-24
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		-3	-6	-19	-24
Totaal mutaties lasten		-3	-6	-19	-24
Totaal lasten begroting	8.513	5.052	3.950	4.500	4.728
Baten					
Kadernota 2018-2022	3.542	4.024	2.862	4.175	7.040
Tot 2e Voortgangsrapportage	6.444		1.055	250	-2.384
2e Voortgangsrapportage	-88	-269	-218	-223	-221
Baten na 2e Voortgangsrapportage	9.898	4.833	3.699	4.202	4.435
Mutaties begroting					
<u>1. Autonome ontwikkelingen</u>		27	26	24	21
- Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022		27	26	24	21
Totaal mutaties baten		27	26	24	21
Totaal baten begroting	9.898	4.860	3.725	4.225	4.456

Saldo voor bestemming	1.385	-192	-225	-275	-272
Mutaties reserves					
Ottrekkingen					
Kadernota 2018-2022	111	29	10	10	10
Tot de 2e VGR	95	15			
2e Voortgangsrapportage	-10	-10	-10	-10	-10
Begroting		-95			
Totaal ottrekkingen reserves	196	-61			
Toevoegingen					
Kadernota 2018-2022					
Tot 2e Voortgangsrapportage	2.583				
2e Voortgangsrapportage					
Begroting					
Totaal toevoegingen reserves	2.583				
Totaal mutaties reserves	-2.387	-61			
Saldo na bestemming	-1.002	-253	-225	-275	-272

Toelichting financiële ontwikkelingen

Lasten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Baten

1. Autonome ontwikkelingen

Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022

De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel 'Kaders en uitgangspunten'.

Overzicht baten en lasten op taakveld

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
8.1 Ruimtelijke ordening	917	820	818	818	818
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	6.243	3.573	2.940	3.493	3.727
8.3 Wonen en bouwen	1.354	659	192	189	183
Totaal Lasten	8.513	5.052	3.950	4.500	4.728

Baten

8.1	Ruimtelijke ordening	30	15	15	15	15
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	8.843	3.578	2.945	3.498	3.732
8.3	Wonen en bouwen	1.026	1.267	765	712	710
Totaal Baten		9.898	4.860	3.725	4.225	4.456

Saldo

8.1	Ruimtelijke ordening	-886	-805	-803	-803	-803
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.600	5	5	5	5
8.3	Wonen en bouwen	-329	608	573	523	527
Totaal Saldo		1.385	-192	-225	-275	-272

Mutaties reserves

0.10	Mutaties reserves	-2.387	-61			
Totaal Mutaties reserves		-2.387	-61			

Saldo Begroting na bestemming	-1.002	-253	-225	-275	-272
--------------------------------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Overzicht van Incidentele baten en lasten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
-----------	--------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Incidentele lasten

Wonen	Dorpsplein Lobith	450			
Ruimtelijke ordening	Advieskosten - actualisatie bestemmingsplan buitengebied	15			
Project invoeren Omgevingswet	Kosten van voorbereiding en ontwerp (dekking zie programma o)	600	600	600	600
Totaal Incidentele lasten		1.065	600	600	600

Incidentele baten

Wonen	Dorpsplein Lobith Subsidie Sterk Bestuur	450			
Mutaties reserves	Bestemmingsreserve bestemmingsplannen	15			
Totaal Incidentele baten		465	-	-	-
Totaal incidentele baten en lasten		-600	-600	-600	-600

Opmerking:

De bijdrage vanuit de algemene reserve ter dekking van de implementatiekosten van de Omgevingswet zijn geraamd bij programma o. Bestuur en dienstverlening.

Reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Stand 01-01- 2018	Stand 01-01- 2019	Stand 01-01- 2020	Stand 01-01- 2021	Stand 01-01- 2022
Bestemmingsreserves					
Bestemmingsplannen	202	107	92	92	92
Duurzaamheidsleningen	135	135	135	135	135
Nazorg diverse complexen grondexploitatie	115	115	115	115	115
Versnelling woningbouw	509	509	509	509	509
Volkshuisvesting	22	16	13	13	13
Totaal	983	883	864	864	864
Totaal programma 8	983	883	864	864	864

Toelichting ontwikkelingen reserves

Bestemmingsplannen

De onttrekkingen uit de reserve Bestemmingsplannen hebben betrekking op het opstellen van het bestemmingsplan buitengebied. In 2018 wordt er € 95.000 en in 2019 € 15.000 onttrokken.

Overzicht voorzieningen

Binnen programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke ontwikkeling is er geen sprake van voorzieningen.

Meerjareninvesteringsplan

Omschrijving	Separaat voorstel	Start jaar	Jaar gereed	Netto inv.	Afschr. termijn	Afschrijving 2019	Afschrijving 2020	Afschrijving 2021	Afschrijving 2022
BAT-terrein - herinrichting voorterrein, inclusief fiets- parkeren en ontsluiting	ja	2019	2019	594	25	0	24	24	24
Totaal Investerings				594		0	24	24	24

Toelichting investeringen

Herinrichten BAT-terrein

In 2018 starten wij met de herinrichting van het BAT-terrein. Het betreft een herstructurering van een bedrijventerrein. Door de herontwikkeling wordt het gebied toegankelijk en zo komt er onder meer een verbinding tussen het centrum en het landgoed en de groene wig.

In 2019 gaan wij het voorterrein herinrichten, inclusief fietsparkeren en de ontsluiting voor een bedrag van € 594.000.

PARAGRAFEN

LOKALE HEFFINGEN

Inleiding

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel (grofweg 20%) van de inkomsten van de gemeente. Deze paragraaf geeft inzicht in de te verwachten opbrengsten van de verschillende heffingen. De heffingen bestaan uit algemene heffingen en bestemmingsheffingen (retributies). De opbrengsten van de algemene heffingen, zoals onroerendezaakbelastingen, parkeerbelasting, hondenbelasting en toeristenbelasting, behoren tot de algemene dekkingsmiddelen. Bij bestemmingsheffingen en retributies, zoals de afvalstoffenheffing, rioolheffing of leges, is sprake van een samenhang tussen de opbrengst en bepaalde aanwijsbare kosten of tegenprestaties.

In de Gemeentewet en enkele bijzondere wetten, zoals de Wet milieubeheer, staat aangegeven welke belastingen een gemeente mag heffen. Wij benutten een groot deel van de toegestane belastingsoorten. U besluit tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van belastingen door het vaststellen van een verordening. Voor elke heffing stelt u een afzonderlijke verordening vast.

De voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar hadden een redelijk gelijklopend samengesteld pakket van lokale heffingen. Echter, wel bestaan er verschillen in grondslagen en tarieven. Het beleid van onze nieuwe gemeente voor de lokale heffingen formuleren wij in 2018 en voeren wij per 2019 in. De wet ARHI biedt hierbij houvast en ondersteuning. De betreffende voorstellen leggen wij u in december ter besluitvorming voor.

Beleid

U stelt de verordeningen vast voor alle gemeentelijke belastingen en heffingen. In deze verordeningen is ook opgenomen of -en tot welk bedrag- kwijschelding mogelijk is. Bij het vaststellen van de tarieven voor 2019 gelden de volgende uitgangspunten:

- De afvalstoffenheffing, rioolheffing, begrafenisrechten, marktgelden en leges mogen wettelijk gezien maximaal 100% kostendekkend zijn. Concreet betekent dit dat de geraamde baten van deze belastingen niet hoger mogen zijn dan de geraamde lasten die hiermee verband houden. Wij voldoen hieraan. Bij sommige heffingen, zoals marktgelden en begrafenisrechten, zien wij af van volledige kostendekking;
- Het te hanteren inflatiepercentage voor 2019 is 1,4% (raming CPB);
- De kosten die wij maken voor heffing en invordering van de belastingen en rechten worden op basis van een verdeelsleutel toegerekend naar de bestemmingsheffingen, zoals afvalstoffen- en rioolheffing en naar één verzamelpost voor de algemene heffingen. Deze verdeelsleutel is een zo goed mogelijke inschatting. Omdat het gros van de werkzaamheden niet specifiek aan één enkele belastingsoort is toe te rekenen, is een meer specifieke inschatting niet te maken.

Beleidskaders

De beleidskaders zijn opgenomen bij de verschillende belastingen en heffingen.

Ontwikkelingen

Er zijn op het gebied van de lokale heffingen geen bijzondere algemene ontwikkelingen te melden. Indien van toepassing zijn er bij de betreffende belastingen of heffingen specifieke ontwikkelingen opgenomen. Een voorbeeld hiervan is het vervallen van de precariobelasting op kabels en leidingen per 1 januari 2022.

OPBRENGSTEN

In deze begroting ramen wij de volgende opbrengsten in het kader van de gemeentelijke belastingen:

Belasting (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
o. Bestuur en ondersteuning					
Hondenbelasting	304	309	309	309	309
OZB niet-woningen	3.462	3.759	3.775	3.775	3.775
OZB Woningen	6.221	6.332	6.388	6.468	6.528
Parkeergelden	1.130	1.130	1.130	1.130	1.130
Parkeervergunningen	93	93	93	93	93
Precariobelasting	32	32	32	32	32
Precariobelasting - kabels en leidingen	2.178	2.178	2.178	2.178	0
Totaal o. Bestuur en ondersteuning	13.420	13.833	13.905	13.985	11.867
3. Economie					
Reclamebelasting	113	113	113	113	113
Toeristenbelasting	382	382	382	382	382
Totaal 3. Economie	495	495	495	495	495
Totaal opbrengsten belastingen	13.915	14.328	14.400	14.480	12.362

Voor de gemeentelijke heffingen ramen wij de volgende opbrengsten:

Heffing (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
o. Bestuur en ondersteuning					
Burgerzaken	184	189	189	189	189
Paspoorten en rijbewijzen	598	620	620	620	620
Totaal o. Bestuur en ondersteuning	782	809	809	809	809
1. Veiligheid					
Opstellen & handhaven APV	54	54	54	54	54
Totaal 1. Veiligheid	54	54	54	54	54
3. Economie					
Marktgelden	37	37	37	37	37
Totaal 3. Economie	37	37	37	37	37
7. Volksgezondheid en duurzaamheid					
Afvalstoffenheffing	2.648	3.084	3.093	3.093	3.093
Begraafrechten	142	142	142	142	142
Rioolheffing Huishoudens	3.763	3.800	3.824	3.824	3.824
Totaal 7. Volksgezondheid en duurzaamheid	6.553	7.026	7.059	7.059	7.059
Omgevingsvergunningen	907	750	700	650	650
Ruimtelijke ordening	30	15	15	15	15
Welstand	40	40	40	40	40
Totaal 8. Ruimtelijke ordening	977	805	755	705	705
Totaal opbrengsten heffingen	8.404	8.731	8.714	8.664	8.664

OVERZICHT KOSTENDEKKENDHEID

Heffing (bedragen x € 1.000)	Lasten	Inkomsten	Dekkings- percentage
Afvalstoffenheffing	3.083	3.083	100%
Begrafenisrechten	230	142	62%
Leges			
- Titel 1	969	771	80%
- Titel 2	953	978	103%
- Titel 3	95	52	55%
Marktgeden	48	36	75%
Rioolheffing	3.800	3.800	100%

LOKALE LASTENDRUK

Over de lokale lastendruk wordt jaarlijks door diverse organisaties gepubliceerd. In deze publicaties wordt bij het bepalen van de lastendruk veelal uitgegaan van verschillende gegevensverzamelingen en verschillende methoden van berekening en grondslagen. In de ene publicatie wordt bijvoorbeeld gewerkt met gemiddelden, in de andere worden verschillende standaardprofielen onderscheiden of wordt alleen een aantal tevoren geselecteerde heffingen opgenomen. Hierbij gaat het dan ook vrijwel altijd uitsluitend om de lasten voor bewoners, en dus niet voor bedrijven.

Informatie over lastendruk is onder andere te vinden bij de [Provincie Gelderland](#) en het [Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden \(COELO\)](#). Met ingang van 2019 is onze informatie ook weer via de Lokale Lastenmeter beschikbaar.

Op dit moment is nog geen inzicht te geven in de lastendruk 2019, omdat de tarieven van de verschillende belastingen bij de gemeenten nog geharmoniseerd dienen te worden. Dit vindt in het 4^e kwartaal 2018 plaats. Het tarief van de OZB is wel al geharmoniseerd. Er is inzicht in de gemiddelde aanslag ozb, zie tabel:

	Lasten 2018	Lasten 2019
OZB eigendom woning	€ 312	€ 316

KWIJTSCHELDING

Inleiding

Burgers die niet in staat zijn de gemeentelijke belastingen te betalen kunnen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Beleid

Uw raad is hierbij gebonden aan wettelijk voorgeschreven regels (onder meer de Invorderingswet 1990). De gemeente heeft slechts een beperkte beleidsvrijheid.

De gemeenteraad bepaalt voor welke belastingsoorten kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder kwijtschelding plaatsvindt. Binnen die beleidsvrijheid maakt de gemeente gebruik van de

mogelijkheid het percentage van kosten van bestaan op 100% te stellen. Dit betekent dat belastingsschuldigen met een inkomen gelijk aan of lager dan 100% van het minimuminkomen (volgens de bijstandsnorm) in aanmerking komen voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding. Over de kwijtschelding per belasting wordt bij de vaststelling van de verordening een voorstel gedaan.

HONDENBELASTING

Inleiding

De hondenbelasting is gebaseerd op artikel 226 van de Gemeentewet. De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat wordt gehouden. De hondenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. Er is in beginsel geen relatie tussen de opbrengsten van deze belasting en de dienstverlening vanuit de gemeente.

Beleid

Het tarief voor de eerste hond is lager dan het tarief voor elke volgende hond in een huishouden. Voor kennelhouders die geregistreerd staan bij de Raad van beheer op kynologisch gebied, geldt een vast tarief. Vrijstelling van hondenbelasting is mogelijk in bijzondere gevallen, zoals voor blindengeleidehonden, politiehonden en honden jonger dan drie maanden die bij de moederhond verblijven. De tarieven van de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar zijn nog verschillend. Deze worden per 2019 geharmoniseerd. Daartoe doen wij bij de vaststelling van de verordening een voorstel.

Beleidskaders

Verordening hondenbelasting:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

ONROERENDE ZAAKBELASTINGEN

Inleiding

De onroerendezaakbelastingen (OZB) wordt geheven op grond van artikel 220 van de Gemeentewet. Er worden twee soorten belastingen geheven:

- een eigenarenbelasting van de eigenaren van woningen en van niet-woningen;
- een gebruikersbelasting van de gebruikers van niet-woningen.

Bij niet-woningen met woondelen (zoals een boerderij of een winkelpand met bovenwoning) wordt voor de gebruikersbelasting de waarde van die woondelen buiten beschouwing gelaten.

Grondslag

De grondslag voor de OZB is de waarde op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet Woz). Deze waarde wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld. In 2019 zal iedere belastingplichtige een nieuwe WOZ-beschikking ontvangen gecombineerd met de aanslag 2019. De waardepelldatum is 1 januari 2018.

Gebruik WOZ-waarde in Woningwaarderingssstelsel

Vanaf 1 oktober 2015 heeft de Woz-waarde een grotere invloed op de maximaal redelijke huurprijs voor huurwoningen. Het puntensysteem van het Woningwaarderingssstelsel gaat een groter aantal punten baseren op de WOZ-waarde van de woning.

Met deze wijziging per 1 oktober 2015 hebben veel huurders van woningen vanaf 2016 weer een formeel belang bij de WOZ-waarde van hun woning. Immers vanaf 2016 kan de jaarlijkse huurverhoging beïnvloed worden door de maximaal redelijke huurprijs die direct samenhangt met de WOZ-waarde. Daarom is het van belang dat ook de huurder van woningen de mogelijkheid heeft om bezwaar te maken tegen de Woz-waarde en zij zullen dus eveneens een Woz-beschikking ontvangen.

Beleid

Opbrengst

Bij de raming van de OZB-opbrengst 2019 houden wij rekening met een verhoging van de OZB tarieven met 1,4%. Daarnaast verdiscomteren wij, conform het amendement van 21 maart 2018 over de OZB, de eenmalige onttrekking van € 245.000 uit de Algemene reserve in de tarieven niet-woningen.

OZB en gemeentefonds

De hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds van een gemeente hangt onder andere af van de zogenoemde 'OZB-belastingcapaciteit' van een gemeente. Het idee daarachter is eenvoudig: hoe meer geld een gemeente aan OZB kan binnenhalen, des te minder geld uit het Gemeentefonds nodig is. Zonder de toepassing van de OZB-belastingcapaciteit bij de verdeling van het Gemeentefonds zouden gemeenten met een hoge waarde aan onroerende zaken een hoger voorzieningenniveau of lagere belastingtarieven kunnen bieden dan gemeenten met een lage waarde.

Bij een gelijk tarief zijn de OZB-inkomsten in een gemeente met hoge WOZ-waarden immers hoger dan in een gemeente met lage WOZ-waarden. Een andere mogelijkheid is dat de tarieven in de gemeente met hoge WOZ-waarden lager uitvallen, terwijl de voorzieningen op een gemiddeld peil worden geboden.

Reken-/normtarieven

De belastingcapaciteit is afhankelijk van de WOZ-waarden in een gemeente. Hoe hoger de waarde, hoe hoger de belastingcapaciteit, hoe hoger de 'OZB-afrekkpost' bij de verdeling van het Gemeentefonds. Gemeenten worden afgerekend op de zogenoemde reken- of normtarieven. Er zijn drie reken- of normtarieven:

- voor eigenaren van woningen
- voor gebruikers van niet woningen
- voor eigenaren van niet-woningen

Deze drie tarieven zijn voor alle gemeenten gelijk. Verschillen tussen gemeenten in de OZB-afrekkpost worden dus alleen bepaald door verschillen in de waarde van onroerende zaken. De tarieven die de gemeenten werkelijk in rekening brengen bij de gebruikers en eigenaren van onroerende zaken spelen hierbij geen enkele rol. Dit betekent dat een verhoging of verlaging van de OZB-tarieven door de gemeente geen gevolgen heeft voor de uitkering uit het Gemeentefonds. Alleen als de WOZ-waarde verandert, door de jaarlijkse hertaxatie of door nieuwbouw of sloop, verandert de Gemeentefondsuitkering.

Beleidskaders

[Verordening Onroerende zaakbelastingen](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

PARKEERBELASTING

Inleiding

Gemeenten zijn op grond van artikel 225 van de Gemeentewet bevoegd parkeerbelastingen te heffen. De parkeerbelastingen zijn aan te merken als algemene en zakelijke belastingen. 'Algemeen' omdat de opbrengsten vrij besteedbaar zijn voor de gemeenten en 'zakelijk' omdat geen rekening wordt gehouden met persoonlijke omstandigheden.

Beleid

De parkeerbelasting is ingevoerd in het kader van parkeerregulering. De kostenopslag bij de naheffingsaanslagen mag maximaal kostendekkend zijn en is gemaximeerd.

Beleidskaders

Verordening parkeerbelasting.

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

PRECARIOBELASTING

Inleiding

De precariobelasting is gebaseerd op artikel 228 van de Gemeentewet. Deze belasting kan worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeenteground.

Beleid

De voormalige gemeente Zevenaar kende al langere tijd een tarief voor terrassen en standplaatsen (anders dan de weekmarkt) op gemeenteground. In 2015 (Zevenaar) en in 2014 (Rijnwaarden) is ook precariobelasting ingevoerd voor het houden van kabels en leidingen in de grond.

Vanaf 2016 geldt voor de voormalige gemeente Zevenaar een tarief precario kabels en leidingen van € 2,25 per strekkende meter en voor de voormalige gemeente Rijnwaarden een tarief van € 3,00 per strekkende meter, waarmee ook in de begroting voor 2019 rekening is gehouden. Per 2019 worden deze tarieven geharmoniseerd. Daartoe doen wij bij de vaststelling van de verordening een voorstel.

Beleidskaders

Verordeningen precariobelastingen:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)
- [Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen 2017 \(Zevenaar\)](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

Ontwikkelingen

Op basis van recente wetgeving mogen gemeenten tot 1 januari 2022 precario op kabels en leidingen heffen, waarbij het tarief vanaf 2016 wettelijk niet verhoogd mag worden.

RECLAMEBELASTING

Inleiding

Reclamebelasting kan worden geheven over openbare aankondigingen zichtbaar vanaf de openbare weg. Vanaf 2010 heffen wij voor het centrumgebied van Zevenaar reclamebelasting.

Beleid

De opbrengsten betalen wij, onder aftrek van € 7.500 voor perceptiekosten, door aan de Stichting Ondernemersfonds Zevenaar. Dit ter financiering van centrumpromotieactiviteiten.

Beleidskaders

[Verordening reclamebelasting](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

TOERISTENBELASTING

Inleiding

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet wordt toeristenbelasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente in hotels en pensions, op campings en dergelijke. De toeristenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. Er is in beginsel geen relatie tussen de opbrengsten van deze belasting en de dienstverlening vanuit de gemeente.

Beleid

Belastingplichtig voor de toeristenbelasting is degene die tegen een vergoeding gelegenheid biedt tot verblijf met overnachting. De belastingplichtige is bevoegd de belasting te verhalen op degene die verblijf houdt. De tarieven van de voormalige gemeenten Rijnwaarden (€ 0,90) en Zevenaar (€ 1,10) zijn nog verschillend. Deze gaan wij per 2019 harmoniseren. Daartoe doen wij bij de vaststelling van de verordening een voorstel.

Beleidskaders

Verordeningen toeristenbelasting:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

AFVALSTOFFENHEFFING

Inleiding

Afvalstoffenheffing wordt geheven op grond van de Wet milieubeheer.

Beleid

De heffing leggen wij aan de gebruikers van percelen waarvoor wij verplicht zijn huishoudelijk afval in te zamelen.

Wij hanteren het diftar-systeem. Dit houdt in dat wij naast een vast bedrag per huishouden een bedrag per lediging van de afvalcontainer in rekening brengen. Van huishoudens die gebruik maken van een verzamelcontainer (bij hoogbouw) heffen wij een vast bedrag. De tarieven van de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar zijn nog verschillend. Deze harmoniseren wij per 2019. Daartoe doen wij u een voorstel bij de vaststelling van de verordening.

Beleidskaders

Verordeningen afvalstoffenheffing:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Onderdeel	Begroting 2019
Afvalverwijdering	3.179
Straatreiniging	107
Kwijtschelding	89
Belastingen	146
Overhead	260
Inkomsten grondstoffen	-698
Netto-lasten	3.083
Afvalstoffenheffing	3.083
Dekking	100%

BEGRAFENISRECHTEN

Inleiding

Voor het gebruik van de algemene begraafplaatsen en het daarbij verlenen van diensten door of vanwege de gemeente worden leges geheven op grond van de 'Verordening begrafenisrechten'.

Beleid

De tarieven van voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar zijn nog verschillend. Deze gaan wij per 2019 harmoniseren. Daartoe doen wij u een voorstel bij de vaststelling van de verordening.

Beleidskaders

Verordeningen:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Onderdeel	Begroting 2019
Begraafplaatsen	186
Overhead	44
Inkomsten	-1
Netto-lasten	230
Heffingsinkomsten	142
Dekking	62%

LEGES

Inleiding

Voor het door ons verlenen van diensten heffen wij leges. In de Legesverordening op grond van artikel 229 van de Gemeentewet is geregeld voor welke diensten leges verschuldigd zijn.

Belastingplichtig is degene die de dienst aanvraagt, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend.

Voor de Legesverordening nemen wij de modelverordening van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten als basis.

Beleid

De tarieven van de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar zijn nog verschillend. Deze harmoniseren wij eind 2018. Daartoe doen wij u bij de vaststelling van de verordening een voorstel.

Beleidskaders

Legesverordeningen:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Kostendekkendheid leges, Titel 1

Onderdeel	Begroting 2019
Directe lasten	646
Overhead	323
Totaal-lasten	969
Legesinkomsten	771
Dekking	80%

Kostendekkendheid leges, Titel 2

Onderdeel	Begroting 2019
Directe lasten	521
Overhead	432
Totaal-lasten	953
Legesinkomsten	978
Dekking	103%

Kostendekkendheid leges, Titel 3

Onderdeel	Begroting 2019
Directe lasten	46
Overhead	49
Totaal-lasten	95
Legesinkomsten	52
Dekking	55%

MARKTGELDEN

Inleiding

Marktgeld wordt geheven van degene die goederen of koopwaren uitstalt tijdens de wekelijkse markt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende tijd dat het markt is.

Beleid

Marktgeld heffen wij van degene, die de goederen of koopwaren uitstalt. Hiervoor geldt een tarief per strekkende meter die in gebruik is genomen. Bij het tarief marktgeld hebben wij rekening gehouden met de kosten voor promotie van de markt. De tarieven van de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar zijn nog verschillend. Deze gaan wij per 2019 harmoniseren. Daartoe doen wij u een voorstel bij de vaststelling van de verordening.

Beleidskaders

Verordeningen marktgelden:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Onderdeel	Begroting 2019
Straatmarkt Zevenaar	41
Overhead	13
Inkomsten	-6
Netto-lasten	48
Heffingsinkomsten	36
Dekking	75%

RIOOLHEFFING

Inleiding

De Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken is in werking getreden. Dit heeft een verbreding van de gemeentelijke zorgplicht tot gevolg. Tegenwoordig gaat het niet meer slechts om kostenverhaal van een doelmatig werkende riolering. Het gaat om verhaal van kosten die gemoeid zijn met alle collectieve maatregelen die de gemeente noodzakelijk acht voor een doelmatig werkende riolering én om verhaal van kosten van alle overige maatregelen ten aanzien van hemelwater en grondwater, kortom voor de volledige uitvoering van de gemeentelijke watertaken. De rioolheffing is gebaseerd op artikel 228a van de Gemeentewet.

Beleid

Wij heffen de rioolheffing van de gebruiker van een perceel van waaruit direct of indirect water (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater of grondwater) op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. De opbrengst baseren wij op het Watertakenplan De Liemers (per 1-1-2017 vastgesteld). De tarieven van de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar zijn nog verschillend. Deze harmoniseren wij per 2019, een voorstel daartoe doen wij bij de vaststelling van de verordening.

Beleidskaders

Verordeningen rioolheffing:

- [Rijnwaarden](#)
- [Zevenaar](#)

Hier zijn ook de verschillende tarieven in opgenomen.

Overzicht kostendekkendheid

De tarieven van de heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Hieronder is inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van deze tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Onderdeel	Begroting 2019
Riolering	3.671
Straatreiniging	53
Inkomensregeling	117
Belastingen	128
Overhead	486
Inkomsten	-655
Netto-lasten	3.800
Heffingsinkomsten	3.800
Dekking	100%

WEERSTANDSVERMOGEN

Inleiding

In deze paragraaf worden de ontwikkelingen in risicomanagement toegelicht. Hierbij wordt het risicoprofiel en het bijbehorende weerstandsvermogen voor de gemeente Zevenaar weergegeven. Het weerstandsvermogen is het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het bestaande beleid aangepast moet worden en zonder dat de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening in gevaar komt.

De Gemeente Zevenaar vindt het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering inzichtelijk en beheersbaar te maken. Door inzicht in de (financiële) risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze een afweging te maken en besluiten te nemen over de inzet van middelen. Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van deze risico-inventarisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's is tevens het weerstandsvermogen berekend.

Beleid

Het beleid op het terrein van risicomanagement heeft als het doel:

- Het inzichtelijk maken van en sturen op (financiële) risico's;
- Het vergroten van het risicobewustzijn;
- Het voorkomen van onaangename (financiële) verrassingen;
- Het aanhouden van voldoende weerstandsvermogen, minimaal ratio 1.0.

De gemeenteraad neemt kennis van het risicoprofiel, bepaalt de financiële omvang van de noodzakelijke risicoreservering en stelt de ratio vast.

Ontwikkelingen

Wij zijn bezig met de doorontwikkeling van het risicomanagement. Naast het inventariseren en actualiseren van de financiële risico's gaan we meer focus leggen op risicobeheersing en risicomanagement van doelstellingen. Welke risico's hangen met de doelstellingen van de gemeente samen, welke maatregelen nemen we en hoe gaan we met de risico's om?

OVERZICHT TOPRISICO'S

In de voorbereiding op deze meerjarenbegroting zijn de risico's geïnventariseerd en geactualiseerd. In het hieronder weergegeven overzicht zijn de risico's gepresenteerd met de grootste netto impact; dat wil zeggen effect x kans groter dan € 250.000.

Bedragen x € 1.000			
nr	Risico	Kans op voordoen van risico	Financieel gevolg (maximaal)
1	Niet realiseren geraamde opbrengst- waarde grondexploitaties (Zevenaar Oost, Babberich en Centrumplan)	*1	12.403
2	Tekort op het I-deel (BUIG)	50%	1.300
3	Verbonden Partijen / Gemeenschappelijke regelingen	50%	1.000
4	Wachtgeld wethouders	30%	1.400
5	Sociaal domein / Jeugd / WMO	30%	1.200
6	Verbouw HAL12	*1	355
7	Exploitatie HAL 12	*1	308
8	Vervangen essen in verband met schimmel	30%	1.000
9	Verstrekke hypotheekleningen aan personeel	50%	600
10	Algemene uitkering wijkt af van de begroting	50%	500

Opmerking:

*1: Voor de grondexploitaties en het project HAL12 is een separate risico-inventarisatie en -analyse uitgevoerd. De uitkomst daarvan is opgenomen in deze tabel, vandaar dat hiervoor geen kans is opgenomen.

Toelichting op risico's

Grondexploitatie

Uit de meest recente risicoanalyse van de grondexploitaties (Zevenaar-Oost, Babberich, Centrumplan en voormalig Rijnwaardense plannen) blijkt dat het totale risicoprofiel van de grondexploitaties is gecalculerd op € 12.403.000. Ten opzichte van het risico in de jaarrekening 2017 betekent dit een afname van € 1.309.000. In de paragraaf Grondbeleid is een specificatie van de cijfers in tabelvorm opgenomen.

Het risico in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) behoudt een prominente plaats in het risicoprofiel van de grondexploitatie Zevenaar Oost Bedrijven. Daarnaast bestaat nog steeds onduidelijkheid als het gaat om de doortrekking van de A15 en aansluiting/verbreding van de A12. Naar verwachting doet de Raad van State hierover pas begin 2019 een uitspraak. Het afzetrisico voor het plangebied neemt hierdoor toe omdat de datum van 1 januari 2021 (dit is de termijn waarin evenwicht moet worden bereikt tussen vraag en aanbod) dichterbij komt. Verder spelen andere factoren als vertraging in de uitgifte, rente- en overige kostenstijgingen een rol in het risicoprofiel.

Om aan het afzetrisico het hoofd te bieden hebben wij de afgelopen tijd ingezet om (versnelde) fysieke maatregelen te treffen om de verkoopbaarheid van 7Poort te bevorderen. Zo is de hoofdlaan inmiddels aangelegd waarbij een 2^e ontsluiting ontstaat (in geval van calamiteiten) via de Landeweerdijk. Ook heeft u in de raadsvergadering van 26 september 2018 besloten tot een onderzoek naar de aanleg van een 2^e viaduct op 7Poort waardoor een goede ontsluiting voor bedrijven en de toekomstige Outlet ontstaat. Dit geeft vertrouwen bij de ondernemers. Ook wordt fors ingezet op de marketing en acquisitie van het bedrijventerrein. We verstrekken geen reserveringen/opties meer sinds 1 januari 2018 maar gaan direct over tot onderhandeling. Voor alle kavels zijn kavelpaspoorten uitgegeven waarvan wij voor de 19 hectare en 3,7 hectare momenteel in onderhandeling zijn. Voor de 6,1 hectare kavel zijn wij in gesprek om over te gaan tot onderhandeling. Er wordt meer ingezet op landelijke naamsbekendheid. Deze maatregelen dragen bij aan een verbeterde afzetbaarheid van het bedrijventerrein.

Het risicoprofiel van het complex Centrumplan is aanzienlijk afgenomen doordat de daadwerkelijke ontwikkeling van de locatie Bommersheufsestraat een feit is geworden. De grond is geleverd en de ontwikkelaar is gestart met de bouw.

Tekort op het I-deel / BUIG

In de Businesscase heeft de RSD de opdracht gekregen om zich verder te ontwikkelen tot een netwerkorganisatie. De effecten van de Businesscase zijn verwerkt in de begroting. Een belangrijke besparing in de businesscase is de daling van het aantal bijstandsgerechtigden. Het risico bestaat dat de veronderstelde daling niet wordt gerealiseerd, waardoor een nadeel ontstaat bij het I-deel. Dit risico in combinatie met de schommeling in de BUIG geeft aanleiding een risico op te nemen in de weerstandsparagraaf. Het risico wordt ingeschat op maximaal € 1,3 miljoen.

Verbonden Partijen

De begrote jaarlijkse bijdrage van onze gemeente aan Verbonden partijen is ongeveer 20 miljoen. Het risico bestaat dat Verbonden Partijen in een bepaald jaar een hogere bijdrage nodig hebben dan begroot. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan bij onverwachte tegenvallers in hun exploitatie. Omdat de verbonden partijen in hoofdzaak niet beschikken over een eigen weerstandsvermogen, worden deze tegenvallers in rekening gebracht bij de gemeente. We gaan voor de inschatting van het risico uit van maximaal 5% van de totale

jaarlijkse bijdrage. In deze begroting is een algemeen risico op de verbonden partijen opgenomen. In het najaar van 2018 zal u een nota verbonden partijen ontvangen, wat de basis zal vormen voor het specifiek maken van deze risico's

Wachtgeld wethouders

Om de wethouders te beschermen tegen de gevolgen van werkloosheid na het wethouderschap geldt een wachtgeldregeling. Na het wethouderschap ontvangt een wethouder een Appa-ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dit is geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Waarom het wethouderschap beëindigd is hierbij niet van belang; het recht op de uitkering bestaat ongeacht de reden van het aftreden. De specifieke aanspraak en omvang kunnen pas worden bepaald op het moment dat zich dit voordoet. Omdat dit risico omvangrijk kan zijn wordt dit meegenomen bij het bepalen van het weerstandsvermogen.

Sociaal domein

De prognose voor het toekomstige gebruik van jeugdzorg en Wmo is nog steeds moeilijk te maken. De gemeente is hierbij van tal factoren afhankelijk die buiten de invloed sfeer van de gemeente liggen. In de kadernota zijn als gevolg van de realisatie in het verleden en in het kader van realistisch begroten de budgetten voor het sociaal domein bijgesteld. Hierdoor is het risico ten opzichte van de jaarrekening 2017 gedaald, maar er zal altijd nog een risico blijven bestaan. Als risico wordt op basis van het huidige kostenniveau voor de gemeente Zevenaar een bedrag van € 1,2 miljoen aangehouden.

Verbouw en exploitatie HAL 12

In de jaarrekening 2017 van de voormalige gemeente Zevenaar bevond het project Hal 12 zich in de toprisico's. Het risicoprofiel van dit project is echter onder te verdelen in risico's m.b.t. de bouw en risico's m.b.t. de toekomstige exploitatie. Het totale risicoprofiel in de jaarrekening van € 1.267.000,- was onder te verdelen in een bouwrisico van € 815.000,- en een exploitatierisico van € 452.000,-.

De risico's met betrekking tot de bouw zijn gerelateerd aan het bouwkrediet (incidenteel). De exploitatierisico's hebben betrekking op de meerjarenbegroting en de bedragen die hiervoor (structureel) zijn opgenomen. Het risicoprofiel ten aanzien van de bouw bedraagt nu – na actualisatie – € 355.000,- en dat van de exploitatie € 308.000. De afname van het risicoprofiel is toe te schrijven aan het feit dat het project verder gevorderd is. De beheersmaatregelen zijn daarmee verder uitgewerkt, wat het risico verkleint.

Vervangen essen in verband met schimmel

In de gemeente Zevenaar staan ongeveer 5.000 essen. Landelijk gaan veel essen dood als gevolg van het vals essenvlieskelkje, een schimmel uit Azië waar onze inlandse essen niet tegen kunnen. Ook in Zevenaar is reeds een aanzienlijk deel van de essen aangetast. Naar verwachting zal op termijn 25% van de essenpopulatie moeten worden vervangen door andere boomsoorten.

Verstrekke hypothecaire geldleningen

Het risico houdt verband met in het verleden verstrekke hypothecaire geldleningen aan personeel van de gemeente. De risico's zitten hoofdzakelijk bij de hypotheek die "onder water staan", oftewel de schuld is hoger dan de WOZ-waarde. Het risico daalt de komende jaren, omdat er wordt afgelost, de WOZ-waarde zich positief ontwikkelt en omdat er geen nieuwe hypothecaire leningen mogen worden verstrekt.

Algemene uitkering

De jaarlijkse verhogingen of verlagingen (het accres) van het gemeentefonds zijn onzeker. Het gemeentefonds ontwikkelt zich evenredig aan de rijksuitgaven. Nemen de rijksuitgaven toe, dan neemt ook de algemene uitkering toe. Bij een afname van de rijksuitgaven geldt het omgekeerde. De hoogte van de algemene uitkering is hierdoor afhankelijk van omstandigheden die buiten de invloedssfeer van de gemeenten liggen.

WEERSTANDSCAPACITEIT

De hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die een grote impact kunnen hebben op de financiën van Zevenaar. Het risicoprofiel is een dynamisch geheel gelet op ontwikkelingen in de in- en externe omgeving, het bijstellen van doelstellingen en de werking van beheersmaatregelen. Op het moment dat een bepaald risico in de begroting is geraamd, is het geen risico meer. Op basis van een actuele risicosimulatie heeft de gemeente Zevenaar een weerstandscapaciteit nodig van € 14,6 miljoen.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt om onverwachte, niet-begrote kosten, dat wil zeggen risico's, op te vangen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit is samengesteld uit:

1. Risicoreserve;
2. Algemene reserve (vrij aanwendbaar deel);
3. Onbenutte belastingcapaciteit

1. Risicoreserve

De risicoreserve is per 31 december 2018 € 16.681.000.

2. Algemene reserve (vrij aanwendbaar deel)

Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve van onze gemeente is per 31 december 2018 € 19.479.000.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Hieronder wordt verstaan de beschikbare ruimte in de tarieven van belastingen en heffingen, met andere woorden de mogelijkheden om de belastingtarieven te verhogen. De laatste jaren zijn de OZB-tarieven in Zevenaar gestegen en de tarieven liggen boven het peil van 120% van het landelijk gemiddelde OZB-tarief. Daarom is geen sprake meer van onbenutte belastingcapaciteit. Dit wil niet zeggen dat het OZB-tarief niet meer verhoogd kan worden. Er zijn nog een groot aantal gemeentes die met het tarief voor OZB ver boven het landelijke gemiddelde en het tarief in Zevenaar zitten.

Bedragen x € 1.000	
Beschikbare weerstandscapaciteit	
Risicoreserve	16.681
Algemene reserve (vrij aanwendbaar deel)	19.479
Onbenutte belastingcapaciteit	0
Totaal	36.160

WEERSTANDSVERMOGEN

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{36.160.000}{14.600.000} = 2,5$$

De ratio voor het weerstandsvermogen kan worden ingedeeld in een aantal waarderingscijfers.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	$2,0 \leq x$	Uitstekend
B	$1,4 \leq x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 \leq x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 \leq x < 1,0$	Matig
E	$0,6 \leq x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De nu berekende ratio van de gemeente Zevenaar valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen om de risico's af te dekken.

FINANCIËLE KENGETALEN

De financiële kengetallen geven u een globaal inzicht in de financiële positie van onze gemeente. De kengetallen moeten in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld geven van de financiële positie van onze gemeente.

Financiële kengetallen	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020	2021	2022
1.a Netto schuldquote	115%	125%	126%	118%
1.b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	103%	113%	114%	106%
2. Solvabiliteitsratio	20%	19%	20%	21%
3. Structurele exploitatieruimte	0,6%	0,3%	0,4%	-0,1%
4. Grondexploitatie	36%	31%	23%	22%
5. Belastingcapaciteit	99%	99%	99%	99%

De kengetallen wijken in sommige gevallen af van de waarden in eerdere begrotingen. Dit is het gevolg van de wijzigingen in het BBV. Het totaal aan baten is in bijna alle gevallen de deler en omdat deze anders moet worden geregistreerd is dit totaal lager dan in eerdere jaren. Als gevolg hiervan stijgen de percentages.

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote bestaat uit twee kengetallen:

- netto schuldquote: dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Hoe lager het percentage hoe beter. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen.
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen: Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Voor onze gemeente bedraagt het percentage van de netto schuldquote in 2019 115%. In de primaire begroting lag dit percentage lager en was dalend. Als gevolg van ons meerjareninvesteringsplan zullen de leningen de komende jaren echter toenemen. De leningen in relatie tot de grondexploitatie nemen nog steeds af (zie kengetal grondexploitatie), maar met name investeringen in de fysieke leefomgeving en het onderwijs (IHP) zorgen ervoor dat wij meer middelen nodig hebben.

De gecorrigeerde netto schuldquote komt uit op 103%. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen spelen voornamelijk de hypotheekleningen aan ambtenaren een rol. Deze leningen zijn de afgelopen jaren sterk gedaald en de verwachting is dat deze de komende jaren verder afnemen.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Voor onze gemeente zien we een stabiele solvabiliteitsratio van gemiddeld 20%. Alhoewel het kengetal stabiel blijft, is het lager dan het Gelders gemiddelde. De ontwikkeling van de solvabiliteit blijft daarmee een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren en hangt sterk samen met de ontwikkeling van de grondexploitaties en de toename van investeringen.

3. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie is ten opzicht van de totale baten. In onze gemeente is sprake van 'in exploitatie genomen bouwgronden' die grotendeels bestaat uit grondexploitaties Zevenaar-Oost en Babberich. De boekwaarde zal de komende jaren als gevolg van verkopen af gaan nemen, waardoor het risico zal gaan dalen.

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstig) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Wanneer grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt een gemeente relatief gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of een grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd, dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. Omdat de economie is aangetrokken en de verkopen toenemen is het risico lager geworden, maar het blijft nog steeds van belang de waardering van de gronden in relatie tot de ontwikkeling in het RPW (Regionaal Programma Werklocaties) te blijven volgen.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de Algemene uitkering en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit kengetal is relevant voor de beoordeling van de financiële positie, omdat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De kengetallen moeten daarbij in samenhang worden gezien. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie er niet toe bijdraagt om de schuldpositie te verminderen en de structurele exploitatie ruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

De berekende structurele exploitatieruimte in meerjarig perspectief komt alleen in het laatste jaar licht negatief uit. Dit wordt met name verklaard door het wegvallen van enkele structurele inkomsten in de begroting. In 2022 vallen de precario opbrengsten weg, daarnaast is de systematiek ten aanzien van het BTW-compensatiefonds gewijzigd. De opbrengsten uit het BTW-compensatiefonds die wij structureel raamden (Algemene Uitkering), worden nu pas verwerkt als we ze realiseren.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de belastingdruk van de gemeente ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Het landelijk gemiddelde is gebaseerd op de gegevens van het Centrum voor Onderzoek van de

Economie van de Lagere Overheden (COELO), die jaarlijks een rapport opstelt over de ontwikkeling van de lokale lasten. COELO veronderstelt een vaste waarde voor gebruik en zet dit af tegen de tarievenontwikkeling. Het feitelijk gebruik kan afwijken van het veronderstelde gebruik, waardoor de ruimte voor belastingverhoging niet wordt bepaald door het percentage dat door de COELO wordt berekend. In de berekening zijn meegenomen de OZB-lasten, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een gemiddeld gezin. Onze gemeente zit met 99 % onder het landelijk gemiddelde. Er is ruimte om een negatieve structurele exploitatieruimte aan te vullen met structurele baten.

In onderstaande tabel zijn de scores van onze gemeente gekoppeld aan de beoordeling door de provincie in het kader van het interbestuurlijk toezicht. Hieruit volgt de beoordeling "matig".

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Solvabiliteitsratio	34%	20%	>50%	20-50%	<20%
2. Grondexploitatie	15%	36%	<20%	20-35%	>35%
3. Structurele exploitatieruimte Begr	0,72%	0,60 %	Begr én MJR	Begr of MJR	Begr én MJR
4. Structurele exploitatieruimte MJR	1,06%	-0,1%	> 0%	> 0%	< 0%
5. Belastingcapaciteit	100%	99%	<95%	95-105%	>105%
6. Weerstandsvermogen	276%	250%	>100%	80-100%	<80%
7. Nettoschuld quote	63%	115%	<90%	90-135%	>135%
8. Nettoschuld quote gecorrigeerd	53%	103%	<90%	90-135%	>135%

CONCLUSIE

Het risicoprofiel van onze gemeente is ten opzichte de jaarrekening 2017 en de begroting 2018 gedaald. In hoofdlijnen gelden daarvoor twee verklaringen: het financieel verwerken van risico's in de begroting en de positieve ontwikkeling van de economie. Voorbeelden van voorgaande zijn: vordering Zweekhorst, invoering van de Omgevingswet en het bijstellen begroting sociaal domein. Het effect op onze weerstandsratio is positief. Met een ratio van 2,5 zijn wij ruimschoots in staat onze risico's financieel op te vangen.

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Inleiding

De gemeente Zevenaar heeft een groot deel van haar vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van gebouwen, wegen en bruggen, openbare verlichting, groen, riolering en water. Het onderhoud van deze zaken is van groot belang voor het functioneren van de gemeente op vele terreinen. Vanwege het belang hiervan is het onderhoud van kapitaalgoederen grotendeels vastgelegd in beleids- en onderhoudsplannen. In deze paragraaf wordt per onderwerp ingegaan op deze plannen waarin het beleid is opgenomen, de kwaliteitsnormen, het onderhoud, de financiële middelen en de risico's die met het onderhoud samenhangen.

Beleid

Per 1 januari 2018 is het onderhoud van de kapitaalgoederen voor de voormalige gemeenten Rijnwaarden en Zevenaar samengevoegd. Voorafgaand aan de fusie is op een aantal onderdelen zoals riolering en water al samen gewerkt aan een geharmoniseerd beleid ten aanzien van de kapitaalgoederen. Wij hebben een beeldkwaliteitsplan opgesteld voor het integrale beheer en onderhoud van de openbare ruimte (IBOR). Op basis hiervan stellen wij een geharmoniseerd meerjarenbeleid op.

Beleidskaders

- Integraal Beheer Openbare Ruimte (2018)

Ontwikkelingen

Voor de komende jaren zien we als gevolg van ingrijpende ruimtelijke ontwikkelingen (A15/A12) grote investeringen op onze gemeente afkomen. In het Meerjareninvesteringsplan zijn de verwachte investeringen voor de komende jaren opgenomen.

GEBOUWEN

Beleid

Het beleid voor de gemeentelijke gebouwen is vastgesteld op 26 januari 2017 in de nota vastgoedbeleid Zevenaar. Hierin is opgenomen dat de gemeente op termijn alleen nog eigenaar wil zijn van:

- de panden die zij zelf gebruikt;
- panden die vanwege een bepaald maatschappelijk belang of afbreukrisico niet bij marktpartijen kunnen worden ondergebracht;
- multifunctionele accommodaties

In 2018/2019 wordt een integraal huisvestingsplan opgesteld. Hierin wordt een strategisch vastgoedplan opgenomen, dat voorziet in de huisvestingsbehoefte van de doelgroepen van beleid. Het plan is tevens de onderlegger voor het verder verduurzamen van het vastgoed.

In 2018 is het meerjarenonderhoudsplan voor de nieuwe gemeente Zevenaar herzien. Alle panden van voormalig Rijnwaarden en Zevenaar zijn hierin opgenomen.

Kwaliteitsnormen

Het vaststellen van het onderhoud van de gemeentelijke panden wordt gebaseerd op NEN 2767, niveau 3 (redelijke conditie). Voor maatschappelijke en/of publieksfunctie wordt niveau 2 aangehouden voor de gevels en specifieke ruimten.

Onderhoudsniveau 3 houdt in dat het verouderingsproces over de gehele linie duidelijk op gang is gekomen. Plaatselijk kunnen zich ernstige gebreken voordoen zonder dat deze resulteren in functionele gebreken.

In geval panden tijdelijk onderdeel uitmaken van de vastgoedportefeuille en/of op termijn afgestoten dan wel op een termijn van langer dan 6 jaar gesloopt zullen worden, kan worden afgeweken van de onderhoudsnormering. Uitgangspunt in deze situatie zal zijn niveau 4 (matige conditie). Deze onderhoudsactiviteiten zijn gericht op het wind- en waterdicht houden van het object, op veiligheid en tijdelijke verhuurbaarheid.

Voor panden die tijdelijk onderdeel uitmaken van de vastgoedportefeuille en binnen 6 jaar gesloopt zullen worden, wordt eveneens afgeweken van de onderhoudsnormering. In deze gevallen zullen de onderhoudsactiviteiten betrekking hebben op de wettelijke eisen met betrekking tot veiligheid.

Financiën

In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud voor de gemeentelijke gebouwen uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Advieskosten	54	32	0	0	0
Belastingen	124	124	124	124	124
Doorbelastingen	191	191	191	191	191
Dotatie voorziening	83	133	133	133	133
Huisvestingslasten	241	242	242	242	242
Leveringen diensten en goederen	141	66	66	66	66
Onderhoud gebouwen	294	294	294	294	294
Overige kosten	125	346	257	257	257
Totaal	1.254	1.430	1.309	1.309	1.309

Onderhoud

De actuele staat van onderhoud in het algemeen is conform het uitgangspunt conditieniveau 3 "redelijk". Conform dit niveau wordt in 2019 onderhoud uitgevoerd aan daken en schilderwerk. Daarnaast wordt aan de hand van de energiescan voor het pand van de brandweer Zevenaar een plan van aanpak opgesteld om dit pand te verduurzamen. Het gebouw heeft nu een label E en dient per 2023 minimaal een label C moeten hebben. Onderzocht wordt of er mogelijkheden en middelen zijn om dit naar een label A of hoger te brengen e.e.a. in overleg met VGGM, die mede verantwoordelijk is voor groot onderhoud aan de elektrotechnische installatie.

Van de gebouwen die naar verwachting op termijn gesloopt / vervangen worden, wordt het onderhoud nu reeds aangepast op een lager niveau.

GROEN

Beleid

Voor het beheer van de openbare ruimte en daarmee voor het openbaar groen is een beeldkwaliteitsplan opgesteld. Het plan heeft betrekking op de kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. In 2019 wordt het groenbeleid geharmoniseerd.

Vanaf november 2017 is het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het openbaar groen niet meer toegestaan. Hiermee geven we uitvoering aan het rijksbeleid.

Kwaliteitsnormen

Voor de openbare ruimte en daarmee ook voor het openbaar groen zijn de volgende kwaliteitsnormen op basis van de CROW beeldkwaliteitssystematiek vastgesteld:

Beeldkwaliteit hoog: centrum, hoofdwegen en begraafplaatsen en accentplekken;
Beeldkwaliteit basis: woonwijken, parken en industrieterreinen en buitengebied.

De vastgestelde beeldkwaliteit heeft betrekking op het verzorgend niveau van de openbare ruimte.

Financiën

In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud voor openbaar groen uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Bestekken onderhoud groen	546	526	526	526	526
Doorbelaastingen	895	964	984	1.039	1.039
Leveringen diensten en goederen	512	250	250	250	250
Onderhoud groen	78	204	254	254	254
Onkruidbestrijding	160	160	160	160	160
Overige lasten	257	207	207	207	207
Totaal	2.449	2.312	2.382	2.437	2.437

Onderhoud

Het onderhoud van het groen wordt voor een deel in eigen beheer uitgevoerd. Daarnaast is een deel van het onderhoud van het groen uitbesteed aan derden. Voor het groen in eigen beheer en uitbesteed aan derden worden nieuwe beeldkwaliteitsbestekken gemaakt.

OPENBARE VERLICHTING

Beleid

Voor de openbare verlichting is een beleidsplan vastgesteld in 2016 voor een periode van 10 jaar. Het beheer van de openbare verlichting is onderdeel van het beeldkwaliteitsplan. Het plan heeft betrekking op de kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare verlichting. Op basis van de vastgestelde beeldkwaliteit wordt het beleidsplan openbare verlichting nog geactualiseerd.

Kwaliteitsnormen

De kwaliteitsnormen zijn nu vastgelegd in het beleidsplan openbare verlichting 2016-2025 en vertaald in een werkbesteding. In het overgangsjaar 2018 zullen de bestaande kwaliteitsnormen van beide voormalige gemeenten worden gehanteerd, in afwachting van het nieuwe beleidsplan openbare verlichting.

Financiën

In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud voor de openbare verlichting uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Elektriciteit	203	196	189	189	189
Leveringen diensten en goederen	64	62	59	59	59
Doorbelaastingen	61	61	61	61	61
Dotatie voorziening	26	26	26	26	26
Overige lasten	20	20	20	20	20
Totaal	375	364	354	354	354

Onderhoud

Beheer en onderhoud van de openbare verlichting is Europees aanbesteed voor de periode 2018-2019 met de optie om nog een jaar te verlengen. Hiervoor is een raamcontract afgesloten waarin deelopdrachten kunnen worden uitgezet. Deze bestekken zullen in onderdelen te zijner tijd worden omgezet in beeldkwaliteitsbestekken.

RIOLERING EN WATER

Beleid

Als verbreding van het vGRP 2012-2016 heeft de gemeente in samenwerking met drie Liemerse gemeenten en het waterschap Rijn en IJssel het "Watertakenplan De Liemers 2017-2021" opgesteld. Dit beleidskader verwoordt de gezamenlijke visie van de Liemers op zowel de afvalwaterketen als het stedelijk water. Zowel gemeenten als waterschap ondersteunen hierbij de gekozen strategie, maar behouden hierbij ieder hun eigen wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Aanvullend op de bestaande beleidsstukken is door de vijf organisaties in dit Watertakenplan gekeken naar een gezamenlijke strategie ten aanzien van interacties binnen de afvalwaterketen en het stedelijk water. Specifiek voor het gebied De Liemers vormt dit Watertakenplan op onderstaande vier thema's een verbijzondering van algemeen beleid. De thema's zijn:

- Klaar voor de toekomst;
- Landelijke Bestuursakkoord Water;
- Invoering van de Omgevingswet;
- De burger centraal.

Beleidskaders

- Watertakenplan De Liemers (2016)

Kwaliteitsnormen

De gemeente draagt zorg voor de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater vermengd met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander water. De ontvangst en zuivering van het door de gemeente ingezamelde (stedelijke) afvalwater is de taak van het waterschap. Daarnaast draagt het waterschap zorg voor de waterhuishouding. Deze zorgplichten dienen in onderlinge samenwerking tussen de Liemerse gemeenten en het waterschap goed te worden uitgevoerd. Informatie hierover is beschreven in het rapport "Watertakenplan De Liemers 2017-2021".

Financiën

In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud voor de riolering en water uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Beheersystemen en IT	121	106	106	106	106
Doorbelaastingen	815	796	795	795	795
Dotatie voorziening	424	609	625	639	639
Onderhoud en reparaties	554	678	712	701	701
Onderzoeken	202	202	202	202	202
Overige lasten	205	277	277	277	277
Totaal	2.322	2.668	2.717	2.720	2.720

Onderhoud

Waterschap en gemeenten dragen zorg voor de instandhouding van de afvalwaterketen en het watersysteem zodanig dat voorzieningen goed blijven functioneren en geen gevaar optreden voor de volksgezondheid, het milieu of voor de leefomgeving. Jaarlijks zijn hiervoor activiteiten gepland zoals het vervangen en renoveren van objecten, uitvoeren van onderzoek, planvorming en beleid en zorg dragen voor het beheer en onderhoud. Deze werkzaamheden zijn meestal periodiek en/of cyclisch van aard.

Waterschap en gemeenten willen de komende jaren toegroeien naar een meer risicobewust beheer voor het uitvoeren van de watertaken. Dit is onderdeel van de implementatie van assetmanagement om te komen tot een meer doelmatiger waterbeheer.

WEGEN EN BRUGGEN

Beleid

Vanwege de grote raakvlakken tussen riolering en onderhoud wegen worden projecten integraal aangepakt. Het actualiseren van het vigerende beleidsplan wegen zal in het eerste kwartaal 2019 plaatsvinden. Daarin worden de onderhoudsplannen voor de aankomende jaren uiteengezet.

Kwaliteitsnormen

Openbare wegen en bruggen zijn een onderdeel van de openbare ruimte. Voor het beheer van de openbare ruimte en daarmee voor de openbare wegen en bruggen is een beeldkwaliteitsplan vastgesteld. Het plan heeft betrekking op de kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Op basis van het vastgestelde beeldkwaliteit zal vervolgens het beleidsplan wegen worden geactualiseerd. De landelijke CROW beeldkwaliteit systematiek vormt hiervoor de basis.

Financiën

In onderstaande tabel zijn de kosten voor het beheer en onderhoud voor de wegen en bruggen uiteengezet.

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Doorbelastingen	738	845	844	844	844
Dotatie voorziening	1.499	1.499	1.099	1.099	1.099
Leveringen diensten en goederen	247	239	239	239	239
Overige lasten	140	110	110	110	110
Totaal	2.624	2.693	2.292	2.292	2.292

Onderhoud

Het klein onderhoud van de wegen en bruggen wordt in eigen beheer uitgevoerd. Daarnaast is een deel van het onderhoud uitbesteed aan derden. Voor de uitvoering van het onderhoud zijn bestekken gemaakt. Deze bestekken zullen in onderdelen te zijner tijd worden omgezet in beeldkwaliteitsbestekken.

CONCLUSIE

Na de gemeentelijke herindeling is er in het jaar 2018 veel energie gestoken om de staat van de kapitaalgoederen te bepalen. In het voorjaar van 2018 is het integraal beheer van de openbare ruimte (IBOR) vastgesteld waarin de beleidskaders zijn vastgesteld ten aanzien van de openbare ruimte en met name het onderhoud van de kapitaalgoederen. Op basis hiervan zijn en worden er nieuwe beheersplannen opgesteld voor de verschillende afdelingen binnen de openbare ruimte. Daarmee ligt er nu een basis van waaruit de gemeente Zevenaar kan werken om de kapitaalgoederen kwalitatief op het gewenste niveau te brengen en te houden.

In onderstaande tabel zijn de onderhoudskosten van de verschillende onderdelen binnen de kapitaalgoederen opgenomen.

Soort kapitaalgoed (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Gebouwen	889	1.254	1.430	1.309	1.309	1.309
Wegen en bruggen	1.702	2.624	2.693	2.292	2.292	2.292
Openbare verlichting	329	375	364	354	354	354
Groen	2.259	2.449	2.312	2.382	2.437	2.437
Riolering	4.057	2.322	2.668	2.717	2.720	2.720
Totaal lasten onderhoud kapitaalgoederen	9.236	9.023	9.467	9.054	9.113	9.113

Op basis van de huidige meerjarenbegroting is een bedrag van €9,2 miljoen benodigd voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen binnen de gemeente Zevenaar. Op basis van nog vast te stellen beleidsplannen zal dit bedrag in de komende jaren mogelijk nog wijzigen.

FINANCIERING

Inleiding

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de daarbij behorende ministeriële regelingen. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij bijvoorbeeld tot uitdrukking in voorschriften voor een verplichte financieringsparagraaf in de begroting en in de jaarrekening. De risicobeheersing binnen de Wet fido richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's.

Definitie van het begrip treasury:

Het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De doelstelling van de treasuryfunctie is dat deze uitsluitend de lokale publieke taak dient. De gemeente Zevenaar hanteert daarom als uitgangspunt dat er defensief en risicomijdend op de geld- en kapitaalmarkt opgetreden wordt. Binnen de financiële functie van de gemeente is het van belang het onderscheid te herkennen tussen de treasury- en de controlfunctie. Treasury zorgt voor de beschikbaarheid van geldmiddelen. De controlfunctie is juist belast met het toezicht en de bewaking van de aanwending ervan. Vanuit deze rollen is de focus bij treasury gericht op feitelijke in- en uitgaande kasstromen en die van de controlfunctie op de baten en lasten. In deze paragraaf staan voornamelijk de feitelijke kas- en financieringsstromen centraal.

Beleid

Het treasurybeleid is gericht op het minimaliseren van financiële risico's en het binnen de geldende kaders realiseren van een zo optimaal mogelijk rendement.

Beleidskaders

Treasurystatuut gemeente Zevenaar 2018

GEMEENTEFINANCIERING

Financieringsbehoefte

In onderstaand overzicht is het (verwachte) verloop van de langlopende geldleningen weergegeven.

Bedragen x € 1.000			
Jaar	Stand ultimo	Rentebedrag	Rente %
2018	117.698	3.152	2,5%
2019	101.862	2.888	2,4%
2020	96.300	2.374	2,4%
2021	90.779	2.202	2,3%
2022	79.600	2.037	2,2%

Het gemiddelde rentepercentage is gebaseerd op de betaalde rente gedeeld door de schuldrestant aan het einde van het jaar. Dit kan als indicator worden afgezet tegen de huidige en verwachte rentestand. De huidige rente (zie ontwikkelingen) ligt onder het gemiddelde percentage. Dit percentage volgt daarmee de dalende lijn die zichtbaar is. Wij verwachten gezien de looptijd van de huidige leningen (tegen een lage interest) en de huidige renteontwikkelingen dat het risico van stijgende rentelasten komende jaren beperkt van invloed zal zijn op de begroting.

De geplande investeringen in het meerjareninvesteringsplan leiden tot een nieuwe financieringsbehoefte. Hier staat de toenemende verkoop van gronden uit de grondexploitaties tegenover. Naast deze ontwikkelingen en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt en het vervallen van fixe-leningen de komende jaren zullen nieuwe financieringsmiddelen aangetrokken moeten worden op basis van een goede liquiditeitsplanning.

RENTE

De belangrijkste risico's voor de gemeente die samenhangen met de uitvoering van de treasuryfunctie bestaan uit renterisico's. Deze worden getoetst aan twee normen. Dit zijn:

- a) De kasgeldlimiet. Deze geeft het maximale bedrag aan dat een gemeente aan vlottende financieringsmiddelen (looptijd korter dan één jaar) mag opnemen;
- b) De renterisiconorm. Hiermee wordt het renterisico op de vaste schuld (looptijd vanaf één jaar) in beeld gebracht.

De ontwikkelingen van deze renten worden hieronder nader toegelicht.

- a) Renterisico kort geld, kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente Zevenaar maximaal 'rood' mag staan. Van belang is de netto schuld op korte termijn (looptijd korter dan 1 jaar). De hoogte van de kasgeldlimiet wordt bepaald door een vastgesteld percentage (8,5%) van het begrotingstotaal waarbij uit wordt gegaan van de lopende uitgaven. Dit percentage is vastgesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido, art 2, punt 1b).

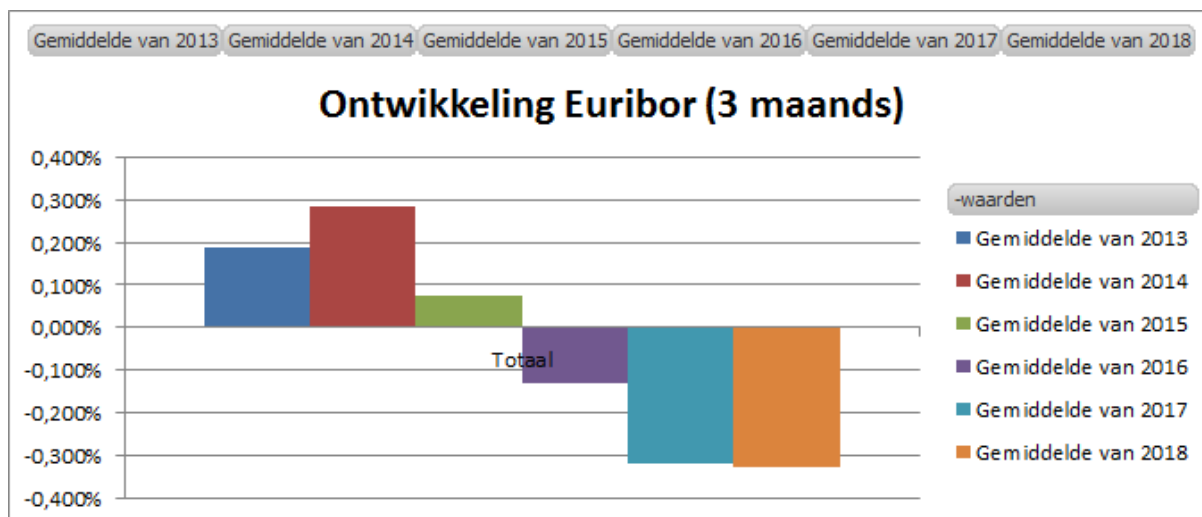
Het begrotingstotaal per 1 januari 2019 is € 122,4 mln. Dit betekent dat het kasgeldlimiet in 2019 een hoogte heeft van € 10,4 mln.

De gemiddelde netto vlottende schuld minus de gemiddelde netto vlottende middelen in een kwartaal mag de kasgeldlimiet, in principe, niet overschrijden. Deze gegevens worden ontleend aan de informatie die we elk kwartaal (IV3) aan het Centraal Bureau voor de Statistiek verstrekken. Als deze positie boven de limiet uitkomt, zijn we verplicht over te gaan tot consolidatie (omzetten van vlottende schuld in vaste schuld).

Gelet op het negatieve tarief voor kort geld, zal in overleg met onze toezichthouder, worden bekeken wat de mogelijkheden zijn om (indien nodig) de kasgeldlimiet tijdelijk te overschrijden en gebruik te maken van de ruimte die de wet Fido geeft. Deze handelwijze zorgt voor een besparing op de rentekosten. Uiteraard zullen we de kapitaalmarkt nauwlettend volgen en bij een stijgende rente op de kapitaalmarkt overgaan tot het consolideren.

Renterisico kort geld

De rentelasten van kort geld (kasgeldlimiet) hangen samen met de ontwikkeling van de Euribor. In onderstaande grafiek is het verloop van de Euribor in de afgelopen jaren weergegeven.

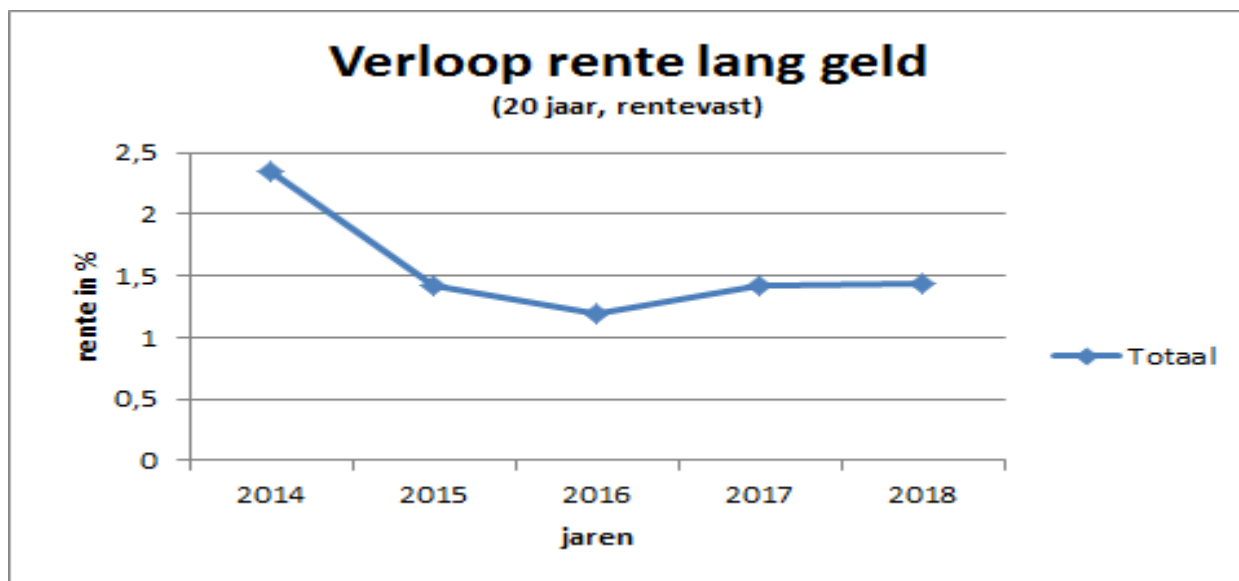
Zoals uit bovenstaande grafiek blijkt bevond het kortlopende renteniveau (referentierente: 3-maands Euribor) zich het volledige afgelopen jaar onder de 0%. Ofwel: een negatieve rente. Dit korte renteniveau staat hoofdzakelijk onder invloed van het monetair beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). In het voorjaar van 2016 heeft de ECB het renteniveau voor de zogenoemde Deposit facility vastgesteld op -0,4%. Deze maatregel draagt er aan bij dat de geldmarkttarieven eveneens negatief zijn. De gemeente Zevenaar profiteert van deze situatie bij het opnemen van dag- en kasgeldleningen. Door de negatieve rente krijgt de gemeente namelijk geld toe als zij kortlopend leent

Ten tijde van het opstellen van deze paragraaf kunnen gemeenten tegen negatieve rente lenen voor looptijden tot circa drie jaar.

b) Renterisico lang geld, renterisiconorm

De gemeente Zevenaar gaat uit van totaalfinanciering. Op basis van de behoefte wordt lang geld aangetrokken. Het geld wordt met name aangewend om activa te financieren. In de gemeente Zevenaar worden activa lineair afgeschreven en hier wordt met het langlopende geld bij aangesloten. Voor het bepalen van de rentelasten voor de begroting wordt het volgende uitgangspunt als basis genomen: Rentelasten van langlopend geld zijn gebaseerd op een lening bij de BNG met een looptijd van 20 jaar, waarbij de rente tussentijds niet wordt aangepast. Voor de begroting wordt de ontwikkeling van de rente in de eerste 6 maanden van het jaar gehanteerd.

In onderstaande grafiek staat het verloop van de rente in de afgelopen jaren opgenomen (2018: t/m 24-9-2018)

Hieruit blijkt dat de rente van de langlopende een lichte stijging te zien geeft. Dit sluit aan bij de rentevisie 2019 van de banken.

Renterisiconorm

Bij de renterisiconorm gaat het om het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente voor de rentelasten. Aanpassing van de rentepercentages doet zich voor bij herfinanciering en renteherziening. Herfinanciering houdt in, dat een vervangende geldlening wordt aangetrokken om aan de aflossingsverplichtingen van bestaande geldleningen te kunnen voldoen. Bij renteherziening gaat het om het aanpassen van het rentepercentage door de geldgever tijdens de looptijd van de geldlening.

	Bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
1a Renteherziening op vaste schuld o/g	-	-	-	-
1b Renteherziening op vaste schuld u/g	-	-	-	-
2 Netto renteherziening op vaste schuld	-	-	-	-
3a Nieuw aan te trekken vaste schuld	10.000	10.000	10.000	-
3b Nieuw te verstrekken leningen	-	-	-	-
4 Netto nieuw aangetrokken vaste schuld	10.000	10.000	10.000	-
5 Te betalen aflossing	15.800	5.560	5.520	11.180
6 Herfinanciering (laagste 4 en 5)	10.000	5.560	5.520	-
7 Renterisico op vaste schuld (2 + 6)	10.000	5.560	5.520	-
8 Begrotingstotaal	122.400	121.000	115.700	116.500
9 Bij ministeriële regeling vastgesteld	20%	20%	20%	20%
10 Renterisiconorm	24.500	24.000	23.100	23.300
7 Renterisico's	10.000	5.560	5.520	-
11 Ruimte (+) / overschrijding (-)	14.500	18.440	17.580	23.300

RISICOBEBEER

Gemeentelijk treasurybeleid

De beleidskaders ten aanzien van de treasury functie zijn vastgelegd in het treasury statuut 2018 van de gemeente Zevenaar.

Schatkistbankieren

De wet verplicht schatkistbankieren is in 2013 van kracht geworden. In deze wet is geregeld dat decentrale overheden, waaronder de gemeenten, verplicht worden tot schatkistbankieren. Het doel van het 'schatkistbeleggen' is om de EMU-schuld van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden gezamenlijk) te verminderen.

EMU-saldo

Gemeenten zijn verplicht om bij hun begroting een EMU-saldo te bepalen. Het EMU-saldo heeft het karakter van een resultaatbepaling op kasbasis. Om die reden geeft de uitkomst van het EMU-saldo een goede richting in de gemeentelijke financieringsbehoefte.

De opstelling voor het EMU-saldo tot en met 2019 treft u aan onder de bijlagen bij deze begroting. In dat overzicht komt een financieringsbehoefte tot uitdrukking in een negatief EMU-saldo; een overschot leidt tot een positief EMU-saldo.

RENTETOEREKENING

Beleid rentetoerekening

In deze begroting zijn zowel de stellige uitspraken als de aanbevelingen uit de BBV-notitie rente (juli 2017) verwerkt. De belangrijkste onderdelen betreffen:

- Treasury activiteiten worden via het taakveld treasury verwerkt in de begroting;
- Er wordt geen rente over het eigen vermogen verwerkt in de begroting;
- De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd.

De verwerking van de rente is in onderstaand schema inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000	
Renteschema	2019
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	3.084
b. Externe rentebaten	-/- 173
Totaal door te rekenen externe rente	2.911
c. Rente die aan de grondexploitatie moet worden berekend	-/- 1.952
rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- 912
Totaal rente aan grondexploitaties	-/- 2.864
d. Saldo door te rekenen rente	47
d1. Rente over eigen vermogen	-
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	-
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	47

e.	De werkelijke aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-/-	-
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury		47

Voor toerekening van rente aan de grondexploitatie worden de voorschriften opgenomen in de notitie grondexploitaties 2016 gehanteerd. Op basis hiervan moet de voorziening contant worden gemaakt tegen 2%.

Toelichting

- a) Werkelijk verschuldigde rente voor de aangetrokken vaste geldleningen en berekende rente over het financieringstekort.
- c) Over de boekwaarde op 1 januari 2019 van de Bouwgrond in exploitatie (BIE) mag alleen het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Dit percentage is basis van de werkelijke balansbedragen 2017 berekend op 2,28.
- c) Rente projectfinanciering: Dit betreft investeringen uit het verleden waarvoor vaste rentepercentages gelden.
- d1) en d2) Op aanbeveling van de Commissie BBV en door de harmonisatie is besloten geen rente over het eigen vermogen (bespaarde rente) meer te berekenen.
- f) Het geringe renteresultaat van € 47.000 is niet omgeslagen over de boekwaarde per 1 januari 2019 van meer dan € 142 miljoen.

BEDRIJFSVOERING

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de ontwikkelingen en speerpunten in de bedrijfsvoering van de gemeente Zevenaar. Met de term bedrijfsvoering wordt bedoeld de sturing en beheersing van alle primaire processen, ondersteunende processen en besturingsprocessen in de organisatie. In een goed functionerende bedrijfsvoering is de dienstverlening efficiënt georganiseerd en wordt de realisatie van beleidsinhoudelijke doelstellingen effectief ondersteund. Dit betekent aandacht voor onze kernwaarden; klantgerichtheid, resultaatgerichtheid en samenwerking.

In deze paragraaf wordt een aantal speerpunten in de bedrijfsvoering toegelicht, waarbij voor zover relevant, aan de hand van enkele indicatoren zichtbaar wordt waar in de bedrijfsvoering op gestuurd wordt en welke doelen wij nastreven.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Personeel

De samenleving verandert in hoog tempo. Dit vraagt een grote flexibiliteit en veranderkracht van de gemeente en haar medewerkers. Ook de ontwikkeling naar één organisatie met een gemeenschappelijke cultuur en werkwijzen vraagt nog aandacht. Bij een nieuwe organisatie hoort een nieuw HR-beleid dat aansluit op deze uitdagingen. De basis hiervan ligt vast in de HR kadernota. Centraal hierin staan de medewerkers die toegerust moeten zijn om in steeds veranderende contexten hun werk te doen. Ze zijn goed opgeleid, flexibel in hun gedrag en communicatie. Medewerkers zijn zelf actief in hun eigen loopbaanontwikkeling en worden hierin ondersteund door de organisatie. Persoonlijke ontwikkeling, werkplezier, eigenaarschap en resultaten zijn hierin leidend en vormen het uitgangspunt van de gespreksmethodiek die in 2019 geïntroduceerd wordt.

Ziekteverzuim

De gemeente Zevenaar werkt met het eigen regiemodel. Dit betekent dat de organisatie volledige regie heeft over het verzuimproces. Leidinggevende en medewerker zijn verantwoordelijk voor de verzuimbegeleiding. Vanaf 1 januari 2018 werkt de gemeente samen met een nieuwe bedrijfsarts. In 2019 gaat de aandacht wederom uit naar de inzetbaarheid van medewerkers en naar de preventie en begeleiding van zieke medewerkers. De doelstelling voor 2019 is het verzuimpercentage te reduceren tot onder de 4%.

Naam	Rekening Begroting Begroting		
	2017	2018	2019
% Ziekteverzuim	4,34	4,00	4,00

Organisatie

De toekomstvisie van de gemeente Zevenaar is onder andere opgenomen in de besturingsfilosofie. Hierin staan de ambities verwoord vanuit het concept van stad en ommelanden, toegepast op de volgende beleidsthema's:

- Economie en werkgelegenheid
- Recreatie en toerisme
- Ruimtelijke kwaliteit
- Leefkwaliteit, welzijn en zorg.

Dit heeft direct invloed op de organisatie die we willen zijn. De gemeente Zevenaar is klantgericht en de burger staat centraal. De organisatie is daarvoor ingericht volgens een vraaggericht concept. De dienstverlening is gebaseerd op 3 focuspunten: Service op maat, Verbindend en Gastvrij. De inrichting en

ontwikkeling van onze organisatie en bedrijfsvoering is gericht op het realiseren van de visie van de gemeente Zevenaar binnen de rolopvatting van een verbindende overheid. Dit is vertaald naar alle aspecten van de gemeentelijke organisatie: het organisatiemodel, de competenties en werkwijzen, de werkprocessen en de bedrijfsvoering.

Formatie

Onderstaand overzicht geeft de vastgestelde formatie per afdeling aan per 1 januari 2019. De formatie is exclusief uitbreidingen zoals opgenomen in de Kadernota 2018-2022.

Afdeling	Totaal formatie
Directeur/S&B/P&P	8,50
Griffie	2,67
Maatschappelijke Ontwikkeling	19,80
Maatschappelijke Dienstverlening	27,69
Publiekszaken	20,58
Openbare Werken	64,85
Beheer Openbare Ruimte	23,22
Ruimtelijke Ontwikkeling	21,94
Vergunning, toezicht en handhaving	23,35
Bedrijfsvoering	27,54
Financiën	18,50
Informatiebeheer	31,11
Totaal	289,75

INFORMATIEVOORZIENING EN AUTOMATISERING

Informatievoorziening

Technische vernieuwingen blijven een aanjager van maatschappelijke ontwikkelingen. Dat zien we nadrukkelijk op het gebied van informatieverwerking. Zevenaar is geen voorloper op dit terrein, eerder een slimme volger: we proberen op ons niveau kansen aan te pakken, vooral gericht op dienstverlening, initiatieven uit de lokale samenleving en bedrijfsvoering. We sluiten aan op initiatieven in VNG-verband (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) onder de vlag "Samen Organiseren".

Samenwerken doen we ook door deelname aan de RID (Regionale ICT-Dienst de Liemers). De overeenkomsten tussen de deelnemers zitten enerzijds in uitvoering van wetgeving en landelijke afspraken. Anderzijds vinden we er schaalvoordelen bij aanschaf en gebruik van ICT-systemen.

Digitalisering van informatie krijgt steeds meer invloed op de dagelijkse werkzaamheden en dienstverlening. Dat is aanleiding de werkprocessen in een cyclische aanpak actueel te houden. Daarbij hebben we oog voor de balans tussen stabiele uitvoering en innovatieve kansen. Wettelijke maatregelen en landelijke afspraken hebben een forse invloed op de gemeentelijke rol en informatievoorzieningen, bijvoorbeeld de Omgevingswet.

Datagedreven sturen

Datagedreven sturing is het vermogen om op basis van het verzamelen en analyseren van data tot sturing op de gemeentelijke thema's te komen. Wij gaan systematisch deze nieuwe werkwijze in het primaire proces opnemen. Dit brengt met zich mee dat we een aantal organisatorische en technische condities planmatig verbeteren. Te denken valt aan competentieontwikkeling, het werken met een datastrategie en de

ontwikkeling van open data. Daarbij hebben we nadrukkelijk oog voor de risico's en ethische vraagstukken die deze ontwikkeling met zich meebrengt. In 2018/2019 worden enkele pilots uitgevoerd.

Privacy en informatieveiligheid

In onze samenleving draait alles om data. Als gemeente zijn we schatbewaarder van een breed scala van data, zowel van inwoners als van ondernemers en andere organisaties. Door het gebruik van deze data kunnen wij onze dienstverlening steeds verder verbeteren en optimaliseren, maar is het ook belangrijk om hierbij de privacy van onze inwoners te borgen. De aangescherpte Europese privacynormen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) zijn hierbij leidend. De inwoners van Zevenaar moeten er op kunnen vertrouwen dat de gemeente hier op de juiste wijze mee omgaat. Dit doen we door de privacywetgeving te borgen in onze dienstverlening en bij het verwezenlijken van onze ambities altijd te zoeken naar de juiste balans. Daarnaast worden in 2019 samen met de andere Liemerse gemeenten de voorbereidingen getroffen om te voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Dit nieuwe normenkader vervangt de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten vanaf 2020. Het borgen van privacy in onze dienstverlening en ambities en het blijvend optimaliseren van de informatiebeveiliging is een continu proces binnen onze bedrijfsvoering.

Digitaal archiefbeheer

In de komende jaren moet ook het bewaren en toegankelijk houden van de digitale informatie meer nadruk krijgen. Het onderwerp "Digitaal archiefbeheer" is landelijk (en internationaal) nog in ontwikkeling onder de noemer "e-depot". Daarbij wordt aansluiting gezocht bij projecten op dit gebied in de regio.

PLANNING & CONTROL

De vastgestelde cyclus van onze nieuwe gemeente lijkt veel op de cyclus die in beide voormalige gemeenten werd gebruikt. Wij starten met een kadernota, als voorloper van de begroting. Deze heeft een richtinggevend karakter, en niet besluitvormend. Daarna volgt in het najaar de uitwerking van de kadernota in de meerjarenbegroting. In het jaar van uitvoering informeren wij u door middel van twee voortgangsrapportages over de voortgang van de uitvoering, zowel op beleidsmatig als financieel gebied. Als afsluiting verantwoorden wij het uitvoeringsjaar in de jaarstukken.

De documenten van de planning & control-cyclus zijn in ontwikkeling. Dit geldt voor zowel de inhoud als de vorm. Alle documenten worden digitaal beschikbaar gesteld via een portal. De 6 thema's uit het collegeprogramma zijn een vast onderdeel in de producten. De vernieuwde cyclus is een eerste aanzet op weg naar een nieuwe manier van verantwoorden. Deze andere verantwoordingssystematiek richt zich meer op de voortgang van beleid en de mate waarin wij de doelstellingen uit het collegeprogramma, de kadernota en begroting realiseren door de uitvoering van activiteiten.

Om de kwaliteit van de planning & control-cyclus en de informatiewaarde voor u verder te vergroten voeren wij in 2019 het project 'Doorontwikkeling P&C-cyclus' uit. Daarnaast voeren wij in 2019 een project 'Basis op orde' uit. Binnen dit project brengen wij het financieel beheer op orde, verbeteren wij de kwaliteit van het budgetbeheer, de budgetten en de financiële informatievoorziening.

COMMUNICATIE

Ontwikkelingen in de samenleving, media, organisatie en technologie, zorgen ervoor dat de buitenwereld ons uitgangspunt moet zijn. In de steeds complexer wordende samenleving kunnen problemen alleen worden opgelost door samenwerking met inwoners en partners. Uitgegaan wordt van de kracht van de samenleving. Wij faciliteren participatie en laten de uitvoering, waar mogelijk en wenselijk, aan de inwoner over. Om verbinding met en tevredenheid over de gemeente te krijgen, zetten we in op herkenbaarheid en een hogere kwaliteit van de communicatie.

Wat gaan we doen?

- Onze huisstijl is de basis van herkenbaarheid. De nieuwe huisstijl is volledig online en offline geïmplementeerd. Voor de borging van de huisstijl worden in 2019 tools beschikbaar gesteld. Eind 2020 moet uit een steekproef onder inwoners, bedrijfsleven & organisaties blijken dat minimaal 75% vindt dat de gemeente herkenbaar communiceert.
- Het is essentieel dat wij voor onze inwoners zorgen voor helder taalgebruik en begrijpelijke communicatie. Vandaar dat het streven is om uiteindelijk B1-taalniveau in de gehele organisatie door te voeren. Om daar te komen, bieden we diverse schrijftrainingen aan op het gebied van klantgerichte brieven en e-mails, heldere adviezen en schrijven voor de meldingen-app Fixi.
- We verbeteren de website en ons facebook-account verder, op basis van o.a. gebruikersinzichten en trends. Onze doelstelling is dat de beoordeling van de website door inwoners minimaal een 6,8 is. We onderzoeken de wensen en behoeften van inwoners aan nieuwe digitale dienstverleningskanalen.
- Inwoners vinden het belangrijk om informatie van de gemeente te krijgen die relevant, tijdig en actueel, op het goede moment, via de juiste kanalen en op hen afgestemd is. Bovendien willen zij op een goede wijze worden betrokken bij besluitvorming. Om daar aan bij te dragen, stellen we een communicatiekalender op.

INKOOP EN AANBESTEDING

De Liemerse gemeenten hebben een gemeenschappelijk inkoopbeleid. Dit is in 2017 opnieuw vastgesteld. Het bevat algemene spelregels voor inkoop, mede om te voldoen aan (Europese) wetgeving. Daarnaast zijn enkele lokale accenten opgenomen:

- social return
- kansen voor regionale
- maatschappelijk verantwoord inkopen

Naast dit Liemerse beleid kunnen specifieke regels van belang zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om inhuur van personeel. Dat soort regels wordt uiteraard bij inkooptrajecten ook in acht genomen.

JURIDISCHE ZAKEN

De gemeente steekt energie in een structurele juridische kwaliteitszorg om de juridische kwaliteit, juridische control en het risicobeheer te verbeteren. We hebben een nieuwe huisadvocaat die de organisatie ondersteunt bij het juridisch in control blijven. Het doel van juridische kwaliteitszorg is een verbetering van de juridische kwaliteit van gemeentelijke diensten en producten. Dat doen we onder meer met het geven van trainingen aan collega's, het organiseren van een juridisch vakberaad en het bieden van ondersteuning bij het harmonisatietraject vanwege de fusie tussen Zevenaar en Rijnwaarden. Hiermee zetten we in op het blijven verhogen en uitwisselen van kennis over dit onderwerp binnen de organisatie. Daarnaast is een juridische scan van de nieuwe organisatie gemaakt. In 2019 gaat de organisatie met de aanbevelingen hiervan aan de slag.

VERBONDEN PARTIJEN

Inleiding

Gemeenten kennen in het Nederlands staatsbestel een omvangrijk en uiteenlopend takenpakket, dat door overheveling van rijkstaken naar de gemeenten alleen nog maar groter wordt. Deze ontwikkeling past bij de filosofie van de gemeente als eerste overheid. Waar mogelijk moeten taken worden neergelegd bij de overheid die het dichtst bij de burger staat en vanuit dat oogpunt het beste de belangen van haar inwoners kan behartigen.

Gemeenten kunnen voor de uitoefening van hun taken uit een aantal uitvoeringsvarianten kiezen. Ze kunnen de taken zelf uitvoeren, of de taken op afstand zetten. Een taak kan op afstand worden gezet door via inkoop of subsidie een andere partij te contracteren voor de uitvoering van een bepaalde taak. Een andere mogelijkheid vormt het aangaan van een samenwerkingsverband met andere publiek- of privaatrechtelijke partijen voor de uitvoering van een bepaalde taak. In alle gevallen blijft de gemeente verantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing of opdrachtverlening en de controle daarop.

Omschrijving

Wij spreken van een verbonden partij als het gaat om een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel en bestuurlijk belang heeft. Van een financieel belang is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;
- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een bestuurlijk belang als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht - de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen - is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.

Beleid

Bestuurders en ambtelijke organisatie hebben behoefte aan regie en grip op gemeenschappelijke regelingen. Met regie op verbonden partijen wil de gemeente in de kern bereiken dat de belangen van Zevenaar worden behartigd en dat de overeengekomen opdracht wordt gerealiseerd binnen de afgesproken beleidsinhoudelijke en financiële kaders.

Het is van belang dat de raad in het proces van begroting en verantwoording voldoende informatie krijgt om de bijdrage van de verbonden partijen aan de realisatie van doelstellingen en risico's te kunnen laten meewegen. De invloed van de gemeente op haar verbonden partijen is het grootst aan de "voorkant". Hiermee wordt bedoeld dat beïnvloeding in een (politiek) besluitvormingsproces aan de voorkant het meeste kans van slagen heeft. De ervaring leert dat stukken die eenmaal in het dagelijks of algemeen bestuur komen, niet snel meer gewijzigd worden.

In de gemeenschappelijke regeling heeft de gemeente zowel de rol van eigenaar als opdrachtgever.

Ontwikkelingen

Als samenwerkingspartner zetten wij ons steeds intensiever in om binnen die samenwerkingsverbanden de gezamenlijk bepaalde doelstellingen te halen. Hiervoor vervullen wij posities binnen het dagelijks bestuur of een trekkersrol binnen een portefeuilleoverleg of bestuurscommissie. Ook ambtelijk is hier nadrukkelijk op ingezet en wordt aangesloten bij de overlegstructuren ten behoeve van de verbonden partij. Uitgangspunt is dat de eigenaarsrol en de opdrachtgeversrol centraal staan. Om de kaders met betrekking tot Gemeenschappelijke Regelingen vast te stellen wordt eind 2018 een nota verbonden partijen aan u aangeboden.

Op het overzicht verbonden partijen is Presikhaaf bedrijven niet meer opgenomen. Alle activiteiten zullen

voor of per 1-1-2019 zijn overgedragen aan andere partijen. De GR Presikhaaf bedrijven zal naar verwachting per 1-1-2019 worden opgeheven/geliquideerd.

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij (bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2019	Aandeel gemeente	Eigen vermogen 2017	Vreemd vermogen 2017	Resultaat 2017
Gemeenschappelijke regelingen					
Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem- Nijmegen (DRAN)	1.142	12		5.950	91
Euregio Rijn-Waal	11				2
Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen	66	5			-11
Huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)	1.005	45			
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	609	8	771	3.122	-83
Reinigingsdienst de Liemers (RDL)	1.581	55			-38
Samenwerking De Liemers	4.943	52			551
Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg	125	48			
Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland (VGGM)	3.657	6	1.453	11.740	2.788
MGR Sociaal domein Centraal- Gelderland	497	9		1.612	81
Vennootschappen					
Alliander N.V.			3.942.000	4.127.000	203.000
Ataro B.V.	1.749	100	320		82
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			4.200.000		
Leisurelands (R.G.V. Holding B.V.)		3			
Vitens N.V.		1	526.300	1.223.800	49
Totaal verbonden partijen	15.385		8.670.844	5.373.224	206.512

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (DRAN)

Omschrijving	Een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar en de provincie Gelderland.
Beleidskaders	-Raadsbesluit Wijziging Regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (gemeente Zevenaar en gemeente Rijnwaarden 2017) -Raadsbesluit Vaststellen Regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (gemeente Zevenaar en gemeente Rijnwaarden 2016) -Verordening Leerlingenvervoer (gemeente Zevenaar 2018) -Verordening Maatschappelijke Ondersteuning (gemeente Zevenaar 2016 en gemeente Rijnwaarden 2015)

Openbaar belang en doel	De vervoersorganisatie is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van reizigers en hun sociale netwerk en wordt erop toegezien dat het aanvullend vervoer ook in het buitengebied en de kleine kernen voldoende gewaarborgd is en dat het vervoer een optimale aansluiting heeft op het openbaar-vervoer-netwerk.
Bestuurlijk belang	Deelname bestuur door portefeuillehouder.
Aandeel in %	12
Ontwikkelingen	Het wegvallen van de provinciale bijdrage per 2020 en de open einde systematiek veroorzaken een forse kostenstijging. De BVO DRAN heeft een plan van aanpak (Knoppenplan) opgesteld om tot kostenbeheersing te komen. Er is besloten tot een nieuwe verdeling van kosten te komen. De verdeelsleutel heeft het effect dat kosten voor het routevervoer toenemen en voor het vraagafhankelijke vervoer afnemen. Een ander effect is dat door het toepassen van de nieuwe verdeelsleutel voor – en nadeelgemeenten ontstaan. Naar aanleiding daarvan is afgesproken om een solidariteitsfonds in te stellen waarbij de voordeelgemeenten de nadeelgemeenten in een afbouwend scenario compenseren over een periode van 3 jaar, te weten 2017, 2018 en 2019. In 2019 wordt gekeken naar de regionale samenwerking en aanbesteding na 2020.
Prestaties2019	Door de deelnemende gemeenten is de sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer bij de vervoersorganisatie neergelegd. Voor het uitvoeren van de taak aanvullend vervoer is de vervoersorganisatie een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de provincie Gelderland waarin wordt overeengekomen dat de vervoersorganisatie de taak van het aanvullend vervoer (basismobiliteit) uitvoert voor de provincie Gelderland.
Website	Website vervoersorganisatie

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	1.075	1.305	1.142	1.142	1.142	1.142
Resultaat partij	91					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen	5.950	5.950				
Toelichting	Afgerond op basis begroting 2016/2020					
Risico's	De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee. Periodiek wordt er gerapporteerd over het volume van het aantal ritten en worden de gevolgen van verwachte toenames van ritten tijdig gecommuniceerd met de klant (gemeente). Buiten de post onvoorzien is er geen weerstandscapaciteit aanwezig bij de BVO.					
Programma	6. Sociaal domein					

Euregio Rijn-Waal

Omschrijving	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Kleve
Partijen	29 Nederlandse gemeenten en 20 Duitse gemeenten
Beleidskaders	

Openbaar belang en doel	De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.
Bestuurlijk belang	Deelname Algemeen Bestuur/Dagelijks bestuur door respectievelijk een door de raad en college aangewezen lid.
Aandeel in %	
Ontwikkelingen	Een viertal INTERREG projecten is gestart, waardoor de komende jaren voor € 21,2 miljoen naar de Euregio Rijn Waal vloeit.
Prestaties2019	
Website	Website Euregio Rijn-Waal

Bedragen x € 1.000						
Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	11	11	11	11	11	11
Resultaat partij	2					
Eigen vermogen		1.331				
Vreemd vermogen		2.424				
Toelichting						
Risico's	Het algemene financiële beheer van de Euregio Rijn - Waal wordt bij begroting, jaarrekening en begrotingswijziging van de Euregio getoetst en beoordeeld door de commissie financiën en projecten en de Euregioraad. Op dit moment is met in aanmerking nemend het eigen vermogen geen sprake van grote actuele risico's.					

Programma o. Bestuur en ondersteuning

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen	
Omschrijving	Het gemeenschappelijk orgaan is een samenwerkingsverband dat de belangen behartigt van de deelnemende gemeenten in de regio. Dit kunnen individuele belangen zijn, maar ook regionale. Daarnaast voeren zij gemeenschappelijke taken uit voor de gemeenten in de regio.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeente Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Beleidskaders	
Openbaar belang en doel	Orgaan voor de gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen voor overleg en afstemming op de beleidsterreinen economie, mobiliteit en wonen. Voor de stimulering van de economische ontwikkelingen van de regio is een triple helix samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden opgericht in de vorm van de Stichting Economic Board.
Bestuurlijk belang	Het Bestuurlijk Overleg bestaat uit 18 leden; van iedere gemeente de burgemeester.
Aandeel in %	5,42
Ontwikkelingen	Vanuit de Pfo's zijn verschillende ambities geformuleerd, die om extra budget vragen, ook voor de ondersteuning door de Pfo's.
Prestaties2019	
Website	Website Regio AN

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	66	66	66	66	66	66
Resultaat partij	-11					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Toelichting						
Risico's	Het GO is een overlegorgaan. Het heeft geen rechtspersoonlijkheid en kan niet op eigen naam rechtshandelingen aangaan. De risico's zijn daarom zeer beperkt.					
Programma	o. Bestuur en ondersteuning					

Huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)

Omschrijving	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Het betreft een samenwerking tussen de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar.
Beleidskaders	
Openbaar belang en doel	Op het gebied van huisvesting voortgezet onderwijs werken de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar samen in een Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs Liemers. Door deze samenwerking kunnen er in alle drie de gemeenten grote renovaties en nieuwbouw plaatsvinden, die de gemeenten zelfstandig moeilijk kunnen realiseren.
Bestuurlijk belang	De gemeente Zevenaar benoemt een van de drie leden van het Algemeen Bestuur.
Aandeel in %	45
Prestaties2019	
Website	

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	1.096	1.031	1.005	971	961	943
Resultaat partij						
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Toelichting						
Risico's	De GRHVOL heeft geen rechtspersoonlijkheid en neemt geen eigen besluiten. Financiële risico's zijn hierdoor nihil. De gemeentelijke bijdrage kan wel jaarlijks verschillen, aangezien het aantal leerlingen wijzigt.					
Programma	4. Onderwijs					

MGR Sociaal domein Centraal-Gelderland

Omschrijving	De MGR (Modulaire Gemeenschappelijke Regeling) biedt een algemeen kader voor samenwerking op het gebied van het sociaal domein binnen de regio Centraal Gelderland en voorziet in samenwerkingsmodules. Er wordt deelgenomen aan de modules: Inkoop, Werkgevers Service Punt (WSP) en Regionaal Bureau Leerplicht.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Arnhem

Partijen	11 regiogemeenten nemen deel aan de algemene regeling: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar. Het aantal deelnemende gemeenten per samenwerkingsmodule verschilt.
Beleidskaders	
Openbaar belang en doel	Regionale samenwerking in het sociaal domein moet leiden tot kwalitatief goede en efficiënte dienstverlening aan de inwoners van de 11 gemeenten. Daarbij is het lokale beleid leidend. De MGR is van en voor de samenwerkende gemeenten. De doelstelling van de MGR verschilt per module. Zo willen gemeenten samenwerken binnen de inkoop van het sociaal domein: • Samen sterker staan in de transformatie van het sociaal domein; • Samenwerking moet leiden tot verhoging van de kwaliteit van zorg, efficiency in de uitvoering van taken, lastendrukverlaging bij aanbieders door eenduidige uitvoering en versnelling van de transformatie door bundeling van kennis en inkoopkracht. Samenwerking bij Onderwijszaken is gericht op: • Op eenduidige wijze uitvoeren van de Leerplichtwet; • Uitvoering geven aan de regionale RMC-taak (regionale meld- en coördinatiefunctie) op het gebied van voortijdig schoolverlaten; Vanuit de module Onderwijszaken wordt samengewerkt met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, sociale wijkteams, jeugdzorg en het Openbaar Ministerie met als doel de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren te optimaliseren. Samenwerking bij het WSP heeft als slogan: 'samen werken aan werk'. • Er is sprake van een regionale arbeidsmarkt die voorbij de grenzen van gemeenten gaat; • Het vanuit één servicepunt samen met UWV benaderen van werkgevers en het matchen zodat er werkplekken ontstaan voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, levert voor inwoners van gemeenten nieuwe kansen op om hun inkomenspositie en leefomstandigheden te verbeteren.
Bestuurlijk belang	Deelname aan het algemeen bestuur en de verschillende bestuurscommissies.
Aandeel in %	9,40
Ontwikkelingen	Het voornemen is per 1 januari 2019 de MGR uit te breiden met de module werkgeverschap sociale werkvoorziening Midden Gelderland. Dit betreft de overgebleven activiteiten van Presikhaaf Bedrijven.
Prestaties2019	De focus voor 2019 is tweeledig. Enerzijds het faciliteren van het bestuurlijke proces, het verminderen van de bestuurlijke druk voor bestuurders en de afstemming met de 11 gemeenten. Anderzijds het faciliteren van de modules om hun werk op een goede manier uit te kunnen voeren. Daarbij gaat erom dat de basis op orde is, zoals goed HR-beleid zodat medewerkers hun talenten kunnen benutten en verder ontwikkelen
Website	Website MGR

Financiële informatie	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	295	295	497	497	497	497
Resultaat partij	81					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen	1.612	277				

Toelichting	
Risico's	Buiten de post onvoorzien is er geen weerstandscapaciteit aanwezig bij de MGR. Ten behoeve van de MGR is de 'open einde' systematiek van toepassing waarbij bij een tekort de deelnemende gemeenten bij moeten betalen en bij een overschot geld terug krijgen. Het risico hiervoor ligt dus bij de deelnemende gemeenten.
Programma	6. Sociaal domein

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Omschrijving	De Omgevingsdienst voert taken op het gebied van bouwen, milieu, handhaving en toezicht voor de deelnemende gemeenten en Provincie uit. De ODRA is vanaf 1 april 2013 operationeel.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeente Arnhem, Gemeente Doesburg, Gemeente Duiven, Gemeente Lingewaard, Gemeente Overbetuwe, Gemeente Renkum, Gemeente Rheden, Gemeente Rozendaal, Gemeente Westervoort, Gemeente Zevenaar en de Provincie Gelderland.
Beleidskaders	De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem ODRA is per 14 november 2012 in werking getreden. Per 1 april 2013 is vervolgens de Omgevingsdienst van start gegaan.
Openbaar belang en doel	Uitvoering van meerdere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor gemeenten uit de regio Arnhem. Ook is ODRA voor de deelnemende gemeenten het aanspreekpunt voor milieuvraagstukken.
Bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur door een wethouder. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Westervoort, Duiven en Zevenaar.
Aandeel in %	7,80
Ontwikkelingen	De wet- en regelgeving is dynamisch. Het is van belang om tijdig in te spelen op veranderingen voor onszelf maar ook voor de partners. Deze veranderingen kunnen plaats vinden op gemeentelijk niveau (bijv. handhavingsbeleid of gemeentelijk Wabo-beleid), provinciaal niveau (bijv. provinciaal geurbeleid), nationaal niveau (bijv. Omgevingswet) of het Europese niveau (bijv. wijzigingen op het gebied van luchtkwaliteit).
	In de voorbereiding naar de begroting 2019 heeft de ODRA met de partners afgesproken dat de begroting 2019 in twee stappen tot stand komt. Een initiële begroting 2019 opgesteld door extrapolatie van de begroting en realisatie van de voorafgaande jaren..
	Voor de aangepaste begroting 2019 hanteert de ODRA een andere werkwijze door meer trendmatig te gaan begroten. Dit houdt in dat er op productgroep / productniveau samen met de partners de trends worden besproken en vertaald naar de werkprogramma's. Voor sommige productgroepen betekent dit een neerwaartse tendens. Voor andere producten een positieve, afhankelijk van de economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit model sluit aan bij de gewenste vorm van outputsturing en mogelijk outputfinanciering.
Prestaties2019	Uitvoering geven aan de VTH-taken op het gebied van milieu door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma.
Website	Website ODRA

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	491	599	609	609	609	609
Resultaat partij	-83					
Eigen vermogen	771	771	740	740	740	740

Vreemd vermogen	3.122	1.104	900	900	900	900
Toelichting	De werkzaamheden van ODRA worden nu betaald door middel van de zogenaamde inputfinanciering. Hierbij brengen de deelnemers de financiële middelen in voor vergunningverlening en handhaving. In 2017 worden de werkprogramma's beschouwd als een begroting op basis van outputfinanciering. Er zal worden gerapporteerd op basis van input maar ook op basis van geleverde producten en daaraan verbonden kosten.					
Risico's	Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Deze is nog positief. De impact van de omgevingswet en de wet kwaliteitsborging bouwen is nog niet in te schatten.					
Programma	8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening					

Reinigingsdienst de Liemers (RDL)

Omschrijving	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Gemeenten Montferland en Zevenaar.
Beleidskaders	GR Reinigingsdienst De Liemers wordt als gevolg van de herindeling en nieuwe regelgeving over GR's opnieuw vastgesteld in 2019.
Openbaar belang en doel	De RDL voert voor de deelnemende gemeenten taken uit op het gebied van reiniging en afvalinzameling.
Bestuurlijk belang	In het algemene bestuur wordt onze gemeente vertegenwoordigd door drie raadsleden één wethouder. Daarnaast maakt de wethouder ook deel uit van het dagelijks bestuur.
Aandeel in %	55
Ontwikkelingen	Als gevolg van de gemeentelijke herindeling moet de afvalinzameling in de nieuwe gemeente Zevenaar worden geharmoniseerd. Dit heeft ook gevolgen voor RDL. In 2019 wordt de eerste stap gezet. Inzameling gft- en restafval wordt geharmoniseerd. RDL gaat in het gebied voormalige gemeente Rijnwaarden de inzameling verzorgen van rest, gft en PMD.
Prestaties2019	Inzameling van diverse afvalstromen, exploitatie van aanbestedingen in Zevenaar en Lobith en (straat) vegen in grootste deel van de gemeente.
Website	

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	1.552	1.359	1.581	1.581	1.581	1.581
Resultaat partij	-38					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Toelichting						
Risico's	Er geen weerstandscapaciteit aanwezig bij de RDL. Voor de taken van de RDL is de 'open einde' systematiek van toepassing waarbij bij een tekort de deelnemende gemeenten bij moeten betalen en bij een overschot geld terug krijgen. Het risico hiervoor ligt dus bij de deelnemende gemeenten.					
Programma	7. Volksgezondheid en milieu					

Samenwerking De Liemers

Omschrijving	Het uitvoeren van de ICT (RID), sociale dienst (RSD) en de inkoop voor de deelnemende gemeenten: Duiven, Westervoort en Zevenaar.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen

Vestigingsplaats	Duiven
Partijen	Gemeenten Duiven, Westervoort en Zevenaar.
Beleidskaders	
Openbaar belang en doel	Samenwerking De Liemers is een samenwerkingsverband van Liemerse gemeenten op gebied ICT, inkoop en werk en inkomen.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur van de SDL de Liemers wordt gevormd door de colleges van B&W van de deelnemende gemeenten. Het dagelijks bestuur bestaat uit een vertegenwoordiger van elk van die colleges, bij voorkeur de burgemeester.
Aandeel in %	52
Ontwikkelingen	Zowel bij de RSD als de RID zijn uitbreidingen in de personeelsformatie opgenomen vanwege informatieveiligheid, hetgeen de afgelopen jaren in hoog tempo omvangrijker is geworden. Verder hebben gemeenten en samenwerkingsverbanden te maken met een veelheid aan digitale ontwikkelingen; Big Data, social media, drones, robotisering en dergelijke. De snelheid van de digitale ontwikkelingen samen met nieuwe wetgeving zorgt er voor dat gemeenten hun visie op dienstverlening, bedrijfsvoering en informatie regelmatig tegen het licht houden. Bij de RSD heeft in juli 2018 besluitvorming plaatsgevonden over de businesscase, de omvorming van de RSD tot de netwerkorganisatie voor Werk en Participatie binnen de Liemers. Ontwikkelingen bij Werk en Inkomen zijn de veranderende arbeidsmarkt, krimp op de beschikbare financiële middelen als gevolg van bezuinigingen door het Rijk, regionale samenwerking (gemeenten regio Arnhem, UWV en Scalabor en de ontwikkeling van de sociale teams binnen de Liemers.
Prestaties2019	
Website	Website RSD De Liemers

Bedragen x € 1.000						
Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	4.197	4.607	4.943	5.014	5.104	5.171
Resultaat partij	551					
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Toelichting						
Risico's	De exploitatielasten incl. eventueel niet begrote kosten worden volledig door de drie deelnemende gemeenten gedragen. Er wordt jaarlijks een begroting opgesteld die via twee tussenrapportages wordt gemonitord. Afwijkingen ten opzichte van de begroting worden dan voorgelegd aan het bestuur en aan het bestuur van de deelnemende gemeenten.					
Programma	o. Bestuur en ondersteuning					

Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg

Omschrijving	Regionale voorziening voor het beheren van de archiefbescheiden.
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Gemeenten Doesburg, Zevenaar, Duiven en Westervoort
Beleidskaders	
Openbaar belang en doel	Het Streekarchivariaat heeft als doel het beheren van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten conform de Archiefwet 1995.
Bestuurlijk belang	Deelname Algemeen Bestuur.
Aandeel in %	48

Ontwikkelingen Gewerkt wordt aan de verhuizing van het streekarchivariaat naar Hal 12 en het opzetten van een kenniscentrum in samenwerking met Liemers museum. Er wordt gewerkt aan het vernieuwen van de huidige gemeenschappelijke regeling. De recente ontwikkelingen in het archiefbeheer (e-depot) worden gevolgd.

Prestaties2019

Website [Website Streekarchivariaat](#)

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	121	120	125	125	125	125

Resultaat partij

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Toelichting

Risico's Eventuele tekorten worden verhaald op de deelnemende gemeenten. De financiële omvang van de regeling is echter relatief klein en het risico wordt op gering geschat.

Programma o. Bestuur en ondersteuning

Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland (VGGM)

Omschrijving Samenwerking op het gebied van de regionale brandweertaken, ambulancevoorziening, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en collectieve preventieve gezondheidszorg ter realisering van deskundigheidsversterking en capaciteitsvergroting.

Juridische vorm Gemeenschappelijke regelingen

Vestigingsplaats Arnhem

Partijen Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden werkt in opdracht van de gemeenten Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar.

Beleidskaders

Openbaar belang en doel De VGGM behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van brandweer, regionale ambulancevoorziening en GGD voor de zestien gemeenten in de regio Gelderland-Midden.

Bestuurlijk belang Deelname Algemeen Bestuur door burgemeester.

Aandeel in % 6,43

Ontwikkelingen De begroting 2019 van de VGGM is relatief beleidsarm, omdat er nog onvoldoende zicht is op het beleid van het Rijk en nieuwe beleidsinitiatieven van de gemeenten op basis van de college-akkoorden voor 2018-2022. In het najaar van 2019 komt de VGGM met een nieuw meerjarig perspectief, dat tot een wijziging van de begroting 2019 kan leiden.

Prestaties2019

Website [Website VGGM](#)

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	3.351	3.594	3.657	3.720	3.720	3.720
Resultaat partij	2.788					
Eigen vermogen	1.453					
Vreemd vermogen	11.740					

Toelichting	De bijdrage van de gemeente aan VGGM bestaat uit een brandweerdeel en volksgezondheidsdeel.
Risico's	VGGM heeft het risicomanagement op orde. Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. VGGM vindt het eigen weerstandsvermogen op basis van deze inschatting voldoende om de risico's af te dekken.
Programma	1. Veiligheid

Alliander N.V.

Omschrijving	Alliander N.V. is een nutsbedrijf dat voortgekomen is uit Nuon en zorgt voor de levering van energie. Alliander bestaat uit de onderdelen Liander en Liandon. Het bedrijf telt 5,7 miljoen klantaansluitingen.
Juridische vorm	Vennootschappen
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	De grootste aandeelhouders van Alliander zijn de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam. Deze aandeelhouders bezitten gezamenlijk ongeveer 76% van de aandelen. De overige aandeelhouders, die elk minder dan 3% van de aandelen bezitten, zijn 72 kleinere gemeenten en de provincie Flevoland.
Openbaar belang en doel	De primaire taak van Alliander is het onderhouden en beheren van de elektriciteits- en gas(distributie)netten in het verzorgingsgebied. Deze taken zijn wettelijk bepaald omdat de maatschappij sterk afhankelijk is van een betrouwbare aanvoer van (duurzame) energie.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft recht op deelneming aan de beraadslagingen en stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Aandeel in %	0,45
Ontwikkelingen	Zevenaar is deelnemer van het Nuval platform. Het gaat hierbij om een platform dat de belangen van de aangesloten gemeenten uit Flevoland en Gelderland behartigt voor wat betreft het aandeelhouderschap in Nuon/ Alliander en Vitens. De gemeenten die zich verenigd hebben in het Nuval-platform hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Alliander en Vitens. Een vertegenwoordiger van het platform neemt ook deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Alliander.
Prestaties 2019	De dividenduitkering over 2017 bedroeg € 412.000.
Website	Website Alliander

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij	203.000					
Eigen vermogen	3.942.000					
Vreemd vermogen	4.127.000					
Toelichting						
Risico's	Het financieel risico is verlies van maximaal de nominale waarde van de aandelenportefeuille en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting.					
Programma	o. Bestuur en ondersteuning					

Ataro B.V.

Omschrijving	
Juridische vorm	Vennootschappen
Vestigingsplaats	Zevenaar
Partijen	Gemeente Zevenaar

Openbaar belang en doel	Ataro heeft als doel het beheren en exploiteren (verhuren daaronder mede verstaan) van maatschappelijk vastgoed (sportaccommodaties daaronder mede verstaan).
Bestuurlijk belang	De rol van gemeentelijk aandeelhouder in Ataro wordt uitgeoefend door een wethouder.
Aandeel in %	100
Ontwikkelingen	Vanuit een drietal binnensport verenigingen zijn er vragen gekomen om op sportpark Hengelder gezamenlijk een beachpark te realiseren. Ataro heeft in samenwerking met deze verenigingen hiervoor een plan ontwikkeld om dit te realiseren bij korfbalvereniging De Zwaluwen.
Prestaties2019	• Promotie ter bevordering van het gebruik van de accommodaties door inwoners van de gemeente. • Waarborgen van openstelling van de accommodaties van maandag tot en met zondag van 8.30 uur tot 23.30 uur. In tijden van lage bezetting (tijdens vakantieperiodes) kunnen accommodaties gesloten worden op voorwaarde dat een vergelijkbare accommodatie ter beschikking staat. • innovaties en verduurzamen
Website	Website Ataro

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente	1.749	1.779	1.749	1.749	1.749	1.749
Resultaat partij	82					
Eigen vermogen	320					
Vreemd vermogen						
Toelichting						
Risico's	De gemeente blijft bij tegenvallende exploitatieresultaten uiteindelijk financieel verantwoordelijk.					
Programma	5. Sport, cultuur en recreatie					

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Omschrijving	De Bank Nederlandse Gemeenten is de bank van en voor overheden en instellingen voor maatschappelijk belang.
Juridische vorm	Vennootschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.
Openbaar belang en doel	De B.N.G. is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Aandeel in %	0,02
Prestaties2019	De dividenduitkering over 2017 bedroeg € 32.700.
Website	Website BNG

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij						

Eigen vermogen	4.200.000
Vreemd vermogen	
Toelichting	
Risico's	Het financieel risico is verlies van maximaal de nominale waarde van de aandelenportefeuille en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting.
Programma	o. Bestuur en ondersteuning

Leisurelands (R.G.V. Holding B.V.)

Omschrijving	
Juridische vorm	Vennootschappen
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Apeldoorn, Barneveld, Berg en Dal, Beuningen, Brummen, Ede, Elburg, Epe, Ermelo, Hatter, Heerde, Nijmegen, Nunspeet, Putten, Renkum, Rozendaal, Voorst, Wijchen, Zevenaar en RAL B.V.
Openbaar belang en doel	Het doel is het publiekstoegankelijk houden van recreatievoorzieningen en -plassen. Het recreatiegebied Rhederlaag is ondergebracht in Leisurelands BV. Bij het deelnemen aan een verbonden partij staat de vraag centraal of dit de meest geëigende vorm is om de doelstelling van de gemeente (het publieke belang) te realiseren. De gemeente ziet de instandhouding van recreatieplassen als een publiek belang. Het aandeelhouderschap in Leisurelands BV is een middel om invloed te houden op het realiseren van en het laagdrempelig toegankelijk houden van recreatieplassen in Zevenaar en omgeving.
Bestuurlijk belang	Via stemrecht algemene leden vergadering
Aandeel in %	2,84
Ontwikkelingen	In 2016 is de aandeelhoudersovereenkomst verlengd met 5 jaar. Leisurelands heeft sterk de ambitie om in een concurrerende en snel veranderende markt een toonaangevende rol te spelen en verder uit te groeien tot een nog slagvaardiger en ambitieuzer recreatiebedrijf. Hierbij zijn een duurzame leefomgeving en maatschappelijke rendement belangrijke pijlers.
Prestaties2019	
Website	Website Leisurelands

Bedragen x € 1.000

Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij						
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Toelichting						
Risico's	Gezien het geringe belang van de gemeente hierin is het risico bijzonder klein.					
Programma	5. Sport, cultuur en recreatie					

Vitens N.V.

Omschrijving	Vitens levert leidingwater en zorgt voor de instandhouding van het leidingnetwerk.
Juridische vorm	Vennootschappen
Vestigingsplaats	Utrecht
Partijen	De aandelen van Vitens N.V. zijn in handen van 110 aandeelhouders waaronder de provincie Friesland, provincie Gelderland, provincie Overijssel provincie Flevoland en provincie Utrecht en het merendeel van de in deze provincies liggende gemeenten.
Openbaar belang en	Waarborgen van de kwaliteit van drinkwater en grondwater.

doel	
Bestuurlijk belang	Via stemrecht algemene leden vergadering.
Aandeel in %	0,60
Ontwikkelingen	Zevenaar is deelnemer van bij het Nuval platform. Het gaat hierbij om een platform dat de belangen van de aangesloten gemeenten uit Flevoland en Gelderland behartigt voor wat betreft het aandeelhouderschap in Nuon/ Alliander en Vitens. De gemeenten die zich verenigd hebben in het Nuval-platform hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Alliander en Vitens.
Prestaties 2019	De dividenduitkering over 2017 bedroeg € 114.500.
Website	Website Vitens

Bedragen x € 1.000						
Financiële informatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bijdrage gemeente						
Resultaat partij	49					
Eigen vermogen	526.300	525.700				
Vreemd vermogen	1.223.800	1.223.900				
Toelichting						
Risico's	Het financieel risico is verlies van maximaal de nominale waarde van de aandelenportefeuille en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting.					
Programma	o. Bestuur en ondersteuning					

GRONDBELEID

Inleiding

Overeenkomstig artikel 9, lid 2 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dient een paragraaf Grondbeleid deel uit te maken van de programmabegroting. Transparantie van het grondbeleid voor u is om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege het financiële belang en de risico's en in de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen zoals aangegeven in de programma's.

Beleid

Het gemeentelijke grondbeleid is vastgelegd in de Nota Grondbeleid van de voormalige gemeente Zevenaar die in februari 2012 door de gemeenteraad is vastgesteld en in het grondexploitatieplan van de voormalige gemeente Rijnwaarden dat in 2013 is vastgesteld. In de nota's wordt uitwerking gegeven aan de manier waarop de grondpositie en het grondbeleid worden ingezet voor de ruimtelijke ontwikkeling. Daarnaast is een strategie opgesteld voor het beheer van strategisch grondbezit van Zevenaar (aankoop, exploitatie en uitgifte). Ook de relatie met het exploitatieplan in de nieuwe Wro, gericht op publiekrechtelijk kostenverhaal, is ingevuld.

Naast de nota's grondbeleid en strategie beheer van strategisch grondbezit is ook een grondprijbsbrief 2018 vastgesteld. Dit is in de collegevergadering van 27 maart 2018 gebeurd. Jaarlijks wordt deze grondprijbsbrief geactualiseerd.

Op basis van de Liemerse Woonagenda voor de periode 2017-2027 stellen wij uitgangspunten vast voor het woningbouwprogramma. Hiermee realiseren wij een flexibele woningbouwprogrammering voor alle doelgroepen (jongeren, jonge gezinnen, senioren) met maatwerk per kern. We bouwen zoveel mogelijk levensloopbestendig, zodat mensen er gedurende verschillende fasen van hun leven in kunnen (blijven) wonen. Om nieuwe kansrijke initiatieven mogelijk te maken brengen wij de capaciteit van woningbouwlocaties, die niet aansluiten bij de vraag op lange termijn, terug.

Beleidskaders

Nota grondbeleid gemeente Zevenaar januari 2012

Grondprijbsbrief gemeente Zevenaar 2018

Ontwikkelingen

Het herstel van de economie in het algemeen en de woningmarkt in het bijzonder heeft tot op heden een positieve invloed op de gemeentelijke grondexploitaties. De kavelafzet in Groot Holthuizen verloopt boven verwachting waardoor er ruimte is voor de ontwikkeling van het 3e buurtschap. Hieraan wordt in 2018 uitvoering gegeven. Ook lijkt er meer interesse te bestaan voor het project Middag Oost in Babberich. Eind 2018 wordt het initiatief van de projectontwikkelaar, afhankelijk van de belangstelling, verder worden uitgewerkt.

Het project Bommersheufsestraat in Zevenaar is in uitvoering. oplevering van het appartementencomplex vindt medio 2019 plaats, alsmede de inrichting van het openbaar gebied.

Om het hoofd te bieden aan de dreiging van de uitwerking van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) zijn in 2017 voor Businesspark 7Poort versnellingsmaatregelen genomen om hier een versnelde verkoop te stimuleren. Deze maatregelen krijgen in 2018 en 2019 een verdere uitwerking.

BOUWGRONDEXPLOITATIE (WONINGBOUW EN BEDRIJVENTERREINEN)

Met betrekking tot de ontwikkeling van Businesspark 7Poort weten wij eind 2018 of wij een kavel van 19 ha. uitgeven in erfpacht of 11,6 ha. verkopen. Wij sluiten voor eind 2018 een erfpachtovereenkomst voor ruim 2 ha. in de Spoorallee.

De aanleg van de hoofdlaan, als onderdeel van de versnellingsmaatregelen voor 7Poort, is onlangs afgerond en in gebruik genomen. Ook andere versnellingsmaatregelen zijn in voorbereiding zoals de voorbereiding voor de aanleg van het 2e viaduct. In het 1e kwartaal 2019 werken wij het bestaande viaduct naar 7Poort af, wordt de Giga aangesloten op de hoofdlaan en leggen wij de hoofdstructuur van het water in de Walmasque aan.

De woningbouwlocatie Groot Holthuizen is in ontwikkeling, waarbij oorspronkelijk werd uitgegaan van een uitgifte van 30 kavels per jaar. U heeft op 4 juli 2018 ingestemd met een verhoging van de aantallen woningen in de Grondexploitatie Zevenaar Oost. Het deelplan De Stede wordt uitgebreid door de toevoeging van 155 woningen. Hierbij is de deelexploitatie Het Hof afgesloten waarmee 40 woningen zijn vervallen. Netto gaat het dus om een uitbreiding van 115 woningen.

Ten behoeve van De Stede zijn uitwerkingsplannen in voorbereiding. Daarnaast voeren wij gesprekken met ontwikkelende partijen om te zorgen dat nog een vierde fase in de verkoop kan gaan.

Wij gaan voor 2019 uit van een uitgifte van 60 kavels en de jaren daarna 40 stuks.

In het woningbouwplan Middag Oost is een ontwikkelaar bezig met de realisatie van 14 woningen. Afhankelijk van het tempo van verkoop zal dit plan in de komende tijd verder ontwikkeld worden.

REALISATIE

In onderstaande tabel presenteren wij de gerealiseerde en te realiseren grondverkoop. Ten aanzien van de te realiseren grondverkoop 2018 tot en met 2021 geldt dat deze overeenkomstig de laatst vastgestelde uitgangspunten voor de herziening van de grondexploitaties zijn (per 01-01-2017).

Aantallen/m² kavels wonen en bedrijven (realisatie en prognose)

Naam complex	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bedrijven (in ha.)							
Zevenaar Oost - 7Poort en Landeweer	0,72	1,41	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00
Zevenaar Oost - Spoorallee/FOZ	0,00	0,00	0,00	3,00	3,00	0,00	0,00
Mercurion	0,00	0,21	0,00	0,14	0,00	0,51	0,51
Totaal Bedrijven	0,72	1,62	2,00	5,14	5,00	3,51	3,51
Wonen (in aantallen kavels/woningen)							
Groot Holthuizen	55	79	65	55	40	40	40
Middag Oost & Zwanenwaay		1	2	2	2	2	2
Geerlingshofstraat		4					
Centrumplan	0	0	9	0	0	0	0
Totaal Wonen	55	84	76	57	42	42	42

PROGNOSE TE VERWACHTEN RESULTATEN

De geprognosticeerde resultaten van de gemeentelijke grondexploitaties zijn voor het laatst herzien per 1 januari 2018. Vervolgens hebben wij deze verwerkt in de Uitvoeringsrapportage grondexploitaties welke u hebt vastgesteld in de vergadering van juli 2018. De financiële effecten zijn verwerkt in de jaarrekening 2017 welke u in dezelfde vergadering hebt vastgesteld.

De geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties (inclusief het effect van de bovengenoemde uitbreiding van De Stede) luiden als volgt:

Bedragen x € 1.000

Prognose financiële resultaten actieve grondexploitaties
Netto Contante Waarde (NCW) per 1 januari 2018

Naam complex	Resultaat herziene Grex NCW per 01-01-2018
Zevenaar Oost - bedrijven	-2.069
Zevenaar Oost – wonen	-36.822
Totaal Zevenaar Oost	-38.891
Middag Oost & Zwanenwaay	-5.527
Mercurion	287
Centrumplan	-467
Totaal Overige complexen	-5.707
Totaal Complexen	-44.598

WINST- EN VERLIESNEMING

Ten aanzien van winst- en verliesneming is hierover het volgende in de Nota Grondbeleid 2012 opgenomen:

1. Verliezen worden genomen als die bekend zijn (voorzichtigheidsbeginsel), daartoe wordt een voorziening getroffen ten laste van de algemene reserve (risicoreserve).
2. Winsten worden genomen wanneer die gerealiseerd zijn (realisatiebeginsel).
3. Winst en verlies wordt genomen op basis van contante waarde.
4. Winst en verlies komen via de exploitatie ten laste van en ten goede aan de reserve grondexploitaties. In de praktijk (zie ook onder 1) is dit nu de algemene reserve.
5. Als de geraamde kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd mag winst worden genomen binnen een (deel) grondexploitatie.
6. Tussentijdse winstneming vindt dan slechts plaats als er voldoende zekerheid is voor winst nemen.
7. Winstneming vindt plaats bij de jaarrekening of programma uitvoeringsrapportage (pur). De laatste is inmiddels vervangen door de Voortgangsrapportage.

Bovenstaande beleidsregels sloten tot op heden aan bij de bepalingen in het BBV. In 2016 is echter een Notitie Grondexploitatie verschenen waarin is aangegeven op welke wijze wij rekening moeten houden met tussentijds winst nemen bij positieve grondexploitatiecomplexen. Omdat daarover vragen zijn gerezen heeft de commissie hierover een nadere uitleg gepubliceerd welke in het najaar van 2018 zal worden verwerkt in een actualisatie van de Notitie.

Het bovengenoemde realisatiebeginsel dient zodanig te worden uitgelegd dat de winst bij meerjarige projecten niet pas aan het eind van dat project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd ontstaat en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van tussentijdse winst is het wel noodzakelijk om de nodige voorzichtigheid te betrachten. In dat kader dienen de projectspecifieke risico's van de nog te realiseren kosten en opbrengsten in beeld te zijn gebracht. Voor het bepalen van de tussentijdse winst heeft de commissie BBV de zogenaamde Poc-methode geïntroduceerd (Percentage of completion). De Poc-methode houdt rekening met de fase waarin de grondexploitatie, zowel wat betreft de opbrengsten als kosten, verkeert. De methode is vrij eenvoudig toepasbaar en kan eenduidig worden gehanteerd voor alle positieve grondexploitaties. Hiermee wordt aangesloten bij de doelstelling van de vernieuwing van het BBV, namelijk vereenvoudiging en eenduidigheid en daarmee betere onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten.

Van de gemeentelijke grondexploitaties wordt geen (tussentijdse) winstneming in 2018 of 2019 verwacht. In het kader van uw besluit van 4 juli 2018, waarin u hebt besloten tot uitbreiding van de grondexploitatie Zevenaar Oost, vindt wel een correctie op de verliesvoorziening plaats. Het gaat hier om een bedrag van € 2.583.000 welke wij hebben verwerkt in de Voortgangsrapportage 2018 en toegevoegd aan de Algemene reserve.

Overige correcties op de verliesvoorziening vinden, voor zover nodig, plaats bij de jaarlijkse herziening van de grondexploitaties. Deze verwerken wij vervolgens in de jaarrekening.

RESERVES, VOORZIENINGEN EN RISICO'S

Eventuele winsten uit de grondexploitaties voegen wij toe aan de algemene reserve, een en ander zoals bepaald in de Nota Grondbeleid 2012.

Voor verlieslatende complexen wordt een verliesvoorziening getroffen, zoals voorgeschreven in het BBV.

De stand van de verliesvoorziening grondexploitaties bedraagt volgens de jaarrekening 2017 van de voormalige gemeente Zevenaar € 47.469.000. In de voormalige gemeente Rijnwaarden was geen sprake van verlieslatende exploitaties, waardoor ook geen verliesvoorziening noodzakelijk was.

Ten behoeve van de voorliggende begroting hebben wij de risico's geactualiseerd. Het risicoprofiel van de grondexploitaties kent de volgende ontwikkeling:

Bedragen x € 1.000

Risicoprofiel actieve grondexploitaties 01-01-2018 en 01-09-2018

Naam complex	Risicoprofiel per 01-01-2018	Risicoprofiel per 01-09-2018	Vershil jan. - sept. 2018	Afwijking in%
Zevenaar Oost - bedrijven	12.370	11.231	1.139	9,2%
Zevenaar Oost - wonen	945	928	17	1,8%
Totaal Zevenaar Oost	13.315	12.159	1.156	8,7%
Middag Oost & Zwanenwaay	183	157	26	14,2%
Geerlingshofstraat Lobith	11	0	11	100,0%
Rijnark Lobith	36	36	0	0,0%
Uuleveld Pannerden	11	30	-19	-172,7%
Centrumplan Zevenaar	156	21	135	86,5%
Totaal Overige complexen	397	244	153	38,5%
Totaal Risico's	13.712	12.403	1.309	9,5%

We zien een verbetering van het risicoprofiel van €1.309.000 waarvoor de volgende oorzaken zijn aan te wijzen:

1. Algemeen:
Een wijziging in de werkwijze met betrekking tot de kwantificering van de risico's;
2. Zevenaar Oost - Bedrijven:
Ingevolge het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) dienen in de regio afspraken te worden gemaakt over een reductie van de hoeveelheid uitgeefbaar bedrijventerreinen. Het risico van het mogelijk onverkoopbaar worden van een deel van het Businesspark 7Poort is geactualiseerd en dit heeft een verhoging van het risico tot gevolg. Deze verhoging houdt verband met een mogelijk verder uitstel rond de doortrekking van de Rijksweg A15 en verbreding A12. Door dit uitstel kunnen potentiële klanten hun keuze niet op Zevenaar laten vallen.

3. Zevenaar Oost - Wonen:
Behoudens de onder punt 1 genoemde gewijzigde werkwijze zijn er hier geen ontwikkelingen ten aanzien van het risicoprofiel.
4. Centrumplan Zevenaar: het ontwikkelrisico van de locatie Bommersheufsestraat is sterk gereduceerd, doordat de grond in 2018 is geleverd. De ontwikkeling is hiermee zeker gesteld.

In de Paragraaf Weerstandsvermogen gaan wij nader in op de grootste risico's en de verhouding van de grondexploitatie-risico's in relatie tot het gemeentebrede risicoprofiel.

FINANCIËN

INLEIDING

Inleiding

In onze begroting heeft het beleid een centrale plaats. Het beleid is verwerkt bij de thema's en programma's. Dit financiële deel betreft de cijfermatige uitwerking van dit beleid. In het onderdeel Financiën van deze meerjarenbegroting bieden wij u financieel inzicht in effecten van het beleid. Dit doen wij op basis van een aantal overzichten en toelichtingen. Deze zijn deels verplicht voorgeschreven in het kader van het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV).

In dit algemene gedeelte gaan wij in op het beleid en de beleidskaders, eventuele ontwikkelingen en risico's. Verder bieden wij u inzicht in de financiële hoofdlijnen van deze begroting, inclusief toelichtingen. Deze presenteren wij in de volgende paragrafen:

- Autorisatie
- Kaders en uitgangspunten
- Financieel meerjarenbeeld
- Overzicht van baten en lasten
- Overzicht van baten en lasten naar taakvelden
- Overzicht algemene dekkingsmiddelen, vennootschapsbelasting en onvoorzien
- Overzicht van incidentele baten en lasten
- Geprognosticeerde balans
- EMU-saldo
- Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Beleid

Het financiële beleid van onze gemeente is gericht op een gezonde en solide financiële positie en huishouding. Dit betekent een begroting die structureel en reëel sluitend is en waarbij risico's zijn afgedekt. In het kader van ons financiële beleid hebben wij diverse verordeningen en beleidsnota's vastgesteld. Deze zijn beschikbaar onder het kopje 'Beleidskaders'.

Beleidskaders

- Financiële verordening
- Controleverordening
- Nota activering en afschrijving

AUTORISATIE

De autorisatie van de budgetten gebeurt bij de vaststelling van deze begroting en eventueel later door het vaststellen van wijzigingen van de begroting door uw raad. U autoriseert op het niveau van de in de programma's opgenomen budgetten voor het begrotingsjaar en stelt de budgetten voor de volgende jaarschijven voorlopig vast. De volgende jaarschijven autoriseert u bij de betreffende begrotingsbehandeling in de komende jaren. Het eerste jaar na de herindeling is, ook wat de autorisatie betreft, een bijzonder jaar. Bij de behandeling van de Kadernota op 5 juli 2018 hebt u structurele wijzigingen voor het dienstjaar 2018 geautoriseerd. Deze structurele wijzigingen gelden ook voor de jaren 2019 en volgende. Bij de behandeling van de huidige begroting autoriseert u, eventueel na vaststelling van amendementen, de budgetwijzigingen met ingang van 2019.

Op basis van deze autorisatie zijn wij gemachtigd binnen de gestelde kaders uitgaven te doen en inkomsten te genereren. Dit geldt ook voor de investeringsbudgetten uit de jaarschijf 2019 die wij in het Meerjareninvesteringsplan presenteren. Uitzondering hierbij zijn die investeringsbudgetten (kredieten) waarbij u besluit de betreffende investering via een separaat raadsvoorstel te willen behandelen.

Beleid autorisatie

In de verordening artikel 212 Gemeentewet heeft u in de vergadering van 31 januari 2018 hierover het volgende bepaald:

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten

1. De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma.
2. Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige nieuwe investeringen worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.
3. Bij de behandeling van de tussenrapportages in de raad bedoeld in artikel 6, lid 1, doet het college voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde baten en lasten, het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten en het bijstellen van het beleid. In geval van investeringen met een meerjarig karakter doet het college indien nodig ook bij iedere begroting op grond van geactualiseerde ramingen voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten.
4. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, legt het college voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel met een voorstel voor het vaststellen van een investeringskrediet aan de raad voor.

Soorten budgetten

Een budget is een in de begroting opgenomen uit te geven of te ontvangen geldbedrag dat is gekoppeld aan een product om bepaalde activiteiten en prestaties te realiseren. Een budget komt tot uitdrukking in een bedrag voor baten en/of lasten.

Binnen onze gemeente kennen wij verschillende soorten budgetten:

1. Exploitatiebudgetten
Deze worden ook wel reguliere budgetten genoemd. Dit betreft, vaak structurele, geldbedragen die op jaarbasis binnen de begroting aan een budgethouder ter beschikking staan.
2. Investeringsbudgetten
Deze worden ook wel kredieten genoemd. Een investeringsbudget is een afzonderlijk door u verleend geldbedrag voor het uitvoeren van nieuwe investeringen of projecten, toegekend aan een budgethouder. Het nut van deze investeringen strekt zich over meerdere jaren uit.
3. Reserves en voorzieningen
Reserves en voorzieningen zijn bijzondere 'budgetten'. Deze zijn door u ingesteld voor het doen of dekken van specifieke uitgaven. Bij voorzieningen bijvoorbeeld op basis van een door u vastgesteld beheerplan.

Exploitatiebudgetten

U autoriseert ons college op het niveau van programma's. Wij zijn daarmee bevoegd uitvoering te geven aan het realiseren van de doelstellingen van het betreffende programma met behulp van de daarbij opgenomen middelen. Voorwaarde daarbij is dat wij bij de besteding van de budgetten voor bestaand beleid binnen de

grenzen van het totale budget van het programma blijven. Binnen deze grenzen zijn wij bevoegd om de wijze van besteding van de budgetten aan te passen als dit noodzakelijk is voor het bereiken van de door u vastgestelde doelstellingen van het betreffende programma. Hiervoor hoeven wij u, ingevolge de voorschriften, geen begrotingswijziging voor te leggen.

Bij het schuiven met budgetten tussen verschillende programma's, moeten wij uw goedkeuring vragen door middel van het voorleggen van een raadsvoorstel met begrotingswijziging.

Bij tussentijdse voortgangsrapportages en de jaarstukken leggen wij aan u verantwoording af over de uitvoering, de besteding van de middelen en de bereikte resultaten van het betreffende programma en de realisatie van de doelstellingen.

Investeringsbudgetten

Bij de programmabegroting vermelden wij per programma naast de exploitatiebudgetten ook de investeringsbudgetten uit het meerjareninvesteringsplan die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van het betreffende programma. Zoals gezegd autoriseert u ons op het niveau van de programma's en zijn wij daarmee bevoegd uitvoering te geven aan de realisatie van de doelstellingen van het betreffende programma. Wij zijn dus bevoegd om ook uitvoering te geven aan de investeringsbudgetten. Hiertoe ramen wij een investeringsbudget/krediet, inclusief bijbehorende dekking en eventueel in te stellen dekkingsreserves en de jaarlijkse kosten van rente en afschrijving.

Indien bij een kredietaanvraag blijkt dat het te voteren bedrag noodzakelijkerwijs hoger (10% of meer) is dan het in het meerjareninvesteringsplan opgenomen bedrag zullen wij u hiervoor vooraf om autorisatie vragen. Hierbij zullen wij tevens de daarbij behorende dekkingsmiddelen aangeven. Wij zullen u dan ook een begrotingswijziging voorleggen. Na uw goedkeuring, met de bijbehorende begrotingswijziging, is het krediet beschikbaar gesteld. Uiteraard leggen wij ook over de uitvoering van de investeringsbudgetten, zowel inhoudelijk als financieel, tussentijds (indien er sprake is van noodzakelijke aanpassingen) en bij de jaarstukken verantwoording aan u af.

Budgetten reserves en voorzieningen

Bij de programmabegroting presenteren wij per programma ook de betreffende reserves en voorzieningen. Voor mutaties in reserves zijn wij verplicht uw raad om autorisatie te vragen. In het kader van het budgetrecht bent u als raad bevoegd reserves in te stellen en toevoegingen en onttrekkingen te autoriseren. De bij het onderdeel reserves opgenomen mutaties gelden in dit verband als vast te stellen kader. Voor noodzakelijke wijzigingen hierin komen wij met een apart voorstel bij u terug.

Voor voorzieningen geldt een ander regime. U stelt als raad een voorziening in op basis van bijvoorbeeld een onderhoudsplan. Bij de instelling van de voorziening bepaalt u de hoogte van de jaarlijkse dotatie. De werkelijke bestedingen ten laste van de voorziening vinden plaats op basis van het vastgestelde onderhoudsplan. Deze bestedingen vallen binnen het mandaat van ons college.

KADERS EN UITGANGSPUNTEN

Inleiding

Uitgangspunt van het financiële beleid van onze gemeente is een structureel en reëel sluitende begroting. Dit betekent dat:

- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten;
- De begroting duidelijk inzicht geeft welke baten en lasten incidenteel van aard zijn;
- Budgetten in de begroting zijn gebaseerd op het bestaande beleid;
- De meerjarenraming is gebaseerd op constante lonen en prijzen.

Onderdeel	Grondslag	Toelichting
Loonontwikkeling	2,50	Het percentage is gebaseerd op de gemiddelde CAO loonontwikkeling bij de sector overheid volgens het CBS.
Prijzontwikkeling	1,40	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2018).
Rente	1,40	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2018).
Huren en pachten	1,40	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2018).
Subsidies	1,40	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2018).
Belastingen	1,40	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2018).
Leges en heffingen	1,40	Het percentage is gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen van het CPB (maand maart 2018).

Aantal inwoners	2019	2020	2021	2022
	44.183	44.326	44.588	44.720

De prognoses zijn gebaseerd op StatLine Regionale prognose kerncijfers 2009-2040 van het CBS.

Aantal woningen	2019	2020	2021	2022
	19.735	19.855	20.135	20.343

De prognoses zijn gebaseerd op StatLine Regionale prognose kerncijfers 2009-2040 van het CBS.

Toelichting op de gehanteerde afschrijvingstermijnen in de begroting 2019

In het financieel startdocument die de basis vormde voor het opstellen van de primaire begroting 2018 zijn enkele financieel technische harmonisaties beschreven. Onderdelen hiervan waren de harmonisatie van de afschrijvingsmethodiek en afschrijvingsduur. De effecten op de investeringen tot en met 2017 zijn verwerkt in het financieel startdocument. Voor de investeringen die worden afgerond in 2018 is op 31 januari 2018 door u een nieuwe nota activerings- en afschrijvingsbeleid vastgesteld. In de tabel in bijlage 2 van deze nota is een gecomprimeerd overzicht opgesteld van de nieuwe activa categorieën en de maximale afschrijvingstermijnen. Uitgangspunt hierbij was dat er zoveel mogelijk zou worden aangesloten bij de afschrijvingstermijnen van de voormalige gemeente Zevenaar.

Bij het opstellen van de begroting 2019 hebben wij geconstateerd dat door de vereenvoudigde en gecomprimeerde samenstelling er onvoldoende aangesloten kan worden bij de situatie van de voormalige gemeente Zevenaar. Dit geeft materiële en ongewenste effecten op de afschrijvingslasten van de nieuwe gemeente. Om dit te herstellen bieden wij u eind 2018 / begin 2019 een nieuwe nota aan. Deze nota doet recht

aan de intenties en het vereiste inzicht. In deze begroting lopen wij vooruit op deze nieuwe tabel en hebben wij ook rekening gehouden met expliciete besluitvorming over afschrijvingstermijnen die door de voormalige gemeenteraden zijn genomen bij grote investeringen en bij specifieke investeringen die zijn gebaseerd op beheersplannen (bijvoorbeeld het watertakenplan).

FINANCIEEL MEERJARENBEELD

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
Tot de Kadernota	108.045	115.415	113.906	108.400	111.266
Kadernota 2018-2022	4.108	6.414	4.968	5.463	4.688
Tot 2e Voortgangsrapportage	4.881	509	322	-554	-1.481
2e Voortgangsrapportage	935	-125	-74	-79	-77
Lasten na 2e Voortgangsrapportage	117.968	122.214	119.122	113.231	114.396

Mutaties begroting

1. Autonome ontwikkelingen		-778	106	268	9
2. Actualisatie bestaand beleid		439	439	379	379
3. Nieuw beleid		184	174	174	174
Totaal mutaties lasten begroting		-155	719	822	562

Totaal Lasten	117.968	122.059	119.841	114.053	114.958
----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Baten

Tot Kadernota	110.024	116.945	115.777	110.383	113.249
Kadernota 2018-2022	2.455	4.922	3.973	4.884	3.954
Tot 2e Voortgangsrapportage	4.867	509	322	-553	-1.481
2e Voortgangsrapportage	791	-234	-183	-188	-187
Baten na 2e Voortgangsrapportage	118.136	122.142	119.888	114.525	115.535

Mutaties begroting

1. Autonome ontwikkelingen		-83	-183	-314	-953
2. Actualisatie bestaand beleid		433	433	433	433
3. Nieuw beleid					
Totaal mutaties baten begroting		350	251	120	-519

Totaal Baten	118.136	122.493	120.138	114.645	115.016
---------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Saldo na bestemming	168	434	298	593	58
----------------------------	------------	------------	------------	------------	-----------

TOELICHTING ONTWIKKELINGEN FINANCIEEL MEERJARENBEELD

Uitgangspunt bij onze planning & control-instrumenten is dat wij steeds het verloop van de begroting schetsen. Dit betekent dat u steeds aansluiting ziet bij het vorige door u vastgestelde P&C-instrument. In dit geval is dus de 2e Voortgangsrapportage 2018 het vertrekpunt voor de financiële overzichten.

De beginstand voor deze begroting ziet er als volgt uit:

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo					
Tot Kadernota	1.979	1.530	1.871	1.983	1.983
Kadernota 2018-2022	-1.653	-1.492	-996	-579	-734
Tot 2e Voortgangsrapportage	-14				
2e Voortgangsrapportage	-144	-110	-110	-110	-110
Saldo na 2e Voortgangsrapportage	168	-71	766	1.295	1.140

Ontwikkelingen meerjarenbegroting

In deze meerjarenbegroting zijn diverse financiële ontwikkelingen opgenomen die het financieel meerjarenbeeld beïnvloeden. Op hoofdlijnen ziet het financieel meerjarenbeeld er na verwerking van deze ontwikkelingen als volgt uit:

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	0	-155	719	822	562
Baten	0	350	251	120	-519
Totaal mutaties	0	505	-468	-702	-1.081

Saldo na bestemming	168	434	298	593	58
----------------------------	------------	------------	------------	------------	-----------

Toelichting ontwikkelingen meerjarenbegroting

Op basis van autonome ontwikkelingen, actualisatie van bestaand beleid en nieuw beleid wijzigt het meerjarenbeeld. Dit wordt vooral veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

Onderdeel	2019	2020	2021	2022
Sociaal domein	-92	92	263	263
Fysiek domein	-435	-435	-435	-435
Bedrijfsvoering	-299	-274	-274	-274
Algemene ontwikkelingen	1.331	150	-256	-635
Totaal Mutaties meerjarenbegroting	505	-468	-702	-1.081

De verschillende onderdelen lichten wij hierna toe.

Sociaal domein	2019	2020	2021	2022
1. Bijdrage exploitatie GR SDL / RSD	-160	-145	-130	-130
2. Nieuwe opdracht RSD / Businesscase	114	282	282	282
3. Overige ontwikkelingen	-46	-45	111	111
Totaal Sociaal domein	-92	92	263	263

Toelichting ontwikkelingen

1. Bijdrage exploitatie GR SDL / RSD

In juli jl. is de gewijzigde begroting 2018 en de meerjarenbegroting 2019-2022 van de SDL/RSD door het AB vastgesteld. De financiële gevolgen voor 2019-2022 zijn verwerkt in deze meerjarenbegroting. De hogere lasten worden veroorzaakt door loon- en prijsontwikkelingen, een hoger aandeelpercentage van de toegerekende exploitatiekosten, toename van de formatie en een correctie i.v.m. een foutieve raming van de salariskosten in de vastgestelde begroting 2018

2. Nieuwe opdracht RSD / Businesscase

In de raadsvergadering van 4 juli 2018 is ingestemd met de 'Nieuwe opdracht RSD/Businesscase RSD'. De financiële effecten zijn verwerkt in de meerjarenbegroting 2019-2022.

Fysiek domein	2018	2019	2020	2021	2022
1. Aframen bijdrage stortplaats Doesburgseweg		-260	-260	-260	-260
2. Formatie uitbreiding voor		-153	-153	-153	-153

geharmoniseerd toezicht- en handhavingsbeleid				
3. Overige ontwikkelingen	-22	-22	-22	-22
Totaal Fysiek domein	-435	-435	-435	-435

Toelichting ontwikkelingen

1. Aframen bijdrage stortplaats Doesburgseweg (Zweekhorst)
In de begroting is structureel een bijdrage geraamd van € 260.000 voor de stortplaats aan de Doesburgseweg. Deze vergoeding wordt betwist door Mineralz-Zweekhorst B.V. Het standpunt dat de vergoedingen terecht worden opgelegd is onveranderd. Op basis van verslaggeving en het voorzichtigheidsbeginsel zullen wij deze vergoeding niet meer opnemen in de begroting.
2. Formatie uitbreiding voor geharmoniseerd toezicht- en handhavingsbeleid
In oktober heeft u het geharmoniseerde toezicht- en handhavingsbeleid vastgesteld. De financiële consequenties zijn nu meegenomen in de begroting 2019-2022.

Bedrijfsvoering	2019	2020	2021	2022
1. Salarislasten 2019	-274	-274	-274	-274
2. Overige ontwikkelingen	-25	0	0	0
Totaal Bedrijfsvoering	-299	-274	-274	-274

Toelichting ontwikkelingen

1. Salarislasten 2019
De salarislasten worden per afdeling geraamd volgens de vastgestelde formatie. In de kadernota hebben wij gerekend met 1,5% loonontwikkeling. In de begroting 2019 houden wij 2,5% aan, conform de gemiddelde CAO loonontwikkeling bij de sector overheid volgens het CBS. In de Macro Economische Verkenningen MEV (september 2017) wordt voor de collectieve sector rekening gehouden met een loonkostenstijging in 2018 van 2,7%.

Algemene ontwikkelingen	2019	2020	2021	2022
1. Aanpassing Algemene uitkering aan mei-circulaire 2018	577	307	144	-482
2. Actualisatie kapitaallasten	754	-157	-400	-153
Totaal Algemene ontwikkelingen	1.331	150	-256	-635

Toelichting ontwikkelingen

1. Aanpassing Algemene uitkering aan mei-circulaire 2018
De mei-circulaire 2018 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft gevolgen voor de Algemene uitkering uit het gemeentefonds. Een toelichting is hierna opgenomen.
2. Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten zijn op basis van uitgestelde investeringen, nieuwe afschrijvingstermijnen en wijziging BBV geactualiseerd. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk Financiën, onderdeel "Kaders en uitgangspunten".

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente is de Algemene uitkering uit het gemeentefonds. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) verstrekt op meerdere momenten in het jaar informatie over de hoogte van deze uitkering. De ramingen in de 2^e Voortgangsrapportage 2018 en de

begroting 2019 – 2022 is gebaseerd op een circulaire van de minister d.d. 31 mei 2018. De hoogte van de Algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de hoogte van de rijksuitgaven. Door een bepaalde systematiek (de zgn. ‘trap-op-trap-af’) hebben wijzigingen binnen de rijksuitgaven direct invloed op de hoogte van het gemeentefonds en daarmee op de omvang van de uitkering aan de afzonderlijke gemeenten. Deze toe- of afname wordt het ‘accres’ genoemd.

Overheveling uitkering sociaal domein

Vanaf 2015 ontvingen de gemeenten afzonderlijke uitkeringen met betrekking tot de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de jeugdhulp en participatie. In het Regeerakkoord van het huidige kabinet is opgenomen dat het grootste deel van deze uitkeringen sociaal domein met ingang van 2019 opgaat in de Algemene uitkering. Deze overheveling vindt budgettair neutraal plaats; dat wil zeggen: iedere gemeente ontvangt binnen de Algemene uitkering het bedrag waarmee zij op basis van eerdere informatie rekening kon houden. Mochten er door de gewijzigde systematiek toch verschillen ontstaan, dan wordt dit gecompenseerd door een zgn. suppletie-uitkering. Dit betekent echter dat het bedrag dat de gemeente van het Rijk ontvangt voor het sociaal domein vanaf 2019 deel uitmaakt van de ‘trap-op-trap-af’-systematiek en daardoor niet meer afzonderlijk traceerbaar zal zijn.

Plafond BTW-compensatiefonds

Naast het gemeentefonds, waaruit de Algemene uitkering wordt betaald, bestaat er ook het BTW-compensatiefonds (BCF). Gemeenten kunnen hieruit de door hen betaalde BTW terugvragen, overeenkomstig de regeling die voor private ondernemingen geldt. Net als het gemeentefonds kent het BCF een in de rijksbegroting vastgesteld bedrag, dat wordt gemuteerd door middel van het accres. Als gemeenten in enig jaar minder BTW terugvragen dan het vastgestelde bedrag, dan wordt het restant toegevoegd aan het gemeentefonds en naar verhouding aan de afzonderlijke gemeenten uitgekeerd.

Tot vorig jaar was het gebruikelijk dat in de circularies van het ministerie vooraf rekening werd gehouden met het verwachte overschot (of tekort) binnen het BCF. Met ingang van de laatst verschenen circulaire is deze methode gewijzigd en vindt de verrekening pas aan het eind van het jaar plaats. Hiermee wordt enerzijds voorkomen dat gemeenten achteraf moeten terugbetalen; anderzijds betekent het wel dat aan het eind van het jaar nog een (mogelijk forse) correctie op de Algemene uitkering plaatsvindt.

Overigens blijft de circulaire van het ministerie wel de informatie bieden die gemeenten in staat stelt om zelf in hun raming rekening te houden met de door het Rijk te verwachten overschot (of tekort) binnen het BCF. De provincie kan hier in het kader van haar toezichthoudende taak ook mee instemmen. In de berekening van de Algemene uitkering in de nu voorliggende begroting 2019 – 2022 hebben wij dit niet toegepast.

Analyse van het verschil t.o.v. de Kadernota 2018–2022

De verschillen die optreden tussen de berekening van de Algemene uitkering (incl. bedragen betreffende het sociaal domein) ten behoeve van de Kadernota 2018 – 2022, op grond van de toenmalige maart-circulaire, en die ten behoeve van de nu voorliggende begroting worden hieronder toegelicht. Om een onoverzichtelijke cijferbrij te voorkomen wordt volstaan met een uitsplitsing voor de jaren 2019 en 2022.

	2019	2022
2e VGR 2018	63.907	67.183
Begroting 2019–2022	<u>64.484</u>	<u>66.701</u>
<i>Vershil</i>	577	-482
Uitsplitsing van het verschil:		
a. Accres	892	-435
b. Ontwikkeling uitkeringsbasis	-212	148
c. Hoeveelheidsverschillen	-25	-60

d. Schulden en armoede	-13	-72
e. Diverse kleine verschillen	<u>-65</u>	<u>-63</u>
<i>Totaal</i>	577	-482

Toelichting op het verschil

a. Accres.

De ontwikkelingen binnen het accres hebben zoals gebruikelijk meerdere oorzaken. Dit jaar treedt nog een aanvullend effect op, omdat de bedragen welke tot en met 2018 behoorden tot de uitkering sociaal domein nog niet waren aangepast aan het prijsniveau 2019. Om de gemeenten hiervoor te compenseren neemt de uitkering voor dat jaar toe. De inflatiecorrectie voor de overige onderdelen van de Algemene uitkering zat al wel structureel in de berekening, zoals die in onze Kadernota was opgenomen. Daarbij treedt een dalend effect op, omdat de raming voor de inflatie door het Centraal Planbureau lager is dan die eerder is gebruikt. Een derde effect wordt veroorzaakt door lagere rijksuitgaven als gevolg van het verminderen van de gaswinning in het Groningerveld.

b. Ontwikkeling uitkeringsbasis.

Het landelijk totaalbedrag van het gemeentefonds staat vast. Wanneer individuele gemeenten op grond van de voor hen geldende maatstaven een hogere uitkering ontvangen, wordt dit gecorrigeerd door een verlaging van de uitkeringsbasis. In de eerste jaren treedt een negatief effect op als gevolg van hoger geraamde landelijke aantallen bijstandsontvangers. Vanaf 2021 is de situatie omgekeerd.

c. Hoeveelheidsverschillen.

Ten opzichte van de berekening van de Algemene uitkering in de laatste Kadernota doet zich een aantal mutaties voor in de maatstaven, die voorheen werden gebruikt bij de berekening van de afzonderlijke uitkering sociaal domein. Hierdoor ontstaat een klein negatief effect.

d. Schulden en armoede.

Ter versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid stelt het Rijk voor de jaren 2018 t/m 2020 aflopende bedragen ter beschikking voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Deze middelen zullen in onze gemeente zodanig worden ingezet dat een impuls kan worden gegeven aan de verbetering van de toegang tot en de effectiviteit van de gemeentelijke schuldhulpverlening en de versterking van de lokale regie van het armoedebeleid. In de tabel wordt het aflopen van het jaarlijkse bedrag tot uitdrukking gebracht.

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
0. Bestuur en ondersteuning	21.234	24.410	24.646	25.066	25.282
1. Veiligheid	2.946	2.757	2.757	2.757	2.757
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.966	5.222	4.564	4.801	4.956
3. Economie	1.365	10.041	10.145	3.351	5.057
4. Onderwijs	5.340	5.380	5.579	5.630	5.613
5. Sport, cultuur en recreatie	9.065	8.305	8.382	8.381	8.358
6. Sociaal domein	50.296	49.396	48.487	48.316	48.194
7. Volksgezondheid en duurzaamheid	9.144	9.841	9.675	9.595	9.606
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.513	5.052	3.950	4.500	4.728
Actuele stand begroting - lasten	112.870	120.403	118.185	112.397	114.550
Baten					
0. Bestuur en ondersteuning	81.488	82.452	83.162	84.156	82.593
1. Veiligheid	72	72	72	72	72
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	55	455	55	55	55
3. Economie	1.145	10.135	10.218	3.452	5.159
4. Onderwijs	324	306	306	306	306
5. Sport, cultuur en recreatie	1.636	1.040	992	968	967
6. Sociaal domein	12.874	12.473	12.068	12.068	12.068
7. Volksgezondheid en duurzaamheid	7.914	8.377	8.401	8.401	8.400
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	9.898	4.860	3.725	4.225	4.456
Actuele stand begroting - baten	115.406	120.170	119.000	113.703	114.077
Saldo					
0. Bestuur en ondersteuning	60.253	58.042	58.517	59.090	57.312
1. Veiligheid	-2.875	-2.685	-2.685	-2.685	-2.685
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-4.911	-4.766	-4.508	-4.746	-4.900
3. Economie	-220	94	73	102	102
4. Onderwijs	-5.017	-5.074	-5.273	-5.324	-5.307
5. Sport, cultuur en recreatie	-7.428	-7.265	-7.390	-7.413	-7.391
6. Sociaal domein	-37.421	-36.923	-36.418	-36.248	-36.126
7. Volksgezondheid en duurzaamheid	-1.231	-1.464	-1.273	-1.194	-1.205
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.385	-192	-225	-275	-272
Actuele stand begroting - saldo	2.536	-234	815	1.307	-473
Mutaties reserves					
0. Bestuur en ondersteuning	-1.085	-558	-921	-989	255
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	467	471	87	87	87
3. Economie	81	40	6		
4. Onderwijs	74	74	74	74	74
5. Sport, cultuur en recreatie	134	63	58	58	58
6. Sociaal domein	-88	199	49	24	24

7. Volksgezondheid en duurzaamheid	437	440	130	33	33
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.387	-61			
Totaal mutaties reserves	-2.367	667	-517	-714	531
Actuele stand begroting	168	434	298	593	58

OVERZICHT BATEN EN LASTEN OP TAAKVELD

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	2.294	2.048	2.035	2.002	2.002
0.2 Burgerzaken	794	921	803	803	803
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.866	1.235	1.363	1.361	1.374
0.4 Overhead	15.362	19.098	18.891	19.054	18.957
0.5 Treasury	36	4	4	4	4
0.61 OZB woningen	369	404	384	369	369
0.63 Parkeerbelasting	-1	-1	-1	-1	-1
0.64 Belastingen Overig	313	148	149	132	132
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			500	750	1.000
0.8 Overige baten en lasten	202	553	517	592	642
Totaal Programma	21.234	24.410	24.646	25.066	25.282
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.394	2.502	2.502	2.502	2.502
1.2 Openbare orde en veiligheid	552	255	255	255	255
Totaal Programma	2.946	2.757	2.757	2.757	2.757
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	3.938	4.151	3.537	3.774	3.928
2.2 Parkeren	1.010	1.021	1.010	1.010	1.010
2.5 Openbaar vervoer	17	50	17	17	17
Totaal Programma	4.966	5.222	4.564	4.801	4.956
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling	405	216	242	213	213
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	590	9.643	9.726	2.960	4.666
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	136	82	78	78	78
3.4 Economische promotie	234	101	100	100	100
Totaal Programma	1.365	10.041	10.145	3.351	5.057
4. Onderwijs					
4.1 Openbaar basisonderwijs	9	9	9	9	9
4.2 Onderwijshuisvesting	2.902	2.927	3.151	3.202	3.185
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.430	2.444	2.419	2.419	2.419
Totaal Programma	5.340	5.380	5.579	5.630	5.613
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	509	580	563	563	563
5.2 Sportaccommodaties	2.504	2.438	2.434	2.419	2.396

5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.308	1.296	1.281	1.281	1.281
5.4	Musea	222	222	222	222	222
5.5	Cultureel erfgoed	102	92	92	67	67
5.6	Media	590	590	589	587	587
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.829	3.086	3.200	3.240	3.240
Totaal Programma		9.065	8.305	8.382	8.381	8.358

6. Sociaal domein

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.769	6.467	6.368	6.296	6.296
6.2	Wijkteams	3.597	3.167	3.167	3.167	3.167
6.3	Inkomensregelingen	16.025	15.675	15.078	15.078	15.078
6.4	Begeleide participatie	5.708	5.508	5.315	5.129	4.948
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.441	1.087	1.162	1.221	1.280
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	8.889	8.818	8.822	8.815	8.815
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	8.108	7.930	7.840	7.874	7.874
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	39	39	39	39	39
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	721	706	695	698	698
Totaal Programma		50.296	49.396	48.487	48.316	48.194

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

7.1	Volksgezondheid	1.410	1.488	1.550	1.550	1.550
7.2	Riolering	3.153	3.618	3.699	3.698	3.711
7.3	Afval	3.027	3.381	3.377	3.372	3.370
7.4	Milieubeheer	1.369	1.170	863	790	790
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	185	184	186	185	184
Totaal Programma		9.144	9.841	9.675	9.595	9.606

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1	Ruimtelijke ordening	917	820	818	818	818
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	6.243	3.573	2.940	3.493	3.727
8.3	Wonen en bouwen	1.354	659	192	189	183
Totaal Programma		8.513	5.052	3.950	4.500	4.728

Totaal Lasten		112.870	120.403	118.185	112.397	114.550
----------------------	--	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Baten

o. Bestuur en ondersteuning

o.2	Burgerzaken	782	809	809	809	809
o.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.435	374	374	374	374
o.4	Overhead	2.726	2.671	2.663	2.666	2.659
o.5	Treasury	32	10	3	3	3
o.61	OZB woningen	6.221	6.332	6.388	6.468	6.528
o.62	OZB niet-woningen	3.457	3.754	3.770	3.770	3.770
o.63	Parkeerbelasting	1.221	1.221	1.221	1.221	1.221

0.64	Belastingen Overig	2.700	2.706	2.706	2.706	528
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	62.935	64.484	65.229	66.139	66.701
0.8	Overige baten en lasten	74	106			
Totaal Programma		81.583	82.467	83.162	84.156	82.593

1. Veiligheid

1.1	Crisisbeheersing en brandweer	16	16	16	16	16
1.2	Openbare orde en veiligheid	56	56	56	56	56
Totaal Programma		72	72	72	72	72

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1	Verkeer en vervoer	55	455	55	55	55
Totaal Programma		55	455	55	55	55

3. Economie

3.1	Economische ontwikkeling	63				
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	590	9.643	9.726	2.960	4.666
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	44	44	44	44	44
3.4	Economische promotie	448	448	448	448	448
Totaal Programma		1.145	10.135	10.218	3.452	5.159

4. Onderwijs

4.2	Onderwijshuisvesting	1	1	1	1	1
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	323	305	305	305	305
Totaal Programma		324	306	306	306	306

5. Sport, cultuur en recreatie

5.2	Sportaccommodaties	610	610	555	555	554
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	347	343	340	340	340
5.4	Musea	34	34	34	34	34
5.5	Cultureel erfgoed	20	15	15	15	15
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	626	37	48	24	24
Totaal Programma		1.636	1.040	992	968	967

6. Sociaal domein

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	168	166	112	112	112
6.3	Inkomensregelingen	11.704	11.304	10.954	10.954	10.954
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.003	1.003	1.003	1.003	1.003
Totaal Programma		12.874	12.473	12.068	12.068	12.068

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

7.2	Riolering	4.402	4.448	4.479	4.479	4.479
7.3	Afval	3.365	3.781	3.775	3.775	3.775
7.4	Milieubeheer	4	5	4	4	4
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	143	143	143	143	143

Totaal Programma	7.914	8.377	8.401	8.401	8.400
-------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1	Ruimtelijke ordening	30	15	15	15	15
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	8.843	3.578	2.945	3.498	3.732
8.3	Wonen en bouwen	1.026	1.267	765	712	710
Totaal Programma		9.898	4.860	3.725	4.225	4.456

Totaal Baten	115.501	120.185	119.000	113.703	114.077
---------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Saldo

o. Bestuur en ondersteuning

o.1	Bestuur	-2.294	-2.048	-2.035	-2.002	-2.002
o.2	Burgerzaken	-12	-112	6	6	6
o.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-431	-861	-990	-987	-1.000
o.4	Overhead	-12.636	-16.427	-16.229	-16.388	-16.297
o.5	Treasury	-4	6	-1	-1	-1
o.61	OZB woningen	5.853	5.929	6.005	6.100	6.160
o.62	OZB niet-woningen	3.457	3.754	3.770	3.770	3.770
o.63	Parkeerbelasting	1.222	1.222	1.222	1.222	1.222
o.64	Belastingen Overig	2.387	2.557	2.556	2.573	395
o.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	62.935	64.484	64.729	65.389	65.701
o.8	Overige baten en lasten	-128	-447	-517	-592	-642
Totaal Programma		60.348	58.057	58.517	59.090	57.312

1. Veiligheid

1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2.378	-2.487	-2.487	-2.487	-2.487
1.2	Openbare orde en veiligheid	-496	-199	-199	-199	-199
Totaal Programma		-2.875	-2.685	-2.685	-2.685	-2.685

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1	Verkeer en vervoer	-3.883	-3.696	-3.481	-3.719	-3.873
2.2	Parkeren	-1.010	-1.021	-1.010	-1.010	-1.010
2.5	Openbaar vervoer	-17	-50	-17	-17	-17
Totaal Programma		-4.911	-4.766	-4.508	-4.746	-4.900

3. Economie

3.1	Economische ontwikkeling	-343	-216	-242	-213	-213
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-91	-37	-33	-33	-33
3.4	Economische promotie	214	347	347	347	347
Totaal Programma		-220	94	73	102	102

4. Onderwijs

4.1	Openbaar basisonderwijs	-9	-9	-9	-9	-9
-----	-------------------------	----	----	----	----	----

4.2	Onderwijshuisvesting	-2.900	-2.926	-3.150	-3.201	-3.184
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.108	-2.140	-2.115	-2.114	-2.114
Totaal Programma		-5.017	-5.074	-5.273	-5.324	-5.307

5. Sport, cultuur en recreatie

5.1	Sportbeleid en activering	-509	-580	-563	-563	-563
5.2	Sportaccommodaties	-1.894	-1.827	-1.879	-1.864	-1.842
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-961	-953	-942	-942	-942
5.4	Musea	-188	-188	-188	-188	-188
5.5	Cultureel erfgoed	-82	-77	-77	-52	-52
5.6	Media	-590	-590	-589	-587	-587
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.203	-3.049	-3.152	-3.216	-3.216
Totaal Programma		-7.428	-7.265	-7.390	-7.413	-7.391

6. Sociaal domein

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-5.601	-6.300	-6.256	-6.184	-6.184
6.2	Wijkteams	-3.597	-3.167	-3.167	-3.167	-3.167
6.3	Inkomensregelingen	-4.321	-4.371	-4.124	-4.124	-4.124
6.4	Begeleide participatie	-5.708	-5.508	-5.315	-5.129	-4.948
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-438	-85	-160	-218	-277
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-8.889	-8.818	-8.822	-8.815	-8.815
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-8.108	-7.930	-7.840	-7.874	-7.874
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-39	-39	-39	-39	-39
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-721	-706	-695	-698	-698
Totaal Programma		-37.421	-36.923	-36.418	-36.248	-36.126

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

7.1	Volksgezondheid	-1.410	-1.488	-1.550	-1.550	-1.550
7.2	Riolering	1.249	830	780	781	768
7.3	Afval	337	400	397	403	405
7.4	Milieubeheer	-1.365	-1.166	-858	-786	-786
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-42	-41	-43	-42	-41
Totaal Programma		-1.231	-1.464	-1.273	-1.194	-1.205

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1	Ruimtelijke ordening	-886	-805	-803	-803	-803
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.600	5	5	5	5
8.3	Wonen en bouwen	-329	608	573	523	527
Totaal Programma		1.385	-192	-225	-275	-272

Totaal Saldo voor bestemming		2.631	-219	815	1.307	-473
-------------------------------------	--	--------------	-------------	------------	--------------	-------------

Mutaties reserves (taakveld 0.10)

0. Bestuur en ondersteuning	-1.180	-573	-921	-989	255
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	467	471	87	87	87
3. Economie	81	40	6		
4. Onderwijs	74	74	74	74	74
5. Sport, cultuur en recreatie	134	63	58	58	58
6. Sociaal domein	-88	199	49	24	24
7. Volksgezondheid en duurzaamheid	437	440	130	33	33
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.387	-61			

Totaal Mutaties reserves	-2.462	652	-517	-714	531
---------------------------------	---------------	------------	-------------	-------------	------------

Saldo Begroting na bestemming	168	434	298	593	58
--------------------------------------	------------	------------	------------	------------	-----------

OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VENNOOTSCHAPSBELASTING EN ONVOORZIEN

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Algemene uitkering	41.176	58.538	59.028	59.765	60.185
Belasting op eigendom en gebruik bedrijven	3.457	3.754	3.770	3.770	3.770
Belasting op eigendom woningen	6.221	6.332	6.388	6.468	6.528
Hondenbelasting	304	309	309	309	309
Precariobelasting	30	30	30	30	30
Uitkering sociaal domein	21.759	5.946	5.701	5.624	5.516
Totaal algemene dekkingsmiddelen	72.947	74.909	75.226	75.966	76.338

In bovenstaande tabel blijkt een verschuiving van de Uitkering sociaal domein naar de Algemene uitkering. Vanaf 2015 ontvingen de gemeenten afzonderlijke uitkeringen met betrekking tot de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de jeugdhulp en participatie. In het Regeerakkoord van het huidige kabinet is opgenomen dat het grootste deel van deze uitkeringen sociaal domein met ingang van 2019 opgaat in de Algemene uitkering. Deze overheveling vindt budgettair neutraal plaats; dat wil zeggen: iedere gemeente ontvangt binnen de Algemene uitkering het bedrag waarmee zij op basis van eerdere informatie rekening kon houden. Mochten er door de gewijzigde systematiek toch verschillen ontstaan, dan wordt dit gecompenseerd door een zogenaamde suppletie-uitkering.

Verder merken wij op dat in bovenstaande tabel de netto-opbrengsten (dus gecorrigeerd met eventueel optredende lasten) van de diverse belastingen worden vermeld. In de paragraaf Lokale heffingen worden eveneens de belastingopbrengsten vermeld; in die tabel is echter sprake van de bruto-opbrengst. Hierdoor ontstaan verschillen tussen beide tabellen.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

In Nederland zijn overheidsondernemingen in principe belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Activiteiten of clusters van activiteiten zijn te kwalificeren als Vpb-plichtig als sprake is van een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid, van deelname aan het economisch verkeer en van een winstoogmerk of van structurele overschotten.

Uit een inventarisatie van de activiteiten binnen de reguliere exploitatie blijken in onze gemeente geen Vpb-plichtige (clusters van) activiteiten aanwezig te zijn. Ook de activiteiten op het gebied van de grondexploitatie zijn niet Vpb-plichtig. Aan de voorwaarde van winstoogmerk of structurele overschotten wordt namelijk niet voldaan.

Derhalve luidt de conclusie dat onze gemeente niet belastingplichtig is voor de Vennootschapsbelasting. Wij hebben dan ook geen bedrag hiervoor in onze begroting opgenomen.

ONVOORZIEN

Op taakveld 0.8 Overige baten en lasten van programma 0. Bestuur en ondersteuning is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen voor het opvangen van in de loop van het begrotingsjaar noodzakelijke nieuwe uitgaven of de onvermijdelijke verhoging van bestaande posten. Voor 2019 en volgende jaren is een raming van € 126.000 beschikbaar.

OVERZICHT VAN INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Inleiding

Op grond van artikel 189 Gemeentewet ziet u erop toe dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. (Opmerking: hiervan kunt u afwijken als wij het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand brengen).

Hiermee wordt het volgende bedoeld:

- structureel evenwicht = structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- reëel evenwicht = geraamde baten en lasten in de begroting en meerjarenraming zijn volledig en realistisch.

Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het voor u van groot belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

Beleid(skaders)

Eind 2018 bieden wij u een geactualiseerde financiële verordening aan met daarin een onderdeel gewijd aan de incidentele lasten en baten. Voor wat betreft de invulling van het begrip 'incidenteel' volgen wij de handreiking in het BBV van maximaal 3 jaar. Wij doen ook een voorstel over de omvang aan van de te presenteren incidentele lasten en baten.

In het overzicht in deze begroting presenteren wij vooralsnog alle incidentele lasten en baten.

Overzicht van incidentele lasten en baten

Onderwerp	Omschrijving	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2019	2020	2021	2022

Incidentele lasten

Programma o. Bestuur en dienstverlening					
Raadsondersteuning	Rekenkamercommissie	33	33		
Raadsondersteuning	Verbeteren bestuurscultuur	13			
Uitvoering OZB	Advieskosten verandering grondslag	35	15		
	WOZ				
Gemeentehuis	Afwikkeling verkoop gemeentehuis	65			
	Rijnwaarden				
Afdeling	Invoering Wet normalisering	54			
Bedrijfsvoering	rechtspositie ambtenaren				
Afdeling	Project verbetering dienstverlening	10			
Publiekszaken					
Afdeling Informatie-beheer (I&A)	Inrichten digitale belastingbalie	25			
Afdeling Informatie-beheer (I&A)	Project 'Datagedreven sturing'	50			
Afdeling Financiën	Advieskosten - project 'Doorontwikkeling Planning & control'	50			
Afdeling Financiën	Project 'Basis op orde'	75			
Afdeling Beheer openbare ruimte	Extra formatie infrastructurele projecten	304	250		

Afdeling	Klant staat centraal / verbetering	30	20		
Publiekszaken	dienstverlening				
Totaal Incidentele lasten o. Bestuur en dienstverlening		743	318	-	-

Programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
Wegen BOR	Achterstallig onderhoud wegen	400			
Parkeerbeheer BOR	Centrumafsluiting - vervanging pollers	25			
Verkeersmaatregelen BOR	Laadpalen voor elektrische auto's	7			
Verkeersbeleid	Verbetering openbaar vervoer	400			
Totaal Incidentele lasten 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		832	-	-	-

Programma 3. Economische zaken					
Economische zaken	Bijdragen aan Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers	6			
Economische zaken	Uitvoeren en monitoren Regionaal Programma Werklocaties (RPW)	6	6		
Bedrijfscontactfunctie	Logistiek innovatiehuis De Liemers	4			
Economische zaken	Ontwikkelen van de Fashion Outlet Zevenaar op Business Park 7Poort	15			
Totaal Incidentele lasten 3. Economie		31	6	-	-

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie					
Kunst en cultuur	Subsidieregeling compensatie ozb verhoging verenigingen	5			
Kunst en cultuur	Subsidie stichting Muziekstad	10			
Recreatie en toerisme	Oppakken kansen recreatie en toerisme	13			
Monumenten en archeologie	Opstellen beleidsnotitie 'Zorgdragen voor historisch erfgoed'	25	25		
Recreatie en toerisme	Uitvoering landschapsbeleid Rijnwaarden	13	24		
Totaal Incidentele lasten 5. Sport, cultuur en recreatie		66	49	-	-

Programma 6. Sociaal domein					
Participatiebudget re-integratie	Pilot gemeente / UWV	50	25		
Participatiebudget re-integratie	Agenda Economie en Participatie	50			
Bijzondere bijstand	Overgang van bewindvoering naar budgetbeheer	25			
Schuldhelpverlening	Pilot Schuldenvrij Zevenaar	75			
Opvang minderheden (asielzoekers)	Diverse kosten	57			
Totaal Incidentele lasten 6. Sociaal domein		257	25	-	-

Programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid					
Uitvoering en toezicht milieu	Stimuleren en handhaven energiebesparing bedrijfsleven	28	34		

Duurzaamheidsbeleid	Uitvoeren 'Gelders Energieakkoord in uitvoering' (2018-2023)	39			
Duurzaamheidsbeleid	Uitvoeren van de Routekaart ...op weg naar een energie neutraal Zevenaar	60			
Duurzaamheidsbeleid	Energieneutraal Eigen Organisatie	38	38		
Duurzaamheidsbeleid	Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen (2018 - 2023)	10			
Duurzaamheidsbeleid	Op weg naar aardgas loos Zevenaar	200			
Totaal Incidentele lasten 7. Volksgezondheid en duurzaamheid		375	72	-	-

Programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
Wonen	Dorpsplein Lobith	450			
Ruimtelijke ordening	Actualisatie bestemmingsplan buitengebied	15			
Project invoeren omgevingswet	Kosten van voorbereiding en ontwerp (dekking zie programma o)	600	600	600	600
Totaal Incidentele lasten 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		1.065	600	600	600

Totaal incidentele lasten	3.370	1.070	600	600
----------------------------------	--------------	--------------	------------	------------

Incidentele baten

Programma o. Bestuur en dienstverlening					
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking rekenkamer	33	33		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor bijeenkomsten thema Verbeteren bestuurscultuur	13			
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking voor veranderen grondslag Wet onroerende zaken	35	15		
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking voor de invoering van de Wet normalisatie ambtenaren	54			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking betreffende doorontwikkeling digitale dienstverlening	10			
Mutaties reserves	Reserve ICT- onttrekking ten behoeve van de inrichting van een digitale belastingbalie	25			
Mutaties reserves	Reserve ICT - onttrekking voor het project 'Datagedreven sturing'	50			
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking	50			

	project doorontwikkeling Planning & control				
Mutaties reserves	Reserve Frictiekosten - onttrekking 'Project basis op orde'	75			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor project 'Klant staat centraal-verbetering dienstverlening'	30	20		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking kosten invoering Omgevingswet (kosten zie programma 8)	600	600	600	600
Totaal Incidentele baten o. Bestuur en dienstverlening		975	668	600	600

Programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking achterstallig onderhoud wegen en wegenlegger	400			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor project centrumafsluiting	25			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor plaatsen laadpalen voor elektrische auto's	7			
Verkeersbeleid	Bijdrage van de Provincie (Subsidie Strek bestuur)	400			
Totaal Incidentele baten 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		832	-	-	-

Programma 3. Economische zaken

Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking bijdragen aan Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers	6			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor project uitvoeren en monitoren RPW	6	6		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking ontwikkelen synergievoordelen Fashion Outlet Zevenaar	15			
Totaal Incidentele baten 3. Economie		27	6	-	-

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Sportbedrijf	Dienstverleningsovereenkomst Technische dienst gemeente-Ataro BV	54			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking subsidie compensatie OZB verenigingen	5			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor project Oppakken kansen recreatie en toerisme/opstellen beleidsplan	13			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor beleidsnotitie 'Zorgdragen voor historisch erfgoed'	25	25		

Recreatie en toerisme	Bijdrage van de Provincie (exploitatie)	13	24		
Totaal Incidentele baten 5. Sport, cultuur en recreatie		110	49	-	-
Programma 6. Sociaal domein					
Kinderopvang	Opbrengst verhuur Rijnwaarden	24			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking pilot gemeente/ UWV	50	25		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking Agenda economie en participatie	50			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking Pilot schuldenvrij Zevenaar	75			
Opvang minderheden (asielzoekers)	Bijdrage Rijk (exploitatie)	31			
Totaal Incidentele baten 6. Sociaal domein		230	25	-	-
Programma 7. Volksgezondheid en duurzaamheid					
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor stimuleren en handhaven energiebesparing bedrijfsleven	28	34		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking voor 'Gelders energieakkoord in uitvoering'	39			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking 'Uitvoeren van de routekaart op weg naar een energieneutraal Zevenaar'	60			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking project Energieneutraal eigen organisatie	38	38		
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking uitvoeren 'Routekaart energietransitie Regio Arnhem-Nijmegen (2018-2023)'	10			
Mutaties reserves	Algemene reserve - onttrekking start project 'Op weg naar een aardgas loos Zevenaar'	200			
Totaal Incidentele baten 7. Volksgezondheid en duurzaamheid		375	72	-	-
Programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
Wonen	Dorpsplein Lobith Subsidie Sterk Bestuur	450			
Mutaties reserves	Bestemmingsreserve bestemmingsplannen	15			
Totaal Incidentele baten 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		465	-	-	-
Totaal incidentele baten		3.014	820	600	600
Totaal incidentele baten en lasten		-356	-250	-	-

Toelichting incidentele lasten en baten

De in het overzicht opgenomen incidentele lasten en baten betreffen middelen die voor een periode van maximaal drie jaar door u beschikbaar zijn gesteld voor het uitvoeren van projecten. Alleen de kosten voor de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2021 en de dekking hiervan ten laste van de Algemene reserve lopen door tot de implementatie in 2022 volledig is afgerond.

In de meeste gevallen betreft dit voorstellen uit de Kadernota 2018-2022. Voor de toelichting op de verschillende posten verwijzen u deze keer naar deze [kadernota](#). Hier zijn bij de verschillende programma's de posten uitgebreid toegelicht.

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte.

Activa		2018	2019	2020	2021	2022
Materiële vaste activa		120.051	132.286	147.360	154.588	147.765
Fin. Vaste activa		13.977	13.681	13.422	13.163	12.901
Voorraden	BIE	86.550	89.537	83.951	73.690	73.428
						-
	-/- Verliesvoorziening	-47.469	-45.810	-46.726	-47.661	48.614
Uitzettingen < 1jr		11.253	11.253	11.253	11.253	11.253
Liquide middelen		19	19	19	19	19
Overlopende activa		7.611	7.611	7.611	7.611	7.611
Totaal activa		191.990	208.576	216.889	212.662	204.363
Passiva		2018	2019	2020	2021	2022
Reserves (Eigen vermogen)		40.644	42.557	41.591	42.266	43.131
Voorzieningen		8.830	8.472	7.396	7.508	7.350
Vaste schulden		119.053	128.498	122.359	126.433	120.459
Vlottende schulden		10.595	15.595	15.595	15.595	15.595
Overlopende passiva		12.868	13.454	29.948	20.861	17.829
Totaal passiva		191.990	208.576	216.889	212.662	204.363

EMU-SALDO

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Berekening EMU-saldo

Gemeente Zevenaar (0299)

Omschrijving	2018	2019	2020
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	2.631	-219	815
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	12.235	15.075	7.228
3. Mutatie voorzieningen	-358	-1.077	112
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	4.646	-6.502	-11.196
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-14.608	-9.869	4.895

ARBEIDSKOSTEN GERELATEERDE VERPLICHTINGEN

In onze begroting hebben wij ramingen opgenomen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Op grond van de voorschriften mag hiervoor geen voorziening getroffen worden, maar dient hierover wel afzonderlijk informatie in de begroting te worden opgenomen.

In onze gemeente gaat het om de volgende post:

- opgebouwde vakantierechten

Als de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen jaarlijks sterk kunnen wisselen dan moet verplicht een voorziening worden gevormd. Hierna lichten wij de systematiek van toevoegingen en onttrekkingen van de volgende twee posten toe:

- wachtgeldverplichtingen wethouders
- pensioenen wethouders

OPGEBOWDE VAKANTIERECHTEN

Per 1 januari 2017 heeft iedere medewerker de beschikking over het Individueel KeuzeBudget (IKB). Het IKB is een budget in geld dat elke medewerker maandelijks kan inzetten voor door hem gekozen doelen. De jaarlijkse vakantietoelage maakt hiervan onderdeel uit. Met het IKB krijgen medewerkers meer keuzevrijheid over de inhoud van hun arbeidsvoorwaardenpakket. De opbouw van het IKB vindt maandelijks plaats van januari tot en met december van een kalenderjaar en wordt uiterlijk in december uitbetaald. De kosten van het IKB zijn daardoor jaarlijks van ongeveer gelijke omvang en zijn in de begroting opgenomen.

WACHTGELDVERPLICHTINGEN WETHOUDERS

Bestuurders hebben geen garantie dat zij na vier jaar hun zetel kunnen behouden. Hierdoor bestaat de mogelijkheid van wachtgeldverplichtingen. De wachtgeldverplichtingen van voorgaande colleges worden steeds in de 2e voortgangsrapportage geraamd voor het eerstkomende begrotingsjaar. Eventuele wachtgeldverplichtingen van het huidige college nemen wij op in de begroting op het moment dat tot werkelijke uitbetaling moet worden overgegaan. In de paragraaf weerstandsvermogen van deze begroting hebben wij bij de risico's rekening gehouden met mogelijke wachtgeldverplichtingen.

PENSIOENEN WETHOUDERS

Wethouders bouwen jaarlijks pensioenrechten op. Hiervoor vormen wij een voorziening. In de begroting houden wij in verband met de toename van de rechten jaarlijks rekening met een toevoeging aan deze voorziening.

Over de periode vóór de invoering van het Besluit Begroting en Verantwoording (2004) is geen voorziening voor pensioenen gevormd. In ongeveer vijftien gevallen wordt deze pensioenuitkering betaald aan (nabestaanden van) gewezen wethouders. Deze lasten zijn in de begroting opgenomen.

BIJLAGEN

OVERZICHT MUTATIES KADERNOTA 2018-2022

In deze bijlage presenteren wij het overzicht van de begrotingswijzigingen zoals deze zijn opgenomen in de Kadernota 2018-2022. De (structurele) wijzigingen voor het dienstjaar 2018 hebt u bij de vaststelling van de kadernota op 5 juli 2018 geautoriseerd. Met het, eventueel na vaststelling van moties en amendementen, vaststellen van deze begroting autoriseert u de budgetwijzigingen met ingang van 2019.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
o. Bestuur en ondersteuning					
1. Autonome ontwikkelingen	-37	416	971	1.296	1.596
Aanpassing salaris en pensioenen wethouders	82	82	82	82	82
Capaciteit informatieveiligheid SdL (RSD en RID)		118	118	118	118
Loonontwikkeling personeel 2019		285	285	285	285
Mutaties Algemene uitkering en uitkering sociaal domein	11	11	511	761	1.011
Prijsontwikkeling 2019	-130	-80	-25	50	100
2. Actualisatie bestaand beleid	313	470	327	62	62
Aanschaf GIS apparatuur	25				
Aanvraag extra formatie infrastructurele projecten	93	304	250		
Actualisatie budget salarisverwerking	34	34	34	34	34
Advieskosten Planning & Control		50			
Capaciteit t.b.v. extra aanvragen bouw	118				
Inrichten digitale belastingbalie		25	6	6	6
Milieuadvies	16				
Veerhuys Aerdts	15				
Veranderen grondslag Wet Onroerende Zaken		35	15		
Verhogen budget voor knelpunten Ondernemingsraad	12	22	22	22	22
3. Nieuw beleid					
Aanvraag extra formatie inzake Quotumwet		54	54	54	54
Budget project datagedreven sturing	25	50			
Budget teambuilding en management development		74	84	89	89
Doorontwikkeling digitale dienstverlening	15	10			
Invoering Wet normalisering rechtspositie ambtenaren	54	54			
Invullen bestuurlijke rol als betrouwbare samenwerkingspartner	15	30	30	30	30
Klant staat centraal - verbetering dienstverlening	10	30	20		

Meerjareninvesteringsplan 2018-2022		-14	-63	-113	-113
Opstellen integraal huisvestingplan	50				
Uitbreiding formatie inzake ondermijningsbeleid	18	53	53	53	53
Uitvoeren project 'Basis op orde'		75			
Verbeteren bestuurscultuur	12	12			
Vergroten veiligheid in de gemeente	10	20	20	20	20
Verhogen opleidingsbudget personeel		50	75	105	105
Verhoging budget rekenkamercommissie		33	33		
4. Dekkingsplan	-575	-401	-401	-401	-401
Aframing budget frictiekosten	-125	-101	-101	-101	-101
Salarissen - verlaging ruimte binnen personeelsformatie	-450	-300	-300	-300	-300
Totaal programma	-90	1.016	1.203	1.195	1.495

1. Veiligheid

1. Autonome ontwikkelingen		45	45	45	45
Bijdrage brandweerdeel VGGM begroting 2019 VGGM		45	45	45	45
3. Nieuw beleid	7	7	7	7	7
Advisering ondermijningsbeleid	7	7	7	7	7
Totaal programma	7	52	52	52	52

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

1. Autonome ontwikkelingen	438	408	1	1	1
Achterstallig onderhoud wegen en opstellen wegenlegger	430	400			
Laadpalen voor elektrische auto's	7	7			
Ophoging bijdrage Veerdienst	1	1	1	1	1
2. Actualisatie bestaand beleid	36	78	-22	-22	-22
Afwaarderen oude parkeerautomaten		53	-22	-22	-22
Centrumafsluiting	25	25			
Kwaliteitsverbetering Openbaar Vervoer	11				
3. Nieuw beleid		536	262	396	563
Meerjareninvesteringsplan 2018-2022		136	262	396	563
Subsidie sterk bestuur: verbeteren Openbaar Vervoer		400			
Totaal programma	474	1.022	241	375	542

3. Economie

1. Autonome ontwikkelingen	23	12	6		
Bijdragen aan Logistiek Innovatiehuis Achterhoek Liemers	6	6			
Economische visies Liemers en Zevenaar	10				
Uitvoeren en monitoren Regionaal Programma Werklocaties (RPW)	7	6	6		
3. Nieuw beleid	53	63	130	171	179
Formatieruimte accountmanager bedrijven	8	17	17	17	17
Huur gebouw Raadhuisplein		24	54	54	54

Invullen gebouw raadhuisplein	30				
Meerjareninvesteringsplan 2018-2022		7	59	100	108
Ontwikkelen van de Fashion Outlet Zevenaar op BusinessPark 7Poort	15	15			
Totaal programma	76	75	136	171	179

4. Onderwijs

3. Nieuw beleid	69	68	367	547
Meerjareninvesteringsplan 2018-2022	69	68	367	547
Totaal programma	69	68	367	547

5. Sport, cultuur en recreatie

1. Autonome ontwikkelingen	49	43	43	43	43
LiemERS++/projecten leefbaarheid dorpen	6				
Uitbreiding combinatiefunctie	43	43	43	43	43
2. Actualisatie bestaand beleid	20	13	13	13	13
Beheer kunstcollectie	20	13	13	13	13
3. Nieuw beleid	739	375	457	432	431
Aanleg Bike-park in Babberich	30				
Groeien naar een verbindende gemeente	65	105	130	130	130
Harmoniseren beleid aangepast sporten	3	5	5	5	5
Harmoniseren Buurtbemiddeling	10	10	10	10	10
Meerjareninvesteringsplan 2018-2022		24	40	40	39
Oppakken kansen recreatie en toerisme	12	12			
Subsidie compensatie OZB verhoging	5	5			
Subsidie Meer Muziek in de Klas	10				
Subsidie sterk bestuur: toeristische infrastructuur	500				
Verbetering kwaliteit openbare ruimte	100	176	226	226	226
Verder ontwikkelen toeristische infrastructuur	4	13	21	21	21
Zorgdragen voor historisch erfgoed		25	25		
Totaal programma	808	431	513	488	487

6. Sociaal domein

1. Autonome ontwikkelingen	297	303	424	571	390
Bijdrage gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven	137	148	274	426	250
Bijdrage Scalabor bv / begeleiding (module 8)	160	155	150	145	140
2. Actualisatie bestaand beleid	2.075	1.500	1.300	1.300	1.300
Actualisatie zorgkosten	1.300	1.100	900	900	900
Verbetering bedrijfsvoering sociaal domein	775	400	400	400	400
3. Nieuw beleid	62	832	667	642	642
Agenda Economie en Participatie		50			
Overgang van bewindvoering naar budgetbeheer		25			
Pilot gemeente / UWV	25	50	25		

Pilot Schuldenvrij Zevenaar	25	75	10	10	10
Stimuleren en ontwikkelen van preventieve activiteiten		400	400	400	400
Subsidies armoedebeleid	10	10	10	10	10
Uitbreiding formatie Kinderopvang (0,5 fte)	2	2	2	2	2
Wijzigen inkomensgrenzen minimaregelingen		220	220	220	220
4. Dekkingsplan	-200	-400	-400	-400	-400
Aframing innovatiekosten	-200	-400	-400	-400	-400
Totaal programma	2.234	2.235	1.991	2.113	1.932

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

1. Autonome ontwikkelingen	8	21	21	21	21
Bijdrage gemeenschappelijke regeling VGGM (volksgezondheid)	5	18	18	18	18
ODRA aanpassing begroting in verband met prijsontwikkeling	3	3	3	3	3
2. Actualisatie bestaand beleid			20	20	20
Extra bijdrage bevolkingszorg aan VGGM			20	20	20
3. Nieuw beleid	251	375	72		
Energieneutraal Eigen Organisatie	10	38	38		
Op weg naar aardgas loos Zevenaar	100	200			
Stimuleren en handhaven energiebesparing bedrijfsleven	14	28	34		
Uitvoeren "Gelders Energieakkoord in uitvoering"	39	39			
Uitvoeren programma Korte Voorzieningsketens	18				
Uitvoeren van de Routekaart ...op weg naar een energie neutraal Zevenaa	60	60			
Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen (2018 - 2023)	10	10			
Totaal programma	259	396	113	41	41

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

2. Actualisatie bestaand beleid	95	15			
Actualisatie bestemmingsplan buitengebied	95	15			
3. Nieuw beleid	243	1.103	652	662	662
Dorpsplein Lobith Subsidie Sterk Bestuur	50	450			
Herinrichten BAT terrein	2	2	2	2	2
Invoeren omgevingswet	191	600	600	600	600
Meerjareninvesteringsplan 2018-2022		51	50	60	60
Totaal programma	338	1.118	652	662	662

Totaal mutaties kadernota - Lasten Baten	4.106	6.414	4.969	5.464	5.937
---	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

o. Bestuur en ondersteuning

1. Autonome ontwikkelingen	26	1.968	3.163	4.321	3.391
Actualisatie belastingopbrengsten	-295	12	47	127	187
Aframen terugverdienden personeel	-147	-147	-147	-147	-147
Afschaffing Precariobelasting m.i.v. 2022					-2.178
Mutaties Algemene uitkering en uitkering sociaal domein	468	2.103	3.263	4.341	5.529
3. Nieuw beleid	50				
Opstellen integraal huisvestingplan	50				
Totaal programma	76	1.968	3.163	4.321	3.391

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

3. Nieuw beleid	400				
Subsidie sterk bestuur: verbeteren	400				
Openbaar Vervoer					
Totaal programma	400				

3. Economie

1. Autonome ontwikkelingen	-6	-6	-6	-6	-6
Verwerking afschaffing forensenbelasting	-6	-6	-6	-6	-6
Totaal programma	-6	-6	-6	-6	-6

5. Sport, cultuur en recreatie

3. Nieuw beleid	500				
Subsidie sterk bestuur: toeristische infrastructuur	500				
Totaal programma	500				

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

2. Actualisatie bestaand beleid	341	169	119	69	69
Legesinkomsten 2018 ophogen i.v.m. extra aanvragen	326	169	119	69	69
Veerhuys Aerd	15				
3. Nieuw beleid	50	450			
Dorpsplein Lobith Subsidie Sterk Bestuur	50	450			
Totaal programma	391	619	119	69	69

Totaal mutaties kadernota - Baten	961	2.981	3.276	4.384	3.454
Totaal mutaties Kadernota - Saldo	-3.145	-3.433	-1.693	-1.080	-2.483

Mutaties reserves

Onttrekkingen kadernota	1.494	1.941	696	500	500
Toevoegingen kadernota					-1.248
Totaal mutaties reserves	1.494	1.941	696	500	1.748
Totaal mutaties kadernota - Saldo	-1.652	-1.493	-997	-580	-735

OVERZICHT MUTATIES MEERJARENBEGROTING 2019-2022

In deze bijlage presenteren wij het totaaloverzicht van alle voorgestelde wijzigingen van deze begroting. Met het vaststellen van deze meerjarenbegroting autoriseert u ons college om uitgaven te doen en inkomsten te genereren binnen de gestelde kaders in deze begroting.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten				
o. Bestuur en ondersteuning				
1. Autonome ontwikkelingen	-321	258	612	528
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-431	149	502	418
Doorbelastingen naar taakvelden	-165	-165	-165	-165
Loonontwikkeling 2019	274	274	274	274
3. Nieuw beleid	174	174	174	174
Uitbreiding formatie a.g.v. geharmoniseerd toezicht- en handhavingsbeleid.	153	153	153	153
Uitbreiding formatie t.b.v. aanpak voorkoming escalatie	21	21	21	21
Totaal programma	-147	433	786	702
1. Veiligheid				
1. Autonome ontwikkelingen	-15	-14	-14	-14
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-15	-14	-14	-14
Totaal programma	-15	-14	-14	-14
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
1. Autonome ontwikkelingen	-50	97	208	196
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-60	87	198	185
Doorbelastingen naar taakvelden	10	10	10	10
Totaal programma	-50	97	208	196
3. Economie				
1. Autonome ontwikkelingen	-65	-100	-140	-148
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-65	-100	-140	-148
Totaal programma	-65	-100	-140	-148

4. Onderwijs

1. Autonome ontwikkelingen	-202	55	-158	-354
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-178	70	-153	-350
Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs	-24	-15	-5	-5
Totaal programma	-202	55	-158	-354

5. Sport, cultuur en recreatie

1. Autonome ontwikkelingen	88	95	103	81
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	39	71	78	57
Groeien naar een verbindende gemeente	25			
Indexering subsidie Ataro bv	24	24	24	24
3. Nieuw beleid	10			
Subsidie stichting Muziekstad	10			
Totaal programma	98	95	103	81

6. Sociaal domein

1. Autonome ontwikkelingen	-394	-502	-550	-491
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-358	-283	-208	-149
Bijdrage exploitatie gemeenschappelijke regeling SDL/RSD	160	145	130	130
Doorbelastingen naar taakvelden	-92	-92	-92	-92
Nieuwe opdracht RSD/Businesscase RSD	-114	-282	-282	-282
Participatiebudget	10	10	-98	-98
2. Actualisatie bestaand beleid	-13	-13	-72	-72
Versterking armoede- en schuldenbeleid	-13	-13	-72	-72
Totaal programma	-407	-515	-622	-563

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

1. Autonome ontwikkelingen	185	222	225	236
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-83	-46	-43	-32
Bijdrage gemeenschappelijke regeling VGGM 2019-2022				
Bijdrage Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	17	17	17	17
Doorbelastingen naar taakvelden	251	251	251	251
2. Actualisatie bestaand beleid	451	451	451	451
Afval inzameling	451	451	451	451
Totaal programma	636	673	677	687

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

1. Autonome ontwikkelingen	-3	-6	-19	-24
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-3	-6	-19	-24

Totaal programma	-3	-6	-19	-24
-------------------------	-----------	-----------	------------	------------

Totaal mutaties begroting - Lasten	-155	719	822	562
---	-------------	------------	------------	------------

Baten

0. Bestuur en ondersteuning

1. Autonome ontwikkelingen	104	-158	-285	-918
Aanpassen Algemene uitkering aan mei-circulaire 2018	577	307	144	-482
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	-213	-205	-169	-176

Aframen bijdrage stortplaats Doesburgseweg (Zweekhorst)	-260	-260	-260	-260
---	------	------	------	------

Totaal programma	104	-158	-285	-918
-------------------------	------------	-------------	-------------	-------------

4. Onderwijs

2. Actualisatie bestaand beleid	-18	-18	-18	-18
Ontwikkelingen NME	-18	-18	-18	-18
Totaal programma	-18	-18	-18	-18

5. Sport, cultuur en recreatie

1. Autonome ontwikkelingen	7	7	6	6
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	7	7	6	6

Totaal programma	7	7	6	6
-------------------------	----------	----------	----------	----------

7. Volksgezondheid en duurzaamheid

1. Autonome ontwikkelingen	5	4	4	4
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	5	4	4	4

2. Actualisatie bestaand beleid	405	405	405	405
Afval inzameling	405	405	405	405

Totaal programma	410	410	409	409
-------------------------	------------	------------	------------	------------

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

1. Autonome ontwikkelingen	27	26	24	21
Actualisatie kapitaallasten MJB 2019-2022	27	26	24	21

Totaal programma	27	26	24	21
-------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Totaal mutaties begroting - Baten	531	266	136	-500
--	------------	------------	------------	-------------

Totaal mutaties begroting - Saldo	686	-452	-686	-1.062
--	------------	-------------	-------------	---------------

Mutaties reserves

Onttrekkingen	-181	-16	-16	-19
Toevoegingen	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	-181	-16	-16	-19
Totaal mutaties begroting - Saldo	505	-468	-702	-1.081

MEERJARENINVESTERINGSPLAN

In het meerjareninvesteringsplan vermelden wij de voor de komende vier jaren geplande investeringen. Het meerjareninvesteringsplan is bedoeld voor de bewaking van de planning en de voortgang van deze investeringen. De wijzigingen hebben vooral betrekking op de fasering van de investeringen die in het meerjareninvesteringsplan zijn opgenomen en daarmee op de raming van de lasten in de meerjarenbegroting. Het meerjareninvesteringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd bij het opstellen van de kadernota en vastgesteld bij de begroting.

In de 2e Voortgangsrapportage en de Jaarstukken nemen wij het kredietenoverzicht op. In dit overzicht geven wij de stand van zaken weer van de beschikbaar gestelde en lopende investeringen.

Hierna presenteren wij het bijgestelde meerjareninvesteringsplan voor de jaren 2019-2022. Voor de toelichting op de geplande investeringen verwijzen wij u naar de betreffende programma's bij het onderdeel 'Wat kost het?'.

In onderstaande tabel is een kolom 'separaat voorstel' opgenomen. Wanneer in deze kolom een 'ja' is ingevuld dan komen wij bij u terug met een separaat raadsvoorstel.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Separaat voorstel	Start jaar	Jaar gereed	Netto inv.	Afschr. termijn	Afschrijving			
						2019	2020	2021	2022
Programma 2 - Verkeer en vervoer									
Vervanging VRI Arnhemseweg		2019	2019	50	10	0	5	5	5
Planstudie Noordelijke Randweg		2019	2019	50	5	0	10	10	10
Planstudie doorstrekking Witte Kruis/MER		2019	2019	50	5	0	10	10	10
Parkeerautomaten		2019	2019	200	10	0	20	20	20
Investeren in veilige wegen		2019	2019	305	30	0	10	10	10
Aanpassing Arnhemseweg en weg Hengelder	Ja	2019	2019	250	30	0	8	8	8
Spoorverdubbeling Zevenaar-Didam		2019	2020	50	5	0	0	10	10
Reconstructie Halve maan		2019	2020	1.135	30	0	0	37	37
Oversteek Douwe Dekkerstraat		2019	2020	175	25	0	0	7	7
Herinrichting Kop van Tolkamer	Ja	2019	2020	900	30	0	0	30	30
Planvorming herinrichting Mercurion		2019	2021	75	5	0	0	0	15
Planvorming herinrichting Edisonstraat (inclusief aanbiedstation)		2019	2021	100	5	0	0	0	20
Herinrichting Babberichseweg		2019	2021	75	25	0	0	0	3
Planvorming herinrichting Doesburgseweg		2019	2022	100	5	0	0	0	0
Coördinatie en regie infrastructurele projecten in de uitvoering	Ja	2019	2022	735	5	0	29	58	87
Advies en planvorming Project A15/A12	Ja	2019	2022	660	5	0	26	52	78
Monitoring geluid, fijnstof en trillingen A12/A15	Ja	2019	2023	245	5	0	10	20	30
Herinrichting parkeerplaatsen sportvelden Hengelder		2020	2021	200	25	0	0	8	8
Aanleg 2e viaduct 7Poort	Ja	2019	2021	2.750	30	0	0	0	92
Vervanging brug Eltenseweg	Ja	2022	2022	650	30	0	0	0	0
Totaal programma 2				8.755		0	128	285	480

Programma 3 - Economie									
Herinrichten Raadhuisplein	Ja	2019	2019	690	25	0	28	28	28
Invullen gebouw Raadhuisplein 1		2019	2019	140	5	0	28	28	28
Herinrichten Markt en Muldershof	Ja	2020	2020	840	25	0	0	34	34
Totaal programma 3				1.670		0	56	90	90
Programma 4 - Onderwijs									
Carrousel/Maatjes - verbouw/aanpassing	Ja	2019	2019	976	25	0	41	41	41
De Bem - schoolwoningen en tijdelijke huisvesting	Ja	2020	2020	4.200	40	0	0	105	105
Platanenlaan - verhuizing door tijdelijke huisvesting	Ja	2019	2019	0	nvt	0	0	0	0
Platanenlaan - herinrichting openbare ruimte	ja	2020	2020	270	30	0	0	9	9
Liemers college - gebouwen	Ja	2019	2019	577	40	0	14	14	14
Liemers college - grond	Ja	2019	2019	207	0	0	0	0	0
Tamboerijn - nieuwbouw	Ja	2020	2020	5.852	40	0	0	146	146
Totaal programma 4				12.082		0	55	315	315
Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie									
Kunstgrasvelden (2 stuks)		2019	2019	80	10	0	8	8	8
Totaal programma 5				80		0	8	8	8
Programma 8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing									
BAT-terrein - herinrichting voorterrein, inclusief fietsparkeren en ontsluiting	ja	2019	2019	594	25	0	24	24	24
Totaal programma 8				594		0	24	24	24
Totaal investeringen				23.181		0	271	722	917

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Hierna presenteren wij het totaaloverzicht van de reserves en voorzieningen. De opgenomen standen geven de (verwachte) situatie weer op 1 januari van het betreffende jaar. Bij de programma's geven wij op hoofdlijnen inzicht in de ontwikkelingen.

Het totaaloverzicht van de reserves ziet er als volgt uit:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	Programma	Stand 2018	Stand 2019	Stand 2020	Stand 2021	Stand 2022
Algemene reserves						
Algemene Reserve (AR)	0	17.497	19.479	18.934	19.407	20.055
Risico's	0	16.681	16.681	16.681	16.681	16.681
Totaal Algemene reserves		34.178	36.160	35.615	36.088	36.736
Bestemmingsreserves						
Aanpassing patio activa	0	31				
Automatisering	0	152	102	27	27	27
Besteding jaarrekeningresultaat	0	282				
Collegeprogramma	0	91				
Extra kosten herindeling	0	17	17	17	17	17
Fricties / vernieuwingskosten	0	503	449	235	220	220
ICT-SDL	0	26	26	26	26	26
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	0	108	108	108	108	108
Onderzoekscommissie P&O-beleid	0	35	35	35	35	35
Opleiding personeel	0	12	12	12	12	12
Organisatieontwikkeling	0	7	7	7	7	7
Rekenkameronderzoek	0	7				
informatieveiligheid						
Betaald parkeren	2	182	182	182	182	182
Plankosten en voorbereiding A15/A12	2	67	132	132	106	79
Revitalisering Tatelaar fase 2	2	500	500	500	500	500
Visie en planvorming station Zevenpoort	2	32	32			
Wegen	2	387	745	1.104	1.462	1.821
Verhuizing peuterspeelzaalwerk	4	24	24	24	24	24
Privatisering sportaccommodaties	5	397				
Extra inzet op re-integratie	6	180	180	180	180	180
Investerings Sociaal Domein	6	124	324	0	0	0
Statushouders	6	117	117	117	117	117
Reiniging	7	115				
Riolering	7	71	71	71	71	71
Bestemmingsplannen	8	202	107	92	92	92
Duurzaamheidsleningen	8	135	135	135	135	135
Nazorg diverse complexen grondexploitatie	8	115	115	115	115	115
Versnelling woningbouw	8	509	509	509	509	509
Volkshuisvesting	8	22	16	13	13	13
Totaal Bestemmingsreserves		4.451	3.946	3.640	3.957	4.289

Reserves ter dekking kapitaallasten

Balansverkorting	0	230	212	203	193	183
Werkzaamheden gemeentehuis	0	505	505	492	480	467
Fietspad Geitenwaard	2	0	100	97	93	90
Herinrichting Tegnagelwaard	2	0	55	53	51	50
Onderzoek randweg nabij A15	2	0	150	136	122	108
Snelfietsroute F12	2	383	383	372	361	351
Centrummanagement	3	140				
Basisschool 't Scathe	4	512	449	414	380	345
Onderwijshuisvesting	4	84	70	66	63	59
De Cirkel/De Duim	5	41	321	297	273	249
Speelvoorzieningen kinderen met beperking	5	0	85	85	85	85
Sportvelden RPSC	5	120	120	120	120	120
Totaal Reserves ter dekking van kapitaallasten		2.016	2.451	2.336	2.221	2.107
Totaal		40.644	42.557	41.592	42.266	43.131

Het totaaloverzicht van de voorzieningen ziet er als volgt uit:

Naam voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Program ma	Stand 01-01-2018	Stand 01-01-2019	Stand 01-01-2020	Stand 01-01-2021	Stand 01-01-2022
Aanspraken overstromingen Riverparc	0	117	119	122	124	127
Gebouwen	0	595	430	519	496	555
Pensioenen wethouders	0	1.905	1.896	1.886	1.877	1.868
Wachtgelden voormalige wethouders	0	294				
WW verplichtingen (ambtenaren)	0	166	30	30	30	30
Totaal programma 0		3.078	2.476	2.558	2.528	2.580
ANWB-bewegwijzering	2	9	14	19	24	29
Bruggen	2	52	17	25	10	12
Openbare verlichting	2	158	184	9	35	61
Wegen	2	301	283	-278	-89	-342
Totaal programma 2		520	498	-225	-20	-240
Onderwijsachterstandbeleid	4	22	22	22	22	22
Totaal programma 4		22	22	22	22	22
Begraafplaats	7	41	50	59	48	57
Vervanging riolering	7	5.169	5.427	4.983	4.931	4.932
Totaal programma 4		5.210	5.477	5.041	4.979	4.988
Totaal		8.830	8.472	7.396	7.508	7.350

OVERZICHT BELEIDSINDICATOREN

Naam	Jaar meting	Gelderland	Zevenaar	Werkelijk 2008	Werkelijk 2012	Werkelijk 2016	Begroting 2019	Begroting 2022
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2017	2,28	1,13			0,81	0,90	0,70
Toelichting	Het genereren van verzuimcijfers is altijd een momentopname. Voortijdig schoolverlaten (VSV) is vrijwel nooit het gevolg van één enkele gebeurtenis of situatie. Het integrale beleid (samen met de samenwerkingspartners) streeft naar een haalbaar doel van de reductie van het percentage VSV-ers: de landelijke norm. Het aantal leerplichtigen (per 1.000 inwoners leeftijd 5-18 jaar) dat niet op een school staat ingeschreven laat op basis van de waarden www.waarstaatjegemeente.nl een schommelend beeld te zien. De monitor Leerplicht van het Regionaal Bureau Leerplicht in de periode tot april 2018 meldt dat het absolute verzuim nul is.							
Apparaatskosten (in € per inwoner)	2018						468,00	468
Toelichting								
Banen (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)	2017	752,00	618,50				705,00	720
Toelichting	Het aantal banen (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar) laat, in vergelijking tot 2016 (664,6) in Zevenaar een lichte daling zien in 2017 naar 618,5. Het provinciaal gemiddelde ligt op 752 banen per 1000 inwoners.							
Bezetting (aantal Fte per 1.000 inwoners)	2018						6,50	6,85
Toelichting	De bezetting is in 2018 245 fte, op een totale formatie van 290 fte. De komende tijd neemt de bezetting met eigen medewerkers toe. We nemen meer afscheid van inhuur en externen, zodat de opgebouwde kennis in de organisatie wordt behouden.							
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 10.000 inwoners)	2017	55,00	72,00			71,00	73,00	75
Toelichting	Het aantal cliënten (per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep) is voor onze gemeente redelijk stabiel. Provinciaal gezien ligt het aantal een stuk lager. Wij proberen in te zetten op het ontwikkelen van toereikende algemene voorzieningen die voorliggend kunnen zijn op een maatwerkarrangement. Op die manier proberen wij de stijging te beperken.							
Demografische druk (%)	2017	69,00	77,40		68,60	75,90	79,20	79,50
Toelichting	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar ligt in Zevenaar aanzienlijk hoger dan het landelijke gemiddelde. Dit heeft vooral te maken met de aanwezigheid van een relatief hoog aantal bejaardenhuizen/woonzorgcomplexen in Zevenaar.							

Diefstal uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)	2017	2,50	2,10	2,30	2,90	2,10	2,05	2
Toelichting	De afgelopen jaren laat het aantal diefstallen een schommelend beeld zien. Mede op basis van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota Integrale veiligheid denken wij dat het aantal de komende jaren licht gaat dalen en is de doelstelling dat deze onder het Gelders gemiddelde blijft.							
Externe inhuur (kosten in % totale loonsom en inhuur externen)	2018						17,00	17
Toelichting	Het gaat hier om de inhuur als % van de loonsom; landelijk komt deze in onze gemeentegrootteklasse uit op ± 17%. Onze doelstelling is om niet boven het landelijk gemiddelde te scoren. In 2018 zal de externe inhuur nog rond de 20% uit komen, als gevolg van de afronding van de herindeling en andere grote projecten.							
Formatie (aantal Fte per 1.000 inwoners)	2018		0,00				7,20	7,20
Toelichting	De formatie zoals die is vastgesteld voor 2018 bedraagt 290 fte. Zie ook de paragraaf bedrijfsvoering. Door uitvoering van de activiteiten uit de Kadernota 2018-2022 wordt vanaf 2019 een uitbreiding in de formatie doorgevoerd.							
Funcziemenging (%)	2017	52,80	45,90	48,90	49,60	48,70	49,00	50
Toelichting	Het percentage funcziemenging geeft de verhouding weer tussen het aantal banen en het aantal woningen. In Zevenaar zijn iets meer woningen dan banen (funcziemenging <50). De verwachting is dat het percentage funcziemenging iets toeneemt, door een verwachte sterkere stijging van het aantal banen dan de bouw van het aantal woningen. De stijging van banen en vestiging van bedrijven is niet alleen het gevolg van de aantrekkende economie. Lokale en regionale activiteiten om de economie te versterken en het beter promoten en verbinden van wat Zevenaar toeristisch en recreatief gezien te bieden heeft, worden ingezet om zodoende de werkgelegenheid in de gemeente te vergroten.							
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (€)	2017	644,00	564,30				564,30	564,30
Toelichting	Deze indicator betreft het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing) betaald. Voor afval en riool zijn we kostendekkendheid, voor OZB hanteren we de inflatiecorrectie.							
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (€)	2017	723,00	677,90				677,90	677,90
Toelichting	De indicator heeft betrekking op het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB + afvalstoffenheffing + rioolheffing) verschuldigd is. Voor afval en riool zijn we kostendekkendheid, voor OZB hanteren we de inflatiecorrectie.							

Gemiddelde WOZ-waarde (per € 1.000)	2016	209,00	179,24				199,00	218
Toelichting	De ontwikkeling van de woningmarkt wordt conform landelijke cijfers als volgt ingeschat: 2018 --> 2019 +8% 2019 --> 2020 +5% 2020 --> 2021 +2% 2021 --> 2022 +2%							
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2017	4,20	3,20	6,30	4,70	2,60	2,60	2,60
Toelichting	De afgelopen jaren laat het aantal geweldsmisdrijven een schommelend beeld zien, over de lange termijn is trendmatig sprake van een afname. Op basis van de trendmatige ontwikkelingen en de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota integrale veiligheid is de doelstelling om het aantal misdrijven niet te laten stijgen.							
Hernieuwbare elektriciteit (%)	2016	12,60	1,60					
Toelichting	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. In de begroting 2020 komen we hier op terug.							
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	2015	1,29	0,82	1,61	1,54		0,78	0,74
Toelichting	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen daalt de afgelopen jaren, zowel in Gelderland als in onze gemeente. In onze gemeente van 2,4% (2006) naar 0,82%. Wij denken dat dit percentage de komende jaren nog iets zal dalen. Wij voeren geen specifiek beleid om deze cijfers verder te laten dalen. Ons beleid is erop gericht jongeren kansrijk en veilig te laten opgroeien en waar nodig jeugdhulp aan te bieden.							
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2017	1,00	1,10			1,00	1,05	1
Toelichting	Deze beleidsindicator betreft het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Dit percentage ligt in onze gemeente (1,1%) ongeveer op het niveau van de Gelderse gemeenten. Wij verwachten dat op de langere termijn het percentage iets af zal nemen. Ons beleid is er, via de ontwikkellijnen uit de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning, op gericht deze cijfers zo laag mogelijk te laten zijn. Dit doen wij door erin te investeren jongeren kansrijk en veilig op te laten groeien en waar nodig jeugdhulp aan te bieden. Wij zetten daarop lokaal en regionaal activiteiten in om de toegang te versterken en wij investeren in preventie en voorliggende voorzieningen.							

Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2017	9,60	12,70		10,10	13,20	12,60
Toelichting	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar is zowel in Zevenaar als Gelderland stijgende. Wij verwachten dat op de langere termijn het percentage af zal nemen. Ons beleid is erop gericht via de ontwikkelijnen uit de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning, te investeren in jongeren kansrijk en veilig te laten opgroeien, maar zeker ook om jeugdhulp aan te bieden waar nodig. Wij zetten daarop lokaal en regionaal activiteiten in om de toegang te versterken en wij investeren in preventie en voorliggende voorzieningen.						
Jongeren met jeugdreclassering (% kinderen 12 tot 23 jaar)	2017	0,40	0,50		0,40	0,40	0,37
Toelichting	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar) is redelijk stabiel. Gelet op onze activiteiten op basis van de Kadernota Integrale veiligheid en onze aanpak op de ontwikkelijn zorg & veiligheid uit de beleidsnotitie Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning verwachten wij dat het percentage, door de preventieve werking, de komende jaren iets zal dalen.						
Kinderen in armoede (% kinderen tot 18 jaar)	2015	6,58	5,31	3,35	3,94	5,10	4,60
Toelichting	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen is de laatste jaren gestegen. In onze gemeente was 2009 het jaar met de laagste score (3,06%). Gelet op de economische ontwikkelingen en de terugloop van het aantal bijstandsgerechtigden verwachten wij de komende jaren een daling. Meest recente beschikbare cijfers dateren uit 2015						
Lopende re- integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	2017					18,00	19,50
Toelichting	Het aantal reïntegratievoorzieningen (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar) ligt in 2017 op 12,3 personen met lopende re-integratievoorziening per duizend inwoners.						
Netto arbeidsparticipatie (% werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking)	2017	67,30	64,30			65,00	68
Toelichting	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking ligt in gemeente Zevenaar met 64,3% licht onder het landelijk gemiddelde van 66,7% (2017). Dit heet netto arbeidsparticipatie De werkloosheid in gemeente Zevenaar ligt met 4,6% onder het landelijk gemiddelde van 4,9% (2017). Landelijk is de dalende trend van de netto arbeidsparticipatie sinds 2015 gekeerd en er is nu sprake van een stijging. Wij verwachten dat deze stijging ook voor onze gemeente vorm krijgt.						

Niet sporters (%)	2016	46,80	50,40	50,40	49,50	48	
Toelichting	Deze beleidsindicator geeft het percentage niet-wekelijkse sporters ten opzichte van de bevolking van 19 jaar en ouder aan. Het gaat hierbij om inwoners van 19 jaar en ouder die niet minstens één keer per week aan sport doen. Wij scoren op deze indicator iets slechter dan de provinciale score. Onze nabuurgemeenten Duiven en Westervoort scoren met 45,7 en 48,4 iets beter.						
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2014	6,00	1,13	3,90	5,90	7,60	7,50
Toelichting	De woningmarkt is aangetrokken. Het aantal nieuwbouwwoningen dat wordt opgeleverd neemt toe. We zetten in op toevoeging van woningen, waar op lange termijn behoefte aan is. Het aantal opleveringen in 2018 baseren wij op het aantal woningen dat op 1 januari 2018 in aanbouw was. We verwachten een verdere toename van het aantal opleveringen in 2019 en verwachten dat deze lijn zich doorzet in de jaren daarna.						
Omvang huishoudelijke restafval (kg/inwoner)	2015	200,00	134,22	148,00	135,00	120,00	100
Toelichting	Het aantal kg niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per inwoner ligt beduidend lager dan het landelijke gemiddelde. Waar in Rijnwaarden sinds 2011 (181 kg/inwoner) sprake is van een aanzienlijke daling van het restafval tot 111 kg/inwoner, is in Zevenaar het aantal sinds 2011 ongeveer gelijk gebleven (142 kg/inwoner). De komende jaren willen wij naar een hoeveelheid restafval van maximaal 100 kg/inwoner. De eerste stap gaan we in 2019 zetten door restafval minder vaak in te zamelen en de inzameling van GFT- en groenafval gratis te maken in de gehele gemeente.						
Overhead (in % van totale lasten)	2018				21,00	21	
Toelichting	Het totaal van de loonkosten, ICT, P&O, facilitaire zaken, huisvesting en overige overhead wordt uitgedrukt in een % van de totale lasten.						
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	2017	35,90	33,60		31,50	28	
Toelichting	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners) is de afgelopen jaren gestegen, deels door verbreding van de participatiewet en deels onder invloed van de economische crisis. Er is een voorzichtige stabilisering van het aantal personen met een bijstandsuitkering zichtbaar. Op basis van de economische ontwikkelingen gaan wij de komende jaren uit van een voorzichtige daling, immers is ten gevolge van de verbreding van de participatiewet er een (potentieel) groter aantal mensen aanwezig op gemeentelijke bijstand. Het gemiddeld aantal bijstandsuitkeringen in 2017 per 1.000 inwoners ligt met 33,6 net onder het gemiddelde van de provincie Gelderland (35,9) en ligt onder het landelijk gemiddelde (41,9). De RSD wordt een netwerkorganisatie en maakt flexibele afspraken met ondernemers, onderwijs en andere overheden. Hierdoor zal het aantal bijstandsgerechtigden naar verwachting verder dalen.						

Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2017	23,10	30,56			22,92	22,00	19
--	------	-------	-------	--	--	-------	-------	----

Toelichting

Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1.000 inwoners leeftijd 5-18 jaar) laat een wisselend beeld zien. In Zevenaar lijkt er sprake van een stijging. Doordat de verzuimmeldingen beter worden geregistreerd door de onderwijsorganisaties krijgen we een steeds beter beeld bij het relatief verzuim van leerlingen.

Het aantal leerplichtige leerlingen waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken is 30,5% (144 leerlingen). De monitor Leerplicht van het Regionaal Bureau Leerplicht in de periode tot april 2018 geeft een gedetailleerd overzicht van de afhandeling dan wel herplaatsing van de verzuimende leerling.

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	2017	4,30	4,50	9,00	7,00	4,60	4,40	4,35
--	------	------	------	------	------	------	------	------

Toelichting

Het aantal vernielingen en beschadigingen neemt de laatste jaren af. Wij scoren in de meeste jaren iets beter dan de andere Liemerse gemeenten. In Gelderland is een duidelijke dalende trend te zien. Onze doelstelling is, mede op basis van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota Integrale veiligheid, het aantal vernielingen de komende jaren met 5% te laten dalen.

Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)	2017	94,00	49,00			49,00	45,00	40
--	------	-------	-------	--	--	-------	-------	----

Toelichting

De afgelopen jaren laat het aantal Halt-verwijzingen een schommelend beeld zien, tussen de 72 (2015) en 46 (2014) keer. De meeste Liemerse gemeenten scoren minder. In Gelderland ligt het aantal boven de 90. Onze doelstelling is om het aantal verwijzingen met minimaal 10% te laten dalen. Dit doen wij mede door de activiteiten opgenomen in de kadernota Integrale veiligheid.

Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar)	2017	135,50	123,00	88,80	105,30	122,20	123,50	125
--	------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	-----

Toelichting

Het aantal vestigingen is sinds 2008 (88,80) behoorlijk toegenomen. Dit houdt gelijke tred met de Gelderse ontwikkelingen. Vergeleken met de Gelderse trend blijven we iets achter. Naar verwachting zal dit verschil de komende jaren kleiner worden. Door de aantrekkende economie, de uitgifte van bedrijfskavels en de ontwikkelingen op onze bedrijventerreinen gaat het aantal vestigingen stijgen. Dit is een autonome ontwikkeling. Vooralsnog hebben we geen specifiek beleid over het aantal bedrijfsvestigingen. Het is niet mogelijk een goede vertaling van de ontwikkelingen naar waarden te maken. Onze focus ligt op de ontwikkeling van de werkgelegenheid.

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers aan VO en MBO)	2017	1,40	1,50	2,40	3,20	1,50
---	------	------	------	------	------	------

Toelichting

De landelijke norm voor het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV) per onderwijssoort is voor het schooljaar 2016-2017 door het ministerie vastgesteld op 1,75% (t.o.v. vorig schooljaar 1,70%). De gemeente Zevenaar maakt deel uit van de RMC-regio Arnhem-Nijmegen. De RMC-regio laat een lichte stijging zien van het aantal VSV-ers van 1,79% naar 1,84%. Met een percentage van 1,55 % ligt het Zevenaarse aantal voortijdig schoolverlaters beneden de landelijke norm.

	15/16	16/17	deelnemers	VSV-ers
Zevenaar	1,51	1,55	3.422	53
VO	0,38%	0,34%	2.379	8
MBO	4,16%	4,31%	1.043	45

De Monitor Leerplicht van het Regionaal Bureau Leerplichtzaken in de periode tot april 2018 meldt dat het actueel aantal thuiszitters nul is.

Bron voor de actuele VSV-kengetallen in de toelichting is www.vsvkompas.nl. Het Verzuim en Schoolverlaters Kompas (VSV Kompas) is een digitaal platform dat de meest actuele informatie over verzuim en uitval bundelt. Vsvkompas genereert de meest recente cijfers. De informatie is afkomstig uit de Art. 25 rapportages, uit de VSV Verkenner, de RMC-effectrapportages, de convenanten en een gerichte, aanvullende uitvraag onder gemeenten en RMC-regio's.

De waardenvergelijking voor Jaar meting (2017) betreft een provinciale vergelijking van kengetallen en zijn afkomstig van de bron www.waarstaatjegemeente.nl

Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2015	1,52	0,63			0,55	0,50
---	------	------	------	--	--	------	------

Toelichting

Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar) ligt in de huidige gemeente Zevenaar (0,44%) nadrukkelijk lager dan in Rijnwaarden (1,19%). In Rijnwaarden is ook sprake van relatief grote schommelingen tussen 2,50% in 2010 en 0,59% in 2014. In Zevenaar lag het percentage sinds 2011 rond de 0,83%, in 2015 is er een daling te zien naar 0,44%. In beide voormalige gemeenten lag de top in 2010. Op basis van de actuele economische ontwikkelingen verwachten wij ook voor de komende jaren nog een daling van het aantal werkloze jongeren.

Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2017	1,70	1,00	0,70	1,00	1,30	1,00	1
---	------	------	------	------	------	------	------	---

Toelichting

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners toont een wisselend beeld, maar schommelt rond de 1. In onze regio scoren met name Duiven en Westervoort minder goed. In Gelderland ligt de score de afgelopen 10 jaar rond de 2,0. Onze gemeente zit hier dus onder. Wij streven, mede op basis van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de kadernota integrale veiligheid, er naar dat dit cijfer niet stijgt.

KERNGEGEVENS

Kerngegevens	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Sociale structuur						
Inwoners 0-19 jaar	9.357	9.282	9.245	9.154	9.126	9.098
Inwoners 20- 64 jaar	25.177	24.962	24.913	24.859	24.807	24.762
Inwoners 65 jaar en ouder	9.656	9.939	10.168	10.409	10.655	10.860
Totaal aantal inwoners	44.190	44.183	44.326	44.422	44.588	44.720
Bijstandsgerechtigden	943	904	881	881	881	881
Tewerkgestelden SW	215	207	198	189	180	171
Fysieke structuur						
Oppervlakte gemeente (ha)			9.253			
- waarvan binnenwater (ha)			1.358			
Woonruimten		19.650	19.735	19.855	20.135	20.345

OVERZICHT ACTIVITEITEN COLLEGEPROGRAMMA

In dit overzicht presenteren wij de stand van zaken van de activiteiten uit het collegeprogramma. Op deze manier hebt u inzicht in de voortgang van de activiteiten. De gepresenteerde stand 2018 betreft de status bij de 2e voortgangsrapportage 2018.

Achter de activiteit presenteren wij de status met een kleur. Op basis hiervan kunt u in één oogopslag zien wat de stand van zaken is van de betreffende activiteit. De kleuren betekenen het volgende:

- lichtgrijs = de activiteit is nog niet gestart, dit past binnen de vastgestelde planning.
- groen = de activiteit loopt op schema binnen de gestelde kaders.
- oranje = let op, deze activiteit dreigt qua planning of financieel uit de pas te gaan lopen of er is een risico ontstaan, bijsturing is noodzakelijk.
- rood = de activiteit loopt uit de pas, corrigerende maatregelen zijn noodzakelijk.
- donkergrijs = de activiteit is afgerond en wij stellen voor deze af te sluiten.

Naam activiteit	Jaar realisatie	Status 2018
0. Bestuur en ondersteuning		
0.1.1 Verbeteren bestuurscultuur	2022	
0.1.2 Groeien naar een verbindende gemeente	2022	
0.1.3 Invullen bestuurlijke rol als samenwerkingspartner	2022	
0.2.1 Afronden lopende projecten voor start nieuwe projecten	2022	
0.2.2 Datagedreven sturen als vernieuwende sturingspraktijk	2020	
0.2.3 Harmoniseren gemeentelijke regelingen	2020	
0.2.4 Ontwikkelen naar een moderne en professionele organisatie	2022	
0.2.5 Verbeteren dienstverlening aan inwoners en ondernemers	2022	
0.3.1 Uitvoeren Planning & Controlcyclus	2022	
1. Veiligheid		
1.1.1 Verbeteren eerste hulpverlening in alle kernen	2022	
1.2.2 Vergroten veiligheid in de gemeente	2021	
2. Verkeer en vervoer		
2.1.2 Brengen en houden lokale wegnnet op goed onderhoudsniveau	2019	
2.1.3 Infrastructuur voorbereiding en uitvoering	2022	
2.1.4 Investeren in veilige wegen	2019	
2.1.5 Verbeteren en verduurzamen openbare verlichting	2019	
2.2.1 Verbeteren parkeervoorzieningen	2019	
3. Economie		
3.1.2 Ondersteunen aanleg snelle en betrouwbare internetvoorziening in buitengebied	2019	
3.1.3 Opstellen economische visies Liemers en Zevenaar	2019	
3.2.1 Bruisend maken centrum Zevenaar - activiteiten 2018	2018	
3.2.2 Bruisend maken centrum Zevenaar - activiteiten 2019	2019	
3.2.3 Bruisend maken centrum Zevenaar - Herinrichten Raadhuisplein	2020	
3.2.4 Bruisend maken centrum Zevenaar - Herinrichten Markt en Muldershof	2022	

3.2.5 Herstructureren bedrijventerreinen	2022	
3.2.7 Ontwikkelen bedrijventerrein BusinessPark 7Poort	2021	
3.2.8 Ontwikkelen van de Fashion Outlet Zevenaar (FOZ) op BusinessPark 7Poort	2021	
3.2.9 Ruimte geven aan agrarische sector	2018	
3.3.1 Inkopen bij lokale Liemerse bedrijven	2018	
3.3.2 Stimuleren start-ups	2022	
3.3.3 Verminderen regeldruk voor Midden- en kleinbedrijf (MKB)	2022	
3.4.1 Opstellen en uitvoeren marketingplan stad Zevenaar	2022	
3.4.2 Verbeteren toeristische informatievoorziening en promotie	2019	
4. Onderwijs		
4.1.1 Opstellen integraal huisvestingsplan (IHP) Onderwijs	2018	
4.1.2 Bouwen kwalitatief goede schoolgebouwen	2022	
4.1.4 Organiseren brede basisvoorziening voor jongste kinderen	2019	
4.2.1 Toegang bieden tot kinderopvang	2022	
4.3.1 Voorlichten over voeding, beweging en gezondheid in relatie met natuur en milieu	2018	
5. Sport, cultuur en recreatie		
5.1.1 Harmoniseren subsidiebeleid	2018	
5.1.2 Ondersteunen samengaan sportverenigingen	2022	
5.2.2 Ondersteunen verenigingen	2018	
5.2.3 Ondersteunen culturele activiteiten	2018	
5.2.5 Ondersteunen organisatie Kunstwerk!	2018	
5.2.6 Ontwikkelen Hal 12	2019	
5.3.1 Zorgdragen voor historisch erfgoed	2022	
5.4.1 Investeren in speelvoorzieningen	2018	
5.4.2 Oppakken kansen recreatie en toerisme	2022	
5.4.3 Verder ontwikkelen toeristische infrastructuur	2020	
5.4.4 Vergroten verblijfsmogelijkheden in gemeente	2022	
5.4.5 Goed en netjes onderhouden openbaar gebied	2018	
6. Sociaal domein		
6.1.1 Stimuleren en faciliteren initiatieven in de samenleving	2021	
6.1.2 Versterken samenwerking met en tussen maatschappelijke partners (zoals Caleidoz)	2018	
6.2.1 Inkoop zorg en ondersteuning Jeugd en Wmo	2022	
6.2.2 Stimuleren en ontwikkelen van preventieve activiteiten	2022	
6.2.4 Ondersteunen mantelzorgers	2019	
6.2.5 Ondersteunen vrijwilligers	2018	
6.3.1 Begeleiden mensen naar werk	2018	
6.3.3 Inburgeringsbeleid	2022	
7. Volksgezondheid en duurzaamheid		
7.2.1 Invoeren van circulaire economie in Zevenaar	2023	
7.2.2 Energie neutraal maken eigen organisatie	2025	

7.2.3 Onderzoeken differentiatie bouwleges op basis van Energieprestatie coëfficiënt (EPC)	2019	
7.2.4 Onderzoeken mogelijkheden deelname campagne fairtrade gemeente	2021	
7.2.5 Op weg naar aardgas loos Zevenaar	2040	
7.2.6 Uitvoeren 'Gelders Energieakkoord in uitvoering' (2018-2023)	2023	
7.2.8 Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen (2018-2023)	2023	
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening		
8.1.1 Invoeren Omgevingswet	2021	
8.3.2 Regie op woningbouwprogramma	2018	
8.4.1 Uitvoeren doortastend handhavingsbeleid	2019	

Toelichting

In 2018 zijn wij als college van de nieuwe gemeente Zevenaar ambitieus gestart. Op basis van het coalitieakkoord 'Vernieuwend Verder' hebben wij een collegeprogramma vastgesteld. De in het overzicht opgenomen activiteiten zijn zaken die wij in de jaren 2018-2021 op gaan pakken en tot een goed einde gaan brengen.

Wij constateren dat we in 2018 een goede start gemaakt hebben. De meeste activiteiten verlopen volgens planning en binnen de beschikbaar gestelde budgetten. Op een enkel onderdeel is in de 2e Voortgangsrapportage 2018 bijsturing nodig. Op basis van de bijsturing gaan wij de activiteiten in 2019 verder oppakken en binnen de bijgestelde kaders uitvoeren.

In de voortgangsrapportages en de jaarstukken rapporteren wij uitgebreid over de voortgang van de activiteiten. Hierbij doen wij, indien van toepassing, ook voorstellen voor bijsturing. In deze begroting geven wij alleen inzicht op hoofdlijnen.